This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

+ *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.

+ *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.

+ *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.

+ *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página `http://books.google.com`

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES

STANFORD UNIVERSITY
STACKS
AUG 1 6 1978
LIBRARY

COLECCION

DE

DOCUMENTOS INÉDITOS DEL ARCHIVO GENERAL

DE LA

CORONA DE ARAGON,

PUBLICADA DE REAL ÓRDEN

POR

SU ARCHIVERO,

D. Manuel de Bofarull y de Sartorio.

TOMO XXXV.

LP/4U
N/A
1.34

PROCESO

CONTRA EL ÚLTIMO CONDE DE URGEL

Y SU FAMILIA.

PUBLICADO DE REAL ÓRDEN

POR

D. MANUEL DE BOFARULL Y DE SARTORIO,

Archivero de la Corona de Aragon.

Tomo I.

BARCELONA.

EN LA IMPRENTA DEL ARCHIVO.

1868.

PRÓLOGO.

Ha sido siempre considerado como uno de los asuntos mas interesantes de nuestra Historia el Compromiso de Caspe, en virtud del cual fué aclamado por rey en los estados de la Corona de Aragon el infante Don Fernando de Castilla llamado el de Antequera, y, en consecuencia, excluido de la succesion el conde Don Jaime de Urgel, sin embargo de los mayores derechos que para ella le favorecian. No es del caso exponer aqui las razones que hicieron anteponer la conveniencia pública á la legalidad y á la costumbre, cuando extensamente se han expuesto ya en los prólogos y demás advertencias que acompañan el texto de los primeros tomos de esta coleccion, destinados á reproducir el mencionado Compromiso. Esta preferencia en el órden de las publicaciones revela la suma importancia del proceso que lo contenia, el que fué dado á luz,

para mayor inteligencia del asunto, ampliado é ilustrado con oportunas notas y diversos apéndices.

Entre estos se reprodujo el extracto hecho por Monfar, historiador de los condes de Urgel, de otro proceso posterior al del Compromiso, resultado, en cierto modo, del fallo que dieron los jueces de Caspe, del proceso mandado formar por el Rey, esto es, por el preferido en la eleccion, contra el que, teniendo mejor derecho, hubo de ser considerado, sin embargo, como rebelde, contra el conde Jaime de Urgel, que no sabia ni podia conformarse con la aplicacion de aquella para él desfavorable sentencia. Empero, además de este extracto, fué considerado como otro de los apéndices la reproducion de la primera parte del mencionado proceso, por ser su contenido en cierto modo confirmacion de las sospechas que, ya desde Caspe, sentian el mismo Rey, los jueces ó autores de aquel acomodamiento político, y quizá la mayoria de los que eran decididos partidarios de Don Fernando, pues, como se advierte en los extractos de las diligencias que empiezan en la pág. 57 del tomo 3° (apéndice) y especialmente en la nota de la pág. 138 que precede al extracto hecho por Monfar, com prende la referida primera parte del nuevo proceso varias informaciones sobre la averiguacion de ciertos rumores tocantes á preparativos de defensa que hacia el Conde, cartas relativas al mismo hecho dirigidas al Rey y á diversos particulares, indicaciones de la celebracion de diversos consejos congregados por órden de aquel, súplicas, provisiones y otras diligencias, cuyo conjunto venia á ser como el preliminar del verdadero proceso que se iba á instruir á continuacion.

El apéndice, pues, al proceso del Compromiso de Caspe, á que nos referimos, debe ser considerado aquí, ó sea en

la publicacion del proceso contra el conde de Urgel, como introduccion ó primera parte del mismo, tanto mas cuanto realmente en los registros donde se conserva comprende todo el contenido del primer volúmen de los cuatro que lo componen. Pero en realidad el segundo volúmen, ó sea el que ahora damos á luz, es el que contiene el verdadero proceso, inclusa la sentencia, de manera que aun cuando lo consideramos como continuacion de lo ya publicado en el tomo 3.º de la Coleccion general, (que es preciso tener presente para estudiar con mayores antecedentes la parte que ofrecemos,) no por esto ha de parecer incompleta la publicacion actual, ya que con ella facilitamos todo lo actuado contra el conde de Urgel desde las primeras diligencias hasta el fallo decisivo, y aun mas diversas informaciones de testigos, tomadas en distintos puntos durante el curso principal de la causa. Conviene advertir esta circunstancia para que el lector no estrañe la interrupcion observada en el órden de fechas cuando se da principio á un nuevo volúmen, y hasta retroceso y repeticion, por tener el tercero y cuarto volúmen el carácter indicado de informacion aislada y separada del proceso, como asimismo lo hemos hecho notar en otras publicaciones análogas de esta Coleccion, y sobre todo en el proceso que antecede contra Bernardo de Cabrera. Esplica dicha circunstancia la razon de no poder guardarse órden cronológico entre uno y otro registro, por mas que cada cual lo guarde riguroso en su particular contenido, y así cumplirémos nosotros publicándolo todo por el órden de numeracion que tiene en el Archivo, y advirtiendo en el lugar correspondiente, por medio de nota, que concluye un volúmen y se da principio al siguiente, prescindiendo de la mayor ó menor irregularidad que esto parezca ofrecer

al que no se haga cargo de lo que eran los procedimientos judiciales en pasados siglos, y mas cuando el proceso á que se referian tenia un objeto político tan marcado como el que llevaria, segun es de suponer, el formado por el rey Don Fernando contra el conde de Urgel y su familia.

PROCESO

CONTRA EL ÚLTIMO CONDE DE URGEL Y SU FAMILIA.

—

Noverint universi. Quod die quartadecima mensis octobris anno a nativitate Domini quadringentesimo tertiodecimo victorissimo ac illustrissimo principe et domino domino Ferdinando Dei gratia Rege Aragonum Sicilie Valencie Majoricarum Sardinie et Corsice comite Barchinone duce Atenarum et Neopatrie ac etiam comite Rossilionis et Ceritanie. In obsidione civitatis Balagarii cum suo victorioso exercitu personaliter existente coram eodem serenissimo domino Rege comparuit nobilis Franciscus Derill miles procurator ejusdem domini Regis ad hec plenam et spetialem papotestatem habens. Qui procuratorio nomine prelibato ac etiam pro suo familiari interesse in presentia multorum ibi astantium obtulit in scriptis quandam denuntiationem seriem qui sequitur continentem.

Juste Rex et magnificus princeps.

Clamor validus et infestus fama referente publica non ab emulis sed multorum fidedigno relatu ab honeste insurgens ostendit et est taliter jam exparsus quod absque scandalo reypublice non potest amplius tollerari. Quare non nulli perditionis filii ruptis totius fidelitatis debitis habenis adversus vestram magestatem et sacrum imperium in cujus tranquillitate principatus Cathalonie et regnorum vestrorum regularitas conquiescit hostili animo animati conantur sceleratissimis factionibus et assiduis rebellionibus demoliri inter quos reperti sunt penes bonos et graves jam publice difamati et irretiti Jacobus de Urgello filius egregii Petri quondam comitis de Urgello. Qui Jacobus falso sibi conscripto nomine se facit publice Jacobum de Aragonia immo et se patit Regem Aragonum nominari adherentibus sibi opem operam consilium et favorem prestantibus Margarita dicti Petri quondam comitis conjuge prefatique Jacobi matre et Elionora sorore cum multis eorum complicibus consiliatoribus coadjutoribus et fauctoribus inter quos reperiuntur dicte rebellionis fauctores et principales patratores Raymundus Berengarii de Fluviano Andreas Barutelli Dalmacius dez Palau Alfonsus Suareç Petrus Gravalosa Johannes de Fluvia Johannes de la Torra Tristannus de Luçano de dictis et infrascriptis sceleribus quasi jam notorie denigrati. Igitur Rex ne tantorum et gravium scelerum nefanda temeritas re-

maneat impunita contra prefatos rebelles et quodammodo hostes vestri imperii ac reos criminis lese vestre sacratissime magestatis supplicat flexis genibus nobilis Franciscus Rogerii de Erillo miles tam ut procurator vestre regie magestatis ad infrascripta spetialiter deputatus quam pro suo familiari et privato interesse eidem sacratissime magestati quatenus contra prefatos superius nominatos eorumque consiliarios sustentatores coadjutores et fauctores ac eorum et cujuslibet eorum bona dignetur Regia magestas procedere per viam inquisitionis ex puro et mero officio aut alias prout expedientius videbitur et in talibus est in principatu Cathalonie usitatum. Super quibus supplicat dictus procurator jus et justitiam fieri et servari vestrum regale officium eis melioribus modis et formis quibus decet implorando ut tanquam membra putrida a sano corpore abscindantur. Et licet hec sint per justitiam necessaria vestra respublica et procurator ipse hoc nomine ad gratiam reputabunt.

—

Sane ut factionum modus et scelerum seu pratuli gravitas expressius patefiat et singulariter vestro diademati sint manifestata premissa ut vulgus exclamat et quodammodo jam docet ipsa informatio modis sequentibus esse patrata fama publica reffert et notorietas quedam facti demostratur.

Primo quod anno a nativitate Domini MCCCCXIII in mense octobris idem Jacobus de Urgello per suos nuntios ad hec plena potestate atque spetiali suffultos existente vestra magestate in civitate Ilerde fecit fidelitatem juramento vallatam vobis dicto domino Regi quàm postmodum in propria persona ipse ratificavit et aprobavit.

Item quod prestita fidelitate prefata dictus Jacobus misit suos ambassiatores vobis domino Regi ut suo Regi et domino per suas litteras sich scribendo supplicans vobis ut sibi vellet celsitudo regia facere gratiam de aliquibus pecuniis cum quibus posset suis necessitatibus subvenire.

Item quod facta per nonnullos qui ad hec electi fuerant per subditos regie corone Aragonum declarationem omnes subditos et vassallos dicte corone debere obedire et fidelitatem prestare vobis serenissimo domino Regi jam dicto nil amisso de contingentibus.

Item quod anno domini millesimo CCCCXIII de mense . . . . tractavit et tractari fecit liguas et confederationes cum inclito domino Thoma filio regis Anglie duce Clarencie existente in ducatu Aquitanie quod idem Thomas juvaret dictum Jacobum de Urgello contra vos dictum Regem ad expugnandum et pro posse vobis ferendum vestrum regnum. Et ad hec tractanda misit suos spetiales nuntios videlicet Anthonium de

Luna et Garciam Luppi du Sese et nonnullos alios qui de facto ex pretextu ad eundem fuerunt confederationes liguas et maxinationes contra vestram personam et coronam regiam inhiendo atque tractando.

Item quod idem Jacobus tractavit et tractari fecit cum domino Johanne de Mauleo domino Esmerico de Comenge et nonnullis aliis capitaneis gentium armorum extranee nationis quod ingrederentur intus regna et terras vestras et signanter principatum Cathalonie cum multitudine gentium armorum causa dampnificandi vestram sacram magestatem regnaque et terras vestras ipsasque invadendum et occupandum. Et propter hec solvit dictis capitaneis seu aliquibus eorum et gentibus armigeris extranee nationis vadia sive stipendia que vulgo dicuntur seu diversas pecunie quantitates.

Item quod anno prefato idem Jacobus de Urgello contra suam fidelitatem occupari et capi fecit per aliquas gentes armigeras extranee nationis et alias per ipsum stipendiatas castra de Montarago de Loarre et de Tramoç ubi dicte gentes ibi existentes dicto Jacobo mandante volente approbante ratum habente clamabant et dicebant quod ibi erant pro domino Jacobo de Aragonia et eundem Jacobum de Aragonia nominaban vociferantes ipseque Jacobus se nominari faciebat et permittebat Regem Aragonum ipsisque invasoribus et occupatoribus prestitit consilium auxilium juvamen et favorem et sepius missit de suis gen-

tibus ad illos occupatores protegendum et deffendendum.

Item quod dictus Jacobus anno prefato stipendiavit et stipendiari fecit diversos homines armorum tam anglicos quam vascones et eos inmisit et inmiti fecit tam in regno Aragonum quam in Cathalonia que gentes ejus mandato vice ac nomine ipsoque Jacobo ratum gratum et firmum habentem occuparunt diversa castra et loca vestre regie magestatis sita in regno Aragonum et in partibus Jacce et plures conpulserunt de hominibus dictorum locorum per eos captorum ad jurandum et nominandum Regem Aragonum Jacobum memoratum in comitatu et ducatu quarum gentium accedebat prefatus Authonius de Luna et voluntate ac mandato non nulli alii familiares et de domo ipsius et de ejus voluntate et mandato.

Item quod dicte gentes mandato ipsius Jacobi eodem anno recedentes a partibus Jacce venientes ad dicta castra montis Aragonum quos per dictum Jacobum seu ejus nomine ipsoque ratum habente detinebatur occupatum et post a dicto castro recedentes venientes ad loca dicti Jacobi ipso mandante contra vestram serenitatem inciderunt in manus gentium vestrarum et inde aliqui fuerint occisi et aliqui capti et reservati atque defensati. Et quidam ex illis evaserunt ad quas obviam exunt dictus Jacobus pro illis conducendis et eosdem cum suis gentibus armigeris introduxit intus civitatem Balagarii que per eum de-

tinebatur et hec facta fuerunt anno prefato.

Item quod idem Jacobus anno prefato de mense . . . . . cum multitudine gentium armorum tam peditum quam equitum accessit ad partes Tamariti et ad alias partes Littarie et destruxit ac destrui fecit diversa loca dictarum partium et captivavit et captivari fecit multas gentes ipsasque personas sic captas reclusit et detinuit seu detineri fecit in dicta civitate Balagarii.

Ita quod dictus Jacobus anno prefato et ante et post . . . . . signanter post prestitam securitatem fidelitatis per suas gentes ipsoque mandante sciente et approbante ad deffensionem et auxilium eis dante seu ejus nomine ipsoque ratum et gratum habente publice et sepius disraubarunt combusserunt ac destruxerunt diversa loca tam in regno Aragonum quam in principatu Cathalonie et captivarunt et captivari fecit quam plurimos homines vestros tam in itineribus publicis quam aliis et predas et personas sic captivatas duxerunt et duci fecerunt ad dictam civitatem Balagarii palam et publice et multi ex dictis captis finarunt ad diversas quantitates ipso Jacobo sciente volente et approbante et parte dictarum predarum et finarum habente.

Item quod dictus Jacobus illis qui erant de parentela seu amicitia captivatorum et volentibus venire ad finandum seu concordandum de finantia pro ipsis

captis vel finantias solvendas concessit diversas litteras de salvo conductu.

Item quod dicto anno ipse Jacobus adherentibus consentientibus opem et operam consiliumque dantibus predictis matre et aliis superius nominatis se fecit ac facit et patitur ut supra dictum est in civitate Balagarii publice Regem Aragonum falso nominari regiamque sibi impendi reverentiam et juramentum fidelitatis a quibusdam fidelibus vestre magestatis prestari sibi per suas gentes ejusque fulta subsidio procuravit et est passus per suos solemnes procuratores et ambassiatores publica autentica ac plena potestate sufultos fidelitatis prestitum publice juramentum per eundem personaliter ratum habitum laudatum et approbatum per quod pollicitus est solemniter vos prefatum serenissimum principem in verum dominum omni exceptione cessante habere in regem et alias ut consuevit vero principi et domino fidelitatis prestari juramentum ut supra extitit positum et insertum.

Item idem Jacobus cornibus elatis verticem cervicosam extollens licet fidelitatis prefato juramento omnimode astrictus ultra vestri sit prefati domini Regis homo ligius et vassallus adherentibus consentientibus opem et operam consiliumque dantibus predictis matre et aliis superius nominatis procuravit incessanter etiam post prestitum juramentum erigere sua fortalitia et firmius renovare et vallare sua loca hominibus armatis constipare fornire victualibus ad guerram

seu insultum se preparatis contra prefatam regiam magestatem congregando valitores et amicos et ad guerram continue aspirando et terminando seditiones et scandala in vestris regnis et terris seminavit et seminat per nuntios et litteras incitans corda fidelium et populorum ad detestabilem facinus et rebellioncm.

Amplius prefatus Jacobus post dictum juramentum prestitum fidelitatis adherentibus consentientibus opem et operam consiliumque dantibus predictis matre et aliis superius nominatis publice in hec verba nefandia prorumpit quod justitia fuerat sibi occultata quia ipse debebat in Regem recipi et non vos princeps serenissime sed quod ipse cum lancea et armis recuperaret indubie Regnum dicens amplius quod si vestra magestas vellet accedere versus eum ipse potius accederet contra vos et vobis bellum prepararet et vos indubie expugnaret.

Item prefatus Jacobus anno prefato adherentibus consentientibus opem et operam consiliumque dantibus predictis matre et aliis superius nominatis diabolico spiritu concitatus cum per vestram magestatem destinaretur nobilis Franciscus de Erillo versus regnum Aragonum cum certis gentibus armorum et ad vestrum stipendium pro resistendo gentibus extraneis que de mandato dicti Jacobi volebant intrare regnum Aragonum in itinere publico irrui fecit suas gentes contra dictum nobilem non advertens qualiter dictus

nobilis erat in vestro servitio et securitatem itineris vilipendens et aliquos ex illis quos secum ducebat dictus nobilis vulnerarunt ceperunt et disraubarunt et occidere dictum nobilem et capere attentarunt.

Amplius in anno prefato de mense junii mala jam deducens dictus Jacobus et cogitationes suas consilia et tractatus ad illum quem potest efectum adherentibus consentientibus opem et operam consiliumque dantibus predictis matre et aliis superius nominatis per suas gentes irruit personaliter in civitatem Ilerde castrum de Alguayre et alia loca vestre ditionis pro suo posse illa expugnando veniens ad illa cum multis armatis complicibus et multis armorum artilleriarumque generibus loca circumvecina et victualia depopulando cremando et devastando mulendina infringendo crimina prefata rebellionis et magestatis comittere non verendo.

Quid ultra os in celum ponentes dicto anno de mensibus augusti septembris et octobris ipse Jacobus et sui complices et sequaces sue confessionis et juramenti voluntarie se immemores hostendendo detrahendo vestre magestati cum de vobis locuntur nomen infantis Castelle quo utebatur vestra celsitudo dum esset in minoribus constituta vobis imponuntur vos regem qui se dicit et non verum regem nominantes dicentes etiam vos tirannum et non regem et multa opprobiosa verba contra vos infundendo in vestri auditu et presentia existentes tantum intra fortalicium

civitatis Balagarii vobis serenissimo principe in obsidione existente.

Ulterius prefatus Jacobus adherentibus consentientibus opem operam consiliumque dantibus predictis matre et aliis superius nominatis rebellionis animo indurato cum per justitiam solemni ac digesto preheunte consilio fuisset per vestram magestatem ordinatum in viam remedii et alias pro tuitione reipublice ut ejus castra et fortalicia sub manu et tutela regia ponerentur ne in illis possent recolligi gentes nationis extranee quas ut fama referebat volebat dictus Jacobus intus terras vestre dominationis inmitere pro guerrificando et debellando vos et submissos vestros fuissentque dicto Jacobo littere destinate ut prefata loca castra et fortalicia tradere et libere permitteret in manu vestri gubernatoris Cathalonie ad hec per vestram magestatem spetialiter deputati notorie restitit immo et contra vos rebellando se posuit dicto gubernatori cum multis armatis fecitque januas locorum claudi nec permisit dicta loca et fortalitia ad manum regiam recipi prout fuerat per vestram magestatem decretum et ordinatum.

Cumque dictus Jacobus non permitteret ordinationem vestre celsitudinis deduci ut per justitiam decretum fuerat ad efectum vestraque magestas pro executione fienda justitia mediante personaliter accessiset ad civitatem Balagarii cum manu potenti braxioque excelso dictus Jacobus adherentibus consentientibus

opemque operam ac consilium dantibus predictis matre et aliis superius nominatis vestre magestati resistendo immo verius rebellando tenendo clausas portas dicte civitatis et murum mantellatum multisque ballistariis cum ballistis et bombardis ibidem destinatis cepit invadere vestram sacram magestatem et contra vestram personam spetialiter fecit trahi cum bombarda et contra alios vestre magestatis fideles et vassallos cum ballistis et aliis armorum gentibus aguaytando dampnificando debellando immo verius rebellando vestrum sacrum diadema offendendo.

Item vobis principe sacratissimo circa dictam civitatem et suburbia existente ut est dictum prefatus Jacobus adherentibus sibi consentientibus opem operam consiliumque dantibus predictis matre et aliis superius nominatis procuravit et fecit venire ad dictam civitatem quendam capitaneum hominum armorum vocatum Menaut de Favars cum quibusdam suis complicibus pro stipendiando illum et alios illo mediante et ut per insidias posset avisare qualiter possent gentes armorum intus dictam civitatem contra vestram magestatem introduci et qualiter possent vos et vestros subditos et gentes vestras ibidem et alibi existentes dampnificare.

Amplius vobis cum vestris circa dictam civitatem existente animo indurato ipse Jacobus adherentibus consentientibus opem et operam consiliumque dantibus predictis matre et aliis superius nominatis rebe-

lando et resistendo per suos conrebelles multis viribus apertis januis dicte civitatis fecit de suis complicibus aliquos exire et vestras gentes invadere vulnerare et non nullos milites et alios vestros vassallos et alios de gente vestra occidi fecit vobis ibidem pro executione justitie existente et varios insultus comoveri fecit adversus vestram sacram personam et vestros subditos pro executione justitie vestre magestati assistentes et vestro mandato circa premissa intendentes.

Amplius dictus Jacobus se hostem vestre magestatis constituendo multos vestros fideles fecit tam per caminos quam per vias publicas quam alibi desraubari capi et reddimi violenter multoque occidi et alias dampnificari multipliciter delinquendo.

Que quam sint facto gravia et exemplo perniciosa potest intueri vestra magestas regia etc.

Qua si quidem denuntiatione oblata serenissimus dominus Rex prefatus volens in predictis absque partis alterius vocatione procedere que vocari legittime non poterat nisi prius haberetur certitudo ubi erat, Leo ex suo mero officio et alias parte predicta instante mandavit recipi informationem super eo videlicet an contenti et nominati in denuntiatione prefata essent in dicta civitate Balagarii vel alibi et ubi talis quod habita veritate de hiis posset ad illos [illegible]

aut vocandos procedere prout decet et alias in predictis justitiam ministrare.

—

Postea vero die sextadecima octobris anno predicto ad informationem predictam recipiendam debite procedendo de mandato dicti domini Regis fuerunt citati per Bertrandum Garriga portarium ejusdem domini Regis et interrogati per Paulum Nicolay secretarium ejus testes sequentes qui deposuerunt ut sequitur.

Martinus de Serrameana testis citatus juratusque ad sancta Dei evangelia manibus ejus corporaliter tacta ac etiam interrogatus dicere veritatem quam sciret super hiis de quibus interrogaretur.

Et primo interrogatus si erant plures dies elapsi a tempore citra qua ipse testis exierat a civitate Balagarii dixit quod exierat a civitate eadem die quintadecima octobris proxime tunch preterita in solis occasu.

Interrogatus si sit vidit aut dici audivit quod Jacobus de Urgello infantissa Isabel uxor ejus comitissa mater sorores ejusdem Jacobi ac alii in dicta denuntiatione contenti qui sibi specifice nominati fuerunt erant in dicta civitate Balagarii tempore quo ipse testis exivit ab eadem. Dixit quod die predicta qua ipse

testis exivit a dicta civitate vidit omnes predictos in dicta civitate Balagarii personaliter existentes.

Interrogatus si scit aut credit ipsos nunch esse in eadem. Dixit quod credit ipsos illuch esse cum non sint etiam sexdecim hore lapse a tempore quo ipse testis vidit eos ibidem in dicta civitate astantes et expost non audivit ab aliquo quod exissent et si exirent non posse esse quin deveniret ad notitiam plurium propter obsidionem que ibi tenetur et non posset occultum teneri.

Dicta die.

Martinus Cubera agricultor civitatis Balagarii testis citatus juratusque ad sancta Dei evangelia manibus ejus corporaliter tacta ac etiam interrogatus dicere veritatem quam sciat super hiis de quibus interrogatus.

Et primo interrogatus si erant plures dies elapsi quod ipse testis exierat a civitate predicta dixit quod exeirat ab eadem die proxime preterita que erat [illegible] mensis previi computata circa horam meridiey.

Interrogatus si scit vidit aut dici audivit [illegible] cobus de Urgello infantissa uxor ejus [illegible] sorores ejusdem Jacobi ac alii in dicta [illegible] contenti que sibi specifice nominati [illegible]

dicta civitati Balagarii tempore quo ipse testis exivit ab eadem. Dixit quod dicta die qua ipse testis exivit a civitate prefata vidit supradictos in dicta civitate existentes videlicet mulieres ipsas in castro ipsius civitatis et homines per civitatem hinc inde incedentes.

Interrogatus si scit aut credit ipsos nunch esse in eadem. Et dixit quod credit ipsos et ipsas illich esse cum non audierit ab aliquo eorum recessum quod non posset sub modio latitare cum civitas ipsa sit obsessa.

Dictis die et hora.

Petrus Belluga agricultor civitatis predicte Balagarii testis citatus juratusque ad sancta Dei evangelia manibus ejus corporaliter tacta ac etiam interrogatus dicere veritatem quam sciat super his de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si erant plures dies lapsi quod ipse testis exierat a civitate Balagarii supradicta. Dixit quod exierat ab eadem die XV dicti mensis circa horam completorii.

Interrogatus si scit vidit aut dici audivit quod Jacobus de Urgello infantissa Isabel uxor ejus comitissa mater sororesque ejusdem Jacobi ac alii in dicta de-

nuntiatione contenti qui sibi specifice nominati fuere essent in dicta civitate tempore quo ipse testis exivit ab eadem. Dixit predictos fore in dicta civitate quia die qua exierat viderat omnes eos ipse testis in eadem.

Interrogatus si scit aut credit illos nunch esse in eadem. Dixit quod credit eos illich fore cum nullum audierit nec viderit exeuntem.

Die et hora predictis.

Johannes de Godos loci de Torreziella aldea Daroce testis citatus atque juratus ad sancta Dei evangelia manibus ejus corporaliter tacta et interrogatus dicere veritatem quam sciat super hiis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si erant plures dies elapsi quod ipse testis exierat a civitate Balagarii supradicta. Dixit quod exierat ab eadem die proxima preterita.

Interrogatus si scit vidit aut dici audivit quod Jacobus de Urgello infantissa Isabel uxor ejus comitissa mater sororesque ejusdem Jacobi ac alii in dicta denuntiatione contenti qui sibi specifice nominati fuere essent in dicta civitate tempore quo ipse testis exivit ab eadem. Dixit quod vidit homines. De mulieribus

dixit se dici audivisse quod erant in eadem.

Interrogatus si scit vel credit illos et illas nunch esse in eadem. Dixit quod sich illich credit illos esse cum non sciat nec audivit illos exisse.

Die predicta.

Johannes de la Vega loci de Muniesa testis citatus atque juratus ad sancta Dei evangelia manibus ejus corporaliter tacta et interrogatus dicere veritatem quam sciat super his de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si erant plures dies lapsi quod ipse testis exierat a civitate Balagarii. Dixit quod die proxime preterita exivit ab eadem.

Interrogatus si scit vidit aut dici audivit quod Jacobus de Urgello infantissa Isabel uxor ejus comitissa mater sororesque ejusdem Jacobi ac alii in dicta denuntiatione contenti qui sibi specifice nominati fuere essent in dicta civitate tempore quo ipse testis exivit ab eadem. Dixit quod die predicta XV dicti mensis vidit eos omnes in dicta civitate excepto mossen Flovia quem non die illa sed die XIV ejusdem mensis vidit in eadem.

Interrogatus si scit vel credit illos et illas nunch

esse in eadem. Dixit quod sich et hoc credit ex eo quia non audivit ab aliquo illos exisse ab ea.

Prefata itaque informatione recepta serenissimus dominus Rex prefatus instante et requirente nobili Francisco Derill nomine quo supra et alias et suo regali officio mandavit delatos seu denuntiatos eosdem citari per Antonium de Requena et Alfonsum de Valladolit nuntios et janitores suos eisque et eorum cuilibet assignari et mandari quatenus vicesima sexta die ab intimatione presenti in antea proximé secutura quam idem dominus Rex delatis et denuntiats jamdictis et cuilibet eorum pro primo secundo tertio et peremptoriis terminis assignavit qua si feriata fuerit sequenti proxime non feriata compareant personaliter coram sua regia magestate parati stare juri et paraturi justicie super predictis et alias ut convenit in causa ipsa et omnibus et singulis actibus ejusdem legitime processum usque ad difinitivàm sententiam inclusive. Certificando eosdem quod lapso dicto termino nisi comparuerint procedetur contra illos et eorum quemlibet prout per constitutiones Cathalonie generales usaticos Barchinone et alias per jus rationem et justiciam reperietur esse fiendum eorum absentia in aliquo non obstante sed contumatia exhigente.

Quiquidem nuntii seu janitores dixerunt fore paratos adimplere dicti domini Regis mandata dum tamen civitatem Balagarii in qua delati et denuntiati predicti moram trahere dicuntur possint secure et absque per-

sonarum suarum adhire periculo. Verum cum dicta civitas Balagarii et universi habitantes in ea sint rebelles domino Regi et suis officialibus prout eorum acta docent in aperto stant enim januis clausis procedunt etiam a civitate eadem et muris ejusdem sagite plurime quas jaciunt cum balistis lapides diversi quos prohiciunt cum bombardis alieque multiplices ofensiones adeo quod nedum ad eam accedentibus set etiam a longe stantibus mortis paratur excidium prout de facto fuerunt mortui aliqui et plurimi ut dicitur vulnerati. Pro tanto supplicarunt domino Regi ut attentis predictis ab accedendo ad dictam civitatem dignaretur eos excusatos habere.

Et dictus dominus Rex audivit relatis et assertis per dictos ejus janitores quod licet notorie viderentur volens tamen in predictis equius et maturius procedere. Mandavit Berengario Columbi decretorum doctori ejus cancellarie regenti quatenus ad recipiendam informationem utrum predicta subjacerent veritati vel ne incontinenti procederet.

Et quasi eodem instanti dictus nobilis Franciscus Derill nomine prelibato comparens coram dicto honorabili cancellarie regente ad probandum asserta per prefatos janitores nominaverit et produxit in testes nobiles et honorabiles Johannem Raymundum Folch comitem Cardone Geraldum Alamanni de Cervilione Egidium Roderici de Lihori et Raymundum de Bagis

milites petentes eos citari eorumque dicta in scriptis recipi et haberi.

Dictus autem honorabilis regens cancellarie volens jussa regia ut convenit adimplere jussit superius nominatos ad peribendum testimonium veritatis vocari et citari per Bertrandum Garriga janitorem dicti domini Regis. Qui quidem porterius iens et post paulum rediens retulit se illos ad dictum perhibendum testimonium citasse et vocasse ipsa die.

Hiis itaque peractis honorabilis regens cancellarie qui supra processit ad informationem jamdictam recipiendam et testes examinandos in modum qui sequitur.

Nobilis vir Johannes Raymundus Fulconis comes Cardone testes citatus juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super predictis et infrascriptis et aliis de quibus interrogatus.

Et primo interrogatus si scit vel dici audivit quod civitas Balagarii sit domino Regi rebellis taliter quod offitialibus regiis sanus denegetur ingressus. Dix esser ver que en la ciutat de Balaguer son diverses gents rebelles al Senyor Rex los quals continuament en diverses maneres offenen nafren maten et apresonen moltes persones daquelles qui son en lo Reyal en e per servey del Senyor Rey en special que sien officials domestichs servidors o vassalls del dit Senyor et

en tant que no es algu que si gos acostar sens perill de mort o altre greu perill de sa persona.

Interrogat si sab creu o enten que certs porters los quals lo Senyor Rey vol trametre a la dita ciutat hi poran anar et entrar segurs. Dix que crehia es tenia per dit que si alcun porter anava lla quel matarien el apresonarien com axi ho haguessen fet a altres presoners axi officials del Senyor Rey com altres qui a la dita ciutat se eren acostats.

Interrogat com sab les dites coses. Dix que per ço com los havia vistes et axi com ell molts daltres et era massa notori a tuyt.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Nobilis Geraldus Alamanni de Cervilione miles gubernator Cathalonie testis citatus juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super predictis et infrascriptis et aliis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab o ha hoyt dir que la ciutat de Balaguer sie rebelle al Senyor Rey en tal manera que als officials reyals hi sie denegada entrada et que sens gran perill noy poguessen entrar. Dix que sabia et havia vist no solament a oficials del dit Senyor mas encara a tots altres qui a la dita ciutat se acostassen fer greus offenses per aquells de la dita ciutat et aquells ab ballestes bombardes et en altra ma-

nera dampnificar nafrar et matar.

Interrogat si certs porters que lo Senyor Rey hi vol trametre porien entrar en la dita ciutat segurs. Dix que segons havia vist per los altres crehia infallible-ment que si lla entraven o a la dita ciutat se acostaven ols matarien ols apresonarien en tal manera que no sen tornarien ney porien haver alcuna relacio.

Interrogat com sab les coses que depose. Dix que per ço com les ha vistes.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Honorabilis Egidius Roderici de Lihori miles testis citatus juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super predictis et infrascriptis et aliis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ho ha hoyt dir que la ciutat de Balaguer sie rebella al Senyor Rey en tal manera que als officials del dit Senyor hi sie denegada entrada. Dix que vehia en tal disposicio estar et axi obrar los qui eren dins la dita ciutat de Balaguer que si officials o altres qualsevol se acostaven a la dita ciutat o assajaven entrar en aquella que nos escusaria que no fossen presos o morts car a altres qui si acostaven havia vist tirar ab ballestes et bombardes et nafrar et matar.

Interrogat si sab creu o presumeix que certs porters que lo Senyor Rey hi vol trametre poguessen entrar en la dita ciutat segurs. Dix que crehia que los officials damunt dits serien menys segurs car havia vist que al Senyor Rey mateix tirasen ab bombardes et crehia que sos officials haurien semblant acculliment.

Interrogat com sab les dites coses. Dix que per tal com les ha vistes et es sobres notori et manifest a tayt.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Honorabilis Raymundus de Bagiis miles testis citatus juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super predictis et infrascriptis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab o ha hoyt dir que la ciutat de Balaguer sie rebella al Senyor Rey en tal manera que officials del dit Senyor noy poguessen entrar sens perill de lurs persones. Dix que sabia et vehia que tenien les portes tanquades et gents per les muralles qui offenien continuament tots aquells qui si acostaven et crehia sens falla què si alcun official o ques vulla alla assajava de entrar encorreria gran perill.

Interrogat si sab creu o presumex que si certs porters que lo Senyor Rey vol trametre dins la dita ciutat porian entrar et exir segurs. Dix ques tenia per dit que si porters allguns lla entraven que non tornarien que no fossen morts o presos car vehia que al Senyor Rey fehien offensa quant mes a sos officials o porters.

Interrogat com sab les dites coses. Dix que les havia vistes et vehia et era publich et massa notori a tuyt.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Qua siquidem informatione recepta factaque relatione de eadem per dictum regentem cancellarie dominus Rex prefatus instante et requirente dicto nobili Francisco Derill et alias ex suo regali officio et de certa sciencia jussit universos et singulos in dicta denuntiatione contentos et nominatos tam per literas quam per edictum quam etiam alias eo modo quo melius et securius fieri valeatur ad ipsorum delatorum notitiam pervenire jubens pro predictis fieri et expedi-ri literas hujusmodi seriey.

Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valencie Majorice et Sardinie et Corsice comes Barcinone dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rosilionis et Ceritanie. Jacobo Urgelli filio [illegible]

dam comiti Urgelli nec non Isabeli ipsius Jacobi uxori Margarite matri Elionori et Sicilie sororibus ipsius Jacobi ad sane mentis reverti juditium et libramine justo pensare quod omnis anima suo subjecta principi esse debet. Suplex denuntiatio per nobilem et dilectum Franciscum Derillo militem procuratorem nostrum ad infrascripta spetialem coram nobis oblata efectualiter continebat quod vos non animadvertentes jugum dominii quo nobis vestro vero Regi et domino censemini nodo indissolubili alligati. Immo obliti improvide immaculati sanguinis et prosapie a quibus trahere dicimini nomen vestrum nec non diversarum gratiarum quibus regia domus Aragonum vos et vestros predecessores fuit priscis temporibus prosecuta adversus nos vestrum dominum et principem naturalem rebellionis calcaneum et cornua cervicosa ausibus efrenis erigere ac fidelitate penitus rupto federe vos idem Jacobus exteras gentes armorum sinistris auspitiis congregare et pro dampnificando regia regna et terras nostras cum impiorum multitudine non erubuistis aliquatenus convenire que jam in grandem vestri innominiam invadere attentastis non nulla castra loca nostri et fortalitia hostiliter occupando ac ab in eisdem degentibus sacramentum fidelitatis vobis et Regi Aragonum per violentiam exhigendo nostros subditos multipliciter invadendo non nullos captos detinendo et pro redemptione ab eisdem diversas peccunias extorquendo vobis titulum nostri diadematis imponendo et alias multipliciter nobis ac nostro imperio rebellando et alia plurima nefanda crimina et excessus in

ipsa denuntiatione contentos contra nostram magestatem in quibus vos dicte uxor mater et sorores ipsius Jacobi eadem operam consilium auxilium et favorem prestitistis concesistis adhesistis favistis et adjuvastis prout difusius in dicta denuntiatione vidimus contineri. Quare nobis idem procurator noster humiliter supplicavit quatenus ad inquirendum contra vos et quemlibet vestrum de dictis criminibus nostram non parum offendentibus magestatem nostrorumque regnorum et terrarum emulationem publicam concernentibus procedere et juxta enormitatem dictorum criminum qualem decet ministrare justitiam dignaremur. Nos vero denuntiatione jam dicta ex debito justicie suscepta volentes super contentis in eadem rite procedere atque juste per Antonium de Requena et Alfonsum de Valladolit nuntios et janitores nostros vos ad infrascripta personaliter citari mandavimus sed quia idem nuntii et janitores nobis asseruerunt quod civitas in qua ut sumus cerciorati per informationem inde receptam de presenti vos moram trahitis nobis a notorio est rebellis et eisdem ad vos securus adhitus non adherat obstantibus quibusdam rebellibus actibus ex parte vestri et dicte civitatis prodeuntibus qui accedentibus mortem hostiliter subgerebatur quod postmodum informatione rite recepta comperimus subsistere veritati citationem ipsam per litteras nostras hujusmodi vobis et cuilibet vestrum providimus intimari. Ideo harum serie vos predictos Jacobum de Urgello Isabelem uxorem Margaritam matrem Alienorem et Siciliam sorores ipsius Jacobi citamus vobisque

dicimus et mandamus quatenus XXVI die a publicatione presente in antea proxime secuta quam vobis pro primo secundo et tertio terminis si feriata non fuerit quod si feriata fuerit sequenti non feriata peremptoriis assignamus coram nobis in loco ubi audientia nostra publice celebrabitur personaliter compareatis super dictis criminibus juri et justicie paraturi et alias debite processuri in omnibus et singulis actibus et terminis usque ad difinitivam sententiam inclusive. Et quia invalescentibus obstaculis antedictis ad vos secures aditus non potest haberi ad presentationem personaliter vobis fiendam de litera antefata eam mandavimus alta et intelligibili voce circa menia dicte civitatis ut in vestri notitiam citatio hujusmodi valeat pervenire tubis clangentibus publicari. Et prout tute fieri poterit in aliqua vel aliquibus ex valuis publicis menium ipsius civitatis affigi etiam et aponi. Certificantes vos quod nisi comparueritis ut fertur procedemus justicia mediante contra vos et quemlibet vestrum et bona vestra et cujuslibet vestrum ad dictos omnes et singulos actus et ad dictam proferendam sententiam vestri non obstante absentia et contumacia exhigente. Ut autem exceptione aliqua a non comparendo excusari nullatenus valeatis licet in nostro comitatu sive presentia neminem timere oporteat nec vi vel metu agravari quempiam dubitatur ad superhabundantem cautelam de benignitate regia si comparuerit et causam duxeritis de quibus estis inculpati quamdiu causa duraverit et post per V dies guidamus et assecuramus vos et quemlibet vestrum in nostra bona

fide regia de quibuscumque criminibus aliis per vos comissis seu per aliquos aut aliquem vestrum quomodolibet perpetratis exceptis criminibus in dicta denuntiatione contentis ita quod presenti durante guidatico quod durare volumus quamdiu causa ipsa duraverit ut prefertur pro eisdem criminibus exceptis predictis non possitis seu aliquis vestrum possit capi detineri impeti arrestari seu in personis vel bonis aliquatenus molestari immo possitis aut quilibet vestrum possit ad nos attendere causamque ipsam ducere salve pariter et secure. Nos enim vobis et unicuique vestrum in et super predictis salvum conductum concedimus securumque adhitum vobis et vestrum cuilibet sub nostra fide regia conferimus illudque inviolabiliter servari faciemus pariter et illesum. Datum in obsidione civitatis Balagarii sub nostro sigillo . . . XVII die octobris anno a nativitate Domini MCCCC XIII.

Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valencie Maiorice Sardinie et Corsice comes Barchinone Dux Attenarum ac Neopatrie ac etiam comes Rossilionis et Ceritanie. Raymundo Berengarii de Flovia Andree Burutell Dalmacio dez Palau Alfonso Suarez Petro Gravalosa militibus Johanni de Fluvia domicello et Johanni de la Torra in legibus licentiato. Ad sane mentis reverti juditium et libramine justo pensare quod omnis anima suo subjecta principi esse debet. Supplex denuntiatio per nobilem et dilectum Franciscum Derillo militem procuratorem nostrum ad infras-

cripta spetialem coram nobis oblata efectualiter continebat. Quod Jacobus filius egregii Petri quondam comitis de Urgello sue fidelitatis et naturalitatis pudore quo cuncti Aragonum Regie domus subditi per universum orbem radiant insigniti impudenter quod referimus displiceretur abjecto et sue originis magnanimitatis inmaculate oblitus non formidans sui nomine indelibili macula deturpare adversus nos suum Regem et dominum naturalem rebellionis cornua erigere et armorum gentes exteras glomerare pro dampnificando regna et terras nostras proterva ductus audatia non expavit. Si jam in parti grandi insania ductus invadere attentavit non nulla castra loca nostri et fortalicia hostiliter occupando ac ab in eisdem degentibus sacramentum fidelitatis sibi ut Regi Aragonum vos dicenti per violentiam exhigendo nostros subditos multipliciter invadendo nonnullos captos detinendo et pro redemptione ab eisdem diversas peccunias extorquendo sibi titulum nostri diadematis imponendo et alias multipliciter nobis ac nostro imperio rebellando et alia plurima nefanda crimina et excessus in ipsa denuntiatione contentos contra nostram magestatem perpetrando in quibus vos participes cohoperantes ac culpabiles fuistis et eidem Jacobo et suis complicibus opem operam consilium auxilium et favorem prestitistis consentistis adhesistis favistis et adjuvastis prout difusius in dicta denuntiatione vidimus contineri. Quare nobis idem procurator noster humiliter supplicavit quatenus ad inquirendum contra vos et quemlibet vestrum de dictis criminibus nostram non parum offendentibus

magestatem nostrorumque regnorum et terrarum emulationem publicam concernentibus procedere et juxta enormitatem dictorum criminum qualem decet ministrare justiciam dignaremur. Nos vero denuntiatione jamdicta ex debito justicie suscepta volentes super contentis in eadem rite procedere atque juste per Antonium de Requena et Alfonsum de Valladolit nuntios et janitores nostros vos ad infrascripta personaliter citari mandavimus. Sed quia hiidem nuntii et janitores nobis asseruerunt quod civitas in qua ut sumus cerciorati per informationem inde receptam de presenti vos moram trahitis nobis a notorio est rebellis et eisdem ad vos securus adhitus non adherat obstantibus quibusdam rebellibus actibus ex parte vestri et dicte civitatis prodeuntibus qui accedentibus mortem hostiliter subgerebant quod postmodum informatione rite recepta comparimus subsistere veritati citationem ipsam per litteras nostras hujusmodi vobis et cuilibet vestrum providimus intimari. Ideo harum serie vos predictos Raymundum Berengarii de Fluvia Andream Barutell Dalmatium dez Palau Alfonsum Suarez Petrum Gravalosa milites Johannem de Fluvia domicellum et Johannem de la Torre in legibus licentiatum citamus vobisque dicimus et mandamus quatenus XXVI die a publicatione presenti in antea proxime secutura quam vobis pro primo secundo et tertio terminis si feriata non fuerit quod si feriata fuerit sequenti non feriata peremptorie assignamus coram nobis in loco ubi audientia nostra publice celebrabitur personaliter compareatis super dictis criminibus juri

et justicie parituri et alias debite processuri in omnibus et singulis actibus et terminis usque ad difinitivam sententiam inclusive. Certificantes vos quod nisi comparueritis ut fertur procedemus justicia mediante contra vos et quemlibet vestrum et bona vestra et cujuslibet vestri ad dictos omnes et singulos actus et ad dictam proferendam sententiam vestri non obstante absentia et contumatia exhigente. Et quia invalescentibus obstaculis antedictis ad vos securus adhitus non potest haberi ad presentationem personaliter vobis fiendam de litera antedicta cam mandamus alta et intelligibili voce circa mènia dicte civitatis ut in vestri notitiam citatio hujusmodi valeat pervenire tubis clangentibus publicari. Et prout tute fieri poterit in aliqua vel aliquibus ex valuis publicis menium ipsius civitatis affigi etiam et aponi. Ut autem exceptione aliqua a non comparendo excusari nullatenus valeatis licet in nostro comitatu sive presentia neminem timere oporteat nec vi vel metu agravari quempiam dubitetur ad superhabundantem cautelam de benignitate regia si comparueritis et causam duxeritis de quibus estis inculpati quamdiu causa ipsa duraverit et post per V dies guidamus et assecuramus vos et quemlibet vestrum in nostra bona fide regia de quibuscumque criminibus aliis per vos comissis seu per aliquos aut aliquem vestrum quomodolibet perpetratis exceptis criminibus in dicta denuntiatione contenta ita quod presenti durante guidatico quod durare volumus quamdiu causa ipsa duraverit ut prefertur pro eisdem criminibus exceptis predictis non possitis seu aliquis vestrum

possit capi detineri impeti arrestari seu in personis vel bonis aliquatenus molestari immo possit aut quilibet vestrum possit ad nos accedere causamque ipsam ducere salve pariter et secure. Nos enim vobis et unicuique vestrum in et super predictis salvum conductum concedimus securumque adhitum vobis et vestrum cuilibet sub nostra fide regia conferimus illudque inviolabiliter servari faciemus pariter et illesum. Datum in obsidione civitatis Balagarii sub nostro sigillo. . . . XVII die octobris anno a nativitate Domini MCCCC XIII.

Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valencie Majoricarum Sardinie et Corsice comes Barchinone dux Atenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossilionis et Ceritanie. Assertis heredibus seu bonorum detentoribus Tristandi de Luça in legibus licentiati. Ad sane mentis reverti juditium et libramine justo pensare quod omnis anima suo subjecta principi esse debet. Suplex denuntiatio per nobilem et dilectum Franciscum Derillo militem procuratorem nostrum ad infrascripta spetialem coram nobis oblata efectualiter continebat. Quod Jacobus filius egregii Petri quondam comitis de Urgello sue fidelitatis et naturalitatis pudore quo cuncti Aragonum regie domus subditi per universum orbem radiant insigniti impudenter quod referimus displiceretur abjecto et sue originis magnanimitatis immaculate oblitus non formidans sui nomen indelibili macula deturpare adversus nos suum regem

et dominum naturalem rebellionis cornua erigere et armorum gentes exteras glomerare pro dampnificando regna et terras nostras paterna ductus audacia non expavit et jam in parte grandi insania ductus invadere attentavit nonnulla castra loca nostri et fortalicia hostiliter occupando ac ab in eisdem degentibus sacramentum fidelitatis sibi ut Regi Aragonum vos dicenti per violentiam exhigendo nostros subditos multipliciter invadendo nonnullos captos ditinendo et pro redemptione ab eisdem diversas peccunias extorquendo sibi titulum nostre diadematis imponendo et alias mulpliciter nobis ac nostro imperio rebellando et alia plurima nefanda crimina et excessus in ipsa denuntiatione contentas contra nostram magestatem perpetrando in quibus dictus Tristandus de Luça eidem particeps cohoperans ac culpabilis fuit et eidem Jacobo et suis complicibus opem operam consilium auxilium et favorem prestitit consensit adhesit favit et adjuvavit prout difusius in dicta denuntiatione vidimus contineri. Quare nobis idem procurator noster humiliter supplicavit quatenus ad inquirendum contra dictum Tristandum de Luça seu ejus bona de dictis criminibus nostram non parum offedentibus magestatem nostrorumque regnorum et terrarum emulationem publicam concernentibus precedere et juxta enormitatem dictorum criminum qualem decet ministrare justiciam dignaremur. Nos vero denuntiatione jamdicta ex debito justicie suscepta volentes super contentis in eadem rite procedere atque juste per Antonium de Requena et Alfonsum de Valladolit nuntios et janitores nostros vos ad in-

frascripta personaliter citari mandavimus. Sed quia idem nuntii et janitores nobis asseruerunt quod civitas in qua ut sumus certiorati per informationem inde receptam de presenti vos moram trahitis nobis a notorio est rebellis et eisdem ad vos securus adhitus non adherat obstantibus quibusdam rebellibus actibus ex parte vestri et dicte civitatis prodeuntibus qui accedentibus mortem hostiliter subgerebant quod postmodum informationem rite recepta comparimus subsistere veritati citationem ipsam per literas nostras hujusmodi vobis providimus intimari. Ideo harum serie vos predictos heredes seu bonorum detentores citamus vobisque dicimus et mandamus quatenus XXVI die a publicatione presente in antea proxime secutura quam vobis pro primo secundo et tertio terminis si feriata non fuerit quod si feriata fuerit sequenti non feriata peremptorie assignamus coram nobis in loco ubi audientia nostra publice celebrabitur personaliter compareatis super dictis criminibus juri et justicie parituri et alias debite processuri in omnibus et singulis actibus et terminis usque ad difinitivam sententiam inclusive. Certificantes vos quod nisi comparueritis ut fertur procedemus justicia mediante contra hereditatem seu bona dicti Tristandi ad dictos omnes et singulos actus et ad dictam proferendam sententiam vestri non obstante absentia et contumatia exhigente. Et quia invalescentibus obstaculis antedictis ad vos securus adhitus non potest haberi ad presentationem personaliter vobis fiendam de littera antedicta eam mandavimus alta et intelligili voce circa menia dicte civitatis ut in

vestri notitiam citatio hujusmodi valeat pervenire tubis claugentibus publicari. Et prout tute fieri poterit in aliqua vel aliquibus ex valuis publicis menium ipsius civitatis affici etiam et aponi. Ut autem exceptione aliqua a non comparendo excusari nullatenus valeatis licet in nostro comitatu sive presentia neminem timere oporteat nec vi vel metu agravari quempiam dubitetur ad superabundantem cautelam de benignitate regia si comparueritis et causam duxeritis de quibus dictus Tristandus est inculpatus quamdim causa ipsa duraverit et post per V dies guidamus et assecuramus vos in nostra bona fide regia de quibuscumque criminibus aliis per vos comissis seu quomodolibet perpetratis exceptis criminibus in dicta denuntiatione contentis. Ita quod presenti durante guidatico quos durare volumus quamdiu causa ipsa duraverit ut prefertur pro eisdem criminibus exceptis predictis non possit capi detineri impeti arrestari seu in personis vel bonis aliquatenus molestari immo possitis ad nos accedere causamque ipsam ducere salve pariter et secure. Nos enim vobis in et super predictis salvum conductum concedimus securumque adhitum vobis sub nostra fide regia conferimus illudque inviolabiliter servari faciemus pariter et illesum. Datum in obsidione civitatis Balagari sub nostro sigillo . . . XVII die octobris anno a nativitate Domini MCCCCXIII.

—

Factis itaque et expeditis litteris preinsertis serenissimus dominus Rex prefatus die date literarum eorundem qua fuit XVII dies mensis jamdicti octobris anno quo supra jusit literas ipsas in propinquiori loco muris dicte civitatis voce preconia publicari per Nicolaum Ferrer preconem publicum et juratum civitatis Ilerde nec non eas affigi et aponi in valuis civitatis prefate si hoc comode fieri poterit per Antonium de Requena et Alfonsum de Valladolit nuntios et jenitores suos.

Et paulo post ipsa eadem die dictus Nicolaus Ferrer preco publicus civitatis Ilerde retulit hujus cause scriptori et litteras antedictas de latino al linguam maternam reductas ipsa die de verbo ad verbum voce preconia et tubis clangentibus publicasse per diversas partes regalis sive obsidionis predicte et signanter in olim monasterio de Almata satis et valde prope muros castri civitatis jamdicte in tantum quod hii qui in muris civitatis seu castri ejusdem stabant poterant faciliter eas audire et percipere dum tamen aures prebere voluissent.

Dicti autem nuntii et janitores retulerunt se non affigisse nec ausos fuisse apponere literas predictas in

valius dicte civitatis obsistentibus rebellione et aliis obstaculis precontentis.

—

Subsequenter die XVIII mensis jamdicti octobris anno predicto serenissimum dominus Rex prefatus attentis et consideratis predictis ex sui certa sciencia et ex suo mero et regali officio ac alias instantibus superius nominatis nobili Francisco Derill declaravit citationem ipsam fiendam esse per edictum quod tam in dicto regali sive obsidione prefata quam in civitate Ilerde que caput est vicarie regie infra quam civitas ipsa Balagarii sita esse dicitur mandavit voce preconia publicari et alias illud in sui forma aponi et affigi debere in valuis domus ubi audientia regia in dicta civitate Ilerde ipso domino Rege in dicta obsidione existente celebratur. Fuit autem ipsum edictum sub hac verborum expressione conceptum.

Ara hoyats queus fa assaber lo molt alt et victorios Senyor lo Senyor Rey En Fernando per la gracia de Deu Rey Darago de Sicilia de Valencia de Mallorques de Cerdenya et de Corcega comte de Barchinona duch de Attenes et de Neopatria et encara comte de Rossello et de Cerdanya. Que com per raho do una denun-

ciacio davant ell donada per lo noble mossen Françi Derill procurador seu a les coses davall scrites constituit continent en efecte que com En Jacme Durgell fill del egregi En Pere quondam comte Durgell rompent lo sagrament de faeltat a que es al dit Senyor obligat haja attentat et mes en obra ajustar gents darmes estranyes et aquelles metre et receptar dins sa Senyoria per dampnificar sos regnes et terres et encara sos subdits et vassalls alguns lochs castells et fortaleses hostilment occupant et dels habitadors en aquells anomenant se Rey Darago sagrament de faeltat exhigint molts seus subdits en moltes maneres invasint et alguns apresonant rescatant et en altres moltes maneres a ell et a son imperi rebellant et molts altres crims et excessos haja comes en la dita denunciacio largament contenguts en los quals Na Isabel muller sua et Na Margarita mare Alionor et Sicilia germanes de aquell Ramon Berenguer de Flovia Nandreu Barutell Dalmau dez Palau Alfonço Suareç Pere Gravalosa Johan de Flovia Johan de la Torre et Tristany de Luça son estats ab lo dit Jacme participants ajudants et culpables et al dit Jayme et a sos complices han donat ajuda obra consell favor et consentit adherit favorejat et ajudat segons en la dita denunciacio es pus largament contengut lo dit Senyor hagues manat a certs nuncius et porters seus citassen personalment los damunt dits Jacme Durgell Isabel muller Margarida mare Alionor et Sicilia germanes de aquell Ramon Berenguer de Flovia et Nandreu Barutell Dalmau den Palau Alfonso Suarez Pere Gravalosa Johan de Flovia

Johan de la Torre et los hereus o detenedors dels bens de Tristany de Luça quondam. E per tal con la ciutat de Balaguer on segons informacio daquen presa de present residexen es rebelle al dit Senyor a la qual los dits porters o nuncis no porien anar ni en aquella entrar sens gran perill de ses persones o extermini final com per part de aquells et de la dita ciutat continuament procehesquen actes bellicosos et rebelles cominant mort a daquells qui en aquella assajen entrar no han pogut ni gosat fer la dita citacio e per ço mana los damont dits esser citats per ses letres les quals per les dites rahons nols son pogudes esser presentades personalment pero aquelles feu publicar ab veu de publica crida et so de trompes en certs lochs circumvehins als murs de la dita ciutat on se mostraren alcunes gents de aquella per les quals es versemblant la dita citacio esser pervenguda en noticia de los damunt dits. Perque encara a sobrehabundant cautela lo dit Senyor de sa certa sciencia ab tenor del present publich edicte mana citar et cita los damunt nomenats et cascun dells que lo XXVI jorn apres de la publicacio de les dites letres en avant primer vinent lo qual et los damont dits per la primer segon et tercer termens et si feriat sera lo seguent no feriat peremptoriament assigne donar lo dit Senyor en lo loch on sa audiencia se celebrava personalment compareguen sobre los dits crims a obeyr et star a dret et justicia et en altra manera degudament procehir en tots et sengles actes et termens fins a difinitiva sentencia inclusivament. En altra manera si no com-

parexeran segons dit es lo dit Senyor procebira justicia migançant contra ells et sos bens no contrastant lur absencia et la contumacia exhigent. E per tal que ab alguna excepcio de no comparer se puxen excusar jatsia en sa presencia tot hom sia preservat de temor et violencia et inquietacio a superhabundant cautela dit Senyor de sa acostumada benignitat guia et assegura tots los damont dits et cascu dells de tots et qualsevol crims altres per ells comesos o per alscuns dells en qualsevol manera perpetrats exceptats los crims en la dita denunciacio contenguts en tal manera que durant lo dit guiatge lo qual vol esser durador mentre la dita causa durara et apres per X jorns per raho dels dits crims exceptats los damont dits no puxen ne algu dells puxa esser detengut pres impetit o arrestat en persona o bens en alguna manera molestat. Ans puxen al dit Senyor et a sa audiencia venir et la dita causa menar salvament et segura lo qual edicte lo dit Senyor mana esser publicat en la ciutat de Leyda qui es cap de vegueria on la dita ciutat de Balaguer es assitiada perque a noticia dels damunt nomenats puxa pervenir et encara a les portes de sa audiencia mana esser posat et affigit.

Quod siquidem edictum Nicolaus Farrer. . . preco publicus dicte vivitatis Ilerde retulit se die predicta XVIII octobris tubis clangentibus publicasse per diversas partes obsidionis prefate.

Deinde ipsa eadem die anno quo supra mandato do-

mini Regis volentis exequi facere declarata per eum dessuper fuit facta et expedita litera quedam continencie subsequentis.

En Ferrando per la gracia de Deu Rey Darago et de Sicilia de Valencia de Mallorques de Cerdenya et de Corcega et comte de Barchinona duch de Attenes et de Neopatria et encara comte de Rosello et de Cerdanya. Al amat nòstre lo cort et veguer de Leyda o al lochtinent de aquell. Salut et dileccio. Com per les causes et rahons sotscrites hajam provehit et manat esser fet et publicat lo edicte seguent. Ara hoyats queus fa assaber lo molt alt et victorios Senyor lo Senyor Rey En Ferrando per la gracia de Deu Rey Darago etc. Que com per raho de una denunciacio davant ell donada per lo noble mossen Françi Derill procurador etc. jam est supra proxime. Manam vos que vistes les presents façats lo damont dit edicte per los lochs acustumats de aquexa ciutat ab trompes et publica veu de crida publicar e feta la dita publicacio aquell fets affigir et posar en les portes de la casa on nostra audiencia publicament se celebra. Certificant nos decontinent per vostres letres e per proces et actes publichs de aquen actitats de la execucio de totes les dites coses. Dada en lo siti de Balaguer sots nostre segell menor a XVIII de octubre del any MCCCCXIII. Columbus cancellarius regius.

—

Post hec autem die XXIII octobris anno a nativitate Domini MCCCCXIII superius jam expresso coram serenissimo domino Rege comparens Dominicus Sancii fisci procurator curie regie obtulit et presentavit eidem domino Regi in obsidione Balagarii personaliter existenti quandam literam papiream clausam sigilloque curie Ilerde cere vermilie impresso ut prima facie videbatur sigillatam cujus epigrama erat hujusmodi seriey.

Al molt alt et molt excellent princep et victorios Senyor monsenyor lo Rey Darago.

Interius vero fuit reperta sequentis esse tenoris.

Molt alt et molt excellent Princep et victorios Senyor.

Senyo a XVIIII del present mes hora de prima o quax per En Domingo Sanxeç de la vostra tresoreria et procurador fiscal vostre me presenta una letra de vostra senyoria la tenor de la qual es aytal.

En Ferrando per la gracia de Deu Rey Darago de Sicilia de Valencia de Mallorques de Cerdenya e de Corcega comte de Barchinona dux de Athenes e de Neopatria e encara comte de Rossello et de Cerdanya. Al amat nostre lo cort e veguer de Leyda o al lochtinent de aquell. Salut e dileccio. Com per les causes e rahons sotscrites hajam provehit e manat esser fet publicat lo edicte seguent. Ara hojats queus fa a saber lo molt alt e victorios Senyor lo Senyor Rey En Ferrando per la gracia de Deu etc. que com per raho de una denunciacio devant ell donada per lo noble mossen Franci Derill procurador seu a les coses davall scrites constituit continent en effecte que com En Jacme Durgell fiyll del egregi En P. quondam comte Durgell rompent lo sagrament de fealtat a que es al dit Senyor obligat hage attemptat e mes en obra ajustar gents darmes estranyes e aquells metre e receptar dins sa senyoria per dampnificar sos regnes e terres et encara sos subdits e vassalls alguns lochs castells e forces hostilment occupant e dels habitadors en aquells anomenantse Rey Darago sagrament de fealtat exhigint molts seus subdits en moltes maneres esvahiot e alguns apresonant rescatant. E en altres moltes maneres al dit Senyor e a son imperi rebellant o molts altres crims e excessos haja comes en la dita denunciacio largament contenguts. En los quals Na Isabell muller sua e Na Margarida mare Alienor e Sicilia germanes de aquell Ramon Berenguer de Flovia Andreu Burutell Dalmau dez Palau Alfonso Suariç P. Grava-

losa Johan de Flovia Johan de la Torre e Tristany de Luça son estats ab lo dit Jacme participants ajudants e culpables e al dit Jacme e a sos complices han donat ajuda obra conseyll e consentit adherit favoregat e ajudat segons en la dita denunciacio es pus largament contengut lo dit Senyor hagues manat a certs nuncis o portes seus citassen personalment los damunt dits Jacme Durgell Isabell muller Margarida mare Alienor e Sicilia germanes de aquell Ramon Berenguer de Fluvia Andreu Barutell Dalmau dez Palau Alfonso Suareç P. Gravolosa Johan de Flovia Johan de la Torra e los asserts hereus o tenidors de bens de Tristany de Luça quondam e per tal com la ciutat de Balaguer hon segons informacio daquen presa de present residexen es rebellen al dit Senyor. A la qual los dits portes o nunciis no porien anar ne en aquella intrar sens grans periylls de ses persones o extrem final com per part de aquells o de la dita ciutat continuament proceesquen actes bellicoses et rebelles cominant mort a daquells qui en aquella asagen de intrar no han pogut ni gosat fer la dita citacio e per ço mana los damunt dits esser citats per ses letres les quals per les dites rahons nols son pogudes esser presentades personalment pero aquells feu publicar ab veu de publica crida a so de trompes en certs lochs circumvehins als murs de la dita ciutat hon se mostraren algunes gents de aquella per les quals es ver semblant la dita citacio esser pervenguda en noticia dels damunt dits e cascu dells que lo XXVI jorn apres de la publicacio de les dites letres en avant pronunciant lo qual als da-

munt dits per lo primer segon e terç termens e si feriat sera lo seguent no feriat peremptoriament assigna devant lo dit Senyor en lo loch hon sa audiencia se celebrara personalment compesquen sobre los dits crims e obehir estar a dret e justicia. E en altra manera degudament procehir car tots e sengles actes et termens fins a la difinitiva sentencia inclusivament en altra manera si no comparexeran segons dit es lo dit Senyor procehira justicia migançant contra ells e lurs bens no contrastant lur absencia e la contumacia exhigent e per tal que ab alguna excepcio de no comparer se puxen escusar jatsia en nostra presencia tot hom sia preservat de temor força e violencia inquietacio a superabundant cautella lo dit Senyor de sa acustumada benignitat guia et assegura tots los dessus dits et cascu dells de tots et qualsevol crims altres per ells comesos o per alguns dells en qualsevol manera perpetrats exceptats los crims en la dita denunciacio contenguts en tal manera que durant lo dit guiatge lo qual vol esser durador mentre la causa se menara e apres per X jorns per raho dels dits crims exceptats los damunt dits no puxen ni algu dells puxe esser detengut pres impetit o arrestat en persona o bens en alguna manera molestats ans puxen a nos e a nostra audiencia venir e la dita causa menar salvament e segura lo qual edicte lo dit Senyor mana esser publicat en la ciutat de Leyda que es cap de la vegueria on la dita ciutat de de Balaguer es assituada perque a noticia dels damunt nomenats puxen pervenir e encara als portes de sa audiencia mana esser posat e affigit ma-

nant vos que vistes les presents façats lo demunt dit edicte per los lochs acustumats de aquexa ciutat ab trompes e publicament de crida publicar e feta la publicacio aquella façats posar e affegir en les portes de la casa on nostra audiencia publicament se celebra. Certificants nos de continent per vostres letres e per proces et actes publichs daquen actitats de la execucio de totes les dites coses. Dada en lo siti de Balaguer sots nostre menor segell a XVII dies de octobre del any MCCCCXIII. Columbus cancellarius regius. La qual letra per mi rebebuda ab aquella humil reverencia e honor ques pertany de continent de conseyll de micer Ramon Doro doctor en leys assesor meu me fiu venir En Ramon Blascho cridador publich de la vostra ciutat de Leyda al qual mane quel dit edicte publicas per la ciutat de Leyda e per los lochs acustumats ab trompes e trompeta lo qual Ramon Blascho decontinent feu e publica lo dit edicte per la dita ciutat e per los lochs acostumats de aquella segons quel dit XVIIII dia del present mes a hora de vespres lo dit cridador feu relacio. E apres divenres ques contava a XX del mes e any dejus scrits a hora de tercia En Bertran Garriga porter de vostra senyoria recompta e feu relacio si haver affigit e posat ab VI claus lo dit edicte a les portes majors del alberch que era de mossen Francesch de Sent Clement assetiat en lo carrer del Roman de la dita ciutat hon vostra sacra audiencia se celebre e de present hi esta affigit segons que tot hom clarament ho pot veure de les quals coses per lo scriva de la mia cort he feit fer proces e actes publichs

dels quals titlat corregit clos e sagellat ab lo sagell de mon offici a vostra gran senyoria per lo dit En Domingo Sanxeç tramet. En testimoni de les quals coses a vostra gran Senyoria tramet la present ab sagell del offici a mi comanat sagellada. Scrita en Leyda a XXI del mes de octobre del any de la nativitat de nostre Senyor MCCCCXIII. Columbus cancellarius regius.

Obtulit preterea et produxit Dominicus Sancii fisci procurator qui supra coram dicto domino Rege presentibus ad hec pro testibus honorabilibus Egidio Roderici Delihori camarlengo et Berengario de Bardaxino consiliariis ejusdem domini Regis quoddam papiri quinternum clausum et sigillatum sigillo curie civitatis Ilerde ut prima fatie aparebat quod idem dominus Rex aperiri et huic processui subjungi et afigi mandavit in sui forma prout de facto fuit ilico factum et erat et continebat hoc quod inferius sequitur inmediate.

Copia processus facti in vicaria Ilerde publicationis cuiusdam edicti per serenissimum dominum Regem Aragonum facti super citationem Jacobi Durgell et aliorum in dicta preconitzatione sive edicto contentorum.

Noverint universi. Quod die jovis hora prime seu quasi intitulata decima nona die mensis octobris anno a nativitate Domini Millesimo CCCCXIII venerabilis Dominicus Sanxees de thesauraria domini Regis et procurator fiscalis curie dicti domini Regis obtulit et presentavit honorabili Johanni Civera domicello lo-

cumtenenti vicarii et curie Ilerde pro illustrissimo domino Rege quandam literam patentem papiream ejusdem domini Regis suoque sigillo minori in dorso ejusdem in cera virmilii coloris impresso sigillatam cujus tenor sequitur sub hiis verbis.

En Ferrando per la gracia de Deu Rey Darago de Sicilia de Valencia de Mallorques de Serdenya et de Corcegua comte de Barchinona duc de Athenes et de Neopatria et encara comte de Rossello et Cerdanya. Al amat nostre lo cort et veguer de Leyda o al lochtinent de aquell. Salut et dileccio. Com per les causes et rahons sots scrites hajam provèhit et manat esser feyt publicat lo edicte seguent. Ara hojats queus fa saber lo molt alt et victorios Senyor lo Senyor Rey En Ferrando per la gracia de Deu etc. que com per raho de una denunciacio denant ell donada per lo noble messen Franci Derill procurador etc.

Sigue un documento igual al anterior.

Qua litera presentata et per dictum honorabilem locumtenentem vicarii et curie Ilerde eis humili reverencia et honore quibus decet recepta ilico idem locumtenens vicarii de consilio honorabilis Raymundi Doso legum doctoris assessoris sui ordinarii exequendo mandatum dicti domini Regis fecit venire in sui presentia Raymundum Blascho prechonem publicum dicte civitatis Ilerde qui expresse mandavit quatenus dictum edictum in continenti publicet per civitatem

Herde et per loca assueta ejusdem cum tubis et tubicella.

Cujusquidem edicti sive preconizationis tenor sequitur et est talis.

Ara hojats queus fa saber lonrat En Johan Cervera doncell lochtinent de veguer et cort de Leyda per lo molt alt Senyor Rey que lo present dia per lonrat En Domingo Sancheç de la Tresoreria del Senyor Rey et procurador fiscal de la cort del dit Senyor Rey li es stada presentada una letra del dit Senyor de la tenor seguent. En Ferrando per la gracia de Deu Rey Darago de Sicilia de Valencia de Mallorques de Serdenya et de Corcegua comte de Barchinona duch de Athenas et de Neopatria et encara comte de Rossello et de Cerdanya. Al amat nostre lo cort et veguer de Leyda o al lochtinent de aquell. Salut et dileccio. Com per les causes e rahons sots scrites hajam provehit et manat esser fet publicat lo edicte seguent. Ara hojats queus fa saber lo molt alt et victorios Senyor lo Senyor Rey En Ferrando per la gracia de Deu etc. Que com per raho de una denunciacio denant ell donada per lo noble mossen Franci Derill procurador etc. etc. (Igual al documento do la pág. 44.)

Et dicta die jovis in vesperis dictus Raymundus Blasco preco publicus antefatus retulit se dictum edictum sive preconizationem publicasse in civitate Herde et per loca assueta ejusdem cum tubis et tubicella.

—

Subsequenter die veneris in tertiis qua fuit XX mensis octobris anno predicto Bertrandus Garriga portarius domini Regis retulit se dictum edictum sive preconizationem affigisse et posuisse dicta hora cum sex clavibus in valvis portalis majoris hospitii quod fuit honorabilis Francisci de Santo Clemente militis siti in civitate Ilerde in vico del Romeu in quo tenetur sacra audientia domini Regis.

Et de predictis omnibus sic gestis et in testimonium premissorum dictus honorabilis locumtenents vicarii et curie Ilerde de consilio dicti honorabilis assesoris sui scripsit dicto serenissimo domino Regi per suas literas in hunc modum.

No sigue.

—

Post hec autem.

Die duodecima mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tertio decimo serenissimus ac magnificus princeps et dominus domi-

nus Rex prefatus in civitate Ilerde et intra castrum suum regale civitatis ejusdem personaliter existens inquirendo de predictis processit ad interrogandum dictum Jacobum de Urgello quem ibidem captum et custoditum tenebat in modum qui sequitur.

Primo fuit per dictum dominum Regem interrogatus perque fahia bastir ses fortaleses e castells. E dix que per ço com temia que la ciutat de Leyda cominava venir li dessus.

Interrogat perque puys la ciutat de Leyda no podia posari seti. E dix que axi ho acostumaven son pare e passats et havia ajustat viures perque a la gent que volia los pogues dar viures puys no havia argent. E axi mateix dehia que havia debat ab lo comte de Cardona e que per ço havia provehit los castells perque noy pogues fer dan lo comte de Cardona.

Interrogat perque havia resistit apres ha officials del Senyor Rey e al dit Senyor e no ha obeyt als manaments del dit Senyor que li ha fet presentar certes letres. E axi matex perque isqueren de ses gents a dampnificar a mossen Francesch de Erill que anava per servir del Senyor Rey. E dix que ell no ha resistit james ha alguns oficials ni letres li son stades presentades. De aquells que isqueren an Franci de Erill eren çerts gentills homens e cavallers qui havien inamistat ab ell empraren çerta gent de sa casa e ysquerenlos al cami.

Interrogat lo dia de Sent Johan ab quin tracte vench sobre la ciutat de Leyda ab gent darmes. E dix que james ell hi vench ni isque ans gran gent sua hi ana.

Interrogat perque ana a combatre ha Spluchs e Raffalls. E dix que certs homens havien robat cert bistiar e tenien son cami vers lo Grado ençalca los dits homens per tolre los lo robo.

Interrogat perque ana a combatre ha Spluch ab gent darmes. E dix que ell anant a Aragò per la terra de la comtessa sa mare sabe que certs homens de la comanda de Monço havien pres cert bestiar de vassalls de sa mare e ell per cobrar la pressa que havien feta ana fins al dit loch de Spluch recobraren sos vassalls certa part del dit bistiar.

Interrogat si gents de Balaguer anaren en los lochs de Segria e ali derocaren molins e cremaren et feren certs robos de blats e bens que sen aportarien en Albesa e en altres lochs e occuparen certs castells. E dix que noy sab res sino que mossen Johan Cortit pres certs homens de Alguayra o daquella partida e vinguerensen clamar a ell e que ell mana quells tornassen e que despuys nols vehe davant.

Interrogat En Johan de Fluvia perque era de part sua ab argent per aportar gent darmes per entrar en

lo Regne. E dix que james ell trames lo dit En Johan ab argent ni dines per aquell esguart pero sta en veritat que per hun tracte que mossen Suero fahia ab don Anthon de Luna e que don Anton devia fer exir. . . . e que li trames cert argent e axi mateix perque daqui enfora lo dit don Anthon debia ab lo dit argent exir fora del regne e haver castell hon pogues star ab ses gents.

Interrogat si mossen Garcia de Sesse ha stat alguna hora apres que es en Englaterra o fora del regne. E dix que no sino una que li veje lo cor ab quel recomanava son frare que romanie a Castello de Farffanya e sos scuders e batles.

Interrogat quant lo Senyor Rey vench a Balaguer perque fahien la rebellio contra lo Senyor Rey. E dix que per deffensio sua per tall que primer no havia hauda requesta del dit Senyor ni per officials seus ni per altres axi com se costumava.

Interrogat perque tiravan ho fahien ab bombardes al dit Senyor et a sos reals. E dix que no sab res ni ho ha vist que si tiras ni hi fahia tirar.

Interrogat si la appelat infant de Castella en ses letres. E dix que no de un any ença que lo Senyor Rey fonch a Leyda poch mes o menys.

Interrogat si apres que lo Senyor Rey parti daçi de

Leyda ara ha hun any o desque es stat en lo seti de Balaguer si ha trames per gents darmes de fora lo regne. E dix que no sino per lo debat que sperava haver ab lo comte de Cardona que empra lo comte de Foix e certs altres et axi mateix trames per recobrar certa gent quel tenien certs capitans.

Interrogat Manaut de Favars a que entra a Balaguer e dix que era vengut per recobrar cert argent que li era degut per don Anthon de Sou e que ell li feu una letra al comte de Foix que certs dines que li devia li pagas e es cert quel ha pagat segons li han dit mil florins.

Interrogat perque fahian huns lochs ha altres del comdat Durgell luminaria gran per tota la muraylla. E dix que no sab sino que era costum per los castells del comdat fer se luminaria e farahons exi en temps de son avi o de son pare com dels altres.

Interrogat perque apresonaven los de Balaguer a aquells defora que ereu en servir del Senyor Rey. E dix que per deffensio de aquells qui havien carrech del trast dampnificat prenien los que podien e mathaven los que podien.

Interrogat si ell ho manava. E dix que no mes que a cascun donava son trast e barracha e daqui deffensaven tant com podien e dampnifficarien los que podien e prenien axi mateix.

Interrogat quils ordenava lurs trasts e barraches. E dix que ell.

Interrogat aquells qui exien ha dapnificar la guarda del Senyor Rey que stava apres les fonques e dix que En Manaut de Favars ab certa gent darmes e qne ell era baix al pont e que no sab si anava a la guarda ans que Manaut hi isque.

Interrogat quins tractes menava ab lo duch de Clarença. E dix que no denguns.

Item si manava ell a Castello e Ager ques deffensassen e dix que no car la comtesa e la infanta ho saben.

Interrogat que contenia la letra que trametes al Basili que tregues a Johan de Linyan. E dix que sobre çert debat que era entre Basili ab altres anclesos e que fessen tota aquella honor que pogues a don Anthon. E que per vigor de la creença trametre a dir a certs capitans qui eren de la En Juyana que con don Anthon degues entrar de part de la hi haguessen ha guardar e fer tota honor e cortesia.

Interrogat super decimo. E dix que los donava a aquells quil demanaven. E que de la fermança no sabia res pero remetho als guiatges.

Interrogat si apres que parti lo Senyor Rey daçi ara hun any ha clamat lo dit Senyor Infant. E dix que no ni en letra ni per paraula.

Interrogatus supra XIII. E dix que no dix aytalls paraules.

—

Die quartadecima mensis novembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII in civitate Ilerde predicta honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supra dicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem ut sequitur.

Basilius Italicus testis presentatus et productus per partem instantem scitatus per Johannem Garsia virgarium audientie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatns dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super III articulo sive capitulo. Et dix esser veritat que ell testimoni stant en la

ciutat de Bordeu ab lo duch de Clarença es a saber en lany present ell testimoni sabe que don Anthon de Luna et mossen Garcia de Sese era en la dita ciutat en una posada. E ell testimoni hoyt que ell no gosaven exir de la posada anals veura e quant fo en la dita posada ab los dits don Anthon et mossen Garcia haut alcuns rahonaments entre ells digueren que si ell testimoni volia venir ab sa companya de gent darmes en lo regna Darago que ell li faria bona companya et li daria gran gatge offerentli no resmenys que hauria molt de be en les parts Darago. E apres daquestes noves no havent finat res ell testimoni sen ana de la dita posada. E apres altre dia ell testimoni torna al dit don Anthon e fou convidat a dinar e ell testimoni dinat ab lo dit Anthon fina que ell testimoni entraria en Arago ab que lo dit don Anthon li fes cert compliment de paga del sou a ell pertanyent et a la gent darmes ans que no partissen de les parts de Bordeu. E apres daço don Anthon dix a ell testimoni que anas ab un loch appellat Astingues e que aqui ell li pagaria lo sou promes la qual cosa jatsesia ell testimoni fos Astingues ab la sua gent per lo dit sou empero lo dit don Anthon aquells no paga ni pogue pagar de present per la qual raho ell testimoni fonch en pas de rompre lo tracta mas lo dit don Anthon scusantse dient que ell per sos enamichs los quals deyan que eren en aquellas parts no havia pogut esser aquella jornada assignada ab ell testimoni per ferli la dita paga mas que fes son viatge ab la sua gent darmes que com fossen dins en Arago ell li faria fer la contenta e ell testimoni con-

fiant dels dits et profertes del dit don Anthon de Luna feu son viatge dret devers Arago et entra en lo dit regna Darago et decontinent que fou en lo dit regna en la entrada de les muntanyes de aquell combatreren et per força prengueren dos lochs la hu appelat Lorbes laltre Embu et stant axi en la dita muntanya lo dit don Anthon dix a ell testimoni que ell sen vengues dret a Loarre ab Pedro Denbun e lo Senyor de Gurdimet et Pera Lanuça et alguns altres qui lexa ab ell testimoni car lo dit don Anthon sen anava al dit castell de Loarre per fer apparellar ço que ell testimoni et los altres capitans et gent darmes havian necessari es asaber de alojaments e daltres coses e axi se parti lo dit don Anthon dell testimoni et de sa companya e apres pochs dies ell testimoni vench al dit castell de Loarre hon atroba lo dit don Anthon ell qual hagudes moltes paraules ab ell dient que li donas lo sou e ço que havia promes a ell testimoni en conclusio de aquells scusantse lo dit don Anthon dix que de present non podia fer empero que lo compte Durgell per qui ell testimoni et los altres venien lo contemptaria en breu en tal manera que ell seria ben satisfet et convida a ell testimoni e feulo dinar en lo dit castell e apres que fou dinat ell testimoni pres comiat del dit don Anthon per tornar hon tenia sa gent et quant fou entre dues portes del dit castell el porter del dit castell tanca aquelles e ell testimoni romas aqui tancat e veent aço ell testimoni dix al dit porter tals o semblants paraules Lexem axir per quem tenques. E lo dit porter respos mossen una peça dargent ses furtada

en lo castell et axi per pendre escorcoll dels quiy son mes menat per monsenyor don Anthon que tancas la porta que non jaquisque exir nengu. E lavors ell testimoni dix certes jo no son hom que, furtas la peça dargent et axi jaquixme exir. Ell dix que non faria res et a cap dun poch lo dit don Anthon vench a ell testimoni et dix tals et semblants paraules Mossen Basili jous he fet tancar et restar per tant com jo he sentit que vos haveu fet tracta ab mos enamichs de metrem en ses mans e axi jo vull esser segur de vos et saber com va aço. E ell testimoni lavors respos tals o semblants paraules Cert axo jo nou faria per res ne vendria contra ma prometensa queus he feta. E a major segurtat ell testimoni apartantse ab lo dit don Anthon presta sagrament de ferli bona et leyal companya al dit don Anthon. E lavors lo dit don Anthon dona a ell testimoni un cosser dientli Basili veus aci un cosser bo e gran corredor ab lo qual jo mati lo major enemich que havia en lo mon dient lo del arquebisba de Ceragoça et axi feu be vostres fets car jom tinch per dit que lo que us es stat promes vos sera complit et molt mes et axis retorna a la sua gent et alojament ell testimoni. Et apres lo dit don Anthon haut consell e deliberacio ab ell testimoni et altra gent darmes qui eran ab lo dit don Anthon dix a ell testimoni que ab la sua gent et companya fes son cami dret en ves lo castell de Montarago e de Montarago anant vingues al compte Durgell el qual fos cert que lo aculliria molt be el daria grantment del argent car jal devia trobar en lo cami e que ell li daria III o IV scu-

ders quil guiarian ell mostrarian lo cami et axi ell testimoni ho feu venint tot dret a Montarago et de Montarago venint Alcoleja ell testimoni e laltre gent sua foren esbaratats e presos.

Interrogat ell testimoni si sab en quin temps foren fetes les dites coses et tractades et dix que entraren ell testimoni e laltra gent sua darmes en lo regna Darago e prengueren los dits lochs en lany present segunt dit ha et que a viyares del testimoni feu la preso dels dits lochs en lo mes de juny o en la exida de maig del present any.

Interrogat si ell testimoni sab perque venia en lo dit regna Darago ni contra qui. E dix que per servir del compte Durgell et per ajudar e valer aquell contra tota persona qui dampnatge volgues fer.

Fuit sibi lectum et perseveravit et injunctum tenere secretum per juramentum.

—

Die martis intitulata quartadecima mensis novembris anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo tertio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardns de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra processit ad inquirendum de predictis in formam sequentem.

Enricus Guen Anglius natione comitatus Arfordie

regni Anglie presentatus et productus per partem instantem citatusque per Johannem Garcia virgarium audientie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo fuit interrogatus super contentis in IV articulo dictorum articulorum et dixit quod ligis in dicto capitulo contentis se scire a tantum que secuntur videlicet quod post XV dies a festo Pentecostes proxime lapso existente Basilio de Genova Veneto capitaneo aliquarum gentium armorum in ducatu Equitanie Anthonius de Luna miles Aragonum stipendiavit dictum Basilium cum gentibus suis et alios capitaneos qui ibi erant ut intrarent Aragoniam ad adjuvandum Jacobum de Urgello contra quendam dominum quem tunc non nominabat. Et facta inter eos conventione pro triginta florenis in quolibet mense pro unoquoque hominum armigerorum et pro duodecim florenis pro unoquoque homine de Archu dictus Antonius de Luna et cum eo predicti Basilius capitaneus et alii capitanei et cum eisdem homines armorum et de Archu in numero trecentorum quinquaginta hominum equitum tam hominum armorum quam hominum de Archu intrarunt regnum Aragonum et cum intra dictum regnum Aragonie omnes fuerunt dictus Anthonius de Luna dixit capitaneis predictis et gentibus eorum quod ipse Anthonius stipendiaverat eos ut juvarent dictum Jacobum de Urgello contra infantem Castelle

quem in regem elegerent civitates et ville ditionis Aragonie Regis.

Interrogatus cujus nomine dictus Anthonius de Luna eos stipendiavit et dixit quod stipendiavit eos nomine comitis Urgelli et ad juvandum eum contra quendam tunc non nominavit sed nominavit eum contra quem habebant facere valençam quando ingresi fuerunt regnum Aragonie ut prefertur et fuit in mense junii proxime lapsi.

Interrogatus que verba dixit eo tunc dictus Anthonius de Luna post ingressum Regni Aragonum. Et dixit quod dixerat eis quod ipsi venerunt et fuerunt stipendiati ad adjuvandum dictum Jacobum de Aragonia contra infantem Castelle dicendo eis quod maxima pars regni que eundem degerat in regem et obediebat ei et tenebat cum dicto infante Castelle et alia pars tenebat cum dicto Jacobo de Aragonia.

Interrogatus ad quem finem fuerunt stipendiati an ad deffendendum dictum Jacobum de Aragonia contra dominum Regem vel ad offendendum dictum dominum Regem et terras suas vel ad quid. Et dixit quod non fuit aliud eis dictum quod ipse testis audiret nisi quod juvarent dictum Jacobum de Aragonia prout supra dixit.

Interrogatus quale juvamen fecerunt dicto Jacobo in introitu Regni et in partibus Jacce. Et dixit quod in-

tenitu Aragonum dictus Anthonius de Luna et cum eo dicti Basilius et alii capitanei et gentes armorum supra dicto expugnarunt quoddum castrum vocatum Lorbes et apponendo ignem foribus dicti castri expugnarunt et debellarunt dictum castrum et gentes que in eodem erant et facta inter eos dura pugna tandem dictus Authonius de Luna et capitanei et alie gentes eorum ceperunt et intrarunt dictum castrum et cum intra illud fuerunt dictus Anthonius de Luna recepit juramenta et homagia ab hominibus dicti castri et vidit ipse testis cum non intelliget idioma Aragonum quod homines prestantes dicta juramenta et homagia promittebant tenere et observare fidelitatem dicto Jacobo de Aragonia et hoc credit pro eo quia ad opus juvandi dictum Jacobum erant stipendiati predictus Basilius et gentes armorum predicte.

Interrogatus suscepto dicto castro postea ad quas partes venerunt Regni Aragonum et quale juvamen fecerunt. Et dixit quod suscepto dicto castro venerunt ad locum de Enbum et facta cum hominibus dicti castri pugna dicti homines se reddiderunt dicto Anthonio et aliis cum pacto quod salvaretur eisdem vita et dictus Anthonius entravit dictum locum cum sua comitiva incarceravit homines dicti loci de Embun qui fugierunt de dicto carcere et dictus Anthonius dirrui fecit magnam partem dicti loci et partem ignibus conburendum tradidit per gentes quas ibi dimissit.

Interrogatus exinde ad que loca venerunt. Et dixit quod ad castrum de Loarre et de ipso castro aliqua pars dictorum stipendiatorum fuerunt ad castrum del Grado et ab inde ad civitatem Balagarii alia vero pars eorum ivit per aliam viam cum dicto Basilio qui obviam habuerunt gentes armigeras domini Regis Aragonum a quibus fuerunt devicti et capti et iste testis fuit de illis qui iverunt ad castrum del Grado et ad inde ad civitatem Balagarii.

Interrogatus quando iste testis et alii cum eo intraruut civitatem Balagarii que acollimenta eis fecit dictus Jacobus de Urgello et que verba dixit eis. Et dixit quod dictus Jacobus de Urgello dixit eis quod ipsi bene venierunt ad ejus servitium et juvamen et quod ipse taliter ordinaret quod ipsi haberent bonum recaptum et interrogatus dixit quod eorum ingressus fuit per quatuor vel quinque dies antequam dictus dominus Rex iret ad obsidendam dictam civitatem Balagarii.

Interrogatus per quot tempora extiterunt iste testis et alii stipendiati in civitate Balagarii. Et dixit quod a tempore eorum ingresus de quo supra dixit usque ad diem qua dictus Jacobus exiens dictam civitatem Balagarii venit ad posse domini Regis.

Interrogatus si iste testis scit vel audivit dici quod dictus Jacobus de Urgello sciverit quod dominus Rex

Aragonum esset presens in dicta obsidione Balagarii cum dicto exercitu suo. Et dixit quod nunquam audivit hec dici per dictum Jacobum set aliqui de dicta civitate dicebant obsidione predicta durante quod in dicta obsidione erat dominus Rex alii dicebant quod non.

Interrogatus si domino Rege existente in regali suo vel ubi existebat dux Gandie signanter in loco propre flumine quod transit juxta civitatem Balagarii vidit iste testis vel audivit quod mandato dicti Jacobi de Urgello jacerentur tractus vel ictus bombardarum ballistarum et aliarum versus dictum dominum Regem vel contra eum aut ipso Jacobo presente et non prohibente. Et dixit quod non vidit bene tamen vidit iste testis aliquo tempore dictum Jacobum accedentem pro menia dicte civitatis et in presentia illius jaciebantur ictus ballistarum et bombardarum et fiebat alia pugna contra exercitum domini Regis in diversis locis.

Interrogatus si iste testis fuit in consilio dicti Jacobi de Urgello ubi tractaretur contra dictum dominum Regem aut ejus exercitum et dixit quod non.

Interrogatus si iste testis fuit presens vel audivit quod in dicta civitate Balagarii vel alibi proclamarent dicendo vivat Rex Jacobus vel talia aut similia verba. Et dixit quod non.

Interrogatus de hodio amore timore vel favore

et aliis circunstantiis. Et dixit quod non.

Interrogatus quam partem mallet obtinere in presenti causa. Et dixit quod potiorem in jure suo.

Fuit sibi lectum etc. injunctum fuit sibi etc.

Die predicta quartadecima mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo CCCC terciodecimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualvis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem ut sequitur.

Robertus Fulfort anglicus domicellus parrochie de la Mestra testis presentatus et productus per partem instantem scitatusque per Johanem Garcia vergarium audientie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super quarto articulo sive capitulo per dictum testem cum esset literatus et intelligeret ac loqueretur latinum lectis de verbo ab verbum. Et dixit se scire hec que sequntur. Quod ipse testis vidit dictum Anthonium de Luna in dicto capitulo nominatum in civitate de Bordeu ubi erat domi-

nus Dux Clarencie et quod multis et diversis vicibus fuit in consilio idem Anthonius cum dicto duce et aliis dominis de comitiva comitis predicti et habuerunt colloquium super contentis in dicto articulo dicendo quod ipse erat ibi pro quodam comite Aragonum qui fuerat injuriatus et sic quod placeret dictis dominis venire in dicto regno Aragonum pro succurrendo et juvando dicto comiti injuriato contra suos inimicos volendo stipendiare eosdem pro dicto juvamine et conducendo eundem testem et alios usque in festum omnium sanctorum proxime transactum et interrogatus dixit idem testis quod ipse habebat unum albaranum quod sibi fecerat Basilius ut capitaneus ipsius testis et aliorum conductorum quod dictus Anthonius fecerat albaranum dicte conduccionis videlicet Basilio predicto ut capitaneo et quod ipse testis viderat dictum albaranum predictum dicti Anthonii actum quod ignorabat cujus manu erat scriptum.

Interrogatus quot fuerunt numero conducti per dictum Anthonium et dixit quod illi qui fuerunt conducti cum Basilio capitaneo erant in numero centum quadraquinta equites armorum de quibus erat capitaneus dictus Basilius.

Interrogatus si fuerunt conducti alii capitanei armigerorum cum aliis gentibus pro juvamine predicto per dictum Anthonium. Et dixit idem testis quod sic nam ibi erat unus capitaneus vocatus Gracia de Basconia et alter qui vocabatur Inglos regni Anglie qui

erant cum aliquo numero gentium armigerum actum ipse testis dixit se nescire quanti erant cum eos non numeraset.

Interrogatus ad quem finem fuerunt conducti dicti capitanei et alie armorum gentes. Et dixit quod quantum est de Basilio et aliorum de ejus capitania pro juvando dicto comiti ut per ipsum superius est depositum et testificatum.

Interrogatus si dictus Anthonius de Luna nominavit eidem testi et aliis de ejus comitiva qui erat dictus comes injuriatus. Et dixit quod sibi non quia dictus Anthonius fecit conductionem cum dicto Basilio et Basilius cum dicto teste et aliis. Et verum quod dictus Basilius dixit eidem testi et aliis de ejus comitiva quod habeant accedere pro juvando comittem Urgelli et contra Spanienses cum esset contentio de regna Aragonum.

Interrogatus si dictus Basilius et Anthonius dixerunt eidem testi et aliis qui erant isti spanienses supranominati. Et dixit quod dum ipse testis et alii ejus socii essent in civitate de Hax in Gosconia dictus Basilius dixit eidem testi et aliis quod veniebant contra Ispanienses quorum capud erat infans Castelle.

Interrogatus si intrarunt dictus Basilius et alii qui venerant pro dicto juvando comite Urgelli in regno Aragonie et dixit quod sic. Interrogatus in quo tempo-

re intrarunt. Et dixit quod bene sunt sex menses transactos videri suo parum plus vel minus.

Interrogatus si fuit dictum eidem testi Basilio et aliis in dicto introitu Aragonum quis erat Rex Aragonum. Et dixit quod sich quod quidam dicebant quod erat Rex Aragonum infans Castelle et alii vero dicebant esse Regem Aragonum Jacobum comitem de Urgello.

Interrogatus si in dicto introitu ceperant in dicto regno Aragonis aliqua castra vel loca dicti regni Aragonis vim armorum. Et dixit quod sich scilicet castrum de Lorbes et locum de Embun.

Interrogatus si captis dictis castris et locis fuerunt recepta sacramenta et homagia ab alcaydis et hominibus dictorum locorum et castrorum quod essent vasalli comitis Urgelli. Et dixit se ignorare.

Interrogatus si predicta que sciebant fiebant nomine comitis Urgelli. Et dixit quod sich prout supra deponit.

Interrogatus si fiebant proclamaciones per aliquos dicentes viva lo Rey don Jachme. Et dixit idem testis quod ipse non audiverat.

Interrogatus si ipse testis cum capitaneis predictis et aliis gentibus armigeriis et cum dicto Anthonio ve-

nerunt ad civitatem Balagarii. Et dixit quod sich tamen non vidit Anthonium de Luna quod ingressus fuiset dictam civitatem Balagarii.

Interrogatus in quo mense venerunt ad dictam civitatem Balagarii. Et dixit idem testis quod paucis diebus antequam dominus Rex Aragonum veniset cum exercitu suo ad obsidionem Balagarii.

Interrogatus qualiter recollexit dictus comes Urgelli eosdem et que verba dixit eis. Et dixit quod dictus comes dixerat eis bene veneritis vos habebitis gagia vestra et bonum recapitum.

Interrogatus si predicta omnia que facta fuerunt per dictos Anthonium et alias gentes armigeras fuerunt acepta et ea habuit grata dictus comes Urgelli. Et dixit quod credit quod sibi placuit et habuit grata.

Interrogatus si ipse testis scit aut audivit quod Jacobus de Urgell tunch comes Urgelli sciret quod dominus Rex Aragonum esset in obsidione Balagarii. Et dixit quod dicebatur quod ibi erat infans Castellé cum suo exercitu qui exercitus obtulerunt videbatur per comitem Urgélli et alios qui erant in Balagario cum starent in muris.

Interrogatus si domino Rege Aragonum existente in regali suo vel ubi existebat dux Gandie signauter in loco propre flumine quod transit propre civitatem Ba-

lagarii vidit ipse testis vel audivit quod mandato dicti Jacobi de Urgello jacerentur et prohicerentur tracta et jactus bombardarum ballistarum et aliorum contra dictum Regem aut dicto Jacobo presente et non prohibente. Et dixit quod ipse testis non vidit nec audivit dici contra personam domini Regis fierent dicti jactus. Est tamen vere quod dictus Jacobus de Urgello interdum accedebat per muros civitatis Balagarii et ipso presente et vidente fiebant multi tractus bombardarum balistarum et aliorum contra exercitum dicti domini Regis.

Interrogatus si idem testis fuit in aliquo consilio durante dicto exercitu cum dicto Jacobo de Urgello. Et dixit quod non.

Interrogatus si ipse testis audivit in dicta civitate Balagarii vel alibi proclamaretur per aliquos viva lo Rey don Jachme. Et dixit quod non.

Interrogatus si odio amore timore minis precio precibus tulit testimonium. Et dixit quod non.

Fuit sibi lectum et perseveravit et injunctum etc.

Die predicta quarta decima novembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem

domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisicicnem ut sequitur.

Harri Gregorii Anglicus civitatis de Londres testis presentatus et productus per partem instantem et jussus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris profesorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super quarto articulo sive capitulo incipiente Item quod anno a nativitate Domini etc. eidem testi lecto et exposito in romantio de verbo ad verbum ipso intellecto dixit super ipso articulo hoc scire quod dicto tempore ipse testis existens in civitate de Bordeu sibi erat personaliter inclitus comes filius Regis Anglie et dux Clarentie vidit ibidem Antonium de Luna et Garsiam Luppi de Sese in dicto articulo nominatos qui tractarunt cum Basilio de Jenova ut dicitur quod gentes armorum equitum et peditum iutrarent in Regno Aragonum pro suffragio impendendo dicto Jacobo de Urgello quod si erat contra dictum dominum Regem vel ipsum expugnandum sive ejus regnum auferendum ignorat ipse testis. Item etiam ignorat ipse testis interrogatus si facte fuerunt confederationes aut alie maxinationes sive ligue contra dominum Regem Aragonum set est bene verum prout ipse testis vidit et audivit tunc temporis in dicta civi-

tate de Bordeu per scripturam quod dictus Anthonius de Luna promissit pro lancea XXX florenos pro mense et pro argerio equestre XII florenos pro mense et pro argerio pedestre octo florenos in mense. Et fuit pactum inter dictum Anthonium de Luna et dictum Basilium concordatum quod si dicta gagia non solverentur quod prefatus Basilius posset recipere unum locum sive castrum dicti Jacobi de Urgello et ipsum tenere et alienare tamdiu donech eidem suis armigeris de dicto gagio essent satisfactis. Item dixit interrogatus et verum esse pro tempore quo ipse testis una cum aliis armigeris sociis suis erant in civitate Balagarii in perplexio possiti propter obsidionem domini Regis Aragonum dictus Jacobus de Urgello dicebat eidem testi et aliis armigeris quod timorem non haberent quia in brevi dictus inclitus Thomas dux Clarencie confidens de ejus consanguinitate venturus erat cum magna multitudine gentium armorum pro suffragio eidem Jacobo impendendo.

Interrogatus in quo numero erant dicti homines armorum. Et dixit se idem testis ad presens ignorare. Item dixit interrogatus quod ultra dictum Basilium capitaneum erant alii capitanei. Et dixit quod sic videlicet Inglos Anglicus et alter vocatus Gracia Gasca.

Interrogatus si ipse testis sciebat aut dici audiebat contra quem veniebant. Et dixit quod non de certa scientia set ipse testis audiverat adversus personis nomina quorum ignorabat de presenti quod in regno Ara-

gonis erat contentio super regno et eo veniebant uni illorum qui dictum regnum postulabat.

Interrogatus quo tempore intrarunt in dicte regno dicte gentes armorum et quot erant. Et dixit quod in festo Pentecostes proxime preterito sed de numero dixit quod sub capitania dicti Basilii erant centum quadraginta parum plus vel minus dempti aliqui erant qui erant cum capitaneis supranominatis.

Interrogatus que loca et castra dicte armigerie gentes per vim et violentiam in dicto introitu ceperunt. Et dixit quod castrum de Lorbes e de Embun. Et inter etc. dixit quod cum dicta castra et loca fuerunt per vim armorum capta Anthonius de Luna et alii armigerii de mandato dicti Antonii proclamabant altis vocibus viva viva Jacobus de Aragonia.

Interrogatus si captis dictis castris et locis alcaydi et homines dictorum locorum prestiterunt sacramenta et homagia dictis Anthonio de Luna aut aliis et cujus nomine. Et dixit quod erat verum ut ipse testis vidit quod homines dicti loci et castri de Lorbes prestiterunt sacramentum et homagium dicto Basilio capitaneo promittentes virtute dictorum sacramenti et homagii quod tenerent dictum castrum pro dicto Jacobo de Aragonia et dictis Basilio et Anthonió de Luna.

Interrogatus in quo tempore venerunt ad civitatem

Balagarii. Et dixit dictus testis quod unam obdomodam antequam veniret ad obsidionem dominus Rex Balagarii. Interrogatus quomodo recollexit et acceptavit dictus Jacobus de Urgello eos que verba eis protulit in dicto eorum adventu. Et dixit dictus testis quod dictus Jacobus recollexit eos leto fronte dicendo bene veneritis ego solvam vobis vostra gagia et dabo recapitum bonum. Et fecit dictum testem et quosdam alios de ejus comitiva indui de novo de panno lane.

Interrogatus si scit quod predicta que fuerunt facta per dictos Anthonium de Luna et alias gentes armigeras fuerunt grata et acceptata dicto Jacobo de Urgello. Dixit quod jam ante ut idem testis et alii venirent ad dictam civitatem Balagarii dictus Jacobus habuit litteras certificatorias de predictis de quibus habuit dictus Jacobus gaudium ut idem testis videbatur predicta accepta et grata dicto Jacobo de Urgello.

Interrogatus si ipse testis scit vel dici audivit quod Jacobus de Urgello sciret quod dominus Rex esset personaliter in obsidione Balagarii. Et dixit quod publice dicebatur intus dictam civitatem Balagarii per dictum Jacobum de Urgello et alios ibidem residentes quod dictus dominus Rex erat personaliter in dicto exercitu et obsidione et sic idem testis pluries audivit dici a predicto Jacobo et aliis.

Interrogatus si domino Rege Aragonum existente in regali suo vel ubi existebat dux Gandie signanter in

loco prope flumine quod transit prope civitatem Balalagarii vidit et audivit idem testis quod mandato dicti Jacobi jacerentur seu prohicerentur tractus et jactus bombardarum ballistarum et aliorum contra dictum dominum Regem aut dicto Jacobo presente non prohibente. Et dixit quod multis et diversis vicibus vidit et audivit dictus testis quod dictus Jacobus de Urgello mandabat exire gentes armigeras ad scaramuçandum et etiam mandabat quod jacerent et prohicerent ictus bombardarum ballistarum et aliorum contra exercitum domini Regis. Alia vero ignorabat.

Interrogatus si durante dicto exercitu idem testis fuit in aliquo consilio cum dicto Jacobo. Et dixit quod idem testis audivit et vidit quod dictus Jacobus una die ante exitum nobilis Petri de Alagon a dicta civitate Balagarii fecit congregari gentes armigeras in patio castri Balagarii et ibidem dixit illis quod ipse rogabat et mandabat eisdem quod non haberent aliquod colloquium parlamentum cum illis inimicis suis de exercitu dicti domini Regis nec aliqua aliter capitularent cum eisdem sub pena mortis.

Interrogatus si idem testis audivit quod in dicta civitate Balagarii vel alibi proclamaretur per aliquos viva lo Rey don Jachme. Et dixit quod multotiens dictus testis audivit a pluribus civitatis Balagarii predicte nomina quorum ad presens non recordatur quod proclamabant dicentem viva viva lo Rey don Jachme.

Fuit sibi lectum et perseveravit et injunctum.

Die predicta quarta decima novembris anno a nativitate Domini millessimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem ut sequitur.

Guillermus Secrot anglicus domicellus civitatis Yorch regni Anglie testis presentatus et productus per partem instantem et jusus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris profesorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo super quarto incipiente quod anno etc. eidem testi lecto et exposito de latino in romantio de verbo ad verbum dicere veritatem quam sciret ipso intellecto. Et dixit se super eodem scire quod dictus Anthonius de Luna et dictus Garsias de Sese iverunt ad dictum ducem Clarencie qui erat tunc temporis in civitate de Bordeu et quod audiverat a pluribus nomine quorum ignorat quod ipse Anthonius locutus fuit cum dicto duce super quo locutus fuerat quod ignorabat idem testis. Et quod Garsias Luppi de Sesse recesserat versus Angliam cum dicto duce et nichilomi-

nus dixit quod dictus Antonius conduxit Basilium capitaneum et alios capitaneos vocatos Garcia Gasc et Inglos Anglicum cum CCCL armigeris pro veniendo in Aragonia in sucursum Jacobi de Urgello.

Interrogatus si idem tes is sciebat qua de causa veniebant in regno Aragonis predicto. Et dixit quod erat verum quod dum idem testis et alii capitanei predicti fuerunt intus dictum regnum in portis prefatus Anthonius declaravit eidem testi et aliis armigeris quod veniebant ad adjuvandum dictum comitem Urgelli contra infantem Castelle et interrogatus dixit quod fecerunt dictum introitum in dicto regno unam septimaueam ante festum Trinitatis proxime preteritum parum plus vel minus.

Interrogatus que loca et castra dicte armigere gentes introitu dicti Regni Aragonis per vim ceperunt Et dixit quod castrum de Lorbes.

Interrogatus si capto castro predicto homines ejusdem prestiterunt sacramentum et homagium eisdem gentibus armigeriis aut aliis loco et nomine dicti Jacobi de Urgello. Et dixit se predicta ignorare.

Interrogatus in quo tempore venerunt idem testis et alii armigerii ad civitatem Balagarii et quomodo eos recollexit dictus Jacobus de Urgello. Et dixit quod eidem testi videtur quod die veneris ante adventum domini Regis factum ad obsidium civitatis Balagarii.

Etiam dixit quod dictus Jacobus recollexit testem eundem et alios armigeros leto fronte ipsis faciendo victuale copiose administrari et indui de panno lane.

Interrogatus si dicto Jacobo de Urgello facta per dictum Anthonium de Luna per Basilium et alios predictos fuerunt accepta et grata. Et dixit se predicta ignorare.

Interrogatus si dici audivit vel scit quod Jacobus de Urgello sciret quod dominus Rex esset personaliter in dicto exercitu et obsidione Balagarii. Et dixit idem testis predicta de certa sciencia minime scire attamen quod publice et palam dicebatur per quamplurimos nomina quorum ignorat de presenti quod dictus dominus Rex erat personaliter in dictis exercitu et obsidione set credit idem testis quod dictus Jacobus non ignorabat imo vero sciebat quod dictus dominus Rex erat in dicto exercitu personaliter eo quia ita publice coram eo dicebatur in civitate Balagarii.

Interrogatus super interrogatione incipiente si domino Regi existente in dicto reali suo vel ubi etc. Et dixit se super eodem nihil scire.

Interrogatus super capitulo incipiente in quo mense etc. Dixit se nichil aliud scire super eodem nisi ea que jam supra deposuerat.

Interrogatus si idem testis fuit in consilio aliquo cum

dicto Jacobo durante dicto exercitu. Et dixit quod non nisi causa petendi ea que erant sibi necessaria pro suo victu.

Interrogatus si idem testis audivit quod in dicta civitate Balagarii vel alibi proclamarent voce alta viva lo Rey En Jachme. Et dixit quod non.

Fuit sibi lectum et perseveravit et injunctum.

Die predicta quarta decima novembris anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem ut sequitur.

Constantinus Rich anglicus domicellus de la marcha de Gales regni Anglie testis presentatus et productus per partem instantem et jusus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris professorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super quarto articulo sive capitulo incipiente quod anno a nativitate etc. eidem

testi lecto et exposito de latino in romancio de verbo ad verbum dicere veritatem quam sciret ipso intellecto. Et dixit se scire quod fuit stipendiatus in civitate de Bordeu per Anthonium de Luna predictum pro juvando comitem Urgelli et etiam dixit quod aliquotiens idem testis cum iret ad dictum Jacobum pro petendo et habendo stipendia sua idem Jacobus dicebat quod ipse testis staret secure et serviret legaliter quia ipse habebat ligantiam cum duce Clarentie et quod in brevi succurreretur per ipsum ducem et quod ipse faceret talia predicto testi et aliis quod bene contentaretur.

Fuit sibi lectum et perseveravit et injunctum.

Die predicta quarta decima mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris professor consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem ut sequitur.

Guillermus Huytach scutifer anglicus testis presentatus et productus per partem instantem et jusus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris profesorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus

dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super quarto capitulo seu articulo eidem testi lecto et exposito in romantio de verbo ad verbum. Et ipso intellecto dixit se super eodem nichil scire.

Interrogatus qualiter ipse testis venit in hac patria. Et dixit quod ut homo armorum conductus per Basilium capitaneum.

Interrogatus si vidit in civitate de Bordeu antequam in Regno isto veniret Anthonium de Luna et Garsiam Luppi de Sese. Et dixit quod ita. Interrogatus si locutus fuit cum dictis Anthonio et Garsia in civitate de Bordeu. Et dixit quod ipse testis nunquam locutus fuit cum eis in dicta civitate attamen quod postquam fuit in loco sive castro de Loarri idem testis locutus fuit cum dicto Anthonio de Luna.

Interrogatus si dictus Basilius dum conduxit ipsum testem dicebat quod conducebat eum pro juvando Jacobum de Urgello contra dominum Regem. Et dixit quod est verum quod dicebat ei et aliis quod conducebat ipsum et alios pro juvando unum dominum in regno Aragonum contra alium.

Interrogatus si introitu regni predicti ceperunt ali-

quod castrum sive locum. Et dixit quod duo loca sive castra nomina quorum ignorat.

Interrogatus si ipse testis scit quod prestarent sacramentum et homagium aliquos homines dictorum castrorum et locorum captorum alicui. Et dixit se super eodem nichil scire.

Interrogatus si cum ipse testis fuit in civitate Balagarii vidit dictum Jacobum de Urgello et si scit si habuit ea que ipse testis et alii consocii sui perpetraverunt pro grata et accepta. Et dixit esse verum quod ipse testis vidit dictum Jacobum de Urgello in civitate Balagarii et quod fecit ipse testi et aliis bonam faciem et bonum recolimentum et fecit ipsum testem indui de panno lane.

Interrogatus si ipse testis vidit dictum Jacobum de Urgello esse presentem vel mandantem in ictibus bombardaram ballistarum et aliorum que prohiciebant domino Regi et suo regali sive exercitu. Et dixit se super eodem nihil scire.

Fuit sibi lectum et perseveravit et injunctum.

Die predicta quarta decima mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vice-

cancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem ut sequitur.

Guillermus Jay anglicus de terra de Londres testis presentatus et productus per partem instantem et jusus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris profesorem consiliarium et vicecancellarium domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Interrogatus super quarto articulo sive capitulo eidem testi lecto et exposito de latino in romantio de verbo ad verbum. Et dixit se contenta in eodem ignorare.

Interrogatus quis conduxit ipsum testem. Et dixit quod Basilius capitaneus.

Interrogatus si sciebat contra quem ipse Basilius conducebat ipsum testem et dixit quod non donech fuit in regno Aragonum et illo tunc fuit eidem testi dictum per aliquos de societate Anthonii de Luna quod ipse testis et alii armorum gentes veniebant pro juvando Jacobum de Urgello contra quendam dominum qui volebat dicto Jacobo auferre regnum Aragonis.

Interrogatus si ceperunt in introitu regni Aragonis idem testis et alii armorum gentes aliqua castra sive loca et si audivit proclamare alta voce viva lo Rey don Jachme. Et dixit quod ceperunt duo loca sive castra violenter attamen quod non audivit proclamare nisi Luna Arago.

Interrogatus si idem testis fuit in civitate Balagarii et vidit Jacobus de Urgello predictum in eadem. Et dixit quod sic.

Interrogatus si ipse testis scit quod fuerint grata et accepta dicto Jacobo de Urgello ea que ipse testis et alie armorum gentes fecerant et perpetraverant. Et dixit quod ipse Jacobus de Urgello recollexit ipsum testem et alios de ejus comitiva leto fronte et induit ipsum panno lane. Alia vero dixit se ignorare.

Interrogatus si ipse testis vidit quod dictus Jacobus de Urgello prohiceret seu eo presente et mandante prohicerent contra dictum dominum Regem et suum exercitum aliquos tractus ballistarum bombardarum et aliorum. Et dixit quod non vidit.

Interrogatus si dicto Jacobo presente aut mandante vidit aut audivit idem testis quod proclamarent in civitate Balagarii alta voce lo Rey don Jachme viva. Et dixit quod non.

Fuit sibi lectum et perseveravit et injunctum etc.

Die predicta quarta decima mensis novembris anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem ut sequitur.

Davit de Herhort anglicus testis presentatus et productus per partem instantem et jussus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris profesorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super quarto articulo sive capitulo eidem testi lecto et exposito in romantio de verbo ad verbum. Et dixit se nescire.

Interrogatus quis conduxit ipsum testem. Et dixit quod Basilius capitaneus.

Interrogatus si ipse testis sciebat tempore conductionis contra quem veniebat et qua de causa. Et dixit quod ipse nunquam scivit donech fuit intus regnum

Interrogatus si ceperunt in introitu regni Aragonis idem testis et alii armorum gentes aliqua castra sive loca et si audivit proclamare alta voce viva lo Rey don Jachme. Et dixit quod ceperunt duo loca sive castra violenter attamen quod non audivit proclamare nisi Luna Arago.

Interrogatus si idem testis fuit in civitate Balagarii et vidit Jacobus de Urgello predictum in eadem. Et dixit qnod sic.

Interrogatus si ipse testis scit quod fuerint grata et accepta dicto Jacobo de Urgello ea que ipse testis et alie armorum gentes fecerant et perpetraverant. Et dixit quod ipse Jacobus de Urgello recollexit ipsum testem et alios de ejus comitiva leto fronte et induit ipsum panno lane. Alia vero dixit se ignorare.

Interrogatus si ipse testis vidit quod dictus Jacobus de Urgello prohiceret seu eo presente et mandante prohicerent contra dictum dominum Regem et suum exercitum aliquos tractus ballistarum bombardarum et aliorum. Et dixit quod non vidit.

Interrogatus si dicto Jacobo presente aut mandante vidit aut audivit idem testis quod proclamarent in civitate Balagarii alta voce lo Rey don Jachme viva. Et dixit quod non.

Fuit sibi lectum et perseveravit et injunctum etc.

Die predicta quarta decima mensis novembris anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem ut sequitur.

Davit de Herbort anglicus testis presentatus et productus per partem instantem et jussus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris profesorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super quarto articulo sive capitulo eidem testi lecto et exposito in romantio de verbo ad verbum. Et dixit se nescire.

Interrogatus quis conduxit ipsum testem. Et dixit quod Basilius capitaneus.

Interrogatus si ipse testis sciebat tempore conductionis contra quem veniebat et qua de causa. Et dixit quod ipse nunquam scivit donech fuit intus regnum

Aragonie quod audivit a pluribus nomina quorum ignorat quod veniebant ipse testis et alii armorum gentes pro succurrendo comitem Urgelli contra alium dominum regni Aragonum.

Interrogatus si ceperant aliquem locum in introitu dicti Regni. E dixit quod duo castra sive loca.

Interrogatus si ab hominibus dictorum castrorum sive locorum capti ceperunt sacramenta et homagia et nomine cujus. Et dixit se nescire.

Interrogatus si audivit proclamare in dictis castris sive locis viva lo Rey don Jachme. Et dixit quod non sed proclamabant Luna Arago et Sant Jorge.

Interrogatus si ipse testis fuit in civitate Balagarii et vidit ibidem Jacobum de Urgello. Et dixit quod sich.

Interrogatus si fuerunt accepta et grata ea que perpetrata et facta fuerunt per ipsum testem et alios dicto Jacobo et si fecit ei bonum recolimentum. Et dixit quod idem Jacobus fecit eidem testi bonum recollimentum et induit ipsum set si placebant vel ne predicta dicto Jacobo dixit se nescire.

Interrogatus si idem testis scit aut audivit quod dictus Jacobus de Urgello mandaret prohicere jactus bombardarum ballistarum aut aliorum armorum contra do-

minum Regem et ejus ejercitum et reale aut ipso Jacobo presente prohiberent jactus predictarum bombardarum ballistarum et aliorum contra dictum dominum Regem et ejus exercitum qui erat in obsidione Balagarii. Et dixit se nichil scire.

Interrogatus si scit vel audivit quod proclamarent alta voce aut alias in dicta civitate Balagarii presente dicto Jacobo de Urgello viva lo Rey En Jachme. Et dixit idem testis predicta ignorare.

Fuit sibi lectum et perseveravit et injunctum tenere secretum.

Die predicta quarta decima mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo CCCC tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem ut sequitur.

Simon Brand Sussechs anglicus testis presentatus et productus per partem instantem et jussus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris profesorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat pro preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et alias de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super quarto capitulo sive articulo incipiente quod anno a nativitate etc. eidem lecto et exposito de latino in romantio de verbo ad verbum. Et dixit se nichil scire.

Interrogatus quis conduxit ipsum testem. Et dixit quod Basilius ejus capitaneus.

Interrogatus si sciebat ipse testis tempore ejus conductionis contra quem veniebant et qua de causa. Et dixit quod non scivit donech fuit intra regnum Aragonie et illa ora scivit per auditum aliquorum nomina quorum idem testis ignorat quod veniebat pro juvando comitem Urgelli contra alium dominum Regni Aragonis.

Interrogatus si in introhitu dicti Regni idem testis et alie gentes armorum violenter ceperunt aliqua castra sive loca dicti regni et capta homines illorum prestiterunt sacramentum et homagium alicui de gente armorum et cujus nomine. Et dixit quod erat verum quod in dicto introitu ceperunt unum castrum per vim attamen quod ipse testis nescit si homines ipsius castri prestiterunt sacramenta et homagia.

Interrogatus si audivit proclamare in dicto loco capto viva lo Rey don Jachme. Dixit se nichil scire.

Interrogatus si ipse testis fuit in civitate Balagarii

et vidit ibi Jacobum de Urgello et si fecit ipsi testi et aliis suis sociis bonam recollitionem et si scit ipse testis quod dicto Jacobo essent grata ea que per ipsum testem et alios armigeros extiterant facta. Et dixit ipse testis esse verum quod ipse ivit ad Balagarium dictus Jacobus recollexit ipsum bene et induit ipsum de panno lane attamen si fuerunt accepta et grata dicto Jacobo ea que ipse testis et alie armorum gentes fecerant quod ignorabat.

Interrogatus si scit quod dictus Jacobus de Urgello mandaret prohicere jactus bombardarum balistarum et aliorum domino Regi seu suo exercitu aut reali aut ipso Jacobo presente fuisent per aliquos projectis. Et dixit se predicta ignorare.

Interrogatus si audivit presente dicto Jacobo proclamare in dicta civitate aut alibi viva lo Rey don Jachme. Et dixit quod non.

Fuit lectum et perseveravit etc.

Die predicta quarta decima mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo CCCC tertio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ipsius domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem ut sequitur.

Thomas de Hurnen terre de Lenquastre anglicus testis presentatus et productus per partem instantem et jussus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris profesorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super quarto articulo sive capitulo incipiente quod anno a nativitate Domini etc. eidem testi lecto et exposito de latino in romantio de verbo ad verbum et ipso intellecto dixit se nichil scire super eodem.

Interrogatus si scit quis conduxit eum. Et dixit quod Basilius capitaneus.

Interrogatus si tempore dicte couductionis sciebat ipse testis contra quem veniebat et qua de causa. Et dixit quod ipse testis non scivit predicta donech fuit intus Aragonis regnum et audivit ab aliquibus nomina quorum ignorat quod veniebant in sucursum comitis Urgelli contra alium dominum de dicto regno.

Interrogatus si ipse testis in introitu regni predicti ipse testis et aliorum armorum hominum cepisent aliqua loca sive castra. Et dixit quod sic duo unum violenter alter ad pacta. Interrogatus si in dicta loca fue-

runt capta homines ipsorum prestiterint aliquorum armigerorum sacramentum et homagium et nomine quorum fuerunt capti. Et dixit super predictis nichil scire nisi ea que supra deposuerat. Interrogatus dixit se nichil scire quod proclamarent in eisdem locis viva lo Rey don Jachme.

Interrogatus si ipse testis ivit ad civitatem Balagarii et vidit ibidem dictum Jacobum de Urgello et si fuerunt prefato Jacobo grata et accepta ea que ipse testis et alie armorum gentes fecerant. Et dixit ipse testis fore verum quod ipse ivit ad civitatem Balagarii et ibidem invenit Jacobum de Urgello et quod idem Jacobus recollexit ipsum placide et fecit eundem testem indui panno lane attamen quod ipse testis ignorabat si alia supradicta extiterant dicto Jacobo grata.

Interrogatus si ipse testis scit aut audivit quod Jacobus de Urgello de civitate Balagarii prohiceret aut ipso presente prohicerent jactus bombardarum ballistarum et aliorum domino Regi seu ejus exercitu seu reali. Et dixit quod non.

Interrogatus si presente dicto Jacobo aut alio in dicta civitate Balagarii audivit ipse testis proclamare viva lo Rey En Jachme. Et dixit quod non.

Generaliter fuit interrogatus si odio amore timore minispretio precibus.

Fuit sibi lectum et perseveravit injunctum tenere etc.

—

Die intitulata octava decima mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo CCCC tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris professor consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem ut sequitur.

Stephanus Penent agricultor civitatis Ilerde testis presentatus et productus per partem instantem et jusus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris profesorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat pro preventione in articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur

Et primo interrogatus dictus testis super contentis in XVI capitulo et aliis etc. eidem testi lecto et exposito de latino in romantio de verbo ad verbum. Et dixit se scire que lo dia de Sent Johan del mes de juny prop passat isque de vespre de la ciutat de Leyda e

ana a la Orta per tal ques levars mati et pugues portar et cullir rama e lo dit jorn de Sent Johan per lo matanasen a una vinya quel dit testimoni te en la Orta de Leyda qui afronta ab lo cami que va de Leyda a Balaguer e quant ell testimoni fou devant la vinya den Botella encontra en lo cami real gran numero de gent darmes de cavall et de peu qui a vegares del testimoni eren tro mill et D la qual gent darmes menaven deu ho dotze azembles carregades de cordes et posts. E lo prengueren ell testimoni et pres li tolgueren un rocin la spasa un punyal la bossa qui portava et menaren ell dit testimoni axi pres ves la ciutat de Leyda un troç es a saber tro a la vinya den Pere del Coll. E ell testimoni vinent prega ab la dita gent veu que En Anthoni de Robio de Leyda vent ab qual ques cent homens de peu ell empero cavalcant. E dix tals ho semblants paraules a la dita gent darmes qui aduhien a ell testimoni pres tornauvosen que les nostres scoltes nos an dit que la ciutat se mou et axi no podem fer res sta nit tro dema vespre. E lavors veu et hoy ell testimoni qui respos hun hom a cavall qui venia ab la dita gent darmes En Rubio mal grat ne aja Deu con vos entornareu car veus aci prop tot lo nostre poder de la gent darmes qui ve. E llavors lo dit En Robio replica dient no si pot res fer tro dema a vespre segons dit vos he car tot ho arrariam et no fariem sino correr de mull. E en aquell instant ell testimoni avent conexença del dit En Robio dix al dit Robio tals e semblants paraules En Robio aquesta gent darmes man tirat per força et pres lo roci les armes et la bossa no se quina

gent son placieus de fermo tornar et quem solten. E lo dit En Robio respos germa noy he yo fet res. E axi menant lo pres envers Balaguer per lo dit cami real un poch anant hoy ell dit testimoni que lo dit En Rubio dix a aquells quil menaven pres enteneu ligau be les mans adaquex hom dient del testimoni et asegurats vos en. E llavors respos un de aquells qui lo menaven pres et dix ja mo tinch per dit. E lo dit hom trague un troz de corda de canem et volent ligar aquell ell testimoni para la cama al dit hom et donali del colze et lançalo en terra et lavors ell testimoni dona fugir et enviarenli dos ho tres lances detras empero ell migançant nostre Senyor scapa et vench cuytadament a la dita ciutat de Leyda es as aber al portal del mercadall et al portal del moli del Spital et aqui toca molt com fosen tancats et vehent que no li volien obrir mes se sobre una garbera de forment en la cnra que sta devant lo dit portall del dit moli et stant axi ell testimoni sperant si obrerian los dits portals vench un hom de Leyda çabater qui se apella Antoni e dix ell dit testimoni al dit Antoni per hon sou exit et guardau vos que yo so stat pres aci en lo cami de Balaguer per molta gent darmes qui es aqui e tornau vos et lavors ell testimoni ab lo dit Anthoni qui ague pahor de les dites coses entraren a la ciutat es a saber per lo portal de Poblet qui era ubert et de cami ana ell testimoni al paher de la ciutat qui ha nom En Ramon Pasa qui encara no era levat et notificali totes les dites coses lo qual de continent ab ell testimoni puja al castell on era mossen Riambau ça Corbera loch-

tinent de governador qui encara dormia al lit al qual notificaren totes les dites coses segons desus es dit et lavors lo dit lochtinent se leva et dix Paher yaus ho dix a nit aço car jo avia sentiment que totes les scales et arteleries de Balaguer eren a Menargues et lavors lo dit lochtinent cavalca et ordena per la ciutat moltes coses en special que no isques de la ciutat nengu.

Interrogatus si lo dit Nanthoni de Robio stava en aquell temps et dies stager en Leyda. E dix que no que ja sera mudat a estar a Balaguer et que es hom mundari qui no ha acostumat tenir casa manent.

Fuit sibi lectum et perseveravit et injunctum.

Die predicta intitulata octava decima mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentessimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicacancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem ut sequitur.

Johannes Balager textor civitatis Ilerde testis juratus et productus per partem instantem et jusus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris profesorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus di-

cere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super contentis in XVI capitulo sive articulo eidem testi lecto et exposito de latino in romantio de verbo ad verbum et ipso intellecto dixit se super eodem scire Que la nit de sent Johan del mes de juny prop passat ell testimoni ab En Domingo Maçrip foren trameses per scoltes de la ciutat de Leyda e ixqueren per lo cami de Sent Ruff qui es en la orta de la dita ciutat e ans quell testimoni et son companyo foren al loch on anaven per tenir la dita scolta encontraren Nanthoni de Robio a cavall ab quals que trenta homens de peu dels quals era capita qui seren mesos en aguayt en la orta de Leyda asats prop de la dita ciutat et prengueren a ell testimoni et son companyo jurant de Deu desonestament et no avem rey de la terra que rey strany avem de aver e apres lo dit Rubio feu ligar les mans a ell testimoni et son companyo et perque son companyo dihie quell ligasen benot les mans donarenli una coltelada al braç. E axi preses tornaren ell testimoni et son companyo envers la ciutat de Leyda e posaren al pont de les passadores VIII homens en aguayt et apres lo dit Robio menant ell testimoni et son companyo presos devallaren al cami de Balaguer et aqui prop la torre den Jerp posaren aguayt de altres VIII homens et apres retornar los arrere fns a la torne den Johan Çabater al cami del Sot et aqui posaren altre aguayt de altres

VIII homens e de puxs retornaren al cami de Balaguer et prop la creu de Picavall ven ell testimoni quell dit Robio pres altres dues scoltes qui eren de Leyda e quant vench per lo mati quax jorn veu primerament ell testimoni que vingueren companya de peu per lo dit cami de Balaguer envers la dita ciutat de Leyda qualsque mil et cinchcents a vijares dell testimoni e depuxa cap de una stona vingueren ben CCCC de cavall dels quals era capita mossen Fluvia et passaren lo pont de Picavall et un poch mes enant del pont envers la ciutat de Leyda hoy que alcuns que de les dites companyes avien trameses envers la ciutat et se avian avançat tornaven dien tornau atras que descuberts som en la nostra enpresa no ha loch et lavors hoydes les dites paraules torna tota la gent atras es a saber al loch de Menargues et quant sen tornaven passat lo dit pont de Picavall lo dit Nanthòni de Robio presenta ell dit testimoni et les altres scoltes que avien proses a mossen Fluvia dientli mossen veus açi les scoltes que avem preses et lo dit mossen Fluvia dix al dit En Robio guardats los be et tenit los presos. E de fet menaren los a ell testimoni et altres al dit loch de Menargues et aqui los tingueren presos enfre un ort et una cassa per V jors et tolgueren lis les robes et armes quell testimoni et altres presos portaven et de aquelles feren present ell testimoni entant et veneren axi com lis plague et los preus de aquelles partiren enfre los dits Robio et altres et despux mogueren a ell testimoni et altres preses de composio. E com nos poguessen avenir lalguzir de mossen Fluvia

comenalos ab sagrament a aquells quels guardaven dientlos que los guardasen be que quant mossen Fluvia los volgues aver los hagues prest. E apres menaren a ell testimoni ab los altres a Balaguer et meterenlos en la preso del dit don Jachme.

Interrogatus si aquells quils tenien presos et altra gent de don Jachme Durgell apellaven lo Senyor Rey. E dix que no ans dehien comunament que no volia que aguessem Rey strany e que lo dit don Jachme sia rey a despit de qui no volgues e que sia be mester que al dit Senyor Rey appellant lo infant hagues bona barca ab que fugis et altres paraules dessonestes.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que don Jachme de Urgell fos en la dita cavalcada. Et dix que hoy dir que lo dit don Jachme era vengut en la dita cavalcada tro a Menargues.

Fuit sibi lectum et perseveravit et injunctum etc.

Die decima octava novembris anno predicto a nativitate Domini MCCCCXIII in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualvis consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit inquisitionem predictam ut sequitur.

Raymundus Berengarius de Fluvia miles testis pre-

sentatus et productus per partem instantem jussus per dictum honorabilem Bernardum de Gualbis consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis atque juratus in ejus posse ac interrogatus super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo fuit interrogatus super quarto capitulo. Et dixit que hoyt dir diverses vegades que don Anthon havia feta liga ab lo duch de Clarença.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir en nom de qui fahia lo dit don Anthon la dita liga si la fahia en nom propi o en nom de don Jacme Durgell o de abdosos. E dix que hoy dir div rses vegades e les mes e pus afermament que lo dit don Anthon fahia les dites ligues en nom seu e contra sos enamichs e daltres que les fahia per al Senyor don Jacme Durgell.

Interrogatus qui eren aquells a qui ho ha hoyt dir. E dix que a molts los noms dels quals a ell no recorden.

Interrogatus si de les dites ligues ha hoyt parlar james a don Jacme. E dix que no.

Interrogatus si sap ni ha oyt dir don Anthon hon feu les dites ligues ab lo dit Duch. E dix que no.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir que de la dita

liga se fes carta o cartells. E dix que no.

Interrogatus si ell stant a Loharre ab don Anthon lo dit don Anthon li dona alguna carta o cartes de la dita liga. E dix que lo dit don Anthon li dona hun stoig de cuyir en lo qual no sabia quey havia.

Interrogatus que a qui dona lo dit stoig. E dix que micer Tristany tot sol los pres de la cambra de ell testimoni.

Interrogatus si ell sap ni ha hoyt dir lo dit Tristany que feu lo dit stoig. E dix que no sab. Be hoy dir al dit micer Tristany quen Manau de Favaris lo sen havia portat.

interrogatus si sab ni ha hoyt dir hon sen porta lo dit stoig Manaut de Favars. E dix que no sab.

Interrogatus si james hoy dir apres que ell fonch tornat a Balaguer ab lo dit stoig que alguna liga fos feta entre lo dit don Jachme e lo duch de Clarença ni si ell testimoni ne fonch interrogat per negu. E dix que no sino quel interroga don venia e dix que venia de don Anthon de Luna.

Interrogatus super quinto capitulo. E dix que ell no sab ni ha hoyt dir que don Jacme haja feta liga alguna ab lo comte de Foix ni ab mossen Aymerich de Comenge ni ab mossen Johan de Malleo ne ab al-

tres capitans de Gascunya contra lo Senyor Rey.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir que lo dit don Jacme haja fet liga e ligues contra altra persone e persones del Principat de Cathalunya ab los damunt dits. E dix que no sab ni ha hoyt dir que haja fet ligues contra alguna persona del dit Principat mas que creu que lo dit Jacme haja emprats los dessus dits contra lo comte de Cardona.

Interrogatus si ell havia per bastant lo dit don Jacme ha offendre lo dit comte de Cardona ab los valedors e servidors que lo dit don Jacme havia axi en lo principat de Cathalunya con en lo regne de Valencia com en lo regne Darago. E dix que nou sab.

Interrogatus si ell sab ni ha hoyt dir que don Jaçme trametes alguna persona o persones ab dines comptans o vexellam als dits mossen Eymerich de Comenge et altres dessus dits per haver gents darmes. E dix que nou sab ni ho ha hoyt dir mas que si hi havia trames hi havia trames contra lo comte de Cardona.

Interrogatus super XVII capitulo. E dix que ell testimoni cavalca a Balaguer ab certa gent darmes e de peu e stant al Mercadal ab sont standart mossen Johan Cortit splega hun standart e ladonchs Don Pedro Dalago e molts cavallers e gentills homens en special aragonesos digueren que si mossen Johan Cortit no plegave lo standart que no partirian dali. E ladonchs

don Jacme Durgell perque aquests isquessen et lo di standart no se pleguas ab la dita gent fahent la via de Leyda fins a qualque legua e miga de Leyda. E aqu dix a tota la gent que fessen ço que lo dit testimoni los diria e quel aguessen per capita et lo dit don Jacme sen torna e ell testimoni vench açi a Leyda per dampnificar mossen Riambau de Corbera qui fahia certs procchiments injusts a son parer contra la terra del dit don Jacme.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir si lo dit mossen Riambau fahia los dits procchiments con a lochtinent de governador o con a official del Senyor Rey. E dix que hoy dir que ho fahia com a lochtinent de governador pero que don Jacme trames a les corts quis tenien a Barchinona et scrivi al Senyor Rey quel fessen cessar. E que lo dit mossen Riambau no hagues a conexer res sobre lo dit don Jacme e que a sos vigares li scriviren que lo dit Senyor Rey no havia atorgat segons hoy dir.

Interrogatus si mes alguna embosca o feu alguns procchiments per haver al dit mossen Riambau. E dix que havia oyt dir que aquell mati qui era lo mati de Sent Johan devia lo dit mossen Riambau exir de Leyda e que ell pres totes les scales que troba en lorta exceptada una la qual li solta et ladonchs se tench per dit que ell era sentit e tornassen ab la dita gent.

Interrogatus que entenia a fer del dit mossen Riambau. E dix que haguere pres com enamich.

Interrogatus si ell testimoni lo dimarts prop seguent apres sent Johan com a capita general del dit comte vench a la ciutat de Leyda. Et dix que hoc.

Interrogatus fins un vingueren ell testimoni ab la dita gent. E dix que fins a la casa antiga.

Interrogatus a qui fi venie ab la dita gent. Dix que per la raho ja dita ço es si poguere haver lo dit mossen Riambau e trames a dir ell testimoni als de la muraylla de la ciutat que gitassen de la ciutat lo dit mossen Riambau e si ho fahien ell los prometie que nols farie algun dan ans ell testimoni los farie pagar o restituir lo dan que ja los havien donat car ja a aquella hora havien cremades algunes garberes de que ere stat greu a ell testimoni e si nol ne volien gitar ell testimoni los dampnifficarie et tot ço que pogues.

Interrogatus si los de la muraylla li respongueren res a ço que ell testimoni lus trames a dir. Dix que nol volgueren scoltar.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que alguns de la sua conpanya se enpenguessen ves les portes de la ciutat ab armes. E dix que hoy dir que alguns se empengueren a cavall pero no sab qui foren.

Interrogatus perque ell testimoni venie a Leyda [illegible]b tanta gent darmes per haver lo dit mossen Riamba[illegible]. Dix que ell testimoni se tenie per dit que mosse[illegible]n Riambau ere en Leyda ab bona companya e per aç[illegible] volie esser sobrer per ço que si hagues ventura d[illegible]pendrell lo sen pogues menar segurament et aquell[illegible] de la ciutat en cars que ysquessen nol li poguessen[illegible] tolre.

Interrogatus partint aquella hora de Leyda hon ana ell testimoni ab la dita gent. Dix que a Vilanova de Segria e aqui no troba negu e per ço com sa gent ere logada aleoga aqui.

Interrogatus partint de Vilanova hon ana. Dix que Albesa sen ana.

Interrogatus si ell testimoni ni la dita sa gent prengueren altres lochs alguns del Senyor Rey. Dix que sa gent anaven aleojan per alguns loguets e prenienlos encara que ell testimoni cavalca per alguns lochs del capitol per vedar que no li fessen mal et no prengueren lochs del Senyor Rey.

Interrogatus si apresonaren homens alguns del Senyor Rey ne daltres. Dix que hoc homens prengueren mes no del Senyor Rey.

Interrogatus sils fahien rescatar. Dix que de talls

ni havie que çambiaven per altres que los altres prenien de ells tot.

Interrogatus de qui diu los altres. Dix que daquells Dalguayra o diu qui apresonaren V o VI homens Dalgerre.

Interrogatus super quinto decimo. Dix que es ver que ell testimoni e altres foren emprats per lo fill de Pero Sin e per alguns altres quis dehien enamichs de mossen Franci de Erill e de fet ell testimoni e los altres hi anaren el encalçaren et de les robes besties e altres coses que li prengueren feren encant publich a Balaguer ultra voluntat del Senyor don Jacme car greu li ere els ne volie gitar pero per tant que la gent no sen anas nel jaquis ell nescessariament hi dona paciencia.

Super XVIII capitulo interrogatus. Dix que en divendres hora tarda de nit ell testimoni venint de les parts Drrago entra en Balaguer e lendema qui fou disapte ell testimoni e los altres qui eren dins Balaguer veren molta gent baix vers lo cami del corb quis alenian aqui.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir quí ere la dita gent. Dix que hoy dir que ere lo Senyor Rey.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir per quina raho

lo dit Senyor Rey serie alotjat davant Balaguer. Dix que hoy dir que per asetiar la ciutat de Balaguer.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir don Jacme quina continença feu o que dix com viu que lo Senyor Rey se fou aqui allotjat. E dix que nos sap.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir quina continença feren los homens qui eren en Balaguer com veren ço que dit es. Dix que bona de deffendre e que les obres ho han mostrat.

Interrogatus si don Jacme con se veu asetiat per lo Senyor Rey si requeri los gentils homens qui eren ab ell o si ells si offeriren que volien morir ab ell ab la spasa en la ma. Dix que ell testimoni no sab ni ha hoyt dir si les coses vengueren a requesta de don Jacme o a requesta dels dits gentills homens mas que es ver que los dits gentills homens e altres prometeren e juraren al dit don Jacme que ells li valrien e morerien ab ell ab la spasa en la ma e que no penrien partit sens ell e ques pense ell testimoni qui los qui son exits de Balaguer abans que don Jacme se metes en poder del Senyor Rey no sien exits sino per flaquesa de cor e per pahor e creu que si lo dit don Jayme hagues agut sucors ells no sen foren exits nel hagueren jaquit.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que de Balaguer stant lo Senyor Rey en lo siti isqueren

gent de cavall e de peu per scaramuçar e dampnificar lo Senyor Rey e ses gents. Dix que com la gent del Senyor Rey se acostaven devers la ciutat per dampnificarlos ells exien per deffendres.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la gent de la ciutat tirassen ab bombardes al Senyor Rey ni a ses gens. Dix que ha vist que tot jorn tiraven al Real pero no sab que tirassen al Senyor Rey.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir que passant lo Senyor Rey de un loch a altre de la dita ciutat li fos tirat alguna vegada ab bombarda. Dix que no ho sab ni ho ha hoyt dir que tirassen a ell.

Interrogatus si les coses quis fahien a la ciutat axi toquant ço que ell testimoni apele deffensio com altres coses daquen dependents se fahien a voluntat o ordinacio o manament de don Jacme o sin recorrien a ell axi com ha et major lur. Dix que hoc ab ordinacio e manament e disposicio del dit don Jacme e ab conseyll e voler de la gent darmes e dels homens de la dita ciutat.

Fuit sibi lectum et perse ravit.

Die XVIII mensis novembris anno predicto a nativitate Domini MCCCCXIII in civitate Ilerde honorabilis Bernardus Gualbis consiliarius et vicecancellarius

domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit inquisitionem predictam ut sequitur.

Nicholaus Cerda notarius civitatis Balagarii testis citatus juratus et interrogatus per partem instantem jussus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris professorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis atque juratus in ejus posse ac interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur qui dixit super illis scire hoc quod sequitur ço es que apres que la declaracio del regne foneh feta e lo loch de Casp don Jayme Durgell veent que la declaracio era stada feta en contraria a ell e ell qui pretenie que li fos stat fet tort et injusticia axi com aquell quis tenie per dit que lo regne pertangues a ell e no a algu altre delibera de fer et moure tractes ab gents strangeres e que no fes obediencia al Senyor Rey et per ço que lo dit Senyor Rey no li pogues tolre ço del seu lo dit don Jayme feu donacio Dalcoleya e de tot ço que havia en Arago a la comtessa sa mare e de Balaguer Agramunt e Dalbesa de Ager de Linyola e de tot lo vercomdat a la infanta e a dona Fuenor sa sor feu donacio de Menargues de Bilves et de Montmagastre e daltres lochs e axi ell se testiqué de tot quant havie. Et apres de aço ell testi vori hey dir que lo dit don Jayme sabut quel Senyor Rey era strangera e que devie venir en Catha-[illegible] e hauri de exirli al encontre vers Alco-

leya ab gent darmes de cavall e de peu e quel combates et sobre aço lo dit don Jayme aempra los homens de paratge del comdat et altres segons ell testimoni hoy dir hac ni qui sobre aço li proferiren valença e altres qui non volgueren res fer et com lo Senyor Rey a Çaragoça veent et hoynt dir lo dit don Jacme que lo dit Senyor Rey venie ab gent tal que ell no fore potent ha invasirlo levors acorda de no exirli mas que fes obediencia al Senyor Rey pero que la fes ficta e de guisa que no valgues res e de fet ha hoyt dir ell testimoni que lo dit don Jayme feu o constitui sos procuradors a presentar la obediencia al dit Senyor Rey e per mostrar o feu de guisa que la dita procura fos nulla ferma la dita procura en poder de notari vedat ço es den Francesch Monge notari de Balaguer qui ere vedat segons dehien è ultra aço pres que la hac fermada abans que los procuradors haguessen presentada la obediença lo dit don Jayme revoca la procura damont dita pero los procuradors prestaren la obediencia al Senyor Rey en la ciutat de Leyda e hoy dir ell testimoni comunament que lo Senyor Rey havia profert de donar al dit don Jacme Montblanch e Tarrega e CCCC mil florins e apres que lo Senyor Rey fou en Barchinona veu ell testimoni que lo dit don Jayme li trames sos missatges per contractar et finar del fet del dit donatiu e de la avinença fahedora ab lo Senyor Rey o axi ho donaven ha entendre comunament et publica car daltra part hoya ell testimoni dir a molts servidors del dit don Jayme que de trametre los dits missatgers e de moure o fer los dits tractes

ab lo Senyor Rey nos fahie sino per ficcio e per ço que lo Senyor Rey nos apercebes dels tractes quel dit don Jayme fahie ho volie fer ab gents strangeres e si apres seguit que ell testimoni ha hoyt dir comunament que lodit don Jacme havia feta liga ab hun capita de la terra ffrancesa appellat Ramoet de la Guerra e ab daltres diverses capitans daquella matexa terra dix me haver hoyt dir ell testimoni que lo dit don Jayme migançant don Anthon de Luna e mossen Garcia de Sesse lo jove havia feta liança ab lo duch de Clarença contra lo Senyor Rey ço es que lo dit duch de Clarença vingues deça ab gents darmes o que li ajudas a conquistar lo regne e lo dit don Jacme donali penyora o en renes per atendre ço que prometie dues filles sues e daltra part fahia matrimoni ab ell de dona Sicilia sa filla e prometreli de ferloli jurar per primogenit en cars que lo dit don Jacme moris sens fills mascles e altres coses que ell testimoni no sab. Seguis mes anant que stant ell testimoni arrestat en la vila de Tarrega ab altres homens de Balaguer e del comdat per un clam de fauctoria quils ere stat donat ha instancia den Ramon Xiquot mossen Francesch de Erill fou a Tarrega ab certa gent darmes que segons dehien anave en Arago per servey del Senyor Rey et partint lo dit mossen Francesch de Tarrega e volentsen venir a Leyda segons dehien mossen Ramon Berenguer de Flovia e alguns cavallers e gentilis homens de casa e de servey del dit don Jayme lo assaltejaren e li apresonaren alguns de sa companyia e sen menaren rocins e altres coses e tornarensen a Balaguer e

aqui segons ell testimoni ha hoyt dir feren venda publicament de les coses que havien toltes al dit mossen Francesch e con aço fonch stat dubtant ell testimoni e los altres del comdat qui eren aqui arrestats que per lo dit fet que la companya de lur Senyor havie lo Senyor Rey nols fees maltractar conjuyaren ab lo veguer e ab la part que poguessen exir a Tarrega e de fet ho obtingueren pero abans que ysguessen de Tarrega ja havia hoyt dir ell testimoni a alguns qui eren venguts de Balaguer que lo dit don Jacme duptant se que lo Senyor Rey no li vengues dessus e que sil assetias los homens de Balaguer no volguessen res fer per ell per ço con havien fet homenatge a la Infanta se havia fets tornar los homenatges dels dits homens de Balaguer e ell testimoni e los altres se tengueren en aço per dit que tabustol haurien venchse que apres que ell testimoni fonch exit de Tarrega sen ana star ab sa muller a Puigvert hon lo dit testimoni ha hun troç e stant aqui lo dit don Jacme scrivi a ell testimoni tres o quatre vegades que encontinent fos a Balaguer com ell lo hagues mester e ell testimoni no hi volch anar seguis que lo dit don Jayme li torna scriure manantli que prestament vengues en altra manera que ell manaria al veguer Durgell que ab bona cadena al coll lo menas a la torre Dager e vist aço ell testimoni sen ana a Balaguer con fonch aqui ell testimoni hi veu venir alguns homens de Leyda ço es los Robions e Amigo e alguns altres qui seguien despuys viu ell testimoni en la prosequcio dels affers que davall recitava menaven tracte ab En Bernat de Torremorell

e ab En Bellver è ab altres que la ciutat de Leyda vengues en ma del dit don Jayme è a pochs dies passats viu ell testimoni que lo dit don Jayme hac scrit et justat en Balaguer mossen Johan Cortit an Berenguer Arnau de Morell et a son frare En Luis de Mena senyor de la Sentiu e altres axi de peu com de caval; pero ell testimoni ni los altres qui si justaven no sentien res en lo fet ni sabien perques justaven ni ques devien fer e creu que negu de servey o de acostament del dit don Jacme ho sabes sino la comtessa sa mare et mossen Fluvia e micer Tristany e lo dit Bernat de Torremorell qui parie menas lo tracte e si altres hi sabien creu eren fort pochs. E apres que la gent fon justada lo divendres que ere vigilia o dejuni de Sent Johan Babtiste vers hora de vespres o quecom apres lo dit don Jacme ab tota la gent darmes a cavall qui podien esser CCC entre los quals eren los dits mossen Fluvia e Johan de Fluvia son frare e Berenguer Arnau de Morell e son frare En Luis de Mena mossen Johan Dolzinelles et mossen Johan Cortit mossen Dalmau Delantorn mossen Andreu Barutell don Pedro Dalago mossen Johan de Sesse mossen Vilafrancha Bernat de Torremorell mossen Johan Ximeneç de Salanova et ell testimoni En Marti Pere botiguer En Ferrer Jaffi e molts altres et ab la gent de peu qui podien Mil en nombre poch mès o menys qui eren de Balaguer e daltres lochs del comdat et daltres parts parti de Balaguer e feu lo cami de Leyda e con foren en hun pla qui es abans de Corbins quaix davant la torre de la Mosso lo dit don Jayme ab la gent de cavall

jaquint lo cami de Leyda pres per lo pla amont e anaren fins a una torra quis appele Camporells e aqui passaren a aygua de Noguera e vingueren ha un puig no sab ell testimoni com ha nom e aqui en una carrera sperant et volent saber nova de la gent de peu qui ere partida primera e ells no sabien quina via havie feta lo dit don Jacme tench consell ab maestre Johan Ximeno quis diu bisbe de Malta lo qual hi ere ab ells e ab mossen Fluvia et ab mossen Johan Dolzinelles ab mossen Johan Ximeneç de Salanova ab mossen Johan de Sesse e ab alguns altres sobre aço si ell personalment venrie a Leyda o no car si ells li conseyllarien que hi vingues ell hi venrie e si entenien que ell no hi degues venir que ell los pregarie que fessen com a bons e si conexien que en aquella jornada no poguessen complir o no hagues manera de fer ço que havien empres que ho porrogasen a altre dia e en aço molts qui no sabien perque eren venguts saberen a que anaven finalment que mossen Johan de Salanova qui a parer de ell testimoni respos primer dix Senyor segons mon parer vos no hi devets anar car talls fets a vegades se erren e sis errave serieus massa carrech que vos hi fossets a vegades si seguexen presons e altres mals e scandols e si vos senyor erets pres nosaltres no hauriem reparacio e pus que vos noy siats com a vosaltres seguis qualque mal cars vos Senyor tot sol seriets bastant a atraurensen et a reperar nos o nosaltres tots no seriem bastants a vos en aço mateix se acordarien tots los del consell que don Jacme noy anas. E lavors lo dit don Jayme quaix

per via de sermo feu una exortacio o amonestacio a tota la gent dient quaix semblants paraules Germans ja sabets com per justicia aquest regne es meu e com malvades persones lo man tolt e linfant de Castella per potencia lo sen ha portat el et a mi es ara promes que jo haure la ciutat de Leyda ab la qual jo cuyt fer mos affers en cars que haja perque jous prech que vos altres façats be vostres affers axi con jo confiu de vosaltres e tenit per capita mossen Fluvia e fet per ell axi con per la mia persona. E fet aquest sermo o poch abans hagueren agut audit que la gent de peu ere ja al pont de Picabay e la donchs lo dit don Jayme sen torna a Albesa ab mossen Albuso Suariç e ab lo dit bisbe de Malta e ab En Pere de Verbos de Arago e tota la altra gent de cavall e ell testimoni ab ells feren la via del pont de Picabay et con foren al dit pont e en aço ja era jorn pero la gent de cavall empenyie la gent de peu dient avant avant bona gent alarma alarma que bona jornada nos es aquesta. E com foren avant quaix a miga orta encontraren Anthoni de Robio qui venie a cavall de la ciutat de Leyda e dixlos que nols calie anar pus avant que sentits eren e ladonchs tota la gent fonch quaix perduda de desplaer e tornarensen ab alguns homens de Leyda que hagueren preses. E com foren tornats amont devers Corbins lo dit mossen Fluvia dix que per disimular lo fet seria bo que pasassen laygua de Segre e que fessen la via de Juneda e que la combatessen mas los mes dels qui eren aqui digueren que noy farien res car ells havien trenuytat tota aquella nit e eren morts e viats e que no ho po-

rien soferir axi que de fet ells sen tornaren tots ha Menargues e tot hom hac manament de part del Senyor don Jayme que nos desajustassen ne anassen en altra part sens licencia sua o del capita qui ere mossen Fluvia et seguis que tant aqui en lo dit loch de Menargues la dita gent aquells qui havien fet lo dit tracte de Leyda tornaren dient que lo fet havie encara bon reveniment e que sens falla se hanerien que haurien la ciutat siy tornaven e de fet lo dit mossen Fluvia e Bernat de Torromorell ab qui segons parie los dits homens de Leyda ne comunicaven mes que ab negu e los altres acordaren de tornarhi e lo diluns aprop sent Johan apres quel sol fou post tots ells partiren de Menargues e feren la via de Leyda e ell testimoni ab ells a cavall o armats e axi con foren vers avall devers lo monestir del Carme ha una torre quey ha prengueren per hun tapiat avall vers Segre e feren la via de la casa antiga e con foren a la dita casa detras trobaren les portes tanquades e volgueren ne metre les portes de un portal despuys acordaren que muntassen dalt et deffet segons ell testimoni ha hoyt dir car aço nou viu alguns muntaren dalt e entraren per una finestra o per ques volgnes et obriren les portes e la donchs la gent de peu se comença a recullir e entraren molts dins. E En Nicholau Çorita qui aqui ere veent que gent entrava massa per dubte que no estiguessen massa conculçats dins o per ques volgues trasch la spasa e dona en lo paves de hun hom dient a tenir tornau atras axi com volie entrar o semblants paraules en aço entre ells se moch gran rumor los uns dients trahicio

trahicio los altres atras atras que sentits som e axi aquells de cavall qui devien entrar e pasar per la casa tornaren atras e los qui ja hi eren sen exien pero apres que foren un poch regoneguts et veren que no ere res mossen Fluvia mana passar los standarts vers la ciutat e fahent compte que ab la rumor que feta havien debien esser stats sentits per aquells que staven en lo mur toquaren les trompetes e en aço ere ja be jorn clar e alguns de la gent de cavall passaren al Areny de Segre e prengueren alguns bous quey havie et altres qui foren dos o tres pus anaren ha veure lo portal qui es prop dels molins qui son lajus entre Segre e la ciutat per on segons ell testimoni hoy dir ladonchs devien entrar si ere ubert e veren que ere tanquat e tornarensen laltra gent darmes ab los estandarts passaren per la dita casa antigua et isqueren al Mercadal e les trompetes sonaren al assalt e lavors Johan de Fluvia e alguns altres sen anaren al portal qui ix de dret de la ciutat al Mercadal e feriren aqui uns de dada altres de spassa altres de axa en aço homens qui eren en lo mur los trameteren algunes canteres e feriren de una lo roçi de Johan de Fluvia en les anques e mas lus desperaren una bombarda qui ere sobre lo dit portal e algunes balestes e los balesters que lo dit mossen Fluvia menava axi mateix tiraren diverses treytes vers lo mur e vers la ciutat e fahent aquestes coses hoy ell testimoni que lo dit mossen Fluvia dix ha hun dels homens de peu que metes foch ha una de les garberes qui eren en lo dit Mercadal e ell testimoni dixli per queu fahie de fer fer tals coses e lo dit mossen

Fluvia dix que perque no mas lo dit hom e alguns altres de fet meteren foch no solament ha una garbera sino a totes quantes ne havia en lo Mercadal e en diverses camps entorn e axi com sen anaven per lo cami que feren fins que foren alt en un segua e aqui lo dit mossen Fluvia tench consell e ell ab alguns foren de intencio que passassen vers los monestirs de frares menos e prehicadors e que cremassen los blats qui eren en diverses eres quey ha e ell testimoni e molts altres foren de oppinio que nos devie res fer ans partiren daqui e anarensen a Vilanova de Segria et anantsen axi alguns homens meteren foch ha algunes cases del terme et territori de Leyda e con foren en lo dit loch de Vilanova de Segria noy trobaren nengun hom e entraren sen en lo loch de Vilanova hon trobaren e prengueren moltes galines anades vin e altres vitualles de los quals menjaren e despengueren a lur bell plaer mes avant obriren moltes ciges plenes de forment les quals vuydaren e la comtessa mare del dit don Jayme trames hi moltes bisties de Castello e feu sen portar gran partida del dit forment al dit loch de Castello altra partida ana Albesa e micer Tristany qui sen feu dur si be no si ere ben XV carregues a Balaguer de civada e quatre o cinch de forment del dit loch de Vilanova e anaren tots axi de peu com de cavall ha Alguayre e aqui pararen bataylla e finalment lo dit mossen Fluvia ab alguns altres de la companyia vench a parlament ab los homens del dit loch e a la perfi entrevinent En Dalmau ça Cirera Dalbesa los homens del dit loch Dalguayre conposaren ab lo dit

mossen Flovia a sedcents florins e que no entrassen en lo loch nels hi fessen mal e aço fet tornarensen Albesa pero ja abans que partissen de Vilanova alguns balesters de lur conpanyia anaren a combatre hun loch a qui dehien Benavent qui es del capitol de la Seu de Leyda e de fet lo prengueren e segons hoy dir ell testimoni ladonchs aqui entre ells feren fer sagrament e homenatge als homens del dit loch que haurien per Rey e per Senyor lo dit don Jayme Durgell lo qual ell testimoni et los altres appelaven Darago, Mes avant stant en lo dit loch de Vilanova de Segria hon stigueren diverses dies alguns de la companyhia anaren al loch de Vilanova Dalpicat qui es del Senyor Rey e terme de Leyda e a Torreferrera e a altres lochs los quals robaren e daquell mateix loch de Vilanova de Segria partints anaren segons damunt ha dit Alguayre e puys Albesa e dali alguns de la conpanyhia anaren Albelda pero ell testimoni noy ana jatsie quey fos ha emprat mas hoy dir ell testimoni que havien amenat los qui anaren gran colp de bestiar e ell mateix testimoni ne viu passar prop Agramunt una partida que En Bernat de Torremorell sen manava et apres stants a Albesa ells demanaren entre si quina nova havien los huns dehien que ja havien ha Oliana CCCC lançes altres dehien que don Anthon ere entrat ja en Arago ab ben dos milia de cavall e ab M arches e que havie presses molts castells e com alguns demanaven quina nova de Barchinona quina dehien los altres que linfant En Ferrando no pot haver CL de cavall dehie laltre negu no vol penre son sou no per lo cap day-

tal diguere hun altre vuy mes noy cal pus quel Senyor don Jayme es Rey e axi ells se pexien daquestes noves e ell testimoni apres alguns dies anassen a Balaguer per certs affers seus et stant ell testimoni a Balaguer axi com la gent se parle hoy dir sabeu quina nova e quinya lo gobernador de Cathalunya es ja Agulada ab be CCCC de cavall e mossen Ramon de Bages qui ve be ab CL de tras de cent dehien los uns hoc de çert dehien altres e los mes dehien que mossen Fluvia ab la dita gent de cavall e de peu los exerien a combatre vers Lineola e ell mateix testimoni lin havia ja hoyt dir al dit mossen Fluvia mateix que per molts que vinguessen a tots havien abastar e que ell los combatrie tots en lo pla Durgell. Seguis que sabut per lo dit Jayme certament que lo dit gobernador venie scrivi al dit mossen Fluvia e als altres qui eren ab ell que vinguessen e con la dita gent e mossen Fluvia foren a Balaguer hoyren dir que lo dit gobernador ere ja a Leyda seguis que apres pochs dies segons ell testimoni hoy dir lo dit don Jayme hac nova de don Anthon de Luna que ell ere en certa part de Arago ab ben dos milia de cavall e ab mil arxes e que ere ja pres Alcoleja pero que havie jurat que no venrie la hon lo dit don Jayme ere car tots temps serie stat en la cambra que non ere sabut exir e que per çert si lo dit don Jacme volie que ell fos ab ell convenie que ysques de Balaguer hi anas en Arago. E per aquesta raho lo dit don Jayme parti de Balaguer ab qualsque CCC de cavall e ab qualsque siscents de peu e ana vers les parts de Arago ço es vers Alcolega pero ell

testimoni noy ana car demanant ell testimoni al dit don Jayme en la partida si volie que sen anas ab ell o que li phahie que fes e lo dit don Jayme li dix que romangues en la ciutat de Balaguer mas es ver que hoy dir despuys ell testimoni comunament en Balaguer que lo dit don Jacme no ere conseguit a Alcoleya per ço con lo dit don Anthon de Luna noy ere stat ne gent sua. Mas lo dit don Jayme fou a Raffalls e combate hun loch appellat Spluchs es ver pero que con lo dit don Jayme parti aquella hora de Balaguer segons tot hom dehie en Balaguer comunament pres certes banderes pennons standarts e sobrevestes reyals Darago que havie fetes fer ja abans de la declaracio del regne e feules portar ab si per ço que com fos mesclat ab lo dit don Anthon e serie ab moltes gents que lavors desplegas les dites banderes reyals e axi ab tals banderes cavalcas lo regne seguis que segons ha hoyt dir comunament ell testimoni con lo dit don Jayme combate Spluchs o aquen en lo cami hac nova que certs Angleses qui eren entrats per son socors eren stats desbaratats e apresonats per major part de gent darmes del Senyor Rey en terres Doscha e que lo governador Darago e lo adelatado de Castella ne venie vers Monso e vers ell et per aquesta raho tornassen ha Albesa e hoy dir ell testimoni que passa prop lo governador de Cathalunya en la nit qui lo dia passat ere exit de Leyda per venir al encontre al dit don Jayme seguis que stant lo dit don Jayme en lo loch Dalbesa hoy dir ell testimoni qui ere a Balaguer que lo dit governador li havie parada bataylla davant

Albesa e apres daço hun diemenge mati la bada comença a repicar e dix que gent darmes venie per lo sequa della la aygua. E de fet ell testimoni e quaix tot hom que fos en Balaguer viu venir la dita gent e tinguerense per dit que ere lo governador e la comtessa mare del dit don Jayme trames per ell testimoni e dixli que per ço com ellas duptave que lo dit governador no hagues fetes dues parts de si matex e que hagues mesa la una deça laygua en embosca per haver don Jayme en cars que vingues Dalbesa a Balaguer volie que ell testimoni qui havie bon roçi e evantagos anas a Albesa e que digues al dit don Jayme que en cars que vengues guardas com venrie per la dita raho pero que abans que anas parlas ab mossen Gerau Dardevol a qui ella havia ja dit quey trametes si ho havie fet que ell nos curas denarhi e de fet ell testimoni ho demana al dit mossen Gerau lo qual li dix que ja hi havia trames hun hom qui podia esser la a Albesa e per ço ell testimoni romas e a cap destona aquell dia matex en Balaguer hagueren sentiment que don Jayme venie Dalbesa e En Roger Daroles qui ere veguer dix a ell testimoni quey isques e que digues al dit don Jayme que entras per lo portal del Coraç e de fet ell testimoni cavalca e ysque e troba lo dit don Jayme a les Parreles e dixli que lo governador estava della al cap de la Orta batalla parada e axi que ara ere hora quels combassen e que ell que entras per lo portal del Coraç e de fet lo dit don Jayme entra per lo dit portal e ell testimoni e altres tenies per dit que de fet ysquessen ha combatre lo dit governador et a-

quells qui ab ell eren pero com don Jayme fou entrat et refrescave sa gent en la dita ciutat se moge rumor dient vassen vanssen e de fet lo dit governador hac desalotjat et sen ana pero hoy dir ell testimoni la donchs que alguns de cavall daquells del governador eren vers lo pont e vers casa de la comtessa e havien jaquit aquen en una asta de lança hun traslat de una letra del Senyor Rey pero no sab que contenie. Mes avant hoy dir ell testimoni que los de la dita ciutat qui eren aquen vers lo pont havien naffrat hun roçi daquells del governador. E se apres seguit que lo Senyor Rey vench a Balaguer et posa aqui lo seti pero de un dia o de dos abans que lo seti se posas mossen Fluvia qui dehien que ere anat a don Anthon per amenar socors fou vengut menant ab si qualsque cent homens entre de peu e de cavall et ha vist ell testimoni que stant aqui lo dit Senyor Rey en lo seti los de Balaguer per manament o pur ab premissio del dit don Jayme tiraven ab bombardes balestes als del Real els han fetes diverses bregues exint defora en han morts diverses homens e ara a la perfi com los homens de Balaguer se vissen tallats gastats et perduts que al dit don Jayme no venie socors algu de duch de Clarença ne daltres capitans de qui lo dit don Jayme tota hora los havie donada sperança ans ço que pijor era vehien que quasi tota la gent darmes et de peu strangera sen era exida e sen exie tot jorn e que romanien sols los de la ciutat et la gran bombarda quils havia gastat e gastava lo mur e sabut per ells que lo Senyor Rey en virtut de una constitucio de Cathalunya continent en

effecte que si algun baro o magnat fara alguna cosa contra lo Senyor Rey que los vassalls seus no son tenguts de socorrerlo ni valerli contra lo Senyor Rey ans si son requests deuen valer e ajudar al dit Senyor Rey e si no ho fan romanen traydors los havie requests ab letra o crida que no volguessen ne ajudassen al dit don Jayme e que dins certs dies fessen certa cosa en la dita letra o crida contenguda a la qual ho remet digueren al dit don Jayme que li plagues de esser en algun loch los pahers e prohomens de la ciutat li poguessen dir certes coses que li havien a dir e de fet lo dit don Jayme fou ab ells a la sglesia de Sent Salvador e viu e hoy ell testimoni que aqui los pahers digueren al dit don Jayme semblants paraules en acabament Senyor ço que nosaltres vos volem dir no de him perque nons tinguan per dit de fer vostres manaments e de morir ab vos mes per ço com vehem que tot hom daquesta gent stranhera que hic era vos ha lexat heus lexen e sen van de jorn en jorn e no vehem que vos hajats socors algu volriem que vos Senyor prenguessets remey algu de salvar vostra persona he nosaltres car daltres veguades vos ho havem dit e prengues consell ab vos ensemps que provehisseu que vostra persona fos salvada majorment ara que veus lo Senyor Rey queus ha feta tal requesta recitantla segons que damont e si nosaltres noy 'responem o no fem aço que si conte o non havem alarch dins lo temps seriem traydors e non volriem esser per res axi que volriem que vos prenguessets qualque expedient per salvar vostra persona anant vosen o en

qualque altra manera e que nosaltres ab beniplacit vostre poguessem respondre a la dita letra o almenys exir alguns defora per parlar ab lo Senyor Rey e per haver alargament del temps e de fet li feren aqui mostrar a juristes la constitucio damunt dita e alguns dits o scrits de juristes antichs sobre aço fets. E lo dit don Jayme dix vosaltres per no satisfer a la requesta quel infant dientho del Senyor Rey ha feyta non sou traydors car be sabets que vosaltres nol havets per Rey ans vos tenits per dit que ho sia jo o que lo dret sia meu perque jo no vul quen respongau ni ysqueu defora mas sofferits sol uno XV dies car jom tinch per dit que haure pres algun partit de mi matex. E ells responeren al dit don Jayme que nos podie fer si donchs altrech no havien del Senyor Rey e de aço li par a ell testimoni que don Jayme fes pendre carta e amarensen. E com alguns a depart li diguessen que mes li valrie que sen anas recitant li caseu sa manera com sen porie anar mossen Flavia dix segons dien que ell no conseilava que sen anas car si als se seguie de ell dirien que ell lo havie trahit. E acap de pochs dies lo dit don Jayme volch parlar ab los prohomens de la dita ciutat de Balaguer e de fet foren a la sglesia de Sent Miquel e feu hi ell testimoni entre los altres e aqui lo dit don Jayme lus dix com la infanta e lo duch havien parlat e que si ell se metie en poder del Rey que dix la donchs serie assegurat de mort e de tolliment de membres mas no de preso e axi ells que li conseillasen que farie e ells li digueren que fos sa merce de donarli un poch de temps e acort. E lo dit don Jayme

lus feu loch e ells acordaren lur resposta e tornat lo dit don Jayme a ells digerenli Senyor vos en los actes que fins aci haveu fets nons haveu demanats de consell en res e axi ara nous consellariem en aço mas entenem Senyor que pus lo senyor Duch e la senyora Infanta si son mesos en tracte que vos dejats fer ço que ells vos consellaran. E aço dit partirense a cap de pochs dies ell testimoni viu que la infanta fou exida per parlar ab lo Senyor Rey e torna aquell matex dia en la ciutat e lendema torna al dit Senyor e aquell dia lo Duch parla defora ab lo dit don Jayme e que despuys lo Duch sen ana e romangueren aquen molta gent e maravellantse ell testimoni com aquella gent romanie tanta alen fou li dit que don Jayme se devie metre aquell dia en poder del Senyor Rey axi com de fet si mes aquell matex dia en la vesprada e sa mare e les germanes.

Dix mes interrogat que abans que lo dit don Jayme ne ses gents cavalcassen ne fessen les coses damunt splicades En Gispert de Guilapiu fou vengut de la terra francesa e dix al dit don Jayme que mil et docents roçins eren ab Ramonet de la Guerra ja al peu del port per entrar per ell que no staven sino per diners quils devien esser donats en la entrada del regne e que per ventura foren ja entrats sino com ells demanaven tot lo pilatge e ell nols ne havia volgut atorgar sino lo mig pilatge e en aço lo dit don Jayme li volch donar de la spasa dient batallar traydor que tu ho fas per ton barat daltres men as ja fetes vesten e tornay tost

e donals tot lo pilatge e mes si mes ne volen et de fet lo dit Gispert de Guillaniu torna la et lo dit don Jayme li trames un hom a qui dien Johan correger de Balaguer ab diners.

Interrogat lo dit don Jayme ab consell de qui mes que mes fahie les dites coses. Dix que totes les dites coses tant com ell restave ni pot saber nen ha hoyt dir ha fetes lo dit don Jayme principalment ab consell de la comtessa sa mare e de mossen Fluvia e de micer Tristany de Luça e avi matex hi cabie molt lo bisbe de Malta et cavalcava ab lo dit don Jayme et ell testimoni ha hoyt dir diverses vegades a la dita comtessa jol fare Rey mon fill e axi matex hoy dir al dit micer Tristany com jo haure fet Rey lo Senyor don Jacme lavors reposare e nom curare de res mes fins lavors treballare.

D x mes interrogat que stant asetiada la dita ciutat la dita comtessa fahie soven fer letres falses e fictes e fehieles portar per homens de Castello contenents que haurien prest socors et feu fer un vespre grans anlimares a Castello ara a la derreria en senyal de bona nova e con les dites letres venien ell testimoni e los altres de Balaguer se tenien per dit que eren falses e que les fahie un capella de la comtessa qui sta a Castello e ha nom Pere Andreu e axi o creu encara ell testimoni entant que ara diguen tot clar a don Jayme que totes aquelles letres eren falses e les fahie fer sa mare e que cuydaven enganar nosaltres et enganaven si ma-

texs et que daci avant noy caurien denguna car la ciutat hi havie trames e trobaven que no entrave gent ans ere tot falsia e quel senyor Comte e nosaltres erem enganats.

Die decima octava mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tertio decimo predicto in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis consiliarius et vicecancellarius dicti domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit inquisitionem predictam ut sequitur.

Johannes de Lor agricultor loci de Benavent de Sigria testis presentatus et productus per partem instantem et jussus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris professorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si ipse testis scit quod Jacobus de Urgello filius egregii Petri comitis Urgelli venit ad aliqua loca in Sigriano sita ipse vel alii loco ipsius et nomine ad cohegendum et distringendum homines ipsorum et ad prestandum et faciendum homagiuml pro habendo ipsum in dominum et Regem. Et dix el testimoni esser veritat que lo dimarts prop seguent

apres de la festa de Sent Johan del mes de juny prop passat ell testimoni stant en lo loch de Benavent del terme de Segria vench mossen Fluvia ab qualsque MD homens de cavall et de peu ab peno stes blanch e vert e per força prengueren lo dit loch de Benavent e lo castell de aquell e robaren a ell testimoni e tots los altres prohomens poblats en lo dit loch e apres que foren reposats e dinats lo dit mossen Fluvia feu manament que ell testimoni e tots los altres del dit loch qui en aquell eren pujassen al castell del dit loch on lo dit mossen Fluvia era e decontinent ell testimoni ab molts altres del dit loch pujaren al dit castell e aqui lo dit mossen Fluvia los mana que prestassen sagrament et homenatge que haurien per Senyor e per Rey don Jayme Durgell menaçants los que si lo dit homenatge no fahien los degolarien et lavors ell testimoni e altres prestaren los dits sagrament e homenatge en poder hu appellat Lembri lo qual lo dit mossen Fluvia lexa en lo dit castell e loch per capita fornit de companya de cavall e de peu e lo dit En Fluvia fet aço sen ana a Vilanova de Segria ab part de la dita companya.

Interrogatus en nom de qui lo dit En Lembri pres lo dit sagrament et homenatge. E dix ell testimoni que en nom de Don Jayme Durgell qui los dits Fluvia e altres de sa companyia appellaven alta veu Rey Darago e dehien quant se dinaven mal haje la falla que en Leyda nos pensaven dinar huy e aço dehien los dits Lembri et Namigo davant lo dit mossen Fluvia.

Interrogatus si ell testimoni sab que los dits mossen Fluvia e altres de sa gent e conpanya cridassen altes veus viva viva lo Rey don Jayme. E dix que hoc publicament e senyaladament quant trencaren les portes de les cases del dit loch cridaven altes veus viva viva lo Rey don Jayme e algunes veguades qui a ell testimoni e altres axi com lo havia usat dien lo senyor comte los menaçaven dient qui diguessen Rey o Princep e no en altra manera.

Interrogatus qui conege ell testimoni de aquells qui eren venguts al dit loch per lo dit Jayme Durgell. E dix que mossen Fluvia e han Lembri e an Lorenç lo qual se dehie cambrer del dit don Jayme. Item En Amigo et an Anthoni Rubio de Leyda et aquests dos de Leyda se metien mes avant que altres faent cremar e destrohir alscunes cases e moltes del terme de Leyda prop lo terme del dit loch de Benavent e ell testimoni e daltres lo miraven.

Interrogat si la dita companya del dit don Jayme feu roberies morts ne altres dans en lo dit loch e dix ell testimoni que no sab que ni matassen nengu que ell sabes empero que desrobaren totes les cases dels vehins del dit loch tro als forrellats e claus de les portes.

Interrogatus quines coses robaven e sen portaven la dita gent e companya. E dix ell testimoni vins blats

forments civades draps de lits et de lana hostillers bisties someres bous e totes altres coses que a forniment de casa se pertangues.

Item quant podie valer ço que sen portaren la dita gent e conpanya e robaren. E dix ell que apres qne sen foren anats los prohomens stimaren lo que podien valer les dites coses e trobaren que podien valer a bona et verdadera stimacio mill florins poch mes o menys.

Interrogatus quines coses sen portaren a ell testimoni. E dix que hun vexell de vi blat entre avena e ordi VII caffiç et mig de forment e altres hostilles e bens los quals a bona stimacio valien noranta o cent florins poch mes o menys.

Interrogatus les dites coses que robaren hon les duhien. E dix que segons que en publich se dehie al loch Dalbesá.

Interrogatus si ell testimoni sab que les dites coses fossen fetes de manament del dit don Jayme de Urgell e si li eren acceptables o plassents. E dix ell testimoni que tots los dits bestiars e altres ròbos que robaren sen menaven a Balaguer perque creu ell testimoni que les dites coses li fossen plassents al dit don Jayme e era ben ver semblant.

Fuit sibi lectum etc.

Die decima octava novembris anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo tertio decimo Anthonius Monserrat habitator loci de Benavent Sigriani testis presentatus et productus per partem instantem et jusus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris professorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo super aliquibus de contentis in XII articulo sive capitulo et super aliis interrogatus si ipse testis scit quod Jacobus de Urgello filius egregii Petri comitis Urgelli veniret ad aliqua loca in termino de Sigriano situata vel alii loco ipsius aut nomine ad cohegendum et distringendum homines in eisdem populatis quod prestarent sacramentum et homagium de habendo ipsum in dominum et Regem Aragonum. E dix que es verirat que hun dia del mes de juliol prop passat vench mossen Fluvia de casa del dit don Jayme de Urgell a hun loch appellat Benavent sitiat en Sigria e ab molta gent darmes de cavall e de peu tro en numero de MD poch mes o meys ab pennons stesos e entraren en lo dit loch e castell de aquell e robaren les cases del dit loch e castell trencants les portes e cridants altes veus viva viva lo Rey don Jayme et apres quel dit mossen Fluvia e altres foren aleojats lo dit mossen Fluvia mana a ell testimoni et altres proho-

mens del dit loch que pujassen al castell on ell era. E de continent ell testimoni e los altres pujaren al dit castell e aqui atrobaren al dit mossen Fluvia lo qual mana al dit testimoni e los altres prohomens que prestassen sagrament e homenatge de esser bons e leyals al Senyor Rey don Jayme e que haguessen aquell per verdader Rey e Senyor et ell testimoni e los altres per tal con los menaçaven que si no ho fahien los degolarien prestaren lo dit homenatge e sagrament en poder de hun qui era ab lo dit mossen Fluvia appellat Lembri e altre appelat Lorenç los quals per capitans del dit castell e loch aconpanyats de alguna gent armada de peu e de cavall romangueren aqui et apres alguns passats de la dita jornada los dits Lembri e En Lorenç e altres appellats Nanthoni Robio e En Amigo prengueren a ell testimoni e altres tro en numero de deu del dit loch e aquells ligats dugueren pressos a Albesa loch del dit don Jayme et aqui los tingueren presos tro ques rescataren e finaren en certa quantitat de la qual paga ell testimoni a hun appellat En Pere de la Torre del loch de Vilanova de Sigria qui entra fermança per ell testimoni e altres an Guiamonet ça Cirera es asaber XXV florins.

Interrogatus en queny nom prengueren los dessus dits Lorenç e Lembri lo dit sagrament et homenatge. E dix que en nom del dit don Jayme Durgell que los dits En Fluvia e altres de sa companya nomenaven Rey Darago.

Interrogatus qui conegue ell testimoni dels que vin gueren al dit loch per robar e dapnifficar a aquell. E dix que mossen Fluvia a son germa e han Soler Amigo et Anthoni de Robio de Leyda.

Interrogatus si la dita companya del dit don Jayme feren roberies e morts ne altres dans en lo dit loch. E dix ell testimoni que no sab que nengu hi matassen empero que be sap certament que desrobaren a ell testimoni e als altres vehins del dit loch lurs cases tro als claus de les portes.

Interrogatus quines coses robaren les dites gents darmes et companya. E dix que vins blats robes olis robes de lits et hostillers de casa bous bisties de arada et altres coses qui a forniment de casa se pertanyen.

Interrogatus si sab ell testimoni que podien valer los bens bistiers et robes e altres coses qui la dita companya sen dugueren et robaren. E dix ell testimoni que no sab que valien los bens dels altres empero que ha verdedera stimacio los bens que a ell testimoni sen dugueren valien XXX florins ab mes.

Interrogatus si ell testimoni sab ni hoyt dir hon duhien les dites coses robades la dita gent darmes. E dix que al loch de Albesa car ell testimoni ho havia vist stant aqui pres.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir si les coses dessus dites e fetes se fahien de manament del dit Jayme Durgell o ab consentiment seu e si li eren acceptables. E dix ell testimini que crehia que hoc e aço per tal com vehia segons dit havia que totes les dites coses se dehien es recollien en los lochs del dit Jayme Durgell.

Fuit sibi lectum etc.

Die decima octava mensis novembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII predicto civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra processit ad inquirendum de predictis prout sequitur.

Petrus Tribanat agricultor loci de Benavent de Sigriano testis presentatus et productus per partem instantem et jussus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris profesorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super aliquibus contentis in duodecimo capitulo et super aliis si scit aut audivit

ipse testis quod Jacobus de Urgello filius egregii Petri comitis Urgelli venit ad aliqua loca in termino de Sigriano situata vel alii loco ipsius aut nomine ad cohegendum et distringendum homines ipsorum locorum quod prestarent sacramentum et homagium de habendo ipsum in dominum et Regem. E dix que ha ell testimoni recorda be que ana en lo temps de les eres e messes prop passat ell testimoni stant en lo loch de Benavent on ell testimoni es poblat veu que vench a aquell mossen Fluvia ab gran gent darmes tro en numero de M de cavall e de peu e mes a sos vigares ab penons stesos e entra en lo dit loch et pres aquell e lo castell de aquell a sa ma per força cridant altes veus la sua gent viva lo Rey don Jayme e desonestant ab veus altes dient mala hi son venguts a ell testimoni e altres del dit loch que traydos son perque haveu pres lo rey carrater e strany e haveu jaquit lo de la terra e trencant les portes robaren totes les cases de ell testimoni e dels altres del dit loch e portarensen les robes et bens de aquells et apres quant foren reposats lo dit mossen Fluvia feu manament a ell testimoni e als altres del dit loch que pujassen al castell del dit loch hon ell era. E de fet ell testimoni e los altres pujaren al dit castell e trobaren al dit mossen Fluvia lo qual mana que de present ell testimoni e los altres prohomens del dit loch prestassen sagrament et homenatge en poder den Lorenç e den Lembri scuders e de sa conpanya qui eren aqui presents de haver per Rey et per Senyor al Senyor Rey don Jayme dientho del dit Jayme Durgell. E de fet ell testimoni et los altres prohomens presta-

ren aquell en poder dels dits Lorenc e Lembri e per pahor que nols matassen car menaçaven a ell testimoni e los altres que si no ho fahien los occiurien e romangueren en lo dit castell per capitans acompanyats de aleuna gent darmes los dits Lorenç et Lembri.

Interrogatus en nom de qui prengueren los desus dits Lorenç et Lembri los dits homenatges e sagraments. E dix ell testimoni que en nom del dit Jayme Durgell e per aquell.

Interrogatus qui conegue ell testimoni de la dita conpanya del dit Jayme Durgell qui vingueren ha robar e dapnificar a ell testimoni et als altres del dit loch. E dix que al dit mossen Fluvia e lo fill den Florejachs de Albesa e Anthoni Robio et den Soler e han Amigo de Leyda lo qual Amigo lo liga a ell testimoni e lo mena pres a tro a Vilanova e quant fou en aquell loch fou acomanat al fill den Molins lo qual lo mena a ell testimoni tro a Albesa hon stigue pres ab altres alscuns dies tro que hague finat de son rescat ab los dits Lorenç e Lembri capitans del castell de Benavent e finaren ell testimoni V o VI daltres ab ell ha sed cafiços de forment los quals robaren los dits Lorenç e Lembri.

Interrogatus si la dita companya darmes feren morts furts o altres dans a ell testimoni et als altres del dit loch. E dix ell testimoni que no sabie que morts si haguessen fetes empero que robos hac car totes les cases del dit loch foren per la dita companya robades et

encara que ell testimoni hoy dir que havien turmentat lo capella apellat Costa qui era pres ab ell testimoni.

Interrogatus si ell testimoni sab quines coses la dita companya robaren ni que podien valer. E dix que olis vins forment civades robes bous besties e totes altres coses tro als claus de les parets. De la valua dix ell testimoni que tant era que a present no ho poria dir.

Interrogatus si les bisties o animals que preneren la dita companyia del dit don Jayme hon les preneren. E dix que en lo dit loch de Benavent prengueren bisties cavalines e de lauro e les bovines prenien a Leyda car los homens del dit loch de Benavent sabents los dans que fahien la dita companya acordaren quels bous lurs menassen a Leyda per salvar e aquells prengueren en lo Areny abans que no vinguessen la dita companya a Benavent e depres menaren los dits bous a Balaguer segons fama. E li dix En Pere Marti pastor de aquells qui fou pres ab aquells e de nyt a Balaguer.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que les sobre dites coses fossen fetes de manament del dit Jayme Durgell e acceptables a ell et loas et aprovas lo dit Jayme. E dix ell testimoni que creya que si al dit Jayme Durgell no fossen acceptables no recollira ell los bens furtats en sos lochs.

Fuit sibi lectum etc.

Die decima octava mensis novembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII predicto in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis in personam ejusdem dominiRegis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem in modum qui sequitur.

Petrus Marti habitador loci de Benavent in Sigriano testis presentatus et productus per partem instantem et jussus per dictum honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris professorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo fuit interrogatus super aliquibus de contentis in duodecimo capitulo et super aliis si ell testimoni sab ho ha hoyt dir que Jayme Durgell sie stat en algun loch de Segria o conpanya sua per ell en son nom haje pres sagrament et homenatge quel tinguessen per Rey et per Senyor. E dix si no saber hi res sino per hoyda car ha hoyt que companya del dit Jayme foren al dit loch de Benavent e que prengueren los dits sagrament et homenatge per força.

Interrogatus si ell testimoni sab que la dita compan-

robas los homens del dit loch. E dix si saber que los homens del dit loch de Benavent havien fetes venir bisties bovines a Leyda per salvar e ell testimoni era pastor ab daltres e guardaven aquelles En Lareny de la dita ciutat de Leyda e dos o tres dias apres la festa de Sent Johan de juny prop passat veu ell testimoni que gran companya de caváll e de peu armada del dit Jayme Durgell vingueren a Leyda e combateren a la part del mercadal e quant noy pogueren pendre menarensen a ell testimoni ab les bisties bovines et altres guardes desus dites al loch de Menargues e ali partirenles en dues parts la una trameteren a Albesa e la altra a Balaguer.

Interrogatus si la companya del dit Jayme Durgell proclamaven viva viva lo Rey don Jayme. E dix ell testimoni que veritat era quels dehien en lo loch de Menargues altes veus.

Fuit sibi lectum etc.

—

Die vicesima mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis consiliarius et vicecancellarius domini Regis predicti ac in

personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit inquisitionem predictam ut sequitur.

Bartholomeus de Soldevila agricultor loci de Benavent in Sigriano testis presentatus et productus per partem instantem et jussus per honorabilem Bernardum de Gualbis utriusque juris profesorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et alias de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super duodecimo articulo sive capitulo. E dix ell testimoni esser veritat que apres la festa de Sent Johan de juny prop passat a sos vigares dos o tres dies ell testimoni stant ab alguns altres en lo loch de Benavent situat en Segria vehins de aquell ven gran fum que havia enves lo mercadal de Leyda e de continent ell testimoni e los altres del dit loch de Benavent trameteren hun hom per saber quin fum era allo quis mostrava en vers Leyda e lo dit hom retorna tantost que no gossa venir on era lo dit fum e ell testimoni et altres dessus dits interrogaren lo que convenia ni quines noves portava. E dix que no havia anar lla hon era lo foch e fum car multitut de gent darmes havia trobat al seca de Sent Pere e que per aquells no havia gossat passar avant. E stant lo interrogaven ell testimoni e los altres al dit missatge a cap de una bona stona ell testimoni et los altres prohomens

del dit loch de Benavent qui eren en aquell veren venir envers lo dit loch de Benavent molta gent darmes el capita de la qual era mossen Fluvia de casa den Jayme Durgell ha peu e ha cavall tro a numero a vijares de ell testimoni de dos milia cinchcents tro en tres milia ab penons stessos a son semblant de ell testimoni de color blancha e entraren en lo dit loch de Benavent e prengueren lo e lo castell de aquell axi matex trancant les cadenes de la porta del dit loch e les portes de les cases cridant altes veus viva viva lo Rey don Jayme comte Durgell e robaren a ell testimoni e als altres prohomens del dit loch lurs bens et robes et altres coses tro als claus e staques de les parets.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que los dits mossen Fluvia et gent darmes de don Jayme Durgell havessen pres sagrament et homenatge de ell testimoni e dels prohomens del dit loch que haguessen per Senyor e Rey al dit Jayme Durgell et se prengues en nom e veu de aquell. E dix ell testimoni quel havia oyt dir a alscuns homens del dit loch que era veritat que la dita gent darmes present lo dit mossen Fluvia havien pres sagrament et homenatge dels homens del dit loch de Benavent es a saber que haurien per Rey et per Senyor al dit Jaume Durgell e que aço havia hoyt dir an Johan Del Lor e altres del dit loch empero que el testimoni veu que ans que lo dit mossen Fluvia partis del dit loch constitui capita de aquell e del castell han Lembri qui era ali ab ell manant a ell testimoni e als altres del dit loch que de les rendes de aquell respon-

guessen al dit En Lembri per lo Senyor Rey En Jayme dient encara la dita gent a ell testimoni e los altres prohomens vosaltres haveu comprat Rey strany per dines dientlo del Senyor Rey.

Interrogatus qui conegc ell testimoni de la dita gent darmes del dit don Jayme Durgell qui vingueren ha robar et a dampnificar ell testimoni e los altres del dit loch de Benavent. E dix que a mossen Fluvia et a son frare e ha mossen Dalmau dez Palau e han Lorenç Sorita e han Lembri desus anomenat e los Robions dos germans e Amigo e En Soler de Leyda e molts daltres los noms dels quals al present a ell testimoni no recorden.

Interrogatus ell testimoni si la dita conpanya darmes del dit Jacme Durgell feren morts furts e dans a ell testimoni e altres del dit loch. E dix que morts ell testimoni no sab que si hic fessen empero que sab be que si feren asats dans es a saber que desrobaven segons damunt ell testimoni ha dit totes les cases del dit loch de Benavent e sen dugueren vins forment civades olis robes bous e altres bisties e encara sen dugueren a ell testimoni et altres del dit loch tro en numero a sos vigares de ell testimoni de VIII a IX en una corda ligats e levarenlos al loch de Albesa e aqui stigue ell testimoni pres per tres o quatre dies tro que fina de rescat ab En Lembri e ab En Lorenç per set fanegues e miga de forment.

Interrogatus ell testimoni si sab quant podien valer les coses que la dita gent darmes havien robades. E dix que a sos vijares de M florins en sus.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir les coses robades per les desus dites gents on les recolien. E dix que ell stant pres veu algunes atzembles de les robades en lo dit loch Dalbesa.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que les dites coses axi fetes per la dita gent darmes fossen fetes de manament et ordinacio del Jayme Durgell e si li eren plaents et acceptables. E dix que bens pensava que no li eren desplasents e aço per tal com permetia ques retirassen en lur terra e lochs.

Fuit sibi lectum etc.

Die vicesima mensis novembris anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra processit ad inquirendum de predictis in formam sequentem.

Raymundus Castellar oriundus de Villa Guisone co-

morans vero in civitate Balagarii in botigia Martin Petri de Capitlis mercator testis presentatus et productus per partem instantem scitatus que per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabatur.

Et primo interrogatus super decimo octavo capitulo omissis precedentibus dixli si aço saber sobre les dites coses que enguany en lo mes de juliol prop passat ell testimoni veu que lo governador de Cathalunya vench ab alguna gent darmes de cavall et de peu a Balaguer pero ell testimoni no sab ni hoy dir per que hi venie et viu que tancaren les portes de la dita ciutat de Balaguer e segons veu ell testimoni et hoy dir los cotinents dels habitants en Balaguer eren de defferens contra ell en cas ques acostas a la ciutat et tot hom stava per los murs app[illegible]t per defenre.

Interrogatus si com lo dit governador vench et fonch aqui lo dit don Jachme ere en Balaguer. Dix que no hi ere mas stant lo dit governador en lo loch on sere posat ab sa gent vench Dalbesa on dehien que ere.

Interrogatus si ell testimoni sab ni [illegible] que lo dit governador posas o fes posar [illegible] algunes del Senyor Rey e [illegible] de aquelles aqui [illegible] Balaguer et pres la casa de la compresse. Dix que [illegible] abans que lo dit don Jachme viques en Balaguer aquell dia

mossen Vilafrancha et Juan Despes vingueren en Balaguer et descavalcaran et feren la via del pont lo qual pasaren ab alguns qui eren en aquell trast et ell testimoni axi metex passa darrere ells lo dit pont e viu que aqui vingueren alscuns homens a cavall daqdells del governador als quals los que havien pasat lo pont tiraren alguns passadors on feriren segons viu ell testimoni un en lo cap altre en les anques en tant que ells sen tornaren e tornantsen lo dit mossen Vilafrancha et Juan Despes et un hom de Balaguer apellat Neforça et ell testimoni et alcuns altres los seguiren e veu ell testimoni que los dits homens del governador jaquiren aqui a unes tapietes en lo cami una asta de lança ab nna letra o paper scrit la qual lança veu ell testimoni que levaren apres que la dita gent de cavall sen fonch anada lo dit mossen Vilafrancha e lo dit Neforça et lo dit mossen Vilafrancha pres la dita letra et legila un poch e despux portalasen en la ciutat no sab ell testimoni quen feu ne que contenie la dita letra.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

—

Die intitulata vicesima secunda predicti mensis novembris anno a nativitate Domini millessimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consi-

liarius et vicecancellarius domini Regis in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra prosesit ad inquirendum de predictis in formam sequentem.

Andreas Serra jurisperitus ville Acrimontis testis presentatus et productus per partem instantem scitatusque per Johannem Garcia virgarium audientie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super quarto de capitulis jamdictis singulariter et specifice sibi lecto. Dix aço tan solament saber que stant lo siti del Senyor Rey sobre la vila de Agramunt mossen lo governador de Cathalunya qui tenie lo dit siti dona licencia an Bernat de Torremorell et a ell testimoni que anasen a Balaguer per parlar ab lo comte alias ab don Jachme et de fet hi anaren e stants els en Balaguer no lo dia que hi entraren mas laltre apres seguent en la nit quax hora del seny del ladre vench mossen Fluvia segons dehiem de parts stranyes et feu reverencia al dit don Jachme acompayas ab los altres cavallers et gentills homens et lo dit mossen Fluvia portava a la correga a part detras un stoig de cuyro negre amotlat quax de largaria et damplaria de un palm de que ell testimoni stech maravellat que podie esser allo. E lo dit mossen Fluvia present lo dit don Jachme et ell testimoni et molts al-

tres obri lo dit stoig et treguen una carta be gran de un pergami et al començament de la carta ere lo coll del pergami entregue. E començaren a legir de la dita carta dues ho tres linees en les quals avie alguns noms segons parer dell testimoni anglesos et la fi de la dita carta era closa de ma de notari et haviey un sigell pendent et hoy dir ell testimoni et aquells qui eren alli que aquella carta era de covinença feta entre lo dit don Jachme et Ortomas en que aquell sagell era de les armes del dit Ortomas et als noy sab.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir a quina fi o perque et contra qui lo dit don Jachme avie feta la dita avinença ab lo dit Ortomas. Dix que noy sab res sino segons que damunt ha deposat.

Interrogatus quina continença feu lo dit don Jayme vehent la dita carta ni si mostra averne plaher et averla per agradable. Dix que afranqui la cara et que mostra averne plaher.

Interrogatus mentre ell testimoni et lo dit Bernat en aquells dies parlaven ab lo dit don Jayme com venien a parlar del Senyor Rey en quina guisa lo dit don Jayme nomenava lo dit Senyor Rey ni com se rahonava dell. Dix que no li recorde.

Interrogatus si stant ell testimoni ab lo dit don Jachme li hoy dir que lo regne pertanye a ell et que la declaracio quis era feta era stada feta malvadament e

que ell encara recobrarie lo regne ab spesa. Dit que no.

Fuit sibi lectum et perseveravit etc.

Dicta die intitulata vicesima secunda mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo terciodecimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra procesit ad inquirendum de predictis in hunc modum.

Arnaldus Rotlan notarius habitator civitatis Balagarii testis presentatus et productus per partem instantem scitatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super prevencione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus dictus testis super eisdem capitulis sive articulis in ea contentis se scire ea tantum que secuntur que sobre les coses contengudes en aquells que alcuns temps ha passat don Jayme Durgell feu justar los prohomens de tots los lochs del comdat de Urgell et del vezcomdat Dager a la vila Dagramunt et aqui fou ell testimoni et hoy et veu que lo dit don Jayme empra los dits prohomens de la terra que li

prestassen dines que ell havia mester en deffensio de la successio del Regne lo qual debien ques pertanye a ell et que ab aquella moneda pogues haver gent darmes e de fet los dits homens li atorgaren certa quantitat de diners los quals a vigares del testimoni lo dit don Jayme trames en les parts de França per fer entrar gent empero si aquestes coses foren abans que la declaracio de la successio del dit regne fos feta o apres o si fou abans o apres que lo dit don Jayme hac prestada la obediencia al Senyor Rey ho no a ell testimoni no li recorde a present mas com vench avant lo dit don Jayme torna a emprar la dita terra dient que ell avie fet amasar gent darmes en les partides de França et que ab aquells diners les farie entrar per ço que ell pogues aver a sa ma lo regne Darago et de fet lin donaren altra vegada et segons li hoyren dir ell testimoni et altres lo dit don Jachme trames los dits diners en França axi com avie promes et aquells hi porta segons lo dit don Jayme dehie Johan de Fluvia et Johan de Linyan e encara altra vegada a pregarie del dit don Jayme los homens de Balaguer per via de universitat donaren diners al dit don Jayme per ço com dehie que ab aquells farie son fet et obtendrie lo regne lo qual li era stat levat a tort et que daqui avant nols aemprarie e aço es stat dins aquest any los quals diners so dix que trames lo dit don Jachme ves la terra francesa per lo rector de Vilafemeç et per un a qui dien Johan Correger qui sta a Balaguer et que los homens de Balaguer possaven querelles al dit don Jayme com los diners neren anats et la gent no venie et

lo dit don Jachme dehie que per ço com la gent avie a venir Danglaterra no podien venir axi tost empero si lo dit don Jayme avia feta liga ab lo duch de Clarença ho no ell testimoni no ho sab be es ver que hoy dir diverses vegades mas no li record a qui mas continuament axi com la gent se parle que feta ni havie tramesos diners en França a Menaut de Favars et a mossen Johan de Malleo et a mossen Aymerich de Comenge et ad altres capitans et que venguesen deça ab gent darmes per la dita raho. Del fet de mossen Franci Derill ell testimoni no sab con se fonch car noy ere mas es ver que ell testimoni veu exir de Balaguer mossen Fluvia ab molta gent darmes de peu et de cavall et segons hoy dir ana a Linyola et daqui feren ne tornar los homens de peu vers Balaguer et los de cavall segons fou dit a ell testimoni anarensen al loch de Margaleff et meterense aqui en aguayt et aqui metex agueren encontre ab lo dit mossen Franci Derill lo qual encalçaren fins a Torregrosa et com los dits homens de cavall tornaren a Balaguer veu ell testimoni que menaren scuders et troters armes et robes los quals rocins robes et armes veu ell testimoni vendre publicament al bell encant dins Balaguer et metre los homens en la preso comuna de la dita ciutat et ell testimoni entervench per scriure en la venda de les dites coses. En lo fet de Leyda vee ell testimoni un dia ço es la vigilia de Sent Johan prop passat exir de Balaguer molta gent armada de peu et de cavall ab dos standarts lahun de mossen Fluvia laltre de mossen Johan Cortit los quals contenien que irie primer et fou feta questio

que quax la gent darmes nos tenien per contents de anar jus lestendart de mossen Fluvia et vee ell testimoni que lo dit don Jachme si mes entre abdos los stendarts et isque ab ells de Balaguer tenint lo cami de Leyda. E pux hoy dir ell testimoni que lo dit don Jachme no passa del pont de Picabay avall ans sen torna per lo cami Dalbesa a lo ciutat de Balaguer solament ab tres ho ab quatre cavalcadors e apres hoy dir que la dita gent de cavall et de peu eren anats a Leyda et que avien cremats blats et que Johan de Fluvia sere avançat et que avie tocat al portal hoy mes avant dir ell testimoni que daqui eren anats Vilanova de Segria et Alguayra et ques avien presos molts blats et robes del dit loch de Vilanova los quals sen avien portats a Albesa et a Castelo et encara segons se dix a Monmagastre e ell testimoni ne veu portar a Balaguer a casa de micer Tristany et veu fer encant ell testimoni en Balaguer de moltes et diverses hostiles que avien portades del dit loch lo qual encant fahie fer mossen Daumau dez Palau. Apres dix que veu ell testimoni que lo Senyor Rey es vengut a Balaguer et posa seti a la dita ciutat e que per ordinacio et manament del dit don Jachme la dita ciutat se defenie. Creu ell testimoni algunes vegades que gents que staven dins Balaguer exien defora per fer scaramuces et bregues als del real vehent ho a les devegades lo dit don Jachme et no contrastant veu axi matex ell testimoni algunes vegades que los qui eran en Balaguer com vehien defora en lo seti molta gent justada quey dreçaven les bombardes ells tiraven ab

aquelles e aço es ço qui a present li record.

Die predicta intitulata vicesima secunda dicti mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo CCCC tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra procesit ad inquirendum de predictis in formam sequentem.

Jacobus de Urgello.

Et primo fuit interrogatus super dictis capitulis jam dictis singulariter et specifice sibi lectis de latino in romancio de verbo ad verbum. Dix que pochs dies abans o apres que lo castell de Montarago fou pres el sabe que foren preses certes letres per aquells quis recoliren en Montarago les quals se debie que trametie mossen Simon Salvador et Pascual de Naya que eren en Gascuya et les trametien a ells et segons se debie en aquelles se fahia mencio com don Anton de Luna ab certa gent strangera devie entrar en Arago en que ere fet tracte que a la entrada los capitans qui venien ab lo dit don Anton de Luna lo prenguessen ell metesen en mans del Senyor Rey o de sos enemiehs de don Anton. E lo dit deposa perque era en proposit de anar a Tortosa per fer reverencia al Senyor Rey volent se certificar si en les dites letres se fere mencio de

tracte algun quis fes contra ell deposant trames à Montarago per aver les dites letres ho saber que contenien. E fou respost per los de Montarago que deço que demanava a Loarre ne trobarie recapte e lo dit hom trames per ell deposant torna a ell deposant et apres vench a ell deposant un moro ho juheu servidor de don Anton o de mosen Garcia daquells que eren a Loarre o a Montarago et lo dit deposant trames lo ab letres a don Anton a Loarre per aver certificacio de ço quis contenie en les dites letres qui eren stades preses. E fou al dit deposant tramesa una letra la qual no dehie o no aparie en la subscripcio de part de qui venie pero presumex ell deposant que venie de part de la abadessa de Tresovares car don Anton noy ere en la qual se contenie que en les letres preses no avie res contra ell deposant sino los tractes damunt tractats.

Dix encara esser ver que per alguns que ell deposant avie per servidors en lo regne de Arago qui eren en mala voluntat ab don Anton volent los fer amichs e dubtant aquells que caent en ell deposant la justicia del regne Darago que no foren maltractats a ma de don Anton esguardant que ere acostat servidor dell deposant volentlos metre en certa seguretat que vinent lo cas de la succesio en ell deposant nols calgues duptar dell deposant per via de maltractar ni encara del dit don Anton. E per aquest sguart fon per ell deposant donat poder a mossen Garcia de Sesse en concordar ells et prometels de part de ell deposant que nols calrie duptar de res. E mes dona poder al dit mossen

Garcia et son parer a don Anton que poguessen fer et tractar amistats de lianças ab tots servidors amichs et senyors per ajudar ell deposant en lo fet de la successio del regne et en totes altres coses tocants ell deposant amplament et bastant et fermar lo poder aquell ell depossant en poder de un notari del dit don Anton o de mossen Garcia lo qual no sab com ha nom et aço a son parer fou quencom abans de la declaracio de la succesio del regne pero aço remet al calendari de la carta.

Dix encara esser ver que feta la declaracio he vengut lo Senyor Rey a Çaragoça perque le dit don Anton havia sospita segons parie que ell deposant fes tracte ab lo dit Senyor Rey trames a ell deposant un hom qui ha sobre nom del Mojorali et parlava aragones lo qual li dix ques maravellava molt dell deposant que fes alguns tractes ab lo Senyor Rey et que lexas defora lo dit don Anton esguardant que lo dit don Anton se tenie per son vasall et servidor et recitali aqui molts serveys quell dit don Anton li dehie aver fets et li explica de part del dit don Anthon grans tractes et liganças que lo dit don Anton tractava et menava en favor dell deposant per ajudarli et a recobrar lo regne et per ço li suplicava que no fes algun tracte ab lo Senyor Rey recitantli com tot quant avien promes per part del dit Senyor a don Anton de tot li eren venguts a menys en lo liurament de Almonezir et de Mores. E lo dit deposant li respos que esguardant que ell deposant tenia lo dit don Anton per parent amich et servidor

no farie tractes alguns que ell no hoys dir que si rompien no rompien sino que noy cabie et noy ere compres don Anton et apres lo dit don Anton Miquell de Maças offerintli com lo dit don Anton tenie tractes et partits ab grans homens strangers per socorrer ell deposant et ajudarli ha aver la successio del regne e que li donas poder e lo dit deposant constitui sos procuradors al dit don Anton et a mossen Garcia de Sese donantlis ample et gran poder et bastant de poder fer per ell deposant tractes et ligançes ab reys duchs comtes et altres qualsevol grans homens per ajudarli et aver lo dit regne lo qual poder certifica lo dit Miquell Maças qui es notari. E aquest poder dona ell deposant en aquell instant que lo Senyor Rey venia de Çaragoca a Leyda ho en lo temps que ere en Leyda lo die no li recorde lavors o abans ho apres ell deposant a requesta de don Anton envia al dit don Anton diverses letres a grans et capitans et les dites letres eren de crehença explicadora per don Anthon et la crehença ere sobre lo fet de les dites ligues el heraut qui les portava ço es Entença fou pres entre Erla et Xea per les gents qui staven a Sentia sabent lo dit don Anthon la preso del dit haraut trames a dir a ell testimoni que li trametes letres blanques sotscrites de sa ma et empremtes de sagell perque lo dit don Anton pogues fer scriure en les dites letres ço ques volgues et dreçar les dites letres a quis volgues.

Dix encara esser ver que apres vench a ell deposant un hom apellat Thomas de Masela lo qual li porta una

letra de don Anthon de Luna contenent en sustancia que lo dit don Anton avie treballat per ell fet tal servey et que james servidor ni vasall no poguos mes fer car ell avia tractat ab tals et tan grans persones dins breus dies si ell volie fer atret del loch don venie porie aver et recobrar ço que li ere stat tolt et axi que volgues aver cor de Rey et esser virtuos et sobre aço la letra ere molt largua et afalagadora et les dites coses li foren trameses a dir en lo mes de abril prop passat poch abans o apres.

E apres seguis la preso del castell de Montarago etc. E lo dit deposant sospitantse de les coses en les dites letres trobades contengudes e axi metex per raho de mossen Riambau de Corbera la donçhs regent la governacio de Cathalunya fabia alguns procehiments contra la terra et avie fetes cridar les osts de Cathalunya contra Balaguer et aço a son parer contra justicia la donchs ell deposant sospita mes que contra la persona dell deposant nos fes algun mal tracte si anas a Tortosa per fer reverencia al Senyor Rey donant lo papa segons se tractava quey anas a fer la dita reverencia e despux a son parer a la festa de Cinquagesima pus prop passada poch mes abans ho apres lo dit don Anthon trames a ell deposant una letra en la qual se contenie que un haraut devie venir a ell deposant et que ell deposant com lo dit haraut hi serie se mostras axi en parlar com en continents cavaller et gran home et en ben acullir en donarli e que apres breument venrie al dit deposant veure a ell deposant un vassall ser-

vidor del deposant et amich et servidor del dit don Anthon ab un secretari que li portarien tals coses en que sens falta trobarie plaher et lavors lo dit deposant considera en si metex que aurien feta alguna ligança per virtut dels poders et de les letres desus dites ab alguns senyors et maravellas que les agues fetes sens consultarlon e hi magina que si lo dit secretari devie venir per aver confirmacio del deposant de les dites ligues en cars que fetes les agues et lavors o apres de aço hoy dir, ell deposant que lo dit don Anton ere entrat en les parts de Jaqua ab gent darmes strangera et segons que ere stat reportat a ell deposant de la ciutat de Leyda fahie grans dans en aquelles parts.

Dix encara que per ço com lo governador de Cathalunya ere stat trames per lo Senyor Rey ab gent darmes a la ciutat de Leyda duptantse que no fes algun enantament contra sa persona per fugir a furor parti de Balaguer per anar al Grado per ço que dali enfora sabes et vehes que farie lo dit governador et el Rey que li dehien que axi metex venie per aquexa matexa rabo et axi metex alli stant sabes et sentis que ere ço que don Anthon li havie trames a dir car no avie res vist de ço que li avie scrit et que li devie venir e que pogues veure quiny partit penrie ni que devie fer et per certa causa et occassio sens anar a lo Grado sen torna a Balaguer e de Balaguer enfora trames lo dit mossen Fluvia al dit don Anton per recontar lestament de totes les coses sobredites et per saber de don An-

ton que li deri ho li trametrie a dir sobre les coses que li avie trameses a dir.

E lo dit mossen Fluvia retorna a ell deposant aquell jorn metex que lo Senyor Rey possa lo siti a Balaguer ho la nit abans perque no vench a ell algu que li alças perque començaren a repicar les campanes per la gent darmes del Senyor Rey no cura molt de hoyr la relacio que ell començava a fer ans cura de donar los trasts de la ciutat et daqui avant no la li feu sino a troços be es ver que porta certes cosses segellades les quals remet a mossen Fluvia que eren car ell deposant no ho legi ni sabie si eren certs capitols ho scriptures mas manaho metre en lo pelle.

Interrogatus si ell deposant sab ni ha hoyt dir lo dit don Anton ab qui fahie los dits tractes et ligues. Dix que ha hoyt dir que ab lo duc de Clarença ab lo duch Dayoch et ab lo comte de Orcet.

Interrogatus que fon la causa perque ell deposant mes en defensio la ciutat de Balaguer et no obri les portes al Senyor Rey pus lo vehie ho sabie que ere aqui. Dix que per ço com no li era stada feta alguna requesta per part del dit Senyor.

Interrogatus si los homenatges de Balaguer se tenien per ell. Dix que hoc en certa manera et remet ho a les cartes dequen fetes.

Interrogatus pus que ell deposant regia la ciutat de Balaguer et los homenatges dels homens de la ciutat de Balaguer se tenie per ell et lo Senyor Rey volie a sa ma la ciutat perque li fahien resistencia. Dix que ho remet respostes ja fetes per ell deposant en la deposicio ja feta.

Interrogatus si abans que la obedicncia fos prestada al Senyor Rey per ell deposant revoca la procuracio que avie feta prestar la dita obediencia. Dix que si ho feu ho no remetho als procuradors et al notari qui la prés.

Die que intitulabatur vicesima secunda mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra procesit ad inquirendum de predictis in formam sequentem.

Reverendus ffrater Johannes Magister in sacra pagina episcopus sue electus Maltensis testís presentatus et productus per partem instantem scitatusque per Johan Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive

capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo super quarto capitulo omisis precedentibus interrogatus et dix que en quant ço que lo dit capitoll ell testimoni no sab si lo dit don Jachme trames los dits don Anton ni mossen Garcia de Sese en Anglaterra per misatgers per la raho desus dita o no mas recorde be a ell testimoni enguany en lo mes de Mag o de juny abans que la gent del dit don Jachme procehis a fer alguns insults ell dit testimoni stant en Balaguer viu que mossen Ramon Berenguer de Fluvia vench segons dix dell castell de Loarre et dix ques ere vist ab don Anton et porta ab si una bustia ho stoig de cuyre a forma de stoig de breviari on segons dehia lo dit mossen Fluvia eren una carta ho cartes continents liança entre lo dit don Jayme et Orthomas fill del rey Danglaterra e ell testimoni sabent o havent oir les dites coses dir volch veure les dites coses et dix ho al dit mossen Fluvia que les li mostras e lo dit mossen Fluvia li dix que la comtessa ho tenia pero dixli que la liança en efecto contenie que lo Rey Danglaterra ab sos barons avie fet regonexer lo fet de la justicia de la successio del regne Darago et avie trobat que pertanye al dit don Jayme et no a algun altre et que sobre aço lo dit Ortomas sere ligat ab lo dit don Jayme et avie promes de ferli valença pera conquistar lo regne Darago a ell testimoni content daço demana a la senyora comtessa que li mostras les dites cartes de liança et ella li dix que lo comte les avia. E de fet un jorn ell

testimoni ho demana al dit don Jayme que les li mostras que al menys li digues que contenie et lo dit don Jachme li dix semblants paraules en efecte que havie mossen Fluvia ço es que en Anglaterra avien fet regonexer lo dit dret de la successio et que havie trobat que lo dit dret ere dell et no dalgun altre et que li havien scrit que no fes avinença ab nengu car lo dit Ortomas venrie en sa valença ab gent darmes per ajudarli a conquistar lo dit regne et cant ell testimoni no feu que james pogues veure les dites cartes pero hoy dir ell testimoni que la dita liança sere feta ab entreveniment de don Anton de Luna et dell dit mossen Garcia de Sese.

Interrogatus etiam dictus testis super quinto articulo. Dix que noy sab res de certa sciencia ne james ell testimoni hoy dir que liança fos stada feta entre lo dit don Jayme et lo comte de Fox es empero ver que ell testimoni hoy dir quax en semblant temps que damunt ha dit an Guerau Dalos lo qual dehie que per part del dit don Jayme avie fets alguns viatges a la terra francesa que lo dit don Jayme mijançant ell dit Guerau ere anat a mossen Johan de Malleo et a mossen Aymerich de Comenge et que aquests los havien promes de ajudar et valer al dit don Jayme ab certa gent darmes et que per part del dit don Jayme eren anats lo dit Guerau Dalos et lo rector de Vilafemeç en aquelles parts per portarhi moneda per via de sou o de accorriment et que venguessen deça.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir contra qui li avien proferta valença. Dix que no sab.

Interrogatus etiam dictus testis super quinto articulo. Dix que noy sab res.

Interrogatus etiam dictus testis super sexto articulo sive capitulo. Dix que noy sab res.

Interrogatus fuit etiam dictus testis super octavo articulo sive capitulo. Dix si açi saber sobre les coses contengudes en lo dit capitol que apres que la gent del dit don Jayme fou stada a Leyda et hagueren fetes algunes coses en lo territori de aquella stant lo dit don Jayme a Balaguer fou fama en Balaguer que don Anton de Luna ere entrat en certes parts Darago ab gran colp de gent darmes et darchs et que avie scrit al dit don Jayme que isques ves les dites parts Darago per junyirse ab ell et ab la dita gent que ell metie per sa valença et socors. E de fet lo dit don Jayme per intent segons dehien de junyirse ab lo dit don Anton et ab la dita gent darmes parti de Balaguer ab la gent darmes que tenie et ab alguna gent de peu et ana vers les parts Darago et volia fer la via del Grado on dehien que eren lo dit don Anton et la dita gent darmes dangleses e con fonch a Spluchs aqui lo dit don Jayme hac nova que la gent darmes dels angleses qui era entrada era desconfida per gent darmes del Senyor Rey. E encara lo dit don Jayme volia anar de ves lo Grado e en la

nit ell testimoni a induccio de alguns cavallers qui no avien a bon de anar avant feu per guisa ab lo dit don Jayme que lendema sen tornaren vers les parts de Balaguer e seguis despux que apres que foren tornats a Balaguer mossen Fluvia parti de Balaguer et dix que anava devers Loarre per veures ab don Anton et de fet ana on se volgues et poch abans que lo Senyor Rey posas lo siti a Balaguer torna ab Johan de Linyan et ab Johan Daznara et ab alguna gent darmes qui ere dells angleses et daltres et entra en Balaguer als quals lo dit don Jayme feulo despens et era a la derreria quels dits angleses sen volien anar lo dit don Jayme los feu vestir.

Interrogatus fuit etiam dictus testis snper nono capitulo. Dix ja ha dit damunt ço que porie dir sobre les coses contengudes en aquest.

Interrogatus etiam dictus testis super capitulis vero sequentibus singulariter dixit ut sequitur que en lo fet de mossen Franci Derill ell testimoni no sab als sino que stant ell testimoni en Balaguer en lo mes de mag veu ell testimoni que mossen Fluvìa ab molts daltres cavallers et gentils homens de casa del dit don Jayme isqueren de Balaguer per assaltar a mossen Francesch damont dit e dehien et donaven fama que anaven com a valedors de Johan dez Pont et den Antoni Sinquis dehien esser en inimistat ab lo dit mossen Françi per raho de les morts de lurs pares en les quals pretenien en lo dit mossen Francesch aver culpa et de fet lo encalçaren el desbarataren et apresonaren de ses gents

et rocins los quals menaren et meteren publicament en Balaguer en feren aqui encant publicament sabent et consentent lo dit don Jayme car ell testimoni li hoy dir que ell fahie valença a sos servidors et als de sa casa sobre lo fet de Leyda dix si aço saber que la vigilia de Sent Johan de juny prop passada ell testimoni vers hora de vespres o poch abans veu que los cavallers et gentils homens del dit don Jayme et gent de peu se apparellaven ab armes per anar de fora et viu dos standarts en lo mercadal et no sabent aço perque ere pujasen al castell et demana al dit don Jayme perque la dita gent se armava ne que avien en cor de fer. E lo dit don Jayme li dix que no sen curas car no ere cosa que ell degues saber. E ell testimoni encara ho demana a la senyora Infanta la qual li dix que no sabie ques ere seguis que exint ell testimoni de la cambra et essent en lo pati del castell troba mossen Alfonso Suaris que li dix et nou sabeu vos aço que tots los troters ho moços ho saben et que es dix ell testimoni dix lo dit mossen Alfonso a Leyda anam et hoyt aço ell testimoni aventho a mal sen devala en la ciutat et dix al dit don Jacme siy hirie et lo dit don Jayme dix que hoc solament un troç defora per tant com los aragonesos parie que aguesen a greuge com hi avie stendart de mossen Johan Cortit et de fet lo dit don Jayme cavalqua ab la dita gent et ell testimoni cavalca ab ell per cor de retraurel de la dita anada e con foren fora la dita ciutat anaren fins a Noguera et passaren lo ram de Noguera a una torre qui ha nom Camporels et despux per ço com seren desviats ab la gent

de peu que no sabien on eren aturarense una stona en Puig e aqui ab ço que ell testimoni lo avie ja induit per lo cami lo dit don Jayme acorda de tornarsen e de fet sen torna a Albesa et ell testimoni ab ell pero abans que partis de la dita gent lo dit don Jayme los amonesta ells prega de certes coses la una que aguessen per capita mossen Fluvia laltre que en cars que entrasen en la dita ciutat no la cremassen ni la robasen laltra que en la entrada et bregues que aguesen la empresa reclam ho ensenya lurs fos Arago et Sent Jayme e axi com lo dit don Jayme sen tornava a Albesa guardaven ades et adès vers Leyda car segons ell testimoni lus oy dir en la empresa lur ere que tantost com fosen en la ciutat fesen fumades. Dix mes que apres que les dites coses foren stades fou fama en Balaguer que lo Senyor Rey venie per asetiar Balaguer e sobre aço lo dit don Jayme ac consell ab mossen Johan Eximenez de Salanova et ab En Raxach et ab ell testimoni qui eren sos conseyllers en aquest acte que farie si sperarie lo dit Senyor Rey o si sen hirien et los desus dits li digueren et li conseyllaren que sen anas que molt millor li ere et segons ell testimoni hoy dir lo dit don Jayme avie per acordat de anarsen pero despux ell muda de intencio no sab empero ell testimoni a consell de qui mas es opinio sua et daltres que la comptessa ho fes fer et dix lo dit don Jayme que la virtut del cavaller se mostrava es provava molt en los setges axi que per aquest sguart et per ço com si ell sen anas fehie compte que Balaguer se fore tautost retut et apres tot lals ell de fet acorda romanir

et ha stat en la dita ciutat asetiat et ha vist ell testimoni que de la dita ciutat tiraven ab bombardes et balestes a aquells del real del Senyor Rey et algunes vegades exien de fora et fahien bregues als del dit reall et les mes de aquestes coses se fahien de permisio del dit don Jayme et ordenacio de sos capitans dix mes esser ver que lo dit don Jayme parlant del Senyor Rey nol nomenava sino infant ne tant com ell testimoni podie conexer trobava plaher que nengu lo nomenas en altra guisa.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

—

Die intitulata vicesima tercia dicti mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris professor consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta nominibus quibus supra procesit ad inquirendum de predctis in formam sequentem.

Petrus Petri de Barbues civis Cesaraugustæ testis presentatus et productus per partem instantem citatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie di-

mini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo fuit interrogatus super quarto et quinto capitulis. E dix solament saber que stant ell en la ciutat de Balaguer en lo mes de agost que fou vengut Menaut de Favars et En Johan Domenech hoy dir a molts et singularment al dit Johan Domenech lo qual Johan dehia que si era stanys en los afers que algunes ligues eren stades fetes entre lo dit don Jayme et alcuns altres entrels quals era lo duch de Clarença les quals ligues eren stades fetes per socorrer al dit don Jachme contra lo Senyor Rey et de tot aço era fama publica aqui en Balaguer.

Interrogatus etiam dictus testis super sexto articulo lecto et exposito de verbo ac verbum. Et dix que ell testimoni hoy dir a molts que en alcunes partides Darago avien pres certs castells et lochs companya de don Anton la qual companya fahian fer alcunes crides et altres actes per nom del dit don Jachme et que aço hoy dir entre los altres als angleses quen venian.

Interrogatus si ell testimoni ha vist que lo dit don Jayme se fes ho permetes nomenarse Rey de Arago ni que altres lo apellasen Rey ell sabent ho oynt. E dix que el ho a oyt que molts dehien que lo dret de la successio pertanya al dit don Jachme et que ell devia esser rey mes no recorde a ell testimoni de aço fos

de Perosin que dehien que lo dit Franci avia sentit en les morts de sos pares e hoy dir quel encalçaren el apresonaren certs scudes besties et bens los quals bens besties foren destribuits et venuts publicament a Balaguer lo dit don Jayme stant present e que presumex ell tesminoni que aço se era fet de manament ha sentiment del dit don Jayme interrogat specialment saber aço.

Interrogatus etiam dictus testis super sexto decimo capitulo sibi lecto et exposito romancialiter de verbo ad verbum dix que la vespra de Sant Johan apres que foren trameses alcunes letres al comte de Cardona se aplega tota la gent darmes entorn CCCL poch mes ho menys en la plaça de Balaguer et aqui donaren fama que la dita gent devia anar contra la terra del compte de Cardona et apres sobrevench aqui lo dit don Jayme armat ab unes cuyraçes ab una sobrevesta blancha et vermela per raho de un debat que era de dos stendarts la hu de mossen Johan Cortit et laltre de mossen Fluvia dels quals a la fi fon determenat que ensemps anasen e apres lo dit don Jayme ab la dita gent darmes isqueren del dit loch de Balaguer per concordar als dits mossen Fluvia et mossen Johan Cortit e mossen de Malta et ell testimoni ab un frare isqueren apres et avant axi sentiren que la empresa era per venir a la ciutat de Leyda e per ço açostantse com foren passada la orta de Balaguer pres Menargues instigant ell testimoni dix mossen de Malta al dit don Jayme que la dita empresa cessats que portarie a ell

deposant et a ell que era folla et sen poria seguir gran dampnatge. E lo dit don Jayme laora mostrase quasi torbado pero a la final la dita gent darmes ab los dits standarts tingueren sa via ves la ciutat de Leyda e que el dito don Jachme ab mossen de Malta mossen Alfonso Suariz et el testimoni et un frare ab un page del dit don Jachme foren al dia al loch de Albesa e ali vegueren gran mayana que era dia de Sant Johan et los desus dits viniendo a Balaguer digueren al dit don Jachme tals ho semblants paraules que la entrada de la ciutat de Leyda encara que se fehes era molt perilosa e dampnosa al dit don Jachme et a sos servidors et vasals e que duptaven que si subseguirian grans dampnatges a ells et que despuys de moltes paraules lo dit don Jachme respos que mal viatge fes mossen Fluvia et que ho avia començat ol havia mes en aço pero que veurian en breu se avian tirat o curat car si dintre era devien fer certes fumades.

Interrogatus etiam dictus testis super decimo septimo articulo sibi lecto et exposito et romancialiter de verbo ad verbum. E dix que sab de certa sciencia que abans del sitio de Balaguer designado en ell dito articulo et durant aquell hoy dir al dito don Jachme quando se falava alcuna cosa que tocas al Senyor Rey que lo clamava infant de Castela. Sobre las otras cosas contenidas dix de certa sciencia no saber res.

Interrogatus dictus testis super decimo octavo articulo sibi lecto et exposito romancialiter de verbo ad

verbum. Et dix que ell testimoni no sabia que les letres expresades sobre lo dit capitols fosen intimades al dit don Jayme et que creu ell testimoni que si lo governador de Cathalunya agues aturat davant Balaguer mano armada et agues fets alcuns enantaments desplahents al dit don Jayme que ell ni sa gent no lo hagueren consentit de ordinacio ho manament del dit don Jayme et de sos capitans e que sabia ell testimoni que tot lo ques procehia en la dita ciutat de Balaguer et en deffensio de aquella se fahia de ordinacio et manament del dit don Jachme o de sos capitans qui eren mossen Fluvia et mossen Daumau dez Palau be que lo dit don Jachme vedave et esquivave tant quant podie a la gent darmes et altres vasals seus que no donasen dan ni cerquasen brega als defora sino ja no hera quels vinguessen per dampnificar a ells. E bes veu per obra que sino quant Menau de Favars isque defora ab cent rocins sens lisensia et sabuda del dit don Jayme a creença dél deposant altres de la dita ciutat no isqueren fora que ell deposant sapie sino que los de fara vinguessen a enpendre sobre ells.

Interrogatus etiam dictus testis super decimo nono capitulo sibi lecto et exposito romancialiter de verbo ad verbum. Et dix que era veritat que ell deposant avia vist en lo temps contengut en lo dit capitol les portes tanquades de la dita ciutat de Balaguer ab los murs mantellats et fornits de gents armades ab armes designades en lo dit capitol et que de las dites bombardes comunament no sen tiraven sino era per ordi-

nacio de mossen Fluvia qui era capita o altres regidors et officials et bombardes qui avien carrech de allo perque la polvora era poca et al git altre nos podia plenir de lançar de les dites bombardes sino que aguessén polvora et que ell testimoni hoy dir al dit don Jayme quel se posaria en deffensio entro entant quel Senyor Rey li complis certes coses que eran stades entre tre ells hagudes migançant los misatgers del dit don Jayme dels quals ells li havien feta relacio et encara promissio que lo Senyor Rey lis avia assegurades et promeses et aquell dit don Jayme ab tots sos servidors et vasals lo dit senyor conplint lo sobre dit li faria obediencia axi com a rey et senyor e que ell ne trauria a tots de mal et de affany quels farie tornar tot ço que havien perdut per ell e que jus aquesta sperança et promissio gran partida dels qui eran a Balaguer et senyaladament ell testimoni havie romas en la dita ciutat de Balaguer presument que axis metes en obra e que creu mes ell testimoni que lo dit don Jayme lonch temps abans que nos posas en poder del dit Senyor Rey aguera fet sino per induccio de la comtessa sa mare qui continuament planye sa persona e dampnatge e mediant los dits temps sab certament ell dit testimoni que ab balestes lances bombardes et altres linatges darmes ses tengula et defensada la dita ciutat de manament et ordinacio del dit don Jayme et de sos capitans per aquells qui dintre eren.

Interrogatus si ell testimoni ha oyt dir quels de la ciutat de Balaguer tirasen ab bombardes balestes lan-

ces pedres vers la tenda del Senyor Rey siti real del Senyor Rey encara que no fosen acomeses per la gent del Senyor Rey. E dix ell testimoni que moltes vegades avia hoyt dir a molts et diverses persones los noms dels quals al present a ell testimoni no recorden que de la partida del mur quax derribat clamat del Pla et del castell de la dita ciutat de Balaguer avien tirat moltes et diverses vegades ab bombardes contra les gents del real del Senyor Rey et bastides de fustes de aquell et mortes algunes persones del dit real entre los quals Sanxo de Leva mes si acos fahie a combatre les gents del real a la dita ciutat e no que ell testimoni no ho sab ni sabia tan poch ell testimoni si entretant avia pacte alcu enfre lo Senyor Rey et lo dit don Jayme.

Interrogatus fuit etiam dictus testis super vigesimo articulo sive capitulo sibi lecto et exposito romancialiter de verbo ad verbum. E dix que era veritat que ell testimoni avie vist durant lo dit siti venir a Balaguer al dit Menau de Favars ab Johan Domenech et ab alguns altres gascons en poch numero qui a vijares del testimoni eran tres e que stats alcun poch temps en la dita ciutat et parlat apart sols los dits don Johan Domenech Menaut de Favars ab lo dit don Jayme ell testimoni no sabent cert sobre que una nit a vegares del dit testimoni del mes de agost prop passat hoy dir a molts de la dita ciutat et quax vench en fama publica que los dits Menaut et Johan Domenech ab quals que trenta de cavall avian exits de Balaguer passants lo riu qui devant la dita ciutat es et que avien tenguda sa via

et pres que foren fora de la orta de la dita ciutat de Balaguer los de cavall qui acompanyat los avien se avien retornat a aquella e que los dits Menaut et Johan Domenech anaven per gent darmes per socorrer al dit don Jayme mes que ell testimoni en alcun temps no hi dona fe sguardades les altres fames et oradures del temps passat et que ell testimoni no sabie certament si los desus dits Menaut et Johan Domenech sen portaven dines et capitols car no si era acercat ni ho sabie res de certa sciencia sino ques dehie que portaven diners et capitols per soldejar et amenar gents per lo dit don Jayme.

Interrogatus etiam dictus testis super vigesimo primo articulo sibi lecto et exposito romancialiter de verbo ad verbum. Et dixit se nil aliud scire de certa sciencia nisi ea que supra dixerat et deposuerat.

Ieterrogatus fuit etiam dictus testis super vigesimo secundo articulo sibi lecto et exposito romancialiter de verbo ad verbum. Et dixit se de certa sciencia nil aliud scire nisi ea que jam supra dixerat et deposuerat.

Fuit sibi lectum et injunctum etc.

Die intitulata vicesima tercia mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de

Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra procesit ad inquirendum de predictis in formam sequentem.

Johannes Correger habitator civitatis Balagarii testis presentatus et productus pro parte instante scitatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quiqus interrogabitur. Dix si aço saber sobre les dites coses que en lo mes de abril o de maig poch abans ho apres ell dit testimoni stant en Balaguer et en altres lochs del comdat hoy dir et ere fama publica entre los de la dita terra que don Jayme Durgell avie fetes certes ligançes ab lo duch de Clarença et ab altres diverses grans homens et capitans axi angleses com gascons com altres hoc mes era fama en les dites parts que lo dit don Jayme avie fet matrimoni o de sa filla o de sa sor ab lo dit duc de Clarença et que vengues et venguessen deça en aquestes parts ab gent drrmes per ajudarli recobrar et conquistar lo regne Derago lo qual pretenie que li ere stat tolt injustament per la declaracio quis era feta a Casp. Dix mes interrogat que qualque un mes o dos abans que lo Senyor Rey posas lo siti a Balaguer lo dit don Jayme mana a ell testimoni que ab un capella qui dien que es rector de Vilafemeç anas a cert loch de un port qui es entre Cathalunya et

la terra francesa et portariensen certa quantitat de diners et argent los quals en lo dit loch del port distribuiren et donaren a aquells capitans o gent darmes quels derie En Gispert de Guilamu lo qual devien trobar en lo dit loch del port e de fet ell testimoni et lo dit capella ab los dits dines et argent qui entre tot podien pendre suma de dos milia florins o poch mes anarensen ves les portes de la Seu Durgell per atendre al loch quils ere manat et ja abans que fosen a un loch del vezeomdat de Castellbo quis apelle Ciutat encontraren lo dit Gispert de Guilamu quils dix que per alo que anaven nols calie passar daqui avant car la gent darmes qui devie entrar li ere venguda a menys et sen ere anada en altra part mes que si ells sen volien anar ab ell et deliurar los dines ell aurie encara daltra gent darmes et ell testimoni et lo dit capella digueren qui si ell havie la dita gent darmes al dit loch del port ells deliurarien los dines et no en altra guisa e com lo dit Gispert que ell no podie ladonchs aver la dita gent en lo dit loch del port ell dit testimoni et lo capella sen tornaren ab lo dit Gispert de Aguilamu.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha oyt dir lo dit don Jayme per quina raho fahia entrar la dita gent. Dix que fama ere entre los de Balaguer que per ço que li ajudassen a haver lo regne et que en cas que lo Senyor Rey li volgues tolre ço del seu per la dita raho que li ho defenesen.

Fuit sibi lectum etc.

Die XXIII novembris anno a nativitate Domini M CCCCXIII in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis consiliarius et vicecancellarius domini Regis instante parte supradicta in nominibus quibus supra continuavit inquisitionem predictam ut sequitur.

Gispertus de Guillamu domicellus Castilionis de Far fanya habitator testis presentatus et productus per partem instantem citatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super prevencione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et interrogatus primo super quarto articulo. E dix ell testimoni esser veritat que en lo temps que lo Senyor Rey partint de Castella e vengut a Çaragoça aparech a ell testimoni que devia esser en la fi de juriol o en la entrada dagost del any MCCCCXII ell testimoni fou trames per lo dit don Jayme de Urgell a Tolosa per continuar et justar certs tractes quel dit don Jacme havia fets ab Ramonet de la Serra per lo venir que devia fer de les parts deça en son servey e de fet ell testimoni parla ab lo dit Ramonet lo qual no par hagues volentat de entrar en les parts deça si lo dit don Jacme nol socorrie de mes argent ultra los pagaments que ya lo dit don Jayme li havie fets e veent aço ell testimoni fou deliberat per ell testimoni e En Johan

Domenech qui ere en les parts della quell testimoni tornas a consultar al dit don Jayme de les dites coses e de fet ell testimoni tornant al dit don Jayme dins XX jorns poch mes ho menys faerenli relacio de les dites coses ab lo dit don Jayme entre les altres coses li dix a ell testimoni si havia trobat a mossen Fluvia el qual ell havia trames de les parts della per la dita raho. E lo dit testimoni li dix que no e apar a ell testimoni que feta per ell la dita relacio lo dit don Jayme Durgell se troba sens dines tant quant ell testimoni pogue conexer e per conseguent la cosa sobre sech. E apres alscuns jorns lo Senyor Rey fou vengut en la ciutat de Leyda.

Interrogatus en lo dit temps quel dit don Jayme Durgell menave e faye los dits tractes ab lo dit Ramonet de la Guerra e en lo temps que ell fou trames per lo dit don Jayme a Tolosa per justar la entrada del dit Ramonet de les parts deça segons de part desus ha dit qui entrevenia en los consells dèl dit don Jayme e que li consellave les dites coses. E dix ell testimoni que no ho porie dir de certa sciencia quil consellave les dites coses mes que presumex que la senyora comtessa mare del dit don Jayme e micer Tristany ab qui lo dit don Jayme se apartave et consellave de jorn en jorn e eren de son consell li consellasen les coses desus dites. E dix mes interrogat que la dita Senyora comtesa mare del dit don Jayme e lo dit micer Tristany li dihien a ell testimoni que anas en les parts desus dites e que donas bon recapte en los dits affers.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir a quina fi lo dit Ramonet de la Guerra devia entrar de les parts deça segons desus es dit. E dix que ates que lo debat del regne era ja ubert enfre lo Senyor Rey e lo dit don Jayme que presumex ell testimoni que lo dit Ramonet ab la dita gent devia entrar per ajudar al dit don Jayme Durgell contra lo Senyor Rey per haver lo regne e levarlo si pogues al dit Senyor Rey.

Interrogatus perque ell testimoni presumex que per la dita raho deges entrar lo dit Ramonet ab la dita gent. E dix que per ço cor ell testimoni no sab ni ha oyt dir que per negun altre debat que lo dit don Jayme hagues ab altra persona en aquells dies lo dit Ramonet pogues ni deges entrar de les parts deça en ajuda del dit don Jayme.

E apres interrogatus dix esser ver que en lo mes de juny prop passat ell testimoni stant en la ciutat de Tolosa ab procuracio bastant del dit Jayme Durgell per recobrar cert sou qui ans de la declaracio o publicacio del Senyor Rey ell testimoni havie donat en nom del dit don Jayme es assaber den Montbru den Ramonet de la Guerra e den Johan Ros. E ell testimoni hage una letra del dit don Jayme Durgell contenent ques maravellave com ell testimoni stave tant faentli mencio que en tota manera ell testimoni fes que recobras lo dit sou empero que per sguart de algunes novitats que en aquestes parts se eren seguides et se

speraven seguir segons en la dita letra largament si contenie que si fer se podie que ell testimoni lexas la demanda que fahie del dit sou et que hagues la servitut de la gent darmes ço es que la dita gent darmes vingues en les parts de Catalunya per servir del dit don Jayme Durgell e de continent reebuda la letra ell testimoni ab una letra de creença quel dit don Jayme li havie trames ab la desus mencionada letra la qual letra de creença se dresave a mossen Bucicalt sobre la qual lo prega de part del dit don Jayme explicant li la creença quel volgues tenir loch et manera que Ramonet de Guerra e sa gent vinguessen de part deça en Catalunya per servir lo dit don Jayme Durgell segons ne ere obligat e tengut e axi matex a Mossen de Montbru et de fet lo dit mossen Bucicalt tenge manera ah altres cavallers de sa cort quels dits Ramonet et mossen de Montbru venguesen en lo dit servey de don Jayme Durgell e lo dit Ramonet promete de venir al dit don Jayme per fer lo dit servey el qual Ramonet ab la sua gent no contrastant la dita prometença la nit de la vespra de la festa del Corpus Christi prop passada ell fugi de Tolosa per servir lo comte de Armenyanch et de mossen de Lebret quell testimoni parla ab lo dit mossen de Montbru que vingues ab la sua gent darmes per fer lo dit servey al dit don Jayme Durgell ell qual demana mes diners ultra los qui havie haut del dit sou e ell testimoni lavors ab la dita resposta dels damunt dits capitans tornassen al dit don Jayme Durgell per ferlin relacio e apres ell testimoni per ses jornades ratorna a la ciutat de Balaguer per

fer la dita relacio al dit don Jayme e lo primer die de juliol a sos vijares prop passat ell testimoni entrant per lo pont a la dita ciutat de Balaguer encontra en aquell un scuder apellat En Gueran Dalos e dos altres un apellat Arnau Guillem de Vich de casa de mossen Eymerich de Comenge e altre de casa de mossen Johan de Manleo ques apella Guiraldet e lo dit Gueran feu relacio present los dits dos scuders a ell testimoni que aquells eren venguts de don Jayme per part dels dits mossen Eymerich e mossen Johan et ques eren concordats ab lo dit don Jayme Durgell quels dits mossen Eymerich e mossen Johan li menassen certa gent darmes cascun XXXV homens darmes poch mes o menys per servirlo e quel dit Gueran Dalos passava de present en les parts on eren los dits mossen Eymerich e mossen Johan per fer los lo pagament del seu de aquells e stant en lo dit raonament lo dit Guerau Dalos dix a ell testimoni com havien corregut a Leyda la companya del dit don Jayme e havia feytes altres novitats demanant a ell testimoni que era de Ramonet de la Guerra e de mossen de Montbru e ell testimoni li respos recitant li les coses quel dit Ramonet e mossen de Monbru li havia dites et feytes segons damunt ha dit. E ell testimoni de present partitse del dit Guerau sen munta al castell de Balaguer per fer reverencia al dit don Jayme et recontarli lo que havia fet en los dits negocis al qual dit don Jayme ell testimoni troba en lo dit castell e fetali reverencia e explicat per ell testimoni tot ço que fet havia ab los dits Ramonet e mossen de Montbru segons ell testimoni

damunt ha dit. E deposat lo dit don Jayme hoydes les dites coses dix que mala febra lo alcis al dit Ramonet que axi havia obrat et a viajares del testimoni al dit don Jayme foren greu les coses e actes fetes per los dits Ramonet e mossen de Montbru en la manera quis eren seguides. E aço fet lo dit don Jayme mana a ell testimoni quis speras aqui et trames tantost per micer Tristany de Luca el qual vench e deliberaren que decontinent ell testimoni partis ab lo dit Guerau Dalos e lo rector de Vilafemeç e hauda la dita deliberacio lo dit don Jayme Durgell mana a ell testimoni que tantost partis e tingues aprop los fets ab los dits Guerau e rector ensemps. E aquell dia matex ell testimoni parti informat de les dites coses e ell testimoni ab los dits Guerau e rector continuant son cami foren al loch de Terresco del comtat de Foix e aqui tots ensemps deliberaren que lo dit Guerau Dalos anas ab los dits Guiraldet et Arnau Guillem de Vich a Prat on mossen Johan de Manleo devie esser atrobat per tal quel fes lo pagament del sou de la gent darmes que havia per son procurador offerta et promesa al dit don Jayme de Urgell e los dits Gispert et rector tengren son cami a Tolosa ab proposit de sperar aqui lo dit Guerau Dalos et aximatex per tal que donassen manera en lo deliurament de mossen Eymerich de Comenge. E en aço la venguda del comte de Foix se segui a Tolosa e vingueren ab ell los dits mossen Johan de Manleo et Guerau Dalos et com foren aqui ell testimoni et los dits Guerau et rector comunicaren dels dits fets en nom dell dit don Jayme Durgell ab lo dit mossen Johan de

Manleo et ab mossen Guerau son pare et apres alguns coloquis fou prestat a ell testimoni et los altres compayons seus consell per lo dit mossen Guerau de Manleo es assaber que no deliurassem a son fill ne altres capitans punt dargent fins a tant que la treva del Rey de França et del comte de Armanyach fos prolongada a fi que no fossen inhibits que no isquessen del regne e que lo dit don Jayme no perdes son argent. Estant en aquesta sperança de la prolongacio de la dita treva ell testimoni et los dits rector et Guerau Dalos acostant mossen de Campanyach ab XIV homens darmes als dits mossen Eymerich et mossen Johan de Manleo e apres que la treva desus dita fou fermada lo dit En Guerau Dalos present ell testimoni deliura et paga lo sou al dit mossen Johan de Manleo et en sa absencia al dit mossen Aymerich de Comenge e ell testimoni il rector desus dits pagaren lo dit mossen de Campanyach per los dits XIV homens darmes es assaber per un mes en lo qual sou ell testimoni paga C florins de aquells que havia cobrats den Johan Ros damunt anomenat segons appar per contracte el qual ell deposant te en publica forma et stant apres ell testimoni et los altres damunt dits en Maseres ab lo comte de Fox on seren mudats praticaren molt ab lo dit comte de Fox que donas passatge a la dita gent darmes per sa terra lo qual los passave per noves et lavors lo dit mossen Guerau de Manleo dix al dit Guerau et ell testimoni no duptas pagats largent a mon fill e als altres que bes dara manera que la gent darmes passara. Estant axi en lo dit loch de Maseres vengueren Menaut de Favas e

Johan Domenech de les partides de Anglaterra de Bordales et lo dit Johan Domenech rahonant se ab ell testimoni dix tals o semblants paraules malviatge faça que tant ses cuytat lo dit don Jayme dient que ell et messen Garcia de Sesse havie fet tal liga ab lo duch de Clarença que lo dit don Jayme ne hagera fets sos fets en haguera tret bon partit del Senyor Rey.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir quina ligança era la desus dita. E dix que no ho sab ell testimoni com lo dit Johan no lin volch explicar mas que be creya ell testimoni ques fes contra lo Senyor Rey segons dit havia damunt.

Interrogatus si la soldejament de la dita gent darmes quis fahia en nom del dit don Jayme Durgell se fahie contra lo Senyor Rey o sos regnes o contra qui. E dix ell testimoni que speriencia mostra ques fahie contra los Senyor Rey jasesia que james lo dit don Jayme no digues a ell testimoni ques fes contra lo dit Senyor Rey.

Die vicesima tercia anno CCCCXIII in dicta civitate Ilerde.

Jacobus de Urgello deponeus in facto proprio absque juramento et ut testis in alieno productus juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super capitulis supradictis vel aliquibus eorundem singula-

riter et distincte ac etiam de latino in vulgari sibi lectis et explanatis et super aliis de quibus interrogabitur.

Et primo super primo capitulo interrogatus. E dix que en lo temps contengut en lo dit capitol ell trames aci a Leyda sos missatgers los quals eren mossen Pons de Perellos mossen Ramon de Perellos mossen F. de Vilanova mossen Dalmau ça Cirera pero lo carrech principal de la embaxada era tot del dit mossen Dalmau ça Cirera et los dits embaxadors trames per continuar certs tractes començats per los missatgers que li foren tramesos de part de la embaxada del parlament de Catalunya residents la donchs en lo regne Darago et que lo dit mossen Dalmau ça Cirera havia carrech del memorial que ell feu de ço que en lo dit memorial se conte non ha memoria per ço remet ho a la scriptura mas creu fossen demanades que faya al Rey.

Interrogatus si ell sabe que los dits missatgers fessen al Senyor Rey lo sagrament de la feeltat et dix que hoy dir que lo havien fet car mossen Diago de Vadiello vench a ell a Ager com a missatger del Senyor Rey et mossen Ramon de Perellos et mossen F. de Vilanova. E los dits mossen Ramon et mossen F. li digueren per si mateix que faria gran plaher al Senyor Rey que ratificas ço ques era fet a la Seu de Leyda e que ell los dix que no li parlassen que non volia fer res.

Interrogatus si fonch trames a ell carta per part del Senyor Rey dictada de ratificació del sagrament de la feeltat que los dits missatges seus habien prestada. E dix que james ne havia vista la dita carta no feu la dita ratificacio ne li fou donada alguna remissio feta a ell e a sos servidors per lo Senyor Rey per ço que demanaven dret de sagell et que ere li promes que li fos donada fiança ne james li fon dit ne parlat que ell fes ratificacio del dit sagrament ni sabia res que degès ratificar segons desus ha dit.

Interrogatus si prestada la dita feeltat trames sos embaxadors al Senyor Rey servintli per ses letres et supplicantli volgues fer gracia de alcuns diners per subvenir a ses necessitats. E dix que apres que mossen Vadiello fonch ab ell remet a les letres ço que li trames.

Interrogatus super tercio capitulo. E dix que letra alguna no li ha tramesa ne de ordonacio et manament seu alcu no ha tractat alguna liga ne confederacio ab lo duch de Clarença be es ver que lo dit duch li ha scrita una letra et que li diu frere pero no li acorde be si fo abans que fos assetiat o apres.

Interrogatus que contenia la dita letra quel dit duch li trametia. E dix que ere letra de salut et sobre la retenguda de certa gent darmes que volia que masesen de les parts deça en aquelles partides remetia et

creença pero no sab qui era qui portava la creença car james lo vee mas hoy dir que era un araut o trapant que era stat a Barchinona.

Interro a tus qui li dona la dita letra. E dix que un merxant qui deia era servidor del duch Dorlenchs.

Dix mes que era veritat que ell tramete sengles letres al duch Doyorch et al comte Dosser ab un trompeta et perque aquelles los scrivia els pregava que hagessen per recomanat al trompeta sobre el gatge de batalla que entenia haver contral comte de Cardona.

Interrogatus super quarto . . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

No sigue.

Die vicesima tercia novembris anno CCCCXIII in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit inquisitionem predictam ut sequitur.

Johannes de Lynan scutifer civitatis Daroce testis presentatus et productus per partem instantem scita-

tusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo fuit interrogatus si sab o ha hoyt dir que Jayme Durgell tractas o fes liances ab lo duch de Clarença o altres per metre gent stranya en lo regne contra lo Senyor Rey e per dampnificar la sua terra. Et respondit et dixit se scire sequençia. Que ell stant a Balaguer acorda de anar ves les partides de Taraçona per veures ab un oncle seu apellat Johan Perez Calbiello et hoy que mossen Garcia de Sese que era aqui a Balaguer devia anar en les parts de Burdeu et devia passar per Navarra et prop de Taraçona et acompanyas ab ell et partiren et anaren de Balaguer al castell de Loarre on era don Anton de Luna et que stant alli oy dir quel dit don Anthon et Garcia havien tractat de haver VII mil florins que Jacme Durgell havia enviat a don Anthon per metre alguna gent darmes en lo regne Darago per dampnificar los enemichs del dit don Anthon et fer guerra de alcuns castells qui tenia veent que aquell tracte era flach e quels profitava poch acordaren que guiyassen et fessen que lo dit Jacme Durgell fes liga ab lo duch de Clarença et que a ma daço porien haver gran colp de gent et sobre aço par que havien ja tractat ab lo dit Jacme Durgell sobre que lo dit don Anthon acorda de anar ab lo dit mossen Garcia et ell testimoni acompanyas ab ells et dalli enfora

anaren a Loro et apres a Bordeu on era lo duch de Clarenca ab certa gent darmes. E alli en Burdeu stigueren amagats en una possada per be quatre jorns et aço per tant com se duptaven que alguns qui venien contraris al dit don Anthon torbassen en lo tracte que volien moure ab lo dit duch de Clarença et apres III o IV jorns anaren a fer reverencia al dit duch e ell feu los dinar alli ab ell e apres dinar lo dit don Anthon et mossen Garcia de Sesse prop duna ximinera stant començaren a parlar ab lo dit duch e oy dir apres alcuns dies que lo dit duch respos que ell se volie informar si lo dit Jacme havia justa querella et si la justicia fahie per ell de la successio de la corona Darago de que ell presenta lo tort que li ere fet e de fet comana a certs doctors qui sobre aço veessen et apres per un dels dits doctors li fou retuda resposta que la justicia de la dita successio era del dit Jacme et que aço ell sostendria a quants doctors havie en Bolunya e encara en Guiana e que apres hoy dir que tractaren de les dites liançes en tant que un jorn cridaren a ell testimoni a una capella que a son semblant se clamava de Sent Andreu et que ali eren presents lo camerlench e un cavaller del dit duch e los dits don Anthon et mossen Garcia e que mostrarenli una gran carta publica closa de notari de la qual digerenli que fes testimoni com aquella en la qual eren certs capitols de liança entre lo dit duch et lo dit Jacme Durgell los dits don Anthon et mossen Garcia axi com a procuradors del dit Jacme Durgell et los dits canceller et com a procurador del dit duch fermaren et juraren et pro-

meteren servar en anima de sos principals totes les coses contengudes en aquella e que deien que per ço lo dit duch no fermave personalment. E que es ver que la dita carta ell testimoni no legi ni entes ço que en aquella se contenia sino que hoy dir que lo dit duch prometia valer al dit Jayme Durgell per recobrar lo regne ab mil bacinets personalment et ab quatre mil arches volent empero lo Rey Danglaterra son pare et si ell per qualque empatx personalment noy podia venir quels trametria a sos despens D bacinets et tres mil arches et aço fins a Sent Johan, e que lo dit Jacme Durgell fos tengut donarli lo titol del regne de Sicilia. E fermades la dita carta lo dit don Anthon feu gran instancia al dit duch que li das alguna gent darmes solament dos mil de cavall e que ab aquells entraria en aquesta senyoria et pendria alscunes viles forces et castells on apres tota laltre gent poria ben aleugar. E lo dit duch la donchs per tant que no havia diners donali per haver la dita gent una creu molt bella ques dehie ere stada del duch de Berri et que metessen aquella penyora e no si pogue trobar alcun diner perque la cosa era tan sumptuosa que algu no sen gosava emparar et que ladonchs veent que no podien haver diners pera la dita gent lo dit don Anthon tracta ab Basili et ab Anglors e Gracia capitans de certa gent que entrassen de la part deça e quels dona certs gatges. E per haver diners per als dits gatges trames al dit testimoni al dit Jaume Durgell per notificarli la forma de les dites liançes e que aquells VII mil florins quels devia trametre segons desus es dit li trametes

per al gatge de la dita gent et lo dit testimoni per reportar aquestes coses vench Deça a Ager on troba lo dit Jayme Durgell e recitah les dites coses e recitades lo dit Jacme Durgell se sonris dient que si era ferm aquest testimoni respos que hoc et que nol dix pus e a poch star dix En Fluvia al dit testimoni es ver que hi siats stat testimoni. E dix ell testimoni que hoc. Donchs dix al dit Jacme lo dit Fluvia ver sera aço senyor e dix ell crech ho. E lo dit testimoni dona la carta de les dites liançes al dit mossen Ramon Berenguer de Fluvia e apres com se treballas en haver los dits VII mil florins nos pogueren axi prestament haver pero hants ab aquells lo dit Jacme Durgell feu partir a ell testimoni e an Johan de Fluvia ab aquells e aportaren los lla a Stinges al dit don Anthon. E tant se trigaren que ja la gent agatjada quasi sen havien despes la major part et ab la restant feren entrar los dits Basili e Gracia et Anglot ab certa gent darmes per les muntanyes de Jaca on prengueren certs lochs et castells.

Interrogatus per qui los prenien los lochs et castells. E dix qne era ver que ell no fonch present a la preso de alcu mas oy dir es dehia entre ells que pera lo dit Jacme Durgell.

Interrogatus si exhiguiren sagrament de feeltat de alcuns dels habitadors dels dits lochs. E dix que non vee ni si sdevench mas que ho hoy dir.

E dix mes que per ço com entre los dits capitans

strangers havia dissensio se partien Basili per sa part ab certa gent e don Anthon e Gracia e Anglot ab tota e que lo dit don Anthon ab los altres feren la via de Loharre e Basili la via de Muntarago e apres en vers Balaguer on fonch al cami desconfit per gent del Senyor Rey. E apres ell testimoni se vench al Sado e dalli apres dies vench a Balaguer un jorn abans que lo Senyor Rey hi posas lo siti.

Die vicesima tercia novembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit inquisicionem predictam ut sequitur.

Monserrat Rossello agricultor vicinus civitatis Ilerde testis presentatus et productus per partem instantem scitatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super prevencione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super XVI articulo. Et dixit se scire quel testimoni la vespra de Sant Johan del mes de juny prop passat per manament dels officials e cap de cinquantenes de la ciutat de Leyda isque apres de sopar ja quax vespre ab Nanthoni Gil de la dita ciu-

tat per scoltes e spies. E ell testimoni et lo dit Nanthoni companyo seu faent son cami enves Corbins damunt un poch del pont de Picavall qui es en la orta de Leyda apartantse del dit cami per fer ses scoltes Nanthoni Robio de Leyda e Johan de Saragoça ab alguns altres quis apellaven dell Sorcall de casa de don Jayme Durgell armats ab ballestes parades vingueren a ell testimoni e al dit lur companyo dient a mort a mort traydors e prengueren de continent ell testimoni e son companyo e tirarenlis les armes que duyen e ligarenlis les mans et dugueren los presos envers lo dit loch de Corbins tro un toçalet qui es un poch fora cami dient los traydors aquex Rey que haveu comprat per diners dientlo del Senyor Rey mal punt lo haveu vist car vosaltres lo comprareu e siats certs que aquex Rey ab un caperujo ne haura a exir de la terra car en altra manera no gosara exir et aquesta nit intrara el senyor don Jayme Darago en Leyda el qual es Rey es de natura e sera Rey a despit de vosaltres. E axi stigueren ell testimoni e lo dit son companyo presos tota la nit e quant vench en lalba clara ell testimoni veu que vingueren qualsque CCCC o V homens darmes a cavall e II mil homens de peu enfre ballestes e lançes a vigares del testimoni e lavors los dits Johan de Çaragoça e altres sos companyons presentaren a ell testimoni e a son companyo axi presos a mossen Fluvia qui era ab la dita gent darmes dientli tals o semblants paraules Mossen veus aci que havem presos les scoltes de Leyda que manats quels façam. E respos lo dit mossen Fluvia als dits Johan de Caragoça e

sos compayons guardats be les dites scoltes e teniules bien ligades. E apres veu ell testimoni que lo dit mossen Fluvia e laltra companya darmes tingueren dreta via envers la ciutat de Leyda e passat un poch lo dit pont de Picavall digueren los uns als altres girats que no es hora car jorn clar es. E axi ho feren e retornaren atras tro al loch de Menarges e aqui tingueren a ell testimoni e a altres sots un arbre tot lo jorn de Sent Johan desus dit presos e spullarenles las robes et tirarenlis les bolses e present ell testimoni e los altres preses veneren et feren encant de aquella e partiren los diners que ne visqueren e apres a la vesprada scomèteren a ell testimoni e als altres presos sis volien rescatar e veent que nos podien concordar meteren a ell testimoni et los altres presos dintre una casa del dit loch de Menargues et aqui tingueren los tancats e ben guardats per V jorns e apres tingueren a ell testimoni e los altres a la ciutat de Balaguer e meterenlos en la preso comuna de la dita ciutat ben ferrats de grillons e de nit fahien jaure a ell testimoni e los altres al cep e axi stigue pres ell testimoni e alguns altres en la dita preso per VII semmanes e apres fina de son rescat ell testimoni ab lo dit Johan de Caragoça es saber per XXII florins et mig e isque de la dita preso.

Interrogatus qui conegue ell testimoni de la dita gent darmes qui fos de casa del dit don Jayme Durgell. E dix que a mossen Fluvia e son germa e a mossen Martin Lopez de Lanusa e a maestre Thomas e a Johan

de Çaragoça e an Rubio e an Genis e a mossen Johan de Sesse.

Interrogatus si ell testimoni sap ni ha oyt dir on anava la dita gent darmes ni perque. E dix que a la ciutat de Leyda anaven per devorar e destrouir aquella.

Interrogatus com ho sabia. E dix ell testimoni que per tal com ho hoy dir als dits En Robio o Johan de Çaragoça e altres de sa companya et senyaladament deien que aquella nit de Sent Johan se partisen los diners den Guillem Johan den Agullo e la draperia den Gralla ciutadans de Leyda.

Interrogatus si sab ell testimoni que ab la dita gent darmes vingues lo dit don Jayme Durgell. E dix que havia hoyt dir a la dita gent quel dit don Jayme era exit ab la dita gent darmes mas ques sen era tornat del cami.

Interrogatus si sab ell testimoni que les dites coses e empresa se faessen de volentat et ordinacio del dit don Jayme Durgell. E dix que creya ques faessen de ordinacio et consentiment del dit don Jayme e aço per tant com sa gent no hi vingueren sino plagues a ell.

Interrogatus si ell testimoni sap ni ha hoyt dir que la dita gent darmes del dit don Jayme de Urgell hagues fet la jornada de la dita empresa ni apres alcuns

dampnatges cremaments combatimens e derrocaments en las ciutats viles e lochs del Senyor Rey. E dix ell testimoni esser veritat que ell stant pres segons dit havia desus en lo loch de Menargues veu que la dita gent del dit don Jayme la qual fou exida apres de la preso dell testimoni quals que II jorns o III a sos vijares retorna al dit loch de Menargues e alcuns de aquells en special Johan de Çaragoça e los del Forcall desus comemorats dien a ell testimoni e als altres presos tals o semblants paraules Certes la gent darmes nostra et nosaltres som stats a Leyda e havem combatut lo Mercadal et crebades les moles dels molins e cremades moltes garberes de forment e de blats et havem donat de la daga al portal de la ciutat de Leyda. E apres som stats a Segria e a poch star veu ell testimoni un paje de la dita gent qui venia ferit de un passador per lo cap et un roci ferit en la spatla e dijen que los havien ferit et naffrat al dit Mercadal es saber los de Leyda.

Fuit sibi lectum etc.

Die vicesima tercia novembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra processit ad inquirendum de predictis in formam qui sequitur.

Bernardus de Lorach rector ecclesie de Vilafameç testis presentatus et productus per partem instantem citatusque per Johannem Garcia virgarium audientie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo fuit interrogatus. E dix que en la festa de Corpus Christi prop passada don Jacme reebe una letra de Gispert de Guillaniu la qual li porta un hom apellat Mercer qui sta en Balaguer en la qual se contenie que Ramonet de la Guerra ere prest de entrar e apres lo dit don Jayme e micer Tristany manaren a ell testimoni que ab En Johan Correger del dit loch de Balagner ensemps e ab un adzembler anassen a Ciutat ab cert memorial scrit de ma del dit micer Tristany en lo qual se contenie certes coses les quals a ell testimoni no recorden. E de fet liuraren los desus a ell testimoni e al dit Correger certa quantitat de argent et dor et pedres e entre florins jaqueses et pugeses mil et XIII florins et III sous en moneda los quals ells portaren ab una adzembla fins al vezcomdat de Castellbo pero no ateneren a Ciutat car com trobassen En Gispert de Guilaniu ab En Guillem de Camps et un altre hom a peu lo qual Gispert dix a ell testimoni que Ramonet la Guerra sen era tornat e no entrare en aquest ser ço ell testimoni sen torna ab los qui eren at que lo dit Gispert li dix que si ell

testimoni li volie donar largent ne la moneda que portave que mossen de Leonach et mossen de Ventura e alguns altres li havien offert dentrar de part deça et que ell ne portava certes letres de creença al dit don Jayme e ell testimoni non volch res fer ans sen torna.

Interrogatus perque sen torna ell testimoni. Dix que per ço com ell havie manament de donar la dita quantitat al dit Ramonet de la Guerra la qual devie trobar a Ciutat ab gent darmes qui devien esser entorn MCC rocins e devien entrar en la terra del Senyor Rey e havie manament del dit don Jayme que sils trobas aqui quels fes passar per lo comtat de Cardona et per ço com nols troba tornassen segons desus ha dit.

Interrogatus si ell sap o ha hoyt dir que lo dit Ramonet de la Guerra hages fets alguns pactes ab lo dit don Jayme ne per quina occasio ne a que devien entrar en la terra del Senyor Rey. Dix que en los pactes ell testimoni no sab pus ne en lals contengut en linterrogatori sino que En Gispert de Guillaniu li dix que havie dada certa suma de moneda al dit Ramonet ans de la declaracio de la successio del regne devie entrar de part deça et nou feu. E com apres la declaracio lo dit Gispert scrigues lo dit Ramonet que tornas la dita quantitat qui segons deie prenien suma de VI mil florins lo dit Gispert hac segons una letra del dit don Jayme que nos curas de demanar los dits diners mas que fes per manera que lo dit Ramonet hagues gent

nerich de Comenge per XXXV homens dar-
via haver et passar deca segons dit ha e
quantitats appar per dos albarans que lo dit
sa ma feu a ell testimoni. E ell testimoni e
pert ne donaren a mossen Ramon de Cam-
CCCXXXII per XIV o XV homens darmes
haver ell testimoni pres homenatge del dit
Ramon sots virtut del qual et de sagrament que
ell com los altres prometeren que del XVIII dia
dagost prop passat en XX jorns ells serien en
er per servir lo dit don Jayme segons aquestes
pparen per carta quen pres mestre Joban Dau-
notari de Tolosa qui pres lo contracte.

it sibi lectum etc. etc.

—

Die vicesima quarta novembris anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo tertio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor et vicecancellarius domini Regis et in personam ipsius domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit dictam inquisicionem ut sequitur.

Ludovicus de Meya domicellus testis presentatus et productus per partem instantem et jussus per honora-

bilem Bernardum de Gualbis utriusque juris profesorem consiliarium et vicecancellarium dicti domini Regis ac in ejus posse juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis ac aliis de quibus interrogabitur.

Dix que sobre les dites coses ell sab fort poch e es aço que com lo dit don Jayme despuys que hac prestada la obediencia al Senyor Rey hages amprat diverses vegades ell testimoni quel servis e li volges contra lo comte de Cardona e ell testimoni se tenges per dit de fer ho un jorn ves la festa de Sent Johan prop passada lo dit don Jayme dix a ell testimoni que per ço com ell no sabie la hora quel haurie mester lo pregave que prengues posada en Balaguer e que fes aqui sa provisio per aturarhi continuament. E de fet ell testimoni la vigilia de Sent Johan en la vesprada entra en Balaguer per cor de pendreli posada e aturar segons lo dit don Jayme li havia dit et com hi fou troba lo dit don Jayme armat lo qual dix a ell testimoni que ell havie acordat de cavalcar personalment e axi que ell testimoni se armas e cavalcas encontinent no dientli hon devien anar e ell testimoni se arma e cavalca de present et lo dit don Jayme ab ell testimoni e ab molts altres armats axi de cavall com de peu isqueren de Balaguer e anaren vers Leyda e anaren fins vers lo pont de Picavay e com foren aqui aturaren e lo dit don Jayme dix a tots que fessen ço que mos sen Flu via volria o diria. E aço dit lo dit don Jayme sen parti

dells e sen torna e ells tots passaren lo dit pont e poch anat apres que hagueren passat lo pont tornaren sen a Menarges e daqui ell testimoni tantost sen ana a sa casa e en aço del seu. Seguis que a cap dalguns dies lo dit don Jayme trames per ell testimoni e com ell e mossen Johan Cortit li fossen davant lo dit don Jayme los ampra que anassen ab ell qui volie anar a lo Grado per veures e parlar ab alguna gent qui devien esser al dit loch de lo Grado e de fet ell testimoni ab lo dit don Jayme parti de Balaguer e ana vers les parts de Arago e ell testimoni e mossen Francesch Çacosta e alguns altres no partiren lo dia que lo dit don Jayme parti e hanarenli detras. E com foren ves Spluchs lo qual segons se dix lo dit don Jayme havie combatut o fet combatre trobaren que lo dit don Jayme desalotgave ja e tornarensen a Albesa e daqui a Balaguer e daqui ell testimoni se parti del dit don Jayme e despuxs no es stat ab ell ne ha cabut en sos affers.

Interrogatus si ell testimoni sab ne ha hoyt dir lo dit don Jayme ab consell e induccio de qui fahie o fahie fer axi la anada de Leyda com les altres coses ques diu ell haver fetes o fetes fer contra lo Senyor Rey e los maleficis quis son fets en la ciutat e territori de Leyda et de Segria. Dix que no ho sab de certa sciencia sino que tot hom diu comunament que ab consell de la comtessa et de mossen Fluvia e de micer Tristany.

Interrogatus si lo dit don Jayme com empra ell testimoni e lo dit mossen Johan Cortit quel acompayassen a lo Grado li dix semblants paraules ço es que ell volie anar a lo Grado per veures ab don Anton de Luna qui hi devie esser ab alguns missatgers del duch de Clarença qui volien que ell fermas personalment certes liançes que procuradors seus havien ja fermades ab lo dit duch. Dix que nols dix sino ço que ha dit damunt.

Fuit sibi lectum etc.

—

Die vicesima septima novembris anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit inquisicionem predictam ut sequitur.

Egregius dux Gandia testis presentatus et productus per partem instantem citatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive

capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et interrogatus primo super XIX capitulo. E dix que lo dissapte que teniem XIX del mes dagost prop passat ell testimoni fou en lo setge de Balaguer on troba lo Senyor Rey ab molta gent et bona qui tenien sitiat don Jayme Durgell en la ciutat de Balaguer on ell deposant era vengut de manament del Senyor Rey ab CCC rocins de Regne de Valencia e esser aleujat lo dit Jacme en lo dit setgé com vench lo dimarts apres vespre de Sent Bertomeu lo Senyor Rey li mana que passas della lo riu e se aleugas apres lo monestir de preycadors prop del pont. E ell deposant passa ab tota la dita gent e don Pero Maça ab cent rocins ab ell e mossen Bernat Centelles axi matex ab alguna gent per acompanyar lo dit deposant e molts daltres e com foren apres del dit monestir de la ciutát de Balaguer e de certes barreres que staven aqui pres del pont isqueren certa gent darmes et balestes fletxes e daltres axi englesos gascons com de nostra nacio e isqueren al dit deposant e la dita gent mataren e naffraren molta gent e lendema vengueren aqui lo governador de Catalunya e mossen Berenguer Arnau de Cervello e mossen P de Cervello e don Anthon de Cardona e mossen Ramon de Bages e molts daltres nobles et cavallers e gentils homens e ab lo dit deposant lo dia segent se aleujaren aquí al dit monestir e aqui son stats prop de tres mesos dins los quals continuament de la dita ciutat de Balaguer son stats combatuts et bombardeyats

et scaramuçats et no solament a ell mas encara un jorn que lo Senyor Rey vench aqui al seu alogament li tiraren de la dita ciutat una bombarda que nol donaren molt luny et vehe ell deposant tot lo dit temps que lo mur de Balaguer era be emantellat et continuament fahien rebellions et bregues contra lo dit Senyor e tots ells qui eren aqui per ell e encara cridaven be dedins viva lo Rey don Jayme dient molts scarns del Senyor Rey.

Encara dient ques maravellaven del testimoni que sabia la justicia per que era vengut aqui contra lo Rey En Jayme e que lo dit don Jayme era en loch que ho podia be hoyr car vehienlo soven passar per lo pont e venie a la torra del pont et moltes vegades armar dalt al castell en un mirador.

Interrogatus com sap les dites coses. E dix que per ço que era present e vee et hoy les coses que dit ha.

Fuit sibi lectum etc.

Die vicesima septima novembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta nominibus quibus supra continuavit inquisicionem predictam ut sequitur.

Nobilis Johannes Dixar testis presentatus et produc-

tus per partem instantem citatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et alias de quibus interrogabitur.

Et primo super XVIII capitulo. E dix que lo Senyor Rey vench sobre Balaguer a V o VI dagost ab molta gent darmes et de peu e ell deposant ab ell e assetga la dita ciutat en lo qual stigue entro a tres mesos dins los quals a vist ell testimoni de la ciutat de Balaguer exir gent darmes a peu e cavall et fer brega et scaramuçar ab gent del Senyor Rey e tirar de la dita ciutat ab ballestes e bombardes et naffrar et matar gents e cridar encara molts de la dita ciutat viva lo Rey En Jayme dientho del dit don Jayme Durgell e en special en una brega que ell testimoni fou nafrat digueren diverses vegades les dites paraules et moltes altres injuries al Senyor Rey e que durant la dita brega se dehia quel dit don Jayme stava al mur mirant aquella ell qual si assi era podia hoir les dites paraules e encara mes vee moltes vegades tirar de la dite ciutat bombardes ves la tenda del Senyor Rey moltes bombardes qui passaven desus e donaven prop. En special vehe un jorn que lo Senyor Rey passava a guardejar on mudaria lo real tirar una bombarda de la dita ciutat que dona no molt luny del dit Senyor et cuyda donar a un trompeta del deposant e altro dia stant lo dit senyor prop de les forques tiraren altra

bombarda de la dita ciutat de Balaguer et dona prop del dit senyor e cuyda matar un ballester viscayo que stava aqui e moltes altres rebellions e breges que fahien contra lo Senyor Rey et sa gent.

Interrogatus com sap les dites coses. E dix que per ço com hi fonch present et ho vehe.

Fuit sibi lectum etc. etc.

Die luna vicesima septima die novembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit inquisicionem predictam ut sequitur.

Nobilis Petrus de Cervilione miles testis presentatus et productus per partem instantem citatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobus de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super prevencione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et interrogatus primo super XVIII capitulo sibi lecto et exposito de verbo ad verbum. E dix esser ver que lo Senyor Rey stant sobre la ciutat de Balaguer ab son exercit reyal per haver a sa ma lo dit Jayme

et la dita ciutat de Balaguer ha vist ell testimoni que es stat fortment resistit al dit Senyor axi per lo dit Jayme com per los qui dins la ciutat eren ab bombardes balestes e en altra manera en tant que per la gran resistencia feta per aquells qui dins la ciutat eren et son stades mortes moltes e diverses persones et altres naffrades del dit Senyor Rey e aço ha vist ell testimoni a ull com fos ab lo dit Senyor Rey en lo dit siti.

Interrogatus si ell testimoni sap que lo dit Jayme fos dins la dita ciutat de Balaguer com la dita resistencia se feya. E dix que hoc et dix car ell testimoni perço com loy viu.

Interrogatus si ell testimoni sap que contra la persona del dit Senyor Rey lo dit Jayme o aquells qui dins la dita ciutat eren de Balaguer hajen gitat o fet gitar o traure bombardes balestes e altres armes. E dix ell testimoni viu que un jorn lo dit Senyor fahie talar una partida de la orta a Pere Yuves de Gosma e altres ab ell e com lo dit Senyor fos anat per mirar ves les forques davant Balaguer ab gran gent entorn del dit Senyor sab ell testimoni que tiraren una pedra de bombarda ves la flota on lo dit Senyor era e dona prop de dit Senyor Rey empero ell testimoni no sab si tiraren al dit Senyor o a la flota de la dita gent. E mes dix ell testimoni que un jorn lo dit Seuyor passa en lo reyal del senyor duch e mentre lo dit Senyor Rey sen tornave ell testimoni dix Senyor guardats vos que los del castell adoben una bombarda et porien vos tirar

com vos tornarieu. E lo dit Senyor encontinent feu ne anar lo comte de Cardona et la major part de aquella gent que ab ell eran venguts et no tira lavors la bombarda et com lo dit Senyor Rey parti per anarsen ab fort pochs lavors despararen la bombarda et feri vers aquella part on lo dit Senyor anave dins lo dit Reyal.

Fuit sibi lectum etc. etc.

Die vicesima septima novembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis consiliarius et vicecancellarius domini Regis et in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit inquisicionem predictam ut sequitur.

Nobilis Johannes Martini de Luna miles testis presentatus et productus per partem instantem scitatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super preventione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super XVI capitulo. E dix ell testimoni que hoy diverses vegades que aquells qui eren en los murs de la dita ciutat cridaven publicament en altes veus viva lo Rey don Jayme dientlo del

dit don Jayme de Urgell e dient paraules semblants en effecte anats vosen ab lo infant don Ferrando Carreter.

Interrogatus super XVIII articulo sive capitulo. E dix que ell testimoni stant ab lo Senyor Rey en lo siti quel dit Senyor Rey tenie sobre la ciutat de Balaguer veu e hoy diverses e moltes vegades que contra los que eren en vers del Senyor Rey los qui eren en la ciutat de Balaguer publicament et manifesta trahien ab balestes bombardes et molts daltres linatge darmes contra aquells qui eren en servi del Senyor Rey e encara veu ell testimoni que trahien e lançaven bombardes enves la partida on era la tenda del Senyor Rey e ixien los de la dita ciutat a breguejar contra los qui eren en servey del dit Senyor quant se acostaven envers les parts o muralla de la dita ciutat per manament del Senyor Rey fahent lis manifesta resistencia.

Fuit sibi lectum etc. etc.

Die predicta XXVII novembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis consiliarius et vicecancellarius domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit inquisicionem predictam ut sequitur.

Nobilis Anthonius de Cardona miles testis presentatus et productus per partem instantem citatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis interrogatus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super prevencione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus super XVII articulo. Dix ell testimoni esser veritat que alcunes vegades hoy dir publicament a los de la dita ciutat rahonantse ab ells dient del dit don Jayme lo Rey En Jayme e nomenaven lo Senyor Rey infant de Castella.

Interrogatus super XVIII articulo. E dix ell testimoni ere veritat que ell stant en servi del Senyor Rey en lo siti quel dit Senyor tenia sobre la ciutat de Balaguer veu e hoy moltes vegades desparar bombardes e ballestes contra aquells qui eren en servey del Senyor Rey e singularment veu ell testimoni que una jornada quel Senyor Rey era en lo siti dels preicadors de la lo riu de la ciutat de Balaguer lançaren del castell de la dita ciutat de Balaguer una pedra de bombarda enves la partida on era lo dit Senyor Rey la qual passa prop dell et a juhii del testimoni dix et daltres havienla tramesa o lançada contra la persona del dit Senyor Rey e aço presumia ell testimoni et los altres per tant com la dita bombarda havien vista parar bona stona havie et no la despararen tro quel dit Senyor jsque del dit

monestir dels preicadors molt assenyalat vestit de vermell e cavalcant en un cavall blanch et axi matex veu ell testimoni que quant se acostaven de manament del Senyor Rey a las portas et murs de la dita ciutat los de aquella hi tiraren ab bombardes balestes e altres linatges de armes faent manifestament als qui eren en servi del dit Senyor Rey resistencia manifesta.

Fuit sibi lectum etc. etc.

Die XXVII novembris anno a nativitate Domini M CCCCXIII in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis consiliarius et vicecancellarius domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit inquisicionem predictam ut sequitur.

Nobilis Geraldus Alamanni de Cervilione miles gubernator Cathalonie testis presentatus et productus per partem instantem citatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobo et interrogatus dicere veritatem quam sciat super prevencione et articulis sive capitulis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo fuit interrogatus super XVI articulo. E dix ell testimoni esser ver que hoy stant a les barreres del pont de Balaguer que deien los de la ciutat de Balaguer al Senyor Rey infant de Castella:

Interrogatus super XVIII. E dix ell testimoni que era veritat que ell testimoni quant lo Senyor Rey vench al siti de Balaguer ell testimoni era sobre lo siti de Agramunt e apres ell testimoni vench al dit siti de Balaguer per servir lo Senyor Rey e veu que diverses vegades exien a les barreras los de la ciutat de Balaguer e scaramuçaven ab aquells qui se acostaven per manament del Senyor Rey en ves lo pont de la dita ciutat e murs et portes de aquella faent manifesta reresistencia et rebellio al dit Senyor et mes veu ell testimoni que moltes vegades los de la dita ciutat de Balaguer trahien ab bombardes ballestes et ab altres linatges darmes contra los qui eren en servi del Senyor Rey. E encara dix que veu ell testimoni una jornada que lo dit Senyor passa e vench al Real et alogament qui era al monestir dels frares preicadors que los de la dita ciutat pararen una bombarda et lavors vench mossen P. de Cervello e dix al dit Senyor avisanmos Senyor que los de la ciutat han aparellada una bombarda duptem que no lançen quant vos partiscats daci. E lavors lo Senyor Rey ordona que los qui eren aqui ab ell anassen de X en X poch a poch per tal que fos dissimulat lo dit Senyor. E axis feu e primerament isque lo comte de Cardona et altres e la bombarda no despara. E apres isque lo Senyor Rey ben assenyalat vestit de vermell cavalcant en un cosser blanch et lavors despararen le dita bombarda envers lo dit Senyor los de la dita ciutat.

Fuit sibi lectum etc. etc

Die vicesima septima novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tercio decimo predicto in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis consiliarius et vicecancellarius dicti domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra continuavit inquisicionem presentem prout sequitur.

Galcerandus de Tarba alias Martinus Luppi de Lanuça miles testis presentatus et productus per partem instantem citatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam super prevencione et articulis sive capitulis ac aliis de quibus interrogabitur.

Et primo super quarto capitulo. E dix que de certa sciencia noy sab les coses contengudes en lo dit capitol mas que aquelles ha hoyt dir en diverses parts axi en Balaguer com en altres parts hon ses trobat e que oy dir aci Menaut de Favars dins Balaguer que lo dit don Jayme e lo duch de Clarença eren companyons darmes e que entre ells era liança e quey havia capitols e cartell e que era fama.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir que mossen Garcia de Sesse e don Anthon Luna sien anats ha Burdeu. E dix que hoc.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir en nom de qui amven. E dix que en nom de don Jayme Durgell.

Interrogatus perque amven alla. E dix que segons fama publica per fer tractes ab lo duch de Clarença ell qual devia enviar VII mil roçins en ajuda del dit don Jayme sobre lo debat del regne.

Interrogatus en queny temps feren les dites coses. E dix que entorn VIII meses o poch mes o menys.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir que lo dit don Jayme trametes diners per donar a la dita gent darmes. E dix que hoy dir a Memau de Favars e a senders seus que sen havien portat VII mil florins en joyeïes e en diners compiants e que aquells havien trets del comtat Durgell e ques eren levats per via de fogatge o de demanda o de gracia.

Interrogatus si sab o ha hoyt dir que de les dites fiances entre los dits duch de Clarença e don Jayme se fes cartes o scriptures o cartells. E dix que ha hoyt dir que sen havia fet cartell. E dix que so hoy dir a molts de casa del dit don Jayme entre los quals li membren mossen Flavia e Memau de Favars e dos senders seus e altres dalires. E hoy el testimoni que lo dit don Jayme dona al dit Memau de Favars un cosser de Anthoni Pon e mossen Flavia li dona un altre.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir que lo dit cartell vinges en mans del dit don Jayme. E dix que ho hoy dir a la comtesa e a dona Leonor e adalguns altres que lo dit cartell era vengut en mans del dit don Jayme e que lo dit dux e lo dit don Jayme eren compayons darmes.

Interrogatus si sap ni ha hoyt dir qui porta lo dit cartell al dit don Jayme. E dix que hoy dir que Menau de Favars lo qual era vengut que per ço com don Anthon de Luna e mossen Garcia de Sesse com a procuradors havien fermada la dita liança es duptaven los dits procuradors poguessen esser revocats que lo dit Menau ere vengut per haver ratificacio e confirmacio del dit don Jayme e que ab la dita confirmacio son retornats al dit duch de Clarença e que de la gent del dit duch de Clarença devia venir III mil rocins et II mil de mossen Eymerich de Comenge e de mossen Johan de Malleo e daltres que per tot lo mes de setembre passat devien esser en la terra del dit don Jayme e devien entrar per Pallars e de les dites coses era fama publica e que oy dir que lo dit duch de Clarença habia pagat tots los V mil rocins per sis mesos e que si mes avant lo dit don Jayme los havia mester que los havia pagar o donar lochs en penyores e ques deie que apres lo dit duch devie venir ab compliment fins als X mil florins.

Interrogatus super V capitulo. E dix que noy sap res

de certa sciencia mas que ha hoyt dir que mossen Eymerich de Comenge qui ere stat pres ja en Arago en servey del dit don Jayme devie entrar ab certa gent per servir lo dit don Jayme trametent li lo dit don Jayme cert argent e que devia metre DCCC homens darmes lança en puny e D. balestes a cavall e altres Dapeu ab ballestes dacer.

Interrogatus a qui ho hoy dir. E dix que a molts entre los altres an Gispert de Guillaniu lo qual era stat trames per lo dit don Jayme ab certa quantitat de moneda al dit mossen Eymerich e a mossen Johan de Malleo e altres capitans que devien venir be XV homens en cap entre los quals era lo vezcomte Dorta et mossen Johan de Campayach.

Interrogatus com sab ell testimoni que lo dit En Guillaniu anas per menar la dita gent darmes en nom et per part del dit don Jayme. E dix que tal era la fama publica en Balaguer e que ell testimoni vehe tornar lo dit En Guillaniu a Balaguer ab los memorials sobre lur entrada fermats dels dits capitans e que devien pendre VIII florins per roci et les aventures per mes.

Interrogatus super VI cp itulo. E dix que sobre les coses contengudes en lo dit capitol no sabia res mas que ho hoy dir a molts de la seguida en special a Treget hom de peu de Gascunya lo qual comtava com havien pres lo castell de Montarago ço es donant fama

que tralladave a Pero Cerdan a Çaragoça et que assi lo hávien pres. E apres hoy dir quel havien retut per V mil florins.

Interrogatus super VII capitulo. E dix que hoy dir que per ordinacio e tracte de don Anthon de Luna eren entrats per dapnificar sos enemichs de don Anthon e que venint prop de Pertusa foren desconfits per gent del Senyor Rey e hi fou pres Basili capita de la dita gent e molts daltres et los restants vengren ab gent del dit don Anthon a Balaguer qui fahien entorn LX rocins ultra los de don Anthon qui eren qualsque XXXVII et que don Jacme los feu bona festa com los vee els vesti de nou ells parti qualsque D florins.

Interrogatus si los dits englesos entraren en favor de don Anthon contra sos enemichs perque apres sen vengueren a Balaguer. E dix que apres que foren desconfits stigueren per alcuns jorns a Alcoleya e don Jayme trames hi que sen vinges de nit a Balaguer e que ell los farie la messio e los socorreria e los vistiria axi com feu segons desus es dit.

Interrogatus si sab o ha hoyt dir perque lo dit don Jayme cavalca deves Alcoleya. E dix que per veures ab don Anthon e formar la procuracio de la liança que devia esser entre ells et lo duch de Clarença et menasen V o VI homens de Balaguer perque fermassen los capitols de la dita liança e fosen presents a la ferma e stant a Spluch hage ardit com los anglesos eren des-

confits e ladonchs tornasen cuytat ves Balaguer e
la lo gobernador de Cathalunya que stava ab certa
darmes davant Balaguer e tantost com lo dit don
me plega aquells sen tornaren ves Leyda.

Interrogatus si sab com havien nom los home
dits que sen mena lo dit don Jayme per fermar
dits capitols. E dix que En Bernat ça Clusa e al
tres burgeses de Balaguer los noms dels quals
membra.

Interrogatus super VIII capitulo. E dix que lo
comte no cavalca ves les parts de Tamarit sino lo
jorn que desus es dit e prengueren un ruch de n
sen F. Derill ab unes beaces dargent. Mas que a
cavalca mossen Fluvia ab tota la gent darmes e
en la terra de Segria prengueren de II mil D fins e
mil cafiços de forment los quals feren portar a B
guer. E dix que altre dia cavalca mestre Tomas
XVIII o XX de cavall e que sen mena be LX hom
preses et unes XV adzembles.

Interrogatus si les dites cavalcades et apresonam
de bens et de persones se fabien de manament e
dinacio del dit don Jayme. E dix que no sap mas
vebia que la gent darmes se receptava ab les pr
en Balaguer e aqui partien la presa e donaven a re
los homens e que don Jayme ne havia lo quint. E
mes ell testimoni que de certa presa que feren la g
de peu de Balaguer de certs bens del real del I

lo dit don Jayme hage sa part ço es lo quint.

Interrogatus super XI. E dix que es ver que don Jayme donava letres de salconduyt et quen dona ço que ell testimoni vee a certs mulatres de Leyda et de Barchinona qui havien restaurada certa roba que era stada presa per lo dit maestre Tomas e altres et que los dits salconduyts portasen en una canya et ques feu crida en Balaguer que algu no fes dapnatge a aquells qui portaven salconduyt e que hoy dir que del dit rescat lo dit don Jayme havia feta gracia al dit mestre Tomas e que ell testimoni les trage al fill de Marti Gil de Paniza qui era pres per lo dit maestre Thomas ell qual li donaren franch e quiti.

Interrogatus super XIII. E dix que diverses vegades apres la declaracio oy dir al don Jayme que la successio li era stada levada injustament que per via masculina pertanya a ell e no a altri et que aço sabia Deu e tot lo mon e que aquestes paraules oy dir al dit don Jayme denant labat de Valladolit ambaxador per lo Senyor Rey a ell trames. E dix mes que oy dir diverses vegades al dit don Jayme que la procuracio que ell havia feta per fer la feeltat al Senyor Rey que ell la havia revocada tantost abans que los dits procuradors anassen a fer la dita feeltat et que ho feu intimar al scriva que habia presa la dita procuracio e que guardassen que los fets se complissen segons los capitols qui eren stats concordats sino en altra manera que no hi hages res fet.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir que lo dit don Jayme diges que si lo Senyor Rey venia deves ell que ell li exiria al encontre que ell lo combatria. E dix que no loy ha hoyt dir ans staut lo dit don Jayme assetgat li oy dir diverses vegades que si lo Senyor Rey li servara la meytat dels capitols quel havia promes ell lo servirie millo que yames hages fet als reys passats pero que james nomenava lo Rey ans lo nomenava infant.

Interrogatus super XVI capitulo. E dix que a oyt dir ell testimoni stant malalt oy dir en lo loch Dos que mossen Fluvia era exit de Balaguer ab CCLXX homens darmes e ab CCC de peu es era mes en Lineola et spera dos jorns mossen Franci Derill qui de Tarrega devie passar ves Leyda e que de fet lo dit mossen Franci passant cami de Leyda la dita gent li isque e lo encalçaren fins a Torragrosa et apresonaren certa gent als quals presoners feren rescatar per un march dargent cascu et partiren de dins Balaguer ab tota la presa que havien feta del dit mossen Franci et que ell testimoni compra del dit boti II cuyraçes e un reliquiari per II florins. E tot aço lo dit don Jayme hage sa part ço es lo quint et sabia greu com no havien pres al dit mossen F. Derill.

Interrogatus super XVI. E dix que es ver que lo vespre de Sent Johan hora de matines don Jayme cavalca et isque de Balaguer ab qualsque CCCL de cavall e

mil homens de peu e vench cami de Leyda fins al tintonal ab la dita gent et apres sen torna e ell testimoni ab ell et quant foren tornats en Balaguer oy dir ell testimoni que la dita gent venien a Leyda per entrar en la ciutat et castell hon havien tracte e quels devie esser liurada porta uberta. E que digueren que eren stats descuberts per micer Tristany per raho que havia certs censalls alli a Leyda e quels avisa.

Interrogatus a qui hoy dir les dites coses. E dix que a molts de la ciutat de Balaguer e a altres dels qui hi eren anats de la dita gent darmes.

Interrogatus si sab ni ha oyt dir si la dita entrada de la dita ciutat de Leyda se fahes per occupar aquella en favor del dit don Jayme. E dix que noy sab res mas que ha oyt dir a aquells que hi eren stats que si fossen entrats hagren haut be CC florins per roci.

Interrogatus si sab ni ha oyt dir que la dita cavalcada se fes per ordinacio del dit don Jayme. E dix que creu ell testimoni que hoc ates que lo dit don Jayme isque ab ells et la dita gent eren a ordinacio del dit don Jayme e quant foren tornats a Balaguer lo dit don Jayme hage sa part de la presa de bons moltons et ovelles e altres coses que havien preses es assaber la quinta part.

Interrogatus super XVIIII. E dix que de les coses contengudes en lo dit capitol tant hi sabem nosaltres

com ell matex. Empero sta en veritat que com ells eren comeses ells se defenien lo mills que podien et que tiraven ab balestes e ab bombardes e devers aquells quils dampnificaren e deffet hi vee matar III homens ab bombarda e ab balesta e que si ells fossen stats tants com los de fora ells los foren anats visitar al Real per veure com eren alotgats e que tenien aigua bullent et oli et calcz e alquitra a Relles pera envasar a aquells qui venguessen ab les bastides deves lo mur e lo vall e havia hi qualsque XXX bombardes aparellades pera tirar a cada bastida X o XI de les quals ni havia dues qui tiraven V o VII quintars.

Interrogatus qui faya les ordinacions o manaments sobre los fets de les armes et guardes e dels trasts et de les guaytes e altres coses qui tocaven fet darmes o deffensio qui dehien de la ciutat. E dix que lo dit don Jayme. E les altres crides qui tocaven ordinacio de la ciutat e dels murs dix ell testimoni que fahie de manament de la infanta de la qual dehie que era la dita ciutat.

Interrogatus si ell sap ni ha hoyt dir que lo dit don Jayme abans que fos assetgat per lo Senyor Rey sen degues partir de Balaguer per anar en altres parts per metre gent darmes en les terres del dit Senyor. E dix que hoc que moltes vegades li digueren que no devia sperar aqui ans anar en Anglaterra e dalli fer matrimoni de una de ses sors o de sa filla ab lo fill del duch de Clarença e que hoy dir que devie entrar ab gran gent

darmes e que aço hoy dir a molts de casa del dit don Jayme en les quals li recordan los Fluvians e altres cambrers del dit don Jayme.

Interrogatus super XX. E dix que es cert quel dit Menau de Favas era en Balaguer ab quals que V de cavall que envides los podien portar e entrats no valien L florins e que stant a Balaguer anava per la muralla mirant lo siti e adobant bastides e algunes deffensions e que un jorn mete una embosca de CL roçins e la gent de mossen Loys de la Cerda e que ell isque e feri en la dita gent e quey vee morir V o VII homens entre una part e altra dels quals hi mori un parent de don Berenguer de Bardaxi a qui dehien Bernat Valent.

Interrogatus si sab ni lia ha hoyt dir que lo dit don Jayme fes o fes fer les coses desus dites ab consell de la comtessa sa mare o daltres. E dix que ell no sap ques consellava mas que vehie soven consellar ab la dita comtessa et a mossen Fluvia e a micer Tristany et a mossen de Malta pero poques vegades et que dix ell testimoni que sabia greu a la dita comtessa perque ell testimoni prenia del real carn o algunes vitualles dient que ella abans menjava rates o gats que res que fos dels enemichs de son fill o seus e que en aço no sap mes.

Interrogatus si deposuit odio vel amore etc. E dix que no.

Fuit sibi lectum etc.

Die intitulata vicesima septi : a mensis novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tercio decimo in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris profesor consiliarius et vicecancellarius domini Regis in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta et nominibus quibus supra processit ad inquirendum de predictis in formam sequentem.

Johannes Cortit miles testis presentatus et productus pro parte instante scitatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super prevencione et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo dix si aço saber sobre les dites coses que apres que de la declaracio de la succesio del regne fou feta a Casp don Jayme Durgell no content de aquella segons ell testimoni hoy dir dellibera exirse del regne et per ço que si ell fes procehiments alguns contra lo regne no li pogues esser pres res del seu feu donacio de tot quant avie a la senyora Infanta et a la comtesa sa mare et a sa germana per pagua de lurs exovars et de lurs drets et aço de les dites donacions sab ell testimoni be. Apres daço parech que lo dit don Jayme se-

gons ell testimoni hoy dir acordas de romanir en lo regne e que com lo Senyor Rey venrie de Arago en Cathalunya que ab gent darmes li isques al cami per conpatrel e sobre aço aempra gran colp de gentils homens axi del comdat com daltres parts et ab aquells et ab gran colp de gascons que ell encara lavors tenie lo dit don Jayme segons ell testimoni hoy dir volie asagar lo dit insult o invasio pero los dits gascons li vengueren amenys et sen volgueren anar et axi mentre los mes dels gentils homens que havie emprats e sobre aço segons ell testimoni hoy dir no li recorde a qui lo dit don Jayme acorda de fer obediencia al Senyor Rey pero ab tal manera et ficcio que no valgues res car dix se lavors entre los de casa del compte en Balaguer que micer Tristany avie trobada manera com no valrie res et per aquesta raho feu que la carta de la procuracio que lo dit don Jayme feu aprestar la dita obediencia al Senyor Rey prengues un notari de Balaguer vedat et que lo dit don Jayme avie trames un missatge darrere los procuradors certificant los com los avia revocats. Empero aquestes coses ell testimoni no sab sino per hovr dir com en aquells dies no fos en Balaguer. Es empero ver que apres que la dita obediencia fou prestada ell testimoni fou en lo castell de Balaguer et stant en la cambra ab dones et donzelles cavallers et gentils homens quen avie alcuns digueren a ell testimoni uda vos noy sou stat en aquestes coses dix ell testimoni no apres fou aqui dit no li recorde perque que la obediencia era prestada et una dona apellada madona Agnes et altres dones de casa de la comp-

tessa digueren hoc prestada es mas no durara gayre car no val res segons diu mossen Garcia dientho de mossen Garcia de Sese lo jove. Seguis que apres daço enguany en lo mes de maig o de juny prop passat un dia per lo mati ell testimoni stant en Balaguer en lo carrer de les botigues vench a ell testimoni mossen Fluvia dientli mossen Johan cavalcareu vos dix ell testimoni no jo on cavalcaria dix lo dit mossen Fluvia un poch que lo senyor dòn Jayme vol que anem. Dix ell testimoni cavalcau vos si cavalcar voleu que jo no cavalcare. E com vench en la vesprada lo dit don Jayme trames a ell testimoni que montas al castell et de fet li dix ell pregua que ell degues cavalcar com ell testimoni li demanas on cavalcarie et perque lo dit don Jayme li dix que En Franci Derill venie de Barchinona lo qual era hom qui li havie fets molts mals et enuig et que en tot cas del mon cavalcasen et quel haguesen si james devien fer per ell. E ell testimoni demanali quanta gent eren et lo dit don Jayme li dix que segons li havien dit ells eren ab lo dit Franci Derill et mossen Johan de Bardaxi ab qualsque cent de cavall quin anaren deves Oscha no dix perque mas presumie tot hom que ho fahien per ço que don Anton no si metes et jo dix ell he aguda una spia que dema per lo mati deuen pasar et de fet ell testimoni li atorga de cavalcar et cavalcaren lo dit mossen Fluvia et ell testimoni et altres molts fins a nombre de CL homens a cavall ab lances en ma et de fet entraren lo dit mossen Franci lo qual encalçaren proch de una legua ell desbarataren apresonant li de la gent de sa conpanya

et rocins et tornaren sen tots a Balaguer ab la presa ell testimoni qui sen ana a un castell de son pare apellat Valfagona. Vench se que apres de alguns dies ell testimoni stant en lo castell de Balaguer et rahonantse ab Bernat de Torremorell lo dit Bernat li dix que una grosa empresa et bella fahien quis farie tost et passaren daquelles noves a altres. Seguis apres que stant ell testimoni en ço de son pare lo comte o lo dit don Jayme scrivi a ell testimoni una letra que vengues a Balaguer et despux altre sen que ell testimoni noy volch anar et ell lin feu una letra et ladonchs ell testimoni hi ana e com hi hi fou lo dit don Jayme li dix siy avie sa gent et ell testimoni li dix que no e lo dit don Jayme li dix que ell lo pregave quey tornas et que la amenas en continent car ell devie haver Juneda per lo mati et com ell testimoni li digues que no cavalcarie si donchs lo dit don Jacme no cavalcaria ell li dix que no cavalcarie personalment et sobre aço ell testimoni si parti dell et ana per sa gent ab la qual torna aquell dia metex en Balaguer et con fou en lo mercadall troba ja lo dit don Jayme aqui armat et mossen Fluvia ab son standart et gran res tota laltra gent. E lo dit don Jayme ab tots ells parti daqui et feu la via de Menargues et daqui passaren a la torre de Camporels et foren se desviats de la gent de peu e anats be avant aturarense en un pla et aqui lo dit don Jayme los pregua que fesen ço quels dirie mossen Fluvia et que aguesen per crit ho ensenya Arago et Sant Jayme et que no robasen la ciutat per res et ell testimoni entro ali no sabie que contra Lęyda anasen et aço et al-

tres noves per lo dit don Jayme dites ell sen torna ab lo bisbe de Malta et ab mossen Alfonso Suarez e lo dit mossen Fluvia et ell testimoni et los altres anaren fins al pont de Picabay et aqui trobaren la gent de peu et en aço fonc ja lo sol exit en tant que tot hom los poguera veure de luny e sobre aço tornarensen a Menargues e aço ere lo dia de Sant Johan et stigueren aqui aquell dia e lo diumenge et lo diluns apres fins a la nit que lo dit mossen Fluvia los dix que tornasen a Leyda et de fet cavalcaren aquella nit et vengueren ferir als portals ab lances et altres armes e axi metex alcuns de la gent de peu triguejaren ves la ciutat de Leyda aqui matex alcuns homens de peu meteren foch a moltes garberes de blats que havie aquen et partint daqui anarensen a Vilanova de Segria et daqui ell testimoni sen ana a Pinyana pero hoy dir que mossen Fluvia ere anat a Benavent el havie pres et havie fet fer sagrament et homenatge als homens que aguesen per senyor lo senyor don Jayme et quey avie mes per capita un a qui dien Lorenç hoy mes avant dir ell testimoni que lo dit mossen Fluvia ab tota laltra gent eren anats ha Alguayre et que havien agut dels homens de la dita vila set cents cinquanta florins et que nols fesen mal et axi stigueren aquen alguns dies e ell testimoni tornasen de Pinyana a Balaguer e ladonchs lo dit don Jayme pres a parlament En Luys de Meya et ell testimoni pregant los quell aconpayasen car ell volie anar fins a lo Grado et veures ab don Anton de Luna qui devie esser ab alcuns missatgers del duch de Clarença qui demanaven ho volien que ell personalment fermas

certes ligançes qui eren ja fermades per procurador entre ell et lo duch de Clarença lo qual segons dix avie profert de valer contra totes persones ab IIII mil caps de baçinets o ab tot son poder et lo dit Luis et ell testimoni digueren hoc mas senyor com no sen tornaren dix ell dintre VIII jorns serem tornats et la jo pendre los anglesos et aquella gent qui es entrada ab don Anthon et entre nosaltres et aquells serem ja uns vuyt cens ho mil roçins et si lo governador ni altrins ve aquen entorn veurets com los adiobarem e de fet lo dit don Jaymé cavalca et ell testimoni ab ell et anaren fins ha Spluchs et combaterenlo et aqui agueren nova que Basili qui ere un capita dels angleses ere desbaratat et tornasen e tantost que foren tornats a Balaguer ell testimoni se parti de la sequela et companya del dit don Jayme et feu la obediencia que devie al Senyor Rey. Dix mes interrogat si aver hoyt dir en aquells metexos dies al dit don Jayme que dins fort pochs dies devien esser a Balaguer en sa valença mossen Eymerich de Comenge et mossen Johan de Malleo ab CCC roçins.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir perque lo dit don Jayme fahie la dita ligança ab lo duch de Clarença ne fehie venir la gent darmes strangera et contra qui. Dix que nou sab de cert mes ere et es presumpcio sua et daltres que per conquistar lo regne.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir perque fahie fer

lo fet de Leyda. Dix que per aver et tenirla a sa ma si sostenir la pogues.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir ab consell ni inducciо de qui lo dit don Jayme fahie les dites coses mes que mes. Dix que lo dit don Jayme de nenguns afers si de fort pochs no prenia consell sino de la comtesa sa mare et de mossen Fluvia et de micer Tristany axi que es presumidor que de consell daquells ho faes.

Fuit sibi lectum etc. etc.

—

Die XXVIII novembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII in civitate Ilerde honorabilis Bernardus de Gualbis utriusque juris professor consiliarius et vicecancellarius domini Regis in personam ejusdem domini Regis instante parte supradicta in nominibus quibus supra continuavit dictam inquisitionem ut sequitur.

Johannes Exemeni de Solanova miles testis productus et presentatus per partem instantem citatusque per Johannem Garcia virgarium audiencie domini Regis juratus coram dicto Jacobo de Urgello et interrogatus dicere veritatem quam sciat super prevencione

et articulis sive capitulis in ea contentis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo fuit interrogatus si sabia que alguna liança fos feta entre lo duch de Clarença e lo comte Durgell segons en lo quart capitol se conte. E dix que hoy dir que don Anthon de Luna era anat a Bordeu e mossen Garcia de Sesse e Johan Domenech ha tractar la dita liga e que la haurien finada. La manera dix ell que nos sabia quine fou sino que hoy dir al comte que mossen Fluvia havia aduyt los capitols que foren fermats entre ell ell duch.

Dix mes interrogat sobre la entrada dels angleses esser ver que en tot ço que el comte havia affer se cobreria de ell testimoni et de tots altres qui en sa casa fossen ne fahie res sino a consell de sa mare e de aquells qui ella volie e son los quis seguexen mossen Fluvia micer Tristany et alguns factors seus. Empero hoy dir que Johan de Fluvia ab XXV de cavall sen porta VII mill florins per a pagar la gent que don Anthon metia de Gascunya dels quals metien en fama que eren III mil rocius.

Item dix interrogat de la correguda den Franci Derill que noy sabia als sino que fou dat carrech an Johan dez Pont quen nom seu tenguessen pas a mossen Franci Derill dient que fou a la mort de son pare del dit Johan dez Pont.

Item interrogatus de la empresa de Leyda. Dix que tot lo tractament feu la comtessa et micer Tristany et mossen Fluvia ab alguna gent de poch affer de Leyda e neguns dels qui hi foren no sabien hon anaven tro que fom prop del pont de Picavall quel comte los prega haguessen aquell dia a mossen Fluvia per capita e ell se parti de ells acompanyant lo mossen de Malta et mossen Alfonso Cuareç et Pero Barbes.

Item apres interrogat. Dix que corregeren en Segria e anaren a Vilanova la qual trobaren despoblada et haviay molts viures dels quals guastaren en menjar per ells e per ales besties et apres buydaren algunes ciges de blat lo qual la major partida feu dur la comtessa a Castello de Farfanya.

Item dix mes interrogat que ells anaren davant la vila de Alguayra et axi com aquells que havien alguna fretura de moneda menaçaren los de robar et de cremar et los homens del dit loch rescatarense en DCC florins los quals foren compartits a la gent de cavall.

Interrogat mes dix que sobre lo cavalcar que lo comte feu en les partides de Tamarit de Litera que fou acordat per son consell acostumat que lo dit comte anas Alcoleya per avistarse ab don Anthon e ab los angleses et anant la dita via trobaren certa gent de Tamarit de Litera en un castellet ques nomena Spluchs et combateren lo dit castell e nol pogueren entrar e dormim

alli la nit e hagem ardit com Basili era pres et sbaratat et lo confessor ab alguns dels altres li consellaren que ell sen devia tornar car ardit avien que gran gent de aragonesos et de castellans los eren a part davant e los cervellons a part derere e que en totes guises ell sen devia tornar e a gran força feren lon tornarde que ell apres los ha dat carrech que per aquella tornada perde son feyt et no per als.

Item sobre le iançes et tractes de Gascunya interrogat e dix no saber als sino que lo dit comte trames an Gerau Dalos et an Guilamiu et al rector de Vilafameç dientli la comtessa continuament que aquests adurien gran gent darmes e continuament la dita comtessa fahie letres falses metent fama que gran gent de anglesos e de gascons venien en valença de son fill.

Item interrogatus. Dix que la comtessa manava quel Senyor Rey fos dit infant et qui als ne fahie la fahie fort fellona entant que davant della negu no gosava nomenar lo real dient ella que on no havia Rey nos devia nomenar reyal sino setge.

Item interrogatus dix en conclusio que lo comte no fahie ni gosava fer sino tant com sa mare manave et volia la qual tractava mal a la infanta et no gayre be a dona Secilia en tant com la dita dona Secilia era en conpanya de la infanta et axi matex perque no volie semblar a la dita mare en maneres. A la final tota gent

qui no seguia lo voler della et de mossen Fluvia era en aquella casa mal tractat per bo que fos.

Fuit sibi lectum etc.

Die XXVIII novembris anno predicto fuerunt recepti testes sequentes.

Nobilis Simon de Muro miles testis etc.

Et primo interrogatus si ell testimoni fou present com lo noble mossen Guerau Alamany de Cervello governador de Cathalunya fou a Balaguer enguany un digmenge quis comtava XVI dia de juliol et para o feu estar la gent Darimon qui ab ell ere alt en lo pla de la Rapita prop de una creu qui es al entran de la orta. Dix que hoc.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que lo dit governador fes fer crides algunes prop Balaguer ne hi fes presentar letres del Senyor Rey. Dix esser ver que lo governador dix a ell testimoni et a mossen Ramonet de Peguera a mossen Macia de Puig an Jacme Alamany de Bellpuig et a alguns altres que anassen ves Balaguer per acompanyar En Luis de Torremorell son scriva et un porter et certs trompetes qui segons parie devien o volien fer prop la dita ciutat una crida o presentar letres et de fet ell testimoni et los altres damont dits hi anaren fins al cap del pont de Balaguer

o aquen prop on viu que alguns homens de Balaguer qui eren aqui a peu lus isqueren al encontre els tiraren ab algunes ballestes et nafraren lo dit Jacme Alamany de Bellpuix ab un passador bax en les anques. E axi com sen tornaven et aquells de Balaguer los seguien vee ell testimoni que En Ramon Fuster porter posa aquen no molt luny de la casa de la comtessa en lo cami riba de una tapia una asta de lança ab una letra o trellat de letra no sab empero ell testimoni que contenie et tornarensen tots.

Interrogatus si ell testimoni sab o creu que la dita letra o trellat vengues a noticia de aquells de la dita ciutat de Balaguer. Dix que bes te per dit que hoc car aqui romas et aquells de la ciutat quils venien darrere la degueren be veure.

Jacobus Alamanni de Pulcropodio domicellus testis.

Et primo interrogatus si ell testimoni fou present com lo noble mossen Gerau Alamany de Cervello governador de Cathalunya fou a Balaguer un digmenge quis comtave XVI dies de juliol et para o feu estar la gent darmes qui ab ell ere en lo sol del pla de la Rapita pres de una creu qui es al entrant de la Orta. Dix que hoc.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que lo dit gobernador fes fer crides algunes prop Balaguer

ne hi fes presentar letres del Senyor Rey. Dix que hoc presentar ni feu.

Ieterrogatus com ho sah. Dix que lo dit governador digue a ell testimoni et a altres que anassen ves la dita ciutat de Balaguer per acompanyar lo seu scriva et un porter et trompetes qui devien fer lavos certes crides o requestes et devien posar aqui una letra del Senyor Rey et de fet hi anaren et ell testimoni et altres passaren fins al cap del pont et aqui isqueren lus alguns homens de la dita ciutat a peu ab lances et ballestes quils feren brega e nafraren ell testimoni ab un passador en les anques. E ell testimoni et los altres tornarensen et hoy dir lavors ell testimoni entre ells que lo porter havie posada aquen una letra en una cana o barra alt pero ell testimoni no viu com la posa.

Interrogatus si ell testimoni sab o creu o presumex que la dita letra vengues a noticia de aquells de Balaguer. Dix que enten que hoc car aquells que ha dit quels isqueren al davant els feren bregua lus vengueren un troç darrere et ho degueren veurer.

Ludovicus de Torremorell notarius et scriptor gubernacionis Cathalonie testis etc.

Et primo interrogatus si ell testimoni fou present con lo noble mossen Guerau Alamany de Cervello governador de Cathalunya fou a Balaguer un dicmenge quis comptave XVI dies de juliol et para o feu estar la

gent darmes qui ab ell ere ab sol de la pla de la Rapita pres de una creu qui es al entran de la orta de Balaguer. Dix que hoc crehi.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que lo dit governador fes fer crides algunes prop Balaguer ni hi fes presentar letres del Senyor Rey. Dix aço saber que lo prop dit dia lo dit governador mana a ell testimoni que fes un trellat de una letra del Senyor Rey quis dreçava als jurats pahers et prohomens de la ciutat de Balaguer et de tots altres castells viles et lochs dels comtat Durgell et vezcomtat Dager et de qualsevolgues terra qui fos estada del egregi En Pere quondam comte Durgell ab la qual letra lo dit Senyor Rey efectualment ere vist manar als dits pahers jurats et prohomens que com ell per ço com se dehie que don Jayme Durgell fill del dit comte En Pere volie metre gents darmes destranya nacio en lo regne etc. et ell per via de remey et de tuicio de la sua cosa publica hagues delliberat et manat al dit governador ques prengues a la sua ma reyal la dita ciutat et totes les dites viles castells et lochs per ço que dan non vingues a sa terra que a la dita aprehensio per lo dit governador faedora no fessen ne donassen empatxament algu e de fet ell testimoni feu lo dit trellat et ab lo dit trellat et ab dues altres letres del Senyor Rey la una de les quals se dreçava al dit don Jayme manantli que no fes contra a la aprehensio damunt dita et laltre se dreçava als barons nobles cavallers gentils homens et generosos de la companyia o sequèla del dit don Jayme manant

ques partissen dell et que no faessen empatx a la dita apreensio ell testimoni et En Ramon Fuster per manament del dit governador acompanyats de mossen Ramon de Peguera et de mossen Simon de Mur et mossen Macia dez Puig den Jacme Alamany de Bellpuig et daltres cavallers et gentils homens ab dos trompetes partiren della on tota la gent darmes era et anaren deves Balaguer per cor de presentar les dites letres a aquells a quis dreçaven o al menys de publicar les ab veu de crida prop la ciutat si aquells de la ciutat ho permetessen. E com foren un poch avall en la orta los trompetes se aturaren que no volgueren anar pus avant dient que no eren armats et que no volien morir et lo porter axi matex repropia un poch pero ell testimoni lo feu seguir avall et mentre ell testimoni debatia ab los dits trompetes et porter que seguissen los dits cavallers et gentils homens hagueren cuytat de anar fins al cap del pont de Balaguer o aquen pres en tant que com ell testimoni fou ves casa de la comtessa en un cami tapiat quey ha ell testimoni encontra los dits cavallers et gentils homens qui sen tornaven et viu que lo dit Jacme Alamany de Bellpuig tenie un passador ficat en les anques et viu que lis venie a peu alguns homens detras qui tiraven continuament ab ballestes vers ell testimoni et los altres qui aqui oren et hoy que aquells del mur lus cridaven als traydors et veent ell testimoni que la dita gent de la ciutat nols accullien de manera quey poguessen fer sagrament les presentacions de les dites letres ne les dites crides dix al dit porter que posas aqui lo trellat de la dita letra quis

dreçava als probomens et de fet lo dit porter posa aqui arrimat a una paret no molt luny de la casa de la comtessa lo dit trellat en una asta de lança e tornarensen et ha hoyt dir despuys ell testimoni que un hom de Balaguer apellat Nesforça leva la dita asta qui caygue et que mossen Vilafranqua pres lo dit trellat el sen mes a Balaguer.

Proxima dicta die.

Asbertus de Vilafranqua miles etc.

Dix si aço saber sobre les dites cosas que apres que la obediencia fou prestada per lo dit don Jayme Durgell o per sos procuradors al Senyor Rey enguany en lo mes de maig o vers juny estant ell testimoni en Balaguer mossen Flovia volch cavalcar et fehie o volie fer la via de Tarrega segons dehie per . . . . . e cavalquaren ab ell mossen Johan Cortit et molts altres et com foren fora la orta de Balaguer encontraren un hom mercader de Cervera qui tenia botiga a Balaguer lo qual lus dix que En Franci Derill ab L o LX de cavall partie la donchs de Tarrega et que fehie lo cami de Leyda per ajudar et soccorrer a mossen Riambau de Corbera qui ladonchs regie loffici de la governacio de Catalunya a fer certs procehiments que fehie contra la comtat a llur parer injusts et ladonchs lo dit mossen Flovia dix que pus axi ere et ells venien per correr dissipar et barrejar lo comtat que aytambe si haurien

a parar com ells vinguessen et axi que mes valie que ara anassen a ells et que si cuytassen. E de fet tots ensemps feren la via de Lineola et daqui meterense en aguayt en cert loch et venint lo dit mossen Francesch Derill et sa gent encalçaren et desbaratarenlo et apresonaren de ses gents et rocins et robes les quals coses tots menaren et meteren dins Balaguer sabents et consintentsho lo dit don Jayme et la comtessa sa mare la qual se mostra esser fort alegra com lo dit mossen Franci ere stat desbaratat et per ço com ell testimoni no mostrave adabans haver plaer dels parlaments que per los dits don Jayme et per la dita comtessa et altres fahien del Senyor Rey et dalguns altres nomenant lo dit Senyor Rey infant de Castella et per ço com ell testimoni lo nomenava Rey et parlava be dalguns de qui ells malparlaven havien lo quecom en sospita axi que com allo del dit mossen Françi fou estat la dita comtessa loava molt lo fet et com ell testimoni ere devant ella et ses donzelles dehien ella et elles fora espiots fora que a la fe reebut han et unes altres paraules descarni. Aço passat seguis que deves la festa de Sent Johan lo dit don Jayme volch cavalcar et feu cavalcar tot hom et hac axi matex gent de peu et isqueren de Balaguer et feren la via de Corbins et com foren vers a Ulla passaren laygua de Noguera entre Corbins et Albesa et vers anant lo dit don Jacme los aparta a parlament et dix lus hoynt ell testimoni com ell devia haver aquell dia o matinada com aço fos en la nit la ciutat de Leyda et axi quels demanava de consell si ell hi iria o fou per tothom dit que noy devia ell

anar et lavors lo dit don Jayme lus dix que haguessen per capita mossen Flovia et que haguessen per crit, o per ensenya Arago et Sent Jacme et aço dit partis dells et despuys ell anaren fins al pont de Piquabay faent lo cami o via de Leyda et daqui tornarensen que no anaren pus avant mes lo dimarts seguent tornaren a la dita ciutat de Leyda et hac hi alguns dels ço es homens darmes qui anaven fins al portal de la ciutat del mur de la qual lus trameteren pedres et passadors et daqui partint anarensen en Segria et aqui apresonaren homens prengueren lochs et altres coses.

Seguis apres que estant ell testimoni en Balaguer et havent hoyt dir que lo governador de Cathalunya venie ab gent darmes o ere ja vengut en Leyda et que lo Senyor Rey se aparellava de venir apres tantost ell testimoni dix al dit don Jayme que prengues consell que farie car pus que lo Senyor Rey venie ell testimoni no volie res fer contra ell ne fes compte que ell testimoni fes armes contra lo dit senyor si venie car vergonya li serie que fos escrit en sa casa ell hagues per Rey et que hara fes res contra ell majorment la on fos sa persona. E lo dit don Jayme li dix que nos curas daxo car ell penrie tal partit de si matex quel infant de Castella no poria fer dan a ell ni a ell testimoni ell hauria tal socors dins breu.

Subsequenter ipsa eadem die vicesima octava novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadring

simo tercio decimo prelibato dicto serenissimo domino Rege in camera regia sui castri civitatis Ilerde personaliter existente comparuit coram eo nobilis Franciscus Derill antefatus qui procuratorio nomine quo supra ac alias pro suo familiari interesse ut prefertur presente ibidem dicto Jacobo de Urgello delato suplicavit et petit processum inquisicionis hujusmodi quo ad dictum Jacobum publicari et pro publicato haberi salvo tamen protestato et retento sibi quod possint plures testes et alias quaslibet probaciones producere et oferre et jam productos et etiam dictum Jacobum delatum iterum et tociens quociens sibi expediens aut necessarium fore videbitur reinterrogari facere.

Qua siquidem supplicatione facta serenissimus dominus Rex jamdictus per organum Bernardi de Gualbia utriusque juris doctoris et vicecancellarii sui dixit quod ipse sub protestacione salvitate et retencione predictis et aliis assuetis et debitis publicabat inquisicionem eandem quo ad dictum Jacobum de Urgello tamen eademque habere volebat pro publicata.

Facta igitur publicatione jamdicta dictus dominus Rex ore proprio interrogavit dictum Jacobum de Urgello si volebat dicere aliquid in predictis. Qui Jacobus flexis genibus respondit hoc quod sequitur in efectu. E dix que lo jorn qui ell se mete en poder del Senyor Rey ho feu confiant de la misericordia del dit Senyor del qual confiava que esguardant lo deute que ha ab ell qui devalla de la sanch sua e propi linatge es

a saber de la casa Darago et del deute que la Infanta sa muller ha ab lo dit Senyor qui es germana de la Senyora Reyna sa mare ques hauria misericordiosament vers ell axi com a virtuos Rey e misericordios senyor. Et jatsia que aqui vinguessen molts testimonis e los demes los quals per ço qui ha fet en temps passat merexerian mills perdre lo cap que venir davant lo Senyor Rey empero ell no volia contradir a ells ni als altres ans confiava e ho remetia a la consciencia e misericordia del dit Senyor e no contrastant tot aço se sotsmet a tot ço que al Senyor Rey plaura.

Et hiis peractis dictus nobilis Franciscus Derill obtulit peticionem sequentem in scriptis.

Ex causis in inquisicione presenti contentis et aliis constat dictum Jacobum de Urgello magestatem regiam offendisse comissiseque multifarie crimen lese magestatis et alia multa enormia criminà publica et detestanda propter quod supplicat excellencie regie Franciscus Derill miles procurator predictus dictum Jacobum dicta crimina comissise declarari ac per regiam sentenciam declarari et ex hinc eundem Jacobum ad penam debitam et statutam condempnari per eandemque sentenciam declarari ex indiciis bona dicti Jacobi fuisse a tempore perpetrati sceleris publicata et regio erario applicanda et in premissis et circa ea petit et supplicat dictus procurator erarii jus et justiciam fieri et servari salvo jure ad IIII etc. juxta edictum.

Dicta autem peticione oblata serenissimus dominus Rex interrogando dictum Jacobum de Urgello dixit ei que si ell volia hoir los testimonis e les deposicions de aquells o haver translat de aquells e de les altres coses produides e donades en lo proces ne contradir a aquells que ell lo lin faria donar e li donaria advocats et ço quis pertangues.

Et dictus Jacobus dix que perseverava en ço qui havia dit damunt.

Iterum dictus dominus Rex viva voce interrogavit Jacobum eundem verba eadem vel similia proxime dictas ei dicens qui Jacobus dixit se perseverare in predictis.

Hiis omnibus ita gestis nobilis Franciscus Deril procurator qui supra renunciavit et conclusit in causa hujusmodi quo ad dictum Jacobum tamen supplicans eidem domino Regi quatenus dignaretur habere pro reuunciato et concluso in eadem protestando tamen quod propter hoc non videatur renunciare quin possit alios condelatos prosequi prout decet.

Et dictus dominus Rex dixit quod habebat pro renuntiato et concluso in dicta causa quo ad ipsum Jacobum tamen retinens sibi atque salvans quod posset contra alios condelatos de predictis procedere et procedi facere quociens sibi videretur expedire.

Peractis igitur omnibus supradictis idem serenissimus dominus Rex supplicante instante et requirente prefato nobili Francisco Derill quibus supranominibus utrique parti ibidem presenti ad audiendum difinitivam sentenciam in hujusmodi causa diem crastinam in eodem castro precisse et peremptorie assignavit.

Adveniente autem die superius ad audiendam sentenciam parti utrique assignata coram serenissimo domino Rege prefato comparuit dictus nobilis Franciscus Derill procurator jamdictus qui nominibus quibus supra ad faciendum fidem de sui potestate obtulit seu produxit.

Item produxit idem nobilis procurator quoddam procurationis instrumentum factum dudum per dictum Jacobum de Urgello Gasperto de Guilaniu scutifero suo cujus tenor talis erat.

Cunctis pateat evidenter. Quod nos Jacobus de Aragonia dominus comitatus Urgelli vicecomitatusque Agerensis confisi ad plenum de legalitate probitateque vestri Gisperti Daguilaniu scutiferi de domo nostra dilecti gratis et scienter facimus et constituimus procuratorem nostrum certum et spetialem et ad scripta inferius generalem vos eundem Gispertum presentem et onus hujusmodi in vos sponte suscipientem videlicet ad tractandum et conveniendum illis viis et modis qui-

bus poteritis quod Fortunius de Lasies veniat cum trescentis roncinis ad nobilem Antonium de Luna videlicet cum centum hominibus armorum centum pillars quadraginta ballistariis equitantibus et sexaginta patges bene armatis et encavalcatis secundum ejus modum et normam possitis necminus alios homines armorum solidare ut veniant in nostro servicio et incontinenti quod in regno Aragonum fuerint monstram accipiatis ab eisdem accipiendo a quolibet eorum sacramentum quod bene et legaliter se habebunt in servicio nostro ac dicti nobilis Antonii de Luna secundum quoddam memoriale quod idem Fortunius defert secum nostra manu signatum et nostro sig llo secreto sigillatum ut in ipso latius continetur possitisque nec minus pretium sive solidum ac stipendium eisdem conferre secundum dicti memorialis conventionem recipiendo ab eis et a quolibet ipsorum securitates tam sacramenti homagii et cartellorum quam aliorum in hiis solitorum ei prout vobis bene visum fuerit et generaliter omnia alia faciendum que in predictis necessaria fuerint ac etiam oportuna queque nos facere possemus personaliter constituti. Volentesque vos dictum procuratorem nostrum relevare ab omni onere satisdandi fidejubentes in his pro vobis promitimus vobis et notario infrascripto tanquam publice persone pro vobis et aliis omnibus quorum interest et intererit recipienti et paciscenti ac etiam legitime stipulanti judicio sisti judicatumque solvi cum suis clausulis universis nos semper habere ratum gratum validum atque firmum quidquid per vos in predictis actum fue-

rit sive gestum et nullo tempore revocare sub bonorum nostrorum omnium obligacione. Actum est hoc in civitate Balagarii nona die septembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo undecimo.

Sig✠num nostri Jacobi predicti. Qui hec concedimus et firmamus.

Testes hujus rei sunt honorabilis Tristandus de Luçano dicti domini consiliarius et Fortunius de Lusies jam supradictus.

Sig✠num mei Petri dez Torren auctoritate Regia notarii publici per totam terram domini domini Regis Aragonum qui predictis interfui eaque scripsi et clausi cum supproposito in XI linea ubi legitur eisdem conferre loco die et anno prefixis.

Produxit etiam idem nobilis Franciscus Derill pro sua intentione fundanda quoddam publicum instrumentum hujusmodi seriey.

Noverint universi. Quod singuli presentes pariter et futuri quod porsonaliter constitutus in Tholosa anno et die infrascriptis in mei notarii et testium infrascriptorum presentia nobilis et potens vir dominus Petrus Raymundi de Rapistanguo miles dominus loci de Campanacho non inductus ut dixit ad infrascripta facienda vi aut deceptione persone alicujus sed gratis et ejus certa sciencia per se et suos heredes ac successores

quoscumque recognovit concessit et in veritate confessus fuit se revera ac legittime habuisse et recepisse ab excellentissimo principe domino Jacobo de Aragonia comite Urgelli licet absenti et Bernardo Lerato et Gisperto de Aquilomen procuratoribus dicti domini comitis presentibus una cum me notario infrascripto et persona publica predicto domino absente et aliis quorum interest intererit aut interesse poterit in futurum stipulantibus et recipientibus videlicet quadringentos vigenti florenos auri Aragonie et hoc in deductionem et defalcationem vadiorum per prefatum dominum comitem ut ibidem dictum fuit et assertum eidem domino Petro premissorum pro solutione unius mensis quatuordecim hominum armorum in quibus esse debent quatuordecim homines armorum quatuordecim pillardi et quatuordecim famuli sive patges cum quadraginta duobus roncinis quos dictus dominus Petrus ducere debet infra regnum Aragonie ad servicium dicti domini comitis prout contineri dicitur in capitulis et conventionibus factis inter prefatum dominum comitem seu dictos ejus procuratores ex una parte et predictum dominum Petrum ex altera quequidem capitula et conventiones dicti dominus Petrus et procuratores dixerunt contineri in quadam papiri cedula quam michi notario infrascripto ibidem tradiderunt pro inserendo in presenti instrumento sub hac forma. Tots los pactes seguents es stat convengut et concordat entre En Bernat de Lorach et Gispert Daquilania en nom del molt excellent Senyor lo Senyor don Jayme Darago el noble mossen Pere Ramon de Rabastems Senyor de

Campanyach quell dit noble mete en les parts de la en servey del dit Senyor quatorze homens darmes e quatorze pillarts axi que seran entre tots ab los patges quarantadus rocins. Item tot primerament lo dit mossen Pere Ramon li menara quatorze homens darmes e aitants pillarts. Plau als dits En Bernat et Gispert en nom del dit Senyor.

Item demana per mes trenta florins per home darmes ab son pillart et page que son tres roncins. Plau als dits Bernat e Gispert en nom del dit Senyor.

Item demane que en cars quel dit Senyor no cavalch que li sia donada guarnio hon haja castell e que daqui enfora puscha servir lo dit senyor et salvar si matex et sa companya. Plau als dits En Bernat e Gispert en nom qui dessus.

Item demane quels dits Bernat e Gispert en nom del dit senyor facen seguir e pagar lo guatge per tres meses. Plau als dits Bernat e Gispert et per tant com lo dit mossen Pere Ramon et la dita sua gent aturaran en servey del dit Senyor.

Item passats los dits tres mesos en lo cars quel dit mossen Pere Ramon ni home de sa companyia prenguessen qualque home que fos cap de guerra que lo dit Senyor nol los pusque pendre sens que nols don deu milia florins. Plau als dits En Bernat e Gispert en nom del dit Senyor.

Item que si lo dit mossen Pere Ramon penra cavaller o altre qualsevol que no fos cap de guerra que lo dit Senyor no loy pusque levar ans loy jaquesque a lur voluntat si donques no era home que hages mensfet al dit Senyor en aquell cars lo dit Senyor hagues a donar finança rahonable. Plau als dits En Bernat e Gispert en nom qui dessus empero que si algun debat entrevenia en aquest fet que sien jutges un gentil home de cascuna part.

Item que del jorn quel dit mossen P. Ramon partira del hostal de mossen Gerant de Malleo o de mossen Johan son fill o del loch de Foix enssemps ab lo dit mossen Johan li sia comptat hostalatge avant per ses jornades estro tant que sie en lo comtat Durgell e del retorn per semblant manera. Plau als dits En Bernat e Gispert en nom del dit Senyor de darli VIII o X jorns fins sia a Balaguer e per semblant de son retorn.

Item demane que si cars era quel dit mossen P. Ramon ne home de sa companya era malalt no los gitat de guatges. Plau al dit Senyor que de la persona sua o del vailet quel pensara et per conseguent daquells que seran preses o malalts que aquests seran scusats e hajen lur gatge empero los altres que restaran de sa companya agen a servir responent lus de lurs gatges e lo damunt Senyor don Jayme Darago demane al dit mossen Pere Ramon et ses gents se obliguen entrar de les parts de la per son servey ab quatorze ho-

mens darmes e quatorse pillarts axi que sien ab los patges quaranta dus rocins. Plau al dit mossen P. Ramon.

Item quels dits quaranta dos rocins fara entrar en aquelles parts lo dit mossen P. Ramon en vindra al dit Senyor dins spay de vuyt jorns continuament comptadors apres quel gatge li sera desliurat e pagat la hon sia dins Cathalunya per servirlo e per fer en segur tot ço e quant per lo dit Senyor sera ordenat e manat a ell e a la dita gent darmes contra qualsevol personas exceptat lo Rey de França e son primogenit. Plau al dit mossen P. Ramon.

Item quel dit mossen P. Ramon e ses gents prometen es obliguen que serviran be e lealment lo dit Senyor e aturaran de la part della tant com los haura necessaris ne lo dit Senyor los volra e encara prometran que quatre meses apres quels haura donat comiat no serviran ne valran a alguna persona que sia contra lo dit Senyor. E de aquestes coses faran o fer faran lo dit mossen P. Ramon e los altres homens darmes de sa companya bones e fermes seguretats ab sagraments e homenatges cartells reversaments darmes penes e altres fermes obligacions que deuen es acostumen de fer en semblants fets. Plau al dit mossen P. Ramon. E lo dit mossen P. Ramon e los altres homens darmes de sa companyia prometran e juraran sobre los sants quatre evangelis en faran homenatge a cascun de Cathalunya e segons fur Darago al dit Senyor o als dits

Bernat e Gispert en loch seu de atendre e complir totes les dites coses e haver se en aquells e envers la honor ben avenir e servey del dit senyor be e lealment volent que si lo contrari fahien ço que Deu no vulle que sien hauts ipso facto per avols falsos bares e traydors seus que no sen pusquen scusar per negun linatge darmes ne en altra manera e que encara lo dit senyor los puxe fer revesar les armes com a fementits e en altra manera aquells fer afrontar en tota aquella forma o manera que al dit senyor sera benvist e no resmenys per major seguretat del dit senyor metran e romanran a ull en rehenes dos de lur companyia aquells que volran elegir los dits En Bernat e Gispert en nom del dit senyor los quals prometran e faran sagrament e homenatge de no partir se del dit senyor fins la dita gent darmes sien de part della segons dessus es stat promes e convengut obligantse per totes les dites coses atendre et complir lurs persones e bens. E totes les dites coses plaen al dit mossen P. Ramon de Campanyach. Quos quidem quadringentos viginti florenos auri dictus dominus Petrus a prefato domino comite licet absente stipulationibus quibus supra intervenientibus se habuit et tenuit ut dixit pro bene paccato pariter et contento. Quosquidem quadringentos viginti florenos auri memoratus dominus Petrus Raymundi grátis et ejus spontanea voluntate per se et suos ut supra promissit et per factum expressum firma et solemni stipulatione interveniente valatum convenit reddere et restituere prefato domino comiti licet absenti stipulatione qua supra interveniente et dictis pro-

curatoribus procuratorio nomine dicti domini comitis stipulantibus et recipientibus de die in diem ad requisitionem dicti domini comitis seu ejus certi mandati quequidem requisicio pro termino habeatur casu videlicet quo infra decem octo dies proximos a die presenti computandos dictus dominus Petrus Raymundi non iverit ad servitium dicti domini comitis cum dictis gentibus armorum seu pro ipso domino Petro et ob ejus culpam remanserit et restaverit de eundo ad dictum servitium et hic totum sub expressa ypotheca et obligatione omnium bonorum suorum mobilium et inmobilium presentium et futurorum cum omni refectione dampnorum et expensarum curie littis et extra ac etiam interesse et sub omni juris et facti renuntiatione ad hec necessaria qualibet pariter et cautela. Et renuntiavit super hiis dictus dominus debitor scienter et consulte ut dixit spetialiter et expresse exceptioni dictorum quadragintorum viginti florenorum auri per ipsum a dicto domino comite per manus dictorum procuratorum non habitorum et realiter non receptorum et in causa proxime dicta reddere et restituere non premissorum et omni spei future habicionis et receptionis confidentie et exceptioni de non numerata pecunia et omni errori cauculi et exceptioni omnium et singulorum premissorum per ipsum superius non factorum non promissorum et non concessorum modo forma et sub pactis ac conventionibus supradictis et exceptioni doli mali fori fraudis conditioni in debito et sine causa et in factum actioni oblationi libelli copie presentis publici instrumenti et omni appellationi

interponiende judicis quinque annalibus majoribus et aliis qaibuscumque et feriis messium vindemarium et repentinis non petendis et juribus quorum pretextu dicte ferie et inducie conceduntur et omni lesioni deceptioni et in integrum restitutioni ex quacumque causa et omnibus privilegiis literis status gratie seu respectus dicto domino debitori concessis seu etiam concedendis de suis debitis non solvendis usque ad certum tempus per dominum nostrum summum pontificem seu ejus relegatum seu subdelegatum ratione crucis sumpta seu etiam assumende in subsidium terre sancte pro passagio ultramarino vel alias seu per dominum nostrum Francie regem seu ejus locum tenentem vel alium quemcumque potestatem habentem ratione guerre ducatus Acquitanie comittatus Flandrie aut alterius exercitus cujuscumque seu ratione bastite aquorum morteorum et aliarum quarumcumque noliarum et antiquarum constructarum et construendarum seu ratione dampnorum factorum et illatorum seu faciendorum et inferendorum subditis domini nostri Francie Regis per inimicos ejusdem seu ratione tempestatis aure frigide vel alias quovismodo sub quacumque verborum forma generali vel spetiali et denique omni et cuilibet alii exceptioni atque juri canonico et civili quo vel quibus contra predicta seu predictorum aliqua posset modo aliquo facere vel venire aut se juvare deffendere vel tueri ullo modo ullis temporibus in futurum. Quibus omnibus et singulis supradictis expresse et ex pacto et mediante juramento infrascripto dictus dominus debitor gratis renuntiavit et sua

pena viginti quinque marcharum argenti domino nostro Regi Francie applicanda et per eius thesaurarium Tholose regium a dicto domino debitore totiens quotiens contra predicta seu predictorum aliqua cum litteris inhibitionis oppositionis appellationis quinque annalium assignationum respectuum vel alias quovismodò venerint levanda et exhigenda prout in debitis fiscalibus est fieri consuetum. Quamquidem penam dictus dominus debitor in casu et casibus predictis solvere et paccare promissit dicto domino nostro Francie Regi rato manente pacto meque notario infrascripto et persona publica pro dicto domino nostro Francie Rege et aliis quorum interest intererit aut interesse poterit in futurum stipulante et recipiente. Pro quibus omnibus supradictis per dictum dominum debitorem superius promissis et conventis et in presenti instrumento contentis per eum tenendis attendendis solvendis complendis et inviolabiliter observandis gratis dictus dominus debitor voluit et expresse consentit se ipsum et omnia ejus bona mobilia et imobilia presentia et futura posse et debere cogi compelli distringi et executari viriliter et rigide ac sumarie et de plano ipso non citato monito nec convocato ad observationem omnium et singulorum premissorum in hoc presenti publico instrumento contentorum per vices et vigores atque compulsiones sigillorum parvi Regii Montispesullani majoris regni Senescalie ac vicario Tholosane et Albiensis domini nostri Francie Regis domus comunis de capitulo Tholose Casteleti Parisius et de Belvacio et per omnes rigores curiarum totius Regni Ara-

gonum vel comitatus Fuxi et per quoscumque alios rigores quorumcumque sigillorum et curiarum ecclesiasticarum et secularium in quibus presens publicum instrumentum aut ejus vidimus aut translatum fuerit ex parte dicti domini comitis hostensum productum exhibitum seu presentatum et per quamcumque curiam eorundem et cujuslibet ipsorum et ipsarum communem vel divisim ita quod executio incohata pro premissis contra dictum dominum debitorem per unam curiam singulorum predictorum per aliam seu alias eorundem. Iterum reincipi deinde per o. . . s in simul ad dicti domini comitis et suorum successorum eleccionem continuari compleri valeat et finiri juris ordine servato vel non servato una curia pro alia non cessante juribus dicentibus quod nemo pro uno in eodem debito seu contractu in diversis curiis seu judiciis trahi et conveniri debet quibus expresse renuntiavit in aliquo non obstantibus et hoc per rerum bonorum et pignorum quorumcumque captionem venditionem distractionem alienationem subastationem et explextationem eorundem portas et domorum suarum claudendo sigillando et ad terram ponendo et per banni incautus et provisionis quatuor vel sex mensium servientium cujuslibet curiarum et sigillorum predictorum et unius comissarii ad vadia consueta videlicet pro qualibet dieta dicti comissarii viginti solidos turonensium parvorum et pro qualibet dieta cujuslibet dictorum servientium decem solidos turonensium parvorum in bonis suis appositionem et non obstante quocumque sasimento bonorum continuatam detentionem tamdiu morando-

rum expensis dicti domini debitoris explectando bona ejusdem donech et quousque predicta omnia per ipsum superius premissa et consenta duxerit ad effectum et per quamcumque aliam compulsionem et per arrestationem persone sue et intus civitatem Tholose ve aliam quamcumque villam civitatem vel castrum de quibus per dictum dominum comitem vel alium ejus nomine requisitus fuerit realem adductionem pro tenendis ibidem hostagiis personaliter per eundem suis propiis sumptibus et expensis tamdiu donech et quousque predicta omnia per ipsum superius premissa duxerit ad effectum ita quod executio incohata pro premissis in personam dicti domini debitoris non cesset nec impediatur in aliquo per executionem incohatam seu incohandam in bonis ejusdem nec e contra sed simul uno et eodem contextu contra personam et bona executio fiat et continetur. Interim vero in bonis executione pendente cessione bonorum suorum seu in solutum datione eorundem factis seu faciendis quibus expresse renuntiavit in aliquo non obstantibus tanquam pro re clara liquida judicata confessata notoria manifesta et que jam diu est transivit in rem judicatam. Et ibidem et incontinenti et absque aliquali innovatione premissorum gratis dictus dominus debitor fecit constituit creavit et etiam ordinavit suos veros certos speciales generales et indubitatos procuratores videlicet scindicos fratrum minorum predicatorum Augustinorum et Carmelitarum conventuum Tholose Parisius Montispesullani Avinionis et quorumcumque aliorum locorum in quibus presens publicum instrumentum aut

ejus vidimus seu translatum fuerit presentatum et notarios ordinarios curiarum et singulorum predictorum et cujuslibet ipsorum et ipsarum qui nunc sunt et qui pro tempore erunt et eorum quemlibet insolidum. Ita quod inter eos non sit melior conditio occupantis sed id quod per unum ipsorum inceptum fuerit seu confessatum per alium seu alios eorundem iterum reincipi confiteri continuari compleri valeat et finiri. Dans et concedens dictus dominus constituens dictis procuratoribus suis et cuilibet ipsorum insolidum plenam licentiam ac liberam potestatem et spetiale ac generale mandatum ipsius domini constituentes nomine et pro ipso omni die et omni tempore feriato vel non feriato in dictis curiis secularibus sigillorum predictorum et in curia domini officialis Tholosensis et aliis ecclesiasticis et ipsarum qualibet semel et pluries ac totiens quotiens opus erit comparendi et ibidem in dictis curia secularibus singulorum predictorum et ipsarum qualibet dictum dominum constituentem habuisse et realiter recepisse dictos quadringentos viginti florenos auri et eosdem casu supradicto adveniente dicto domino comiti reddere et restituere de die in diem promissise et omnia et singula in presenti instrumento ac in superius insertis capitulis et conventionibus contenta fore vera et in curia dicti domini officialis Tholosani et aliis ecclesiasticis juramentum infrascriptum esse licitum et honestum et a jure promissum et in casu licito et honesto et a jure promisso fuisse prestitum dicto domino comite suisque successoribus presentibus vel absentibus confitendi et recognoscendi et precep-

tum seu mandatum a dictis curiis secularibus sigillorum predictorum et ipsarum qualibet de tenendo et complendo omnia et singula in presenti instrumento et in capitulis superius insertis contenta. Et a curia dicti domini officialis et aliis ecclesiasticis de observando juramentum infrascriptum tanquam licitum et honestum et a jure promissum et in casu licito et honesto et a jure promisso fuisse prestitum gratis et libere cum precepto et juramento acceptandi renuntiandi quibuscumque appellationibus inhibitionibus oppositionibus litteris quinque anualium assignationem respectuum et aliis quibuscumque per dictum dominum constituentem seu alium ejus nomine pro impediendo predicta seu aliquid predictorum aut executiones pro ipsis faciendis impetratis seu impetrandis quovismodo et easdem revocandi et anullandi et demum ac generaliter omnia alia universa et singula faciendi dicendi procurandi confitendi recognoscendi et exercendi que in premissis et circa premissa erunt necesaria seu etiam opportuna et que boni veri et ligittimi procuratores in talibus et ad talia constituti faciunt et facere possunt et debent. Et que ipsemet dominus constituens faceret et facerit si in premisis et quolibet premissorum personaliter presens esset etiam si talia essent que mandato magis indigerent spetiali. Promittens dictus dominus constituens michi notario infrascripto ut persone publice stipulanti pro dictis procuratoribus suis et aliis quorum interest intererit aut interesse poterit in futurum se ratum gratum et firmum perpetuo habiturum quicquid per dictos procuratores suos seu

eorum alterum actum dictum gestum confessatum acceptatum aut alias modo quolibet procuratum fuerit in premissis remque ratam haberi juditio sisti et judicatum ac confessatum solvi cum omnibus suis clausulis universis dictosque procuratores suos nichilominus et eorum quemlibet insolidum ab omni satisdationis onere penitus relevando sub expressa ypotheca et obligatione reffectione et renuntiationibus quibus supra. Et ad majorem omnium et singulorum premissorum firmitatem habendam et perpetuo obtinendam gratis dictus Petrus Raymundi juravit super sancta Dei quatuor evangelia ejus manu dextera corporaliter tacta predicta omnia et singula per ipsum superius promissa et conventa in presenti instrumento contenta facere tenere attendere et complere et non contrafacere vel venire per se nec per interpositam personam ullo modo ullis temporibus in futurum nec dictos procuratores suos revocare nec eorum potestatem in aliquo limittare quousque omnia et singula in presenti instrumeto fuerint juditialiter confessata. Et in testimonium premismissorum dictus dominus Petrus Raymundi prestitit homagium fidelitatis dicto Bernardo de Loreto nomine dicti domini comitis Urgelli ad modum Cathalonie et regni Aregonie videlicet manibus dicti domini Petri cumplesis inter manus dicti Bernardi et facta cruce cum duobus policibus dicti Bernardi et obsculata dicta cruce dictorum policum per dictum dominum Petrum deinde ore predicti Bernardi nomine quo supra juxta formam dictarum consentionum de quibus omnibus et singulis supradictis dicti Bernardus et Gispertus procuratorio

nomine cujus supra requisiverunt per me notarium infrascriptum sibi retineri et confici publicum instrumentum ordinandum et conficiendum cum consilio et dictamine supientum donech plenum robur obtineat in juditio et extra ad utilitatem dicti domini comitis. Actum fuit hoc Tholose die vicesima prima mensis augusti anno ab incarnatione Domini MCCCCXIII regnante domino Karolo Dei gratia Francorum Rege et reverendo in Christo patre et domino domino Dominico Archiepiscopo Tholosano existente in presentia et testimonio dominorum Guillermi de Pressoriis Johannis Ludovici presbiterorum et Bertrandi de Biarnio scutiferi domini prioris de Aurate Tholose habitatorum et magistri Johannis de Auriato publici Tholose notarii qui requisitus de premissis cartam istam recepit. Et ego idem Johannes de Auriato notarius antedictus hic me subscripsi et signo meo consueto signavi. Constat de rasuris superius factis ubi dicitur decem octo. ✠

Obtulit preterea et produxit idem nobilis Franciscus pro sua jamdicta intentione fundanda quandam literam papiream et privatam per dictum Jacobum de Urgello Jasperto de Guilaniu scutifero domus sue tunch in civitate Tolose seu partibus Gasconie existenti causa stipendiandi pro eodem et intra regna et terras dicti domini Regis immitendi gentes armorum extranee nationis quaquidem littera signata esse videbatur manu propria dicti Jacobi et erat tenoris qui sequitur.

Al amat scuder de casa nostra En Gispert Daguilaniu.

Jayme Darago.

En Gispert vostra letra havem recbuda e aquella entesa vos responem que entenem que les coses en aquella contengudes son en part veres e a vos scusables e altres que per vostres comports e bon creure no no son menades a la fi que degueren perque volem eus manam que ab gran diligencia hi treballets e façats per manera que del se de Monbru nos cobram ço del nostre. E sobre la quantitat queus deu Ramonet de la Guerra volem que sens comport algu e flix recobrets del de continent aquella o façats que entre ab la gent sens triga la qual cosa amariem mes que res o encara lo se de Montbru e en aço treballats fortment ey metets tota vostra diligencia car si obs haura alguna quantitat per acorriment plau nos li sien donats mill florins com sera en lo primer loch de Cathalunya e aquells li paguarets vos dels que aqui haurets recbuts e si nou rehebets nos los vos trametrem de continent per persona certa e per tant vos trametem una letra de crehença que sobre aquests afers expliquets a Busicant dientli que nos som molt maravellats del que tant fluxament sa en fer nos justicia dit del Ramonet e dels altres quis tenen injustament ço del nostre e que no confiavem nos tan poch dell que per favorejar aquells faça

tanta desfavor a nos axi que nos lo pregam que o ell nos faça liurar nostra quantitat o don manera quel se de Montbru e lo dit Ramonet prestament ab ses gents entren de part deça per servir nos segons es obligat car masa duren los laguis e son nos mortal veri perque o per fer nos pagar o per fer entrar la gent desempaig vos tost e nous pas pus per noves car nou ferem nos a ell en semblant cars car la triga nos es mort. Dada en Balaguer sots nostre sagell secret a VIII dies de juny del any MCCCCXIII. E tenits en aquests afers savies e secretes maneres per desempatxar los affers car de part deça se seguexen tots jorns grans novitats per raho delles quals havem de gran necessitat prestament gent darmes. Axi vetlats hi e obrit hi luyll. Dada ut supra. Jayme.

Item produxit idem nobilis Franciscus quoddam albaranum papireum Bernardi de Lorach rectoris de Vilafemeç ejusque propria manu scriptum ut dicebatur factum per eundem rectorem Jasperto de Guilaniu prefato cujus series sich se habet.

Jo En Bernat de Lorach en nom del molt alt Senyor monsenyor don Jayme Darago confes haver hauts e rebuts de vos senyor En Gispert de Guilaniu sexanta un scut II gros que valen cent florins Darago per fer paga a aquella gent darmes que deu anar en servey del dit senyor ço es al senyor de Campanyach e com axi es lo fet de la veritat faç vos lo present albara scrit de la mia propria ma lo qual fou fet en Mastret a XIIII

del mes de setembre lany MCCCCXIII.

Produxit ulterius idem nobilis procurator ipsa eadem die et eodem instanti instrumentum seu notulam instrumenti recepti per venerabilem Raymundum de Cumbis prothonotarium dicti domini Regis de et super prestatione obedientie quam dictus Jacobus de Urgello per procuratores suos prestiterat domino Regi prefato. Et quia instrumentum predictum in promptu habere non poterat cum juxta assertionem dicti honorabilis prothonotarii esset jam reconditum in archivo regio fuit sumptum et translatum a prothocollo ejusdem prothonotarii et hic insertum ut sequitur.

In Dei nomine. Pateat universis quod die veneris qua computabatur vicesima octava octobris anno a nativitate Domini Millesimo CCCCVII existente serenissimo domino domino Ferdinando Dei gratia Rege Aragonum Sicilie Valencie Majorice Sardinie et Corsice comite Barchinone duxe Athenarum et Neopatrie ac etiam comite Rossilionis et Ceritanie in ecclesia cathedrali civitatis Herde videlicet coram altari major ecclesie supradicte nobiles Poncius de Perillionibus et Raymundus de Pellos Franciscus de Vilanova et Dalmacius ça Cirera milites procuratores egregii viri Jacobi de Aragonia comitis Urgelli et vicecomitis Ageri ut de procuratione ipsorum constat per instrumentum publicum serici sequentis. In Dei nomine pateat universis. Quod nos Jacobus de Aragonia comes Urge-

lli et vicecomes Ageris gratis et ex certa nostri sciencia facimus constituimus et ordinamus procuratores nostros certos et speciales et ad infrascripta generales vos nobiles Poncium de Perellos et Raymundum de Perellos ac Franciscum de Vilanova et Dalmacium ça Cirera milites consiliarios nostros licet absentes tanquam presentes simul et unanimiter concordantes ad eundum presentiam serenissimi principis et domini domini Ferdinandi Dei gratia Regis Aragonum Sicilie Valencie Majorice Sardinie et Corsice comitis Barchinone ducis Athenarum et Neopatrie ac etiam comitis Rossilionis et Ceritanie et faciendum et prestandum dicto domino Regi nostro nomine et pro nobis fidelitatis debitum juramentum prout per alios comites et vicecomites et predecessores nostros facere et prestare est solitum temporibus retroactis aliis dominis regibus Aragonum et alia faciendum in predictis et circa ea que nos facere possemus personaliter constituti. Nos enim promittimus vobis et juramus per dominum Deum et ejus sancta quatuor evangelia nostris manibus corporaliter tacta in posse notarii subscripti tanquam publice persone hec a nobis pro vobis et pro aliis etiam personis quarum interest vel poterit interesse legittime stipulantis et recipientis habere perpetuo ratum gratum et firmum quicquid per vos dictos procuratores nostros in predictis et circa predicta actum fuerit sive gestum et non revocare aliqua ratione seu causa sub bonorum nostrorum omnium ypotecha. Actum est hoc in Castro civitatis Balagarii XVII die octobris anno a nativitate Domini MCCCCXII. Sig✠num nostri

Jacobi de Aragonia comitis et vicecomitis supradicti qui hec concedimus firmamus et juramus. Testes hujus rei sunt honorabiles Berengarius Barutell archidiaconus ecclesie beate Marie de Mari Barchinone et Tristannus de Luçano in legibus licenciatus de domo dicti domini Jacobi de Aragonia. Sig✠num Francisci dez Monges notarii publici regia auctoritate per totam terram et dominationem illustrissimi domini Regis Aragonum qui predictis interfuit hecque scribi fecit et clausit coram dicto domino Rege personaliter existentes fecerunt et prestiterunt nominibus quibus supra jamdicto domino Regi fidelitatis debitum juramentum juxta modum et formam contentorum in quadam cedula papiri scripta per me Raymundum de Cumbis prothonotarium dicti domini Regis notarii subscriptum de mandato ipsius domini Regis lecta et publice in vulgari cathalano explicata cujus tenor sequitur sub hiis verbis. Nos Poncius de Perellos Raymundus de Perellos Franciscus de Vilanova et Dalmacius ça Correa milites procuratores ad hec per egregium Jacobum comitem Urgelli et vicecomitem Agerensem legittime constituti ac habentes ad subscripta plenariam potestatem ut per instrumentum procurationis inde receptum per Franciscum dez Monges auctoritate regia notarium. Actum Balagarii XXII die octobris anno a nativitate Domini MCCCCXII plene constat habita super hiis plenaria deliberatione juramus per Deum et crucem domini nostri Jhesuchristi et ejus sancta quatuor evangelia coram nobis posita et per nos et quemlibet nostrum quesupra nomine corporaliter tacta vos illus-

trissimum et magnificum principem et dominum dominum Ferdinandum Dei gratia Regem Aragonum Sicilie Valencie Majorice Sardinie et Corsice comitem Barchinone ducem Athenarum et Neopatrie ac etiam comitem Rossilionis et Ceritanie habere et tenere nomine dicti comitis vos in dominum et in regem et prorege ac domino dicti comitis naturali. Et quod de cetero dictus comes obediet et fidelitatem vobis dicto domino Ferdinando ut domino et Regi suo naturali servabit ut vassallus et naturalis suo domino naturali fidelitatem et obedientiam servare tenetur et debet tanquam suo regi et domino naturali quoquidem juramento per procuratores predictos jamdicto nomine dicto domino Regi facto et prestito dictus dominus Rex mandavit de predictis omnibus publicum fieri instrumentum per me dictum prothonotarium subscriptum. Que fuerunt acta die loco et anno predictis presente me dicto prothonotario et pro testibus reverendo in Christo patre Francisco episcopo Barchinone Didaco Gomez de Fontsallida abbate de Valledolit nobilibus Raymundo Johanne Fulconis comite Cardone Geraldo Alamanni de Cervillione gubernatore Cathalonie Olfo de Proxida Egidio Roderici de Lihori dicti domini Regis camerlengo militibus et Francisco Daranda consiliariis dicti domini Regis et pluribus aliis nobilibus et militibus in multitudine copiosa.

Item etiam produxit idem nobilis procurator aprisiam sive processum per dictum dominum Regem ceptum Barchinone super rumoribus quos de dicto Jaco-

co de Urgello audiebat et de his que per eum contra suam regiam magestatem tractabat et faciebat. Qui processus erat seriey hujusmodi.

Die tertia mensis junii anno a nativitate Domini Millesimo quadringentessimo tertio decimo.

Illustrissimo ac magnifico principe et domino domino Ferdinando Dei gratia Rege Aragonum Sicilie Valencie Majoricarum Sardinie et Corsice comite Barchinone duce Athenarum et Neopatrie ac etiam comite Rossilionis et Ceritanie in civitate Barchinone personaliter residente. Cum fama publica undique voluntate et plurimorum relatibus fidedignis ad ipsius aures pervenerit quod non nulle extranee gentes armorum circa confinia in Regni Aragonum congregate in ipsum Regnum intrare procurent prehabito digesto et maturo consilio idem dominus Rex mandavit recipi informacionem an vera essent predicta que ad ejus auditum pervenerant et nichilominus cujus seu quorum tractatibus factis et inductionibus et ad quem finem dicte gentes armorum ingredi regnum predictum contendant. Presertim cum assertione multorum publice predicitur quod comes Urgelli omnes et singulas villas castra et fortalicia sua pro recolligendo gentes predictas fortificat juxta posse ea stabiliendo armo-

rum gentibus vitualiis armis et aliis ad deffensionem necessariis et offensam. Et cum super jamdictis rumoribus a diversis partibus ipse magnificus dominus Rex tam sibi quam aliquibus aliis directas nonnullas litteras recepisset inseri hic easdem injuncxit quarum tenores quatenus tangunt materiam predictam per ordinem unum post alium sic se habent.

Domino suo Peregenio de Jassa in utroque jure profundissimo bacallario.

Carissime cum pavore vestre cabanye recepi litteras vestras super eo quod me rogatis quod si qua sentio in hiis partibus tractari contra dominum vestrum regem aut vestram civitatem Cesarauguste quod vos avissarem super quo etiam me rogavit affectuose dominus infirmarius frater vester dum erat Tholose preteritis diebus in quadragessima quod si qua in predictis sentiebam vobis notificarem. Qua propter noveritis quod dominus Annigelus Mons quem vos cognoscitis venit eri de Ax ubi dimissit dompnum Anthonium de Luna et recepit vadia ab eo pro decem hominibus armorum ad tres menses pro intrando in vestro regno et antequam iret venit visitare me et alios parentes hic a quo habui quod de certo est tractata mors proditionalis vestri Regis et ejus filii et aliorum plurium in ipsis partibus et quod exsecutabitur in brevi nam bene cognoscunt quod ipso Rege vivente in vanum laborarent interrogavi eum de executoribus de tempore et de modo quo predicta debent fieri dixit quod

nichil amplius scit in spem sed quod predicta sunt certa quare consulo vobis quod sitis avisatus nam sine dubio magna scandala erunt inter vos si predicta fiunt ego dixi vestro pastori quod si videt quod vestrum ganatum non potest esse sine periculo quod ducat eum hic erit securum. Rogo quod me avisetis de vestri et vestrorum omnium fratrum salute de copiando vobis littera de penna super tribus libris codicis ego non habeo hic scriptorem sed mittam librum Tholose domino infirmario et ipse faciet ibi copiari. Si archiepiscopus vester cujus anima credo est in infernis non amovisset michi cupellanias quas habebam in sede Cesarauguste melius visitarem vos sed postquam nichil habeo ne ad despendendum de proprio valeo. Scripta in Casteg XVI madii.

Totus vester Bertrandus de Domonova.

Al mas catholico e mas vertadero e sforçado nostro Senyor el muit alto e muyt poderoso don Ferrando per la gracia de Dios Rey Darago.

E Senyor diz que don Anthon entienden que con estos dineros fara mil combatientes de los ingleses o mil et quingentos e que haura de Gascunya fasta sietecentos combatientes e que dizen que ellos tanto que sian en esto regno tienen grandos tractos con algunos cavalleros e con algunos lugares e que ante que la vostra merce se percibria e los se reforçaran per ma-

nera qne vos no los porets echar del regno. E Senyor dizen que tantost que entren en lo regno que luego entenden de tomar voç de lamar Rey a don Jayme. E elos paren que han a entrar per lo puerto de Sola que es entre Bearn e Navarra e entienden que ellos seran en esta tierra a priessa. E si quierre Senyor si hi enviassades unos quingentos ombres darmes de aquellos que estan en Barchinona a esta cuitat de Huesca car ellos senyor dizen alla que llegando a esta cuidat sera suya. E Senyor antes que estas cosas vayan mas adelante vostra merce deve compendre todos los cavalleros del regno a vostro gage por enviar por castellans. E dizen que ellos alla dizen que vostra persona e vostres fijos no pueden seyer seguros si en poder de castellanos no e que aquellos tenen ellos en gran reciello e por exo prenguieran a mi scudero por que no nos avisasse que no enviassedes por ellos.

Vostro humil servidor Suero de Naua.

Al molt excellent e poderos alt princep e Senyor lo Senyor Rey.

Molt excellent e poderos alt princep e senyor.

A vostra excellencia humilment notifich que vuy en hora de vespres o poch apres he sabud certament que de Balaguer son exits gent de caval et de peu e ab dos standarts blanchs ab creu vermeylla son passats a Bel-

vis e la via Darbecha e de Juneda no se si pasaran a Mun:blanch car lo cami es aquell o si barrejaran res acen diuse per aiguns quels han be scosits que son CC de caval o poch mes e CCC de peu. De lur exida de Balaguer yo no he pogut res saber car ir diuchmenge me menaren una spia que trametia a Balaguer e no gosa passar de Menargues anlla car aqui li foren fetes les menaçes ne de Balaguer ne lexaren exir negu stranger axi que fins ells son stats exits no sen ha res sabud. De ço que fet hauran com ho sapia jan certificare vostra saviesa. Scrita ab cuyta a XXVIII de maig.

Senyor donant la present al correu he sabud que un gentil hom de Comenge arriba ir a Balaguer ab XXV de cavall e que lo comte ha pagat e quitat tot hom e que deu cavalcar prestament e anar vers les parts de Oscha o alla on la gent darmes deu entrar.

Senyor vostre humil servidor e sotsmes qui besant vostres peus et mans se recomane en vostra gracia e merce Riambau de Corbera.

A mi Senyor el Rey.

Item Senyor axi como havia scripto aquesta letra e stava per cerrarla e enviarvosla por correu es venido un hombre de Huesca con ardit cierto de persona que ha bona intencion a vuestro servicio el qual fa a

saber como ell lunes mas cerca pasado ell ermano de mossen Flovia con XL de cavallo XV balesteros passo a una legua de Montaragon e que fizo la via de los puertos recelantse que meta alguna companya per fornir et stablir Loarre Montaragon et si algunas fuerças poran mas haver e que en Oscha ha gran division entre ellos que hi ha mester execucion de justicia la qual el capitan no gosa fazer. Dios ha visto e les gentes la vostra gran piedat que les havedes haudo e no lo han querido conoscer es necessario por salud vostra e de todo lo poble que contra los traidores que si son desconesidos per vos Senyor hi sia feta tal execucion de justicia que siades tenido como verdadero Rey.

De la vostra reyal magestat qui biesando vostros piedes e manos me comando en vostra merce vostro scrivano de racion.

Al muit alto excellent princep e senyor mi Senyor el Rey.

Item senyor tanto qnanto jo he podido me so certificado si en Ciudat ha res de sospita de periglo que se scruba en res e tal cosa no hi ha al present que notoria sia de grandes hombres excepto de los que son presos que si han mostrados tractos por sospeita de hombres que se dize que heran del comte Durgell que vinian de nuit e que stavan amagados algunos dias en sus casas contra aquestos me han dito que si fazen

processos e yo los entiendo a fer cuitar e contra un otro que se dize que se le prova bastantment que dixo Rey don Ferrando ell no es Rey vertadero ante facto por dineros quel verdadero Rey don Jayme es e dixo tales paraules Jo me matare con todo ombre que lo querra sostener aquesto es preso et venido don Pedro Durrea jo entiendo fer por mi poder que por justicia sia sentenciado et tal mort que sia terror als otros.

Item Senyor assi mismo he informado que la muller de mossen Leon filla de don Anthon qui segretament soldadava balestes e adies unos adies otros secretament los enviava a daquesta Ciudat informados que se huvissen prestos que cada que huviessen la voç que fossen prestos en ajuda de los que cridarian la voç de don Jayme Rey de Aragon e por razon de la preson de los que han presos de temor muitos ende son foidos de la Ciudat. Aquesta voç senyor jo no puedo saber que pueda seier otra ne que haviesse valor sino traycion de grandes hombres sobre tractos contra la vostra majestat porque jo Senyor amando la salud de la vostra persona que aquella conservada yo et muytos otros havemos salud e que lo Dios no mando del contrario seriamos en total destruccion e perdicion significo à la vostra reyal majestat que li placia bien guardar con qui tracta e de qui se deve guardar e puesto que lo dissimulades que assi ben vos guardedes com si sabiessedes que el tracto reyalment se faziesse contra vostra persona car aquesta malaltia partide de tal accidente que saviesa es presumir lo contrario e pro-

vehir de remedios saludables e senyor considerados los malos que por no provedir prestament de remedios en la recuperacion de aquestos castellos e punicion de los malos e traydors a la vostra corona que en aquellos se son stablidos se pueden subseguir pareceme Senyor de present personalment venir ad aquesta Ciudad e fer venir ad vos Senyor bona gent fiable e que todos los de casa assi de mulas como de cavallo vinguessan com vos armados vuestra persona bien acompanyada e bien guardada etc. Scripta en Çaragoça a XX dies de mayo.

De la vostra Reyal magestat qui besando vostros pedes et manos me comando en vuestra gracia e merce vestro scrivano de racion.

Al mui alto excellent princep o poderos Senyor nuestro Senyor el Rey.

Muit alto princep et poderos Senyor.

Sepa la vostra grant altesa que hoy lunes manyana jo fo entrado en la ciudat de Çaragoça por complir senyor lo que vos me havedes mandado e feta comunicacion con aquellos de aquesta cuidat qui se senyor que son stados e son unos leales servidores e vassallos que todos los sentimientos que havemos vos supplico Senyor e vos demando en dono que vos Senyor tengades a imaginacion en la guarda de vostra persona e del

Senyor primogenito e por res no lo prengades en menos precio car jo conexo las obras et las imaginaciones de don Anthon millor que ombre de esto regno e se stando algunas vegadas amistados de que cosas me compto las quales si jo esse querido donar orella se de cierto que se haurian executado et havér en memoria Senyor muytos principes et senyores haver preso muert a traicion. Daqui adelante Senyor ja . . . . . sapiats como no . . . . . guen sino sobre los castellos de Muntaragon ni Luarre et aquellos castellos se forneçen continuament de gentes e de provissiones e si quexadament poderoso noy socorrets agora de aquesta pocha cullida que hi es et hi esta se providiran muyto mas de lo qual se ha muit spantada tota esta terra car Senyor de un cabo han carestia e de otro sientan los robos e males que los vienen e los viendran de estos castiellos do dizen ja que dos castellos de Lorda son e seran aquestos. Porque poderoso senyor por reforçar vostros vassallos e opprimir aquellas malas gentes es necessaria vuestra cuydada venida etc. Scripta en Çaragoça a XVII de mayo.

Vostro humil vassallo et servidor qui se comanda en vostra gracia et merçe Pedro Durrea.

Al molt alt e molt poderos Senyor lo Rey Darago.

Pero molt alt Senyor esta en veritat e aço es cert que dissapte pus prop passat per lo mati passa mossen

Flovia per lo pont de Piyana partint de Balaguer ab XXII de caval e VIII balestes e un trompeta et ab tres atzembles e passaren Senyor a tan prop per una aldeia de aquesta vila que ha nom lo Campell e demanaren que de qui heren e digueren que del Rey e ells tragueren son scarn quant digueren que del Rey heren prengueren vi molts de un vassall vostre e feren la via de la Torra de don Pedro et anarensen al Grado qui es del comte Durgell e de alli partiren lo diuchmenge apres dinar. Es fama aci que portaven XX mil flòrins e don Anthon de Luna per la gent darmes Daço que daçi avant sabrem de cert vostra gran saviessa ne sera encontinent consultada et vostra etc. Scripta en la vostra vila de Tamarit de Litera dimarts a XXIII de maig lany MCCCCXIII.

Senyor.

Lo vostre humil vassall qui molt se recomane en vostra gracia e merce Pascual Ledos.

Alt molt henorable et circunspecto varon lo Senyor governador Daragon.

Governador Senyor jo he vista una letra que vos enviavats al justicia de Exea per la qual li fets saber que prestament ell trameta a mi açi a Jacca per saber ardit de lo que jo se de don Anthon et de sa gent per que vos faç saber que jo tinch certes spies o barrunts al dit don Anthon pero sabet que per força jo he a con-

flar a aquestes spies o barruntes de homens bearnesos perque daltres non trop quey gosen anar et he gran dupte que no sia enganat en les dites spies aço per tant com avien semblant. Jo veig fort favorables los bearnesos a la manera de don Anthon hoc encara he dupte que qnant jo haja grant necessitat lo saber nom prenguen les baruntes per ço com passen per gents sospitoses contra nos et en aço no puch metre altre remey car no hi ha pas negu per hon puga saber sino per aquestes los ardits que jo he de don Anthon. En lo present cars es que encara es a Bordeu e segons so informat tracte per tot son poder com haja la mes gent que puga per entrar deça e es fama publicha segons me fan saber que era argent e grans joies del conte Durgell per pagar la gent que deu venir per ell per saber cert quanta ne quina encara ara jo non son ben certificat tota hora que mes ne sapia jous ho fare saber a Exea e alli lexat menat qui pague los correus perque a present jo hi e a bestraure que negun noy vol bestraure etc. Scrita en Jacha a XXIII de maig.

A vostre comandament Anthoni de Bardaxi.

Al molt alt e molt poderos Senyor lo Senyor Rey.

Molt alt e molt excellent princep e victorios Senyor.

Per certificar vostra molt alta senyoria de les novi-

tats de aquesta terra havem trames alguns homens en lo comtat Durgell per veure e soltar e trobam que a present la major novitat es que lo comte es vengut de Castello de Farfanya a Balaguer ab CC rocins bons e ha trames En Johan Mecha per son comtat per fortificar les forces e fer recullir los viures etc. Scrita en Cervera a XXIII de maig any MCCCCXIII.

- Senyor.

Los vostres humils vassals e sotsmesos que postrats en terra ab besament de peus et de mans se comanen en vostra gracia e merce lo veguer batle et pahers de la vostra vila de Cervera.

Al molt alt e molt excellent princep et poderos nostre Senyor lo Senyor Rey Darago.

Item Senyor ja sia moltes noves se compten empero no som certs de aquells sino que es ver que mossen Fluvia de casa del comte Durgell passa dissapte pus prop passat ab XXII de cavall et VIII de peu per una aldea de aquesta vila clamada la Campell e diuse que anaren al Grado que es del dit comte e que portava certa quantitat a don Anthon de Luna per haver gent darmes. Axi matex Senyor alguns bandejats o gitats de pau e de treua en numero de tres o de quatre son venguts de nits en lo terme de Albelda terme de aquesta vila et hansen portat algunes vegades bestiar una vegada IV caps et altra vegada altres IV caps e recu-

llenlo en lo comdat perque senyor vos supplicam per vostra merce hi vullats provehir. Nostre Senyor etc. Serita en la vila de Tamarit de Litera a XXIV dies de maig del any MCCCCXIII.

Los vostres humils vassalls besant vostres peus et mans se comanen en vostra gracia e merce los jurats prohomens de la vila vostra de Tamarit.

Al molt alt excellent et poderos princep e Senyor lo Senyor Rey.

E de fet Senyor he sabud per persona digne de fe que qualsque IV o V dies ha que lo comte ha tramesos dines a don Anthon de Luna qui son en nombre segons dien alguns VI mil florins altres dien XV mil daço no pot hom haver certenitat altres dien que solament los porten al castell de Loarre per a don Anthon e per ferne compliment de paga a la gent darmes quin deuen entrar. Los portadors senyor dels dits diners son stats segons se diu En Johan de Luyan e Johan de Fluvia ab qualsque dotze de caval et ab alguns homens de peu diuse que faran lo cami Destadila e daqui a Grado pero Senyor la hora que ho sabi ells eren ja passats mas de continent que jo ho hagui sabud jou scrivi eu avise a mossen Arnau Derill et a mossen Anthoni de Bardaxi e tench daltra part certs homens ab ells quey ha tramesos daçi perque tractament sia per ells avisat de tot ço que ells sabran ne sentiran. Aques-

ta ciutat Senyor tant com jo pusch conexer ha cor e voler gran vers vos e vostra honor e servey. Scrita en Leida a XXV dies de maig.

Senyor.

Vostre humil servidor e sotsmes qui besant vostres peus e mans se comana en vostra gracia e merce Riambau de Corbera.

Al molt excellent e poderos alt princep e senyor lo Senyor Rey.

Molt excellent e poderos alt princep e Senyor.

Apres que dijous prop passat hagui scrit a vostra Senyoria de les noves que sabia e de la anada que lo veguer daçi havia feyta a Alguayre per fer stablir lo castell he sabud certament que sino si hagues provehit en lo temps que fet ses la gent darmes qui es a Balaguer se fora mesa dins lo dit loch o castell o monestir daquell. E mes avant Senyor he sabud que apres que aquells qui son en Balaguer saberan que daci havia anat al dit loch per fer stablir e fornir aquell la dita gent de Balaguer imaginaren que jo fos lo official qui hi hera anat de fet se aplegaren e isqueren de Balaguer qualsque vint de cavall e alguns de peu e meteren en boscha dijous prop passat en un loch o en lo terme del dit loch qui ha nom Alcaniç e hes quaix a mig cami o poch mes de Leyda a Alguayre crehent

que jo venria aquell dia e quem apresonarian ali segons que una spia que jo tenia a Balaguer hach sentiment de aço abans que la gent isques e volch exir de Balaguer e nol ne lexaren exir. Empero Senyor lo veguer daci qui era anat la segons dit es e ja altra vegada vos he fet saber fora donat en la emboscha sino com lo divenres en la nit que ell devia partir lo mati que hera dijous li fou denunciat per dos homens qui son habitadors de Leyda e sobre aço ell parti gran dia del dit loch de Alguayre e muda cami be que aquests quelli denunciaren no li digueren sino lo tracte e acort ques hera hagut de aço e ques goardas e ell feu ço que dit es. E apres que es stat vengut jo he sabud lo feit certament. Encara pus Senyor he sabud que lo fiyll menor de don Artal Dalago es a Balaguer be ha dotze jorns e daltra part per les espies que tinch mes stat dit que de les montanyes de Jacca et de Castello de Burriana e del Forcayll deu venir gent de peu a Balaguer. La fama Senyor qui es a Balaguer segons les spies es que gent darmes axi de gascons com de anglesos deu entrar de tot cert empero senyor segons per altres parts son informat la dita gent deu entrar ab don Anthon de Luna sta be que entre tots sian D combatents e diuse que la major part son arches e que don Anthon lus havia dit que prenguessen viures de ço que haguessen obs car ell ho pagaria dels gatges e abans quels hagues pagats ell sen venia de Bordeu et passa per Hachs sens dir res als capitans de la gent darmes e ells sabent que hera passat aquent sens dirlos res ne donar compliment als gatges feren lo se-

guir e hanlo fet arrestar en lo loch de Fastungues e segons he entes la moneda que segons ja he scrit a vostra senyoria es stada tramesa per lo comte Durgell al dit don Anthon et deu servir en pagar la dita gent e fer desarestar don Anthon etc. Scrita en Leyda a XXVIII dies de maig.

Senyor.

Vostre humil servidor e sotsmes qui besant vostres peus et mans se comana en vostra gracia et merce Riambau de Corbera.

Al molt excellent e poderos alt princep e senyor lo senyor Rey.

A nit prop passada scrivi cuitadament a vostra Senyoria com certa gent darmes del comte Durgell havian cavalcat ab alguna gent de peu e la via que fahien e vuy dimarts he sabud certament que soparen a un loch appelat Cidamo pagant ço que despeneren ab lur diner pero abans que fosen al dit loch dos o tres de cavall lunyantse dels altres volgueren apresonar un home de Belloch qui es carrer daquesta ciutat e per que ell nols volch seguir a lur guissa e parech los fes algun contrast ab armes quels hac toltes alanceyarenlo que no triga guayre mori aquell dia matex. La cavalcada Senyor que feta han se jo de cert que han feta per matar o appresonar an Franci Derill e aquells qui ab ell son e ja tantost com jo sabi que havian cavalcat

pensant en mi matcix que per ell hi devian esser fiuli dos correus ensemps que anassen per diverses parts a denunciarli ho jatsia per aquells nou haja sabud com no pasassen de Belloch en la per pahor mas segons so certificat los homens de Belloch tant tost quels hagueren vists feren un home qui feu la via de Tarrega per avisarne tot hom altre a mi aci axi que lo dit En Franci ses aturat a Tarrega segons se diu e la dita gent darmes del comte han stat vuy tot dia entre Castellsera e Anglesola en los camps fora cami sperant lo no se quen sera. Oppinio dalguns es senyor que aço se sia fet es face posat que nol puxen haver per empatxarli lo cami affi que no puxa esser provehit al loch on vos lo trameteu e que entretant la gent darmes estrangera quis diu que deu venir sia entrada sens contrast algu e si lo cor los hò diu se puxen esser acostats a Hoscha.

Mes avant Senyor he entes que del Forcall e de Castello de Borriana han venguts molts homens al comte e son se partits de star entre Balaguer e Castello jon sabera moltes coses mes. Scrita en Leyda XXX dies de maig. Scrivint la present senyor he vist que en tots los lochs del comtat que daci se poden veure han farronejat aquesta vesprada e dabans nou havian acostumat.

Senyor.

Vostre humil servidor e sotsmes qui besant vostres peus e mans se recomane en vostra gracia e merce. Riambau de Corbera.

Al molt alt e molt excellent princep e victorios senyor mon Senyor lo Rey.

Molt excellent princep e Senyor.

Axi com per vostra Senyoria me fou manat ja men anava a Hosca e com son stat a Cervera he hagut ardit que en Balaguer havia de doents rocins en sus e jo continuant mon cami son plegat a Tarrega don daqui de continent un home de mon frare lo comanador de Berbins ab una letra la qual tramet a vostra senyoria en sa forma e apres molt excellent Senyor qui hagui lesta la letra de mon frare me vench lo batle veguer capita e pahers e consellers daquesta vila em digueren per son descarrech pus jo anava per manament de vostra senyoria me notificavan que ells havian trames dos de cavall a Vilagrassa quels fessen recollir aci en aquesta vila e com foren al dit loch de Vilagrassa hoiren repicar a Anglesola e a Barbens e ells volent saber que era anaren a Anglesola e aqui veheren tota la vila rumorada e vench un hom que havia vista la gent del comte Durgell la qual sumava a D rocins e D de peu e son a Lineola qui es en lo cami o fort prest per la hon jo he apassar los quals sens falta per les certinitats de sus dites ells han feta empresa sobre mi e veix que si jo pars avant no sera que no haja encontre e sab me mal com no ve a la cominal car tot se arriscaria pero Senyor supplich a vostra senyoria quem

man que sera sa merçe jo faça etc. Scrita en Tarraga a XXIX de maig.

Senyor.

Vostre humil sotsmes que besant vostres peus e mans se recoman en vostra gracia e merce.

Franci Derill.

Al molt noble senyor et car frare En Frances ch Derill.

Molt noble Senyor e car frare sapiats que de tot cert ha exida gent de Balaguer en nombre de CC homens a cavall e altres tants a peu e son a Lineola venguts per queus havis que vingats e com serets aci acordarem etc. Scrita ab cuyta a XXIX de maig.

Vostre en tot frare Ramon Roger Derill.

Al molt alt e molt excellent et victorios senyor mon Senyor lo Rey.

Molt excellent princep et Senyor,

Despuis que hague scrit a vostra reyal magestat sès seguit que es vengut en Balaguer mossen Bernat de Coa rasa qui es gasco ab C rocins e C balestes e son a Albesa aleujats e corren e roben tot lo mon qui tro-

ben. Axi mateix molt excellent senyor los altres qui eran venguts contra mi exintme al cami son aleujats a Linicla e esperen a mi. Placieus molt alt senyor de provehirhi car tota aquesta terra sta aromorada e dien que si tal recapte hi dona lo Senyor Rey que perdut es tot. Perque Senyor molt victorios per ço que lo poble no perda lo cor placia a vostra Senyoria dia e nit ferhi la provissio ques pertany e dien la gent del comte que si venien ab tot vostre poder que ells vos entenen combatre si puyen de II mil rocins en sus e esperèn haver socors en breu e seria mester abans que ells no fossen amasats que ells rebessen. E man a mi vostra senyoria etc. Scrita en Tarrega lo primer dia de juny.

Senyor.

Lo vostre humil sotsmes qui besant vostres peus et mans se comana en vostra gracia et merce.

Franci Derill.

Et nichilominus diebus sequentibus idem serenissimus dominus Rex mandavit in et super predictis citari et interrogari quosdam testes quorum depositiones interrogatus per Bernardum de Gualbis utriusque juris doctorem ipsius domini Regis vicecancellarium inferius sunt inserte.

—

Die decima junii anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo XIII.

Primo Guillermus Raymondi de Monteacuto testis citatus juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super predictis et infrascriptis et aliis de quibus interrogabitur.

Et primo si sab ni ha hoit dir que don Anthon de Luna sia stat parcial e voluntari al comte Durgell. E respos e dix que nou sab de certa sciencia pero que ho ha hoit dir per moltes parts e a molts.

Interrogatus si sab ni ha hoit dir que en los castells de Trasmoz e de Muntarago qui son stats occupats per gent de don Anthon criden e diguen publicament viva lo Rey En Jacme Darago dientho del comte Durgell. E dix que ell testimoni ha hoit dir aci en Barchinona a molts que en lo castell de Muntarago ho deyen.

Interrogatus si sab ho ha hoit dir que don Anthon de Luna sia stat en Gascunya per haver gent darmes que deuen entrar en aquests regnes hostilment. E dix que ho ha hoit dir publicament en aquesta ciutat e assi nes fama.

Interrogatus si sab ni ha hoit dir quel comte Durgell haja trames al dit don Anthon en lès parts de Gascunya azembles carregades de moneda vexela robes e joies per pagar la dita gent. E dix que ha hoit dir primerament a Tarrega quel comte Durgell havia trames a mossen Garcia de Sesse e a Johan de Flovia ab XV mil florins al dit don Anthon e axi mateix ho ha hoit dir a mossen Dalmau de Mur al Albi.

Interrogatus si sab ho ha hoit dir que lo comte Durgell enfortescha les forces que ha e aquells fornescha de armes vitualles et altres coses necessaries. E dix que ho ha hoit dir aci en Barchinona e en altres lochs que lo dit comte esforteix e forneix ses forçes per lo debat entre lo comte de Cardona e ell.

Interrogatus si sab ho ha hoit dir que lo comte Durgell faça recolir los viures per sa terra. E dix que ho hoy dir a Tarraga que lo veguer de Agramunt anava per tota la terra del dit comte e qui fahia recullir los viures.

Interrogatus si sab ho ha hoyt dir que lo comte Durgell sia justat ab gent de cavall e de peu. E dix que ha hoit dir aci que es en Balaguer ab qualsque CC de cavall.

Interrogatus si sab ho ha hoit dir quel dit don Anthon stiga en los ports per donar entrada a la

gent strangera. E dix que ho ha hoit dir aci.

—

Die mercurii XIV junii anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo XIII.

Dominus Deguerro ville Tamariti testis citatus juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super predictis et infrascriptis ac aliis de quibus interrogabitur.

Primo fuit interrogatus si sab ni ha hoit dir que apres la mort del Rey En Marti don Anthon de Luna sia stat parcial ni voluntari al comte Durgell que fos rey Darago. E dix que ell testimoni es entrevengut e entreve continuament en lo conseyll de Tamarit on ha hoit dir diverses vegades quel dit don Anthon fa son poder per entrar en aquest regne ab gents stranyes per desposseir lo Senyor Rey del realme e per donar aquell al comte Durgell e axi mateix ho ha hoit dir en diverses parts altres.

Interrogatus si sab ho ha hoit dir que lo dit don Anthon haja occupats o fet occupar per ses gents lo castell de Transmor e de Muntarago. E dix que si que ho ha hoit dir publicament quels ha fets occupar per do-

nar retreta a la gent darmes que vol metre strangera segons es dit.

Interrogatus si sab ni ha hoit dir que los qui tenen los dits castells criden publicament viva lo Rey don Jayme Darago dientho del comte Durgell. E dix que ho ha hoit dir palesament per molts lochs Darago.

Interrogatus si sab ho ha oyt dir que lo dit comte haja per agradables les dites occupacions e que servidors seus e familiars entran en les dites forçes per donar los conseyll favor e ajuda. E dix que publicament ho ha oyt dir e par versemblant car daquests jorns passats ses seguit que gent del comte han presa gent den Franci Derill e dines e rocins lo qual Franci segons se dehia anava de manament del Senyor Rey per socorrer e ajudar a aquells qui tenien lo siti als dits castells e que lo boti dels dits rocins diners e altres coses preses segons se diu ses fet dins Balaguer e que ha hoit dir an Lois Comes trompeta lo qual fou pres ab la dita gent den Franci Derill que mossen Flovia e altra gent darmes del comte dehien publicament en Balaguer que per ço ells eren exits al encontre an Franci Derill per ço com ell havia començat anar et passar per aquelles parts per servey del Senyor Rey e que si mossen Pere de Cervello o quis vulla altre passava per Urgell encara que fossen D rocins e ells no sino CCC que ab stendart stes ells los pararian la plaça en lo pla Durgell e los combatrian attesa la bona justicia e dret que ells han.

Interrogatus si sab ho ha oit dir que la comtessa e la infanta e les sors del comte e los de son conseyll e domestichs seus hajan per agradables les dites coses quel dit don Anthon fa e les altres. E dix que publicament se diu que tot se fa de conseyll de la comtessa e de micer Tristany e de mossen Johan Cortit e de mossen Fluvia.

Interrogatus si sab ni ha hoit dir que lo frare del dit mossen Fluvia ab gent del dit comte haja portats dines a don Anthon de Luna e joyells per soldadar les gents darmes que dien que lo dit don Anthon vol metre. E dix que publicament ha hoit dir en Tamarit a persones qui dehien que havian vist que Johan de Fluvia era passat a miga legua de Tamarit ab XXII rocins poch mes o menys e quis dehia que portaven moneda pera socorrer a don Anthon que era della los ports per ço que pagassen la gent per entrar en lo regne e que aço se dehia publicament.

Interrogatus si sab ho ha hoit dir que lo dit comte e altres desus dits facen fortificar sa terra e fornir de vitualles armes e altres coses necessaries a guerra. E dix que ho ha hoit dir que fa fornir e fortificar tota sa terra en special Balaguer e Ager e aço per tal que si lo Senyor Rey per les dites coses venia contra ell se puga en les dites forcer tenir e deffensar.

Interrogatus si sab ho ha hoit dir que lo dit comte

tinga gent darmes ajustades assats en gran nombre. E dix que ha hoit dir que te CCXXV homens darmes poch menys o mes e que ha feit fer banderes reals per tal que com lo dit don Anthon de Luna sia entrat ab la dita gent que cavalque ab bandera Reyal com a Rey e que dien que dos reys hi haura e que guerrajaran Rey ab Rey.

Dicta eadem die mercurii XIV junii anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tercio decimo.

Condisalvus Muyer scutifer Regni Castelle testis citatus juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super predictis et aliis de quibus interrogabitur.

Primo fuit interrogatus si sab ho ha hoit dir que don Anthon de Luna haja occupats o fet occupar alguns castells en Arago. E dix que lo dit don Anthon te occupats los castells de Montarago e de Loharre et de Trasmonz e aço sab car los qui son en lo dit castell tenen la veu de don Anthon.

Interrogatus si sab ni ha hoit dir que los qui son en los dits castells digan viva lo Rey don Jayme Darago dientho del comte Durgell. E dix que ha hoit dir als del castell de Muntarago diverses vegades quant exian a pellear e fer brega les dites paraules.

Interrogatus si sab ni ha hoyt dir que lo dit don Anthon sia anat en Gascunya o a Bordeu per donar sou a gent darmes per entrar hostilment en aquest regne per fer a lur poder Rey lo comte Durgell. E dix que ell testimoni estant a Bordeu veu aqui al dit don Anthon qui soldejava gent per entrar e esforçar lo comte Durgell contra lo Rey Darago e que axi ho dehien tots los de sa casa e ho saben molts altres castellans e altra gent que eran a Bordeu.

Interrogatus si sab ho ha hoit dir que lo comte Durgel haja trames al dit don Anthon en les parts de Gascunya diners e joiells per pagar la dita gent darmes per entrar en aquest regne. E dix que ell testimoni estant a Oscha hoi dir que En Johan de Flovia era passat ab XVI o XVII de cavall e que portaven azembles ab dines e joiells e argent ab que lo dit don Anthon pogues la dita gent darmes estrangera metre. E dix que havia ell testimoni oyt dir a don Anthon stant a Bordeu que de bon grat ell faria guerra al Rey Darago quil tenia deseretat de ço del seu. E dix mes ell testimoni que ell estant a Bordeu lo dit don Anthon havia pochs diners e que apres venia joiells quis dehia quels havia trames lo comte Durgell e que vene una cadena daur per CL scuts e un colar daur per CCCC scuts e que posava venals certs joiels del dit comte dels quals primerament demanava quinze milia scuts e apres devalla a X mil e apres a sis milia e que per VI milia los havia atorgats.

Interrogatus si sab ho ha hoit dir quel dit comte haja ho tinga gent darmes amassada en gràn nombre. E dix que ho hoi dir en molts lochs e a molts que te quals que CCCCC de cavall e que robavan e apresonavan todos quantos passavan por aquellas partidas.

Dicta die mercurii XIV junii anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tercio decimo.

Nicholaus Borraç ville Cervarie habitator testis citatus juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis et aliis de quibus interrogabitur.

Primo interrogatus si sab o ha hoyt dir que lo comte Durgell faça recullir los viures e fornir les sues forçes. E dix ell testimoni que ell portant letres del Senyor Rey en Arago fou pres per gent del comte prop de Sidamunt e que mossen Flovia li pres les letres e apres fou menat a Liniola e aqui vehe que tota la vila havian derinclida e sen eran pugats en la forca e aqui en la forca e per fosses lo tingueren pres XI jorns e apres soltarenlo e que lo dit mossen Flovia partiren dali ab tota là gent e dehian que anaven per exir al cami an Franci Derill qui devia fer lo cami de Saragoça.

—

Die mercurii vicesima prima junii anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo terciodecimo.

Johannes el Ferro cursor testis citatus juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis et aliis de quibus interrogabitur.

Interrogatus primo si sab ni ha hoit dir que lo comte Durgell tinga gent darmes ajustada. E dix que ell testimoni era duichmenge prop passat a Balaguer hon era ab letra e de manament del Senyor Rey per presentar la dita letra al comte Durgell la qual era sobre certa treuga entre lo comte Durgell e lo comte de Cardona e vehe alli gent de cavall en nombre de CC rocins e de peu qualsque CCC homens e que lo dit jorn hi eran entrats qualsque LX balestes e XV de cavall.

Interrogatus si ell testimoni coneix negu de la gent darmes o balestes del dit comte. E dix quei conegue un cavaller gran nerehi lo qual ha nom mossen Flovia e altres los noms dels quals ignora e axi mateix hi conegue un capita de balestes lo qual paria fos conexent o servidor del comte de Cardona e havia nom Lorenço.

Interrogatus si lo dit mossen Flovia e altres dessus dits homens darmes dehien res del Senyor Rey ni si en lur rahonament lo appellavan Rey. E dix que alguns daquells qui eran ab mossen Flovia dehia que si lo Senyor Rey venia en lo pla Durgell appellant lo infant don Ferrando carretero e dia quiello que ells lo combatrian el descomfirien encara que vingues ab tot son poder e que les dites paraules dehian devant lo comte.

Interrogatus si sab ni ha hoit dir que don Anton de Luna degues venir ab gent stranya. E dix ques dehia a Balaguer que lo dit don Anthon devia entrar en Arago ab IV mil combatents en ajuda del dit comte Durgell e que devia esser a Balaguer lo dimecres o dijous la donchs seguent e que entravan en ajuda del dit comte contra ell Rey e contra el comte de Cardona e per cremar les terres del comte de Cardona.

—

Die jovis vicesima secunda junii anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo terciodecimo.

Franciscus Ostello miles ordinis hospitalis testis citatus juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis et aliis de quibus interrogabitur.

Primo fuit interrogatus si sab ho ha hoit dir que don Anthon de Luna sia stat o sia parcial o voluntari al comte Durgell. E dix que ha hoit dir a molts que es fort parcial al dit comte los noms dels quals no li recorden.

Interrogatus si sab ni ha hoit dir que lo dit don Anthon per sostenir la dita parcialitat haja occupats o fer occupar los castells de Trasmoz et de Muntarago. E dix que ha hoit dir que los ha fets occupar e axi es publica fama.

Interrogatus si sab o ha oyt dir que lo comte Durgell tinga gent darmes amasada a Balaguer o en altra part ni quantes en nombre. E dix que ell testimoni alguns jorns abans de cinquagesima fou a Balaguer e que ell estant ala veu que de Balaguer isqueren qualsque CC homens darmes ab qualsque C balestes o cent vint e no resmenys vehe que dins la vila a son parer romanian qualsque C rocins poch mes o menys.

Interrogatus si ha conegut algu de les dites gents darmes. E dix quey conegue mossen Fluvia mossen Andreu Barutell mossen Dalmau dez Palau e Pedro Dalagon e ques dehia que mossen Johan Cortit era defora en lo pla de la Rapita.

Interrogatus si com ell testimoni era en Balaguer lo comte Durgell si parla ab ell testimoni. E dix que ell

testimoni estant en Balaguer lo comte trames per ell el interroga que fahia lo Rey quis diu vuy ni si donava sou ni a qui ni a quanta gent ne quin sou. E ell testimoni li respos que lo Rey era en Barchinona e que donava sou segons se dehia a mill rocins mig flori per jorn. E que dix meş ell testimoni que lo dit comte lo interroga qui devia penre lo dit sou et que ell testimoni respos que entre los altres mossen Berenguer Arnau mossen Pere de Cervello mossen Ramon de Bages e daltres. E mes lo interroga lo dit comte si lo Rey avia en cor de anar devers ell e ell testimoni li respos que nos sabia e ladonchs lo comte li dix que pus la justicia li hera stada levada indignament que ell la asagaria de haverla ab la lança en la ma e pus se vehia destrohit ell ho conquistaria ab la lança en la ma o loy gitarian e la hora que ell sabes quel Rey quis diu vuy Rey degues anar vers Balaguer que ell se acostaria a ell.

Dix mes ell testimoni que lo dit comte lo interroga si lo quis diu Rey devia haver mes gent e que ell li dix ques dehia que de Castella devia haver de V en VI mil lançes e ladonchs lo dit comte li dix que ell sabia per letres que la Reyna de Castella havia mesa veda en Castella que gent darmes non isques. Dix encara mes ell testimoni que ell dix al dit comte diuse que vos devets metre gent darmes seran moltes. E lo comte li dix que ell sperava II mil rocins lança en ma et D arxes e D lançes de gascons e ques dehia a Balaguer que mossen Arnau e mossen Bernat de Coa-

rasa e mossen Eymerich de Comenge devian entrar en ajuda del comte. Dix mes ell testimoni que ell dix al dit comte E vos Senyor ab tant pocha gent entenets a cavalcar. E lo dit comte li respos ab lo coratge de les gents que jo he com jo cavalcare jo haure mes gent que no volre e mon cavalcar sera prest. Dix encara mes ell testimoni que lo dit comte li dix que entre dines e vexella que bastavan en XXV mil florins havia trames a don Anthon per haver gent darmes.

Interrogatus si sab ni ha hoit dir que lo dit comte fes recullir viures per sa terra. E dix que ell testimoni stant a Balaguer se dehia que En Taranau era anat per la terra del comte per fer recullir los viures.

Interrogatus si lo dit comte enfortia sos lochs e viles et castells e dix quels stableix e mura lo millor que pot e quels met a punt davantatge e que Balaguer et Castello de Farfanya que ell ha vist ha fet metre be apunt de les altres forçes axi ho ha oyt dir. E dix mes que ha hoit dir que lo dit comte devia fer garnions a Liniola a Castello de Farfanya a Albesa a Menargues e Algerre e que axis dehia publicament a Balaguer per lo cami.

—

Post predicta vero die vicesima quinta mensis junii

anno predicto idem dominus Rex mandavit in presenti processu continuari non nullas litteras sibi de diversis partibus transmissis quarum tenores per ordinem unus post alium sic se habent.

Al molt alt e molt excellent Senyor lo Senyor Rey.

Item Senyor notifich a vostra Senyoria com a X del mes present alguns balestes isqueren del comtat Durgell et entraren en lo marquesat e menarensen CCC caps de bestiar los quals meteren en lo dit comtat divendres de nit. A VIIII del dit mes lo comte Durgell isque de Balaguer ab XXX de cavall poch mes o menys e ana a Castello e la mia spia no pogue exir de Balaguer fins quel comte fou tornat car nol lexaren exir. Lo dit comte sta molt alegre e fa metre grans fames que havia moltes gents seran serts pero daltra part jo so cert que los demes servidos que ell ha en especial aquells que son homens rahonables stan en gran pahor e li tenen a folia ço que ha començat etc.

Senyor.

Humil vassal e servidor vostre qui besant peus e mans se comana en vostra merce Riamban de Corbera.

Al molt alt e molt excellent Princep et victorios Senyor lo Senyor Rey.

Molt alt princep et Senyor.

Sapia vostra alta senyoria que açi ha noves qui mossen Aymerich de Comenge deu esser de jòrn en jorn a Balaguer ab certa gent darmes no he pogut saber lo nombre sino que lo seu trompeta lo qual ha dos jorns que es a Balaguer diu que son CCC rocins. Vuy senyor he vista una letra de don Felip de Castre que la ha feta al batle de Miralcamp manantli que en continent faça portar en aquesta vila totes les robes sues e de mossen Jordi e de sa sogra que son a Miralcamp car multitud de gent darmes strangera entra en aquest regne etc. Scrita en Cervera a V de juny any M CCCCXIII.

Senyor.

Lo vostre humil vasall qui ab besament de vostres mans e peus postrat en terra se recomana en vostra gracia e merce Guillem Ramon de Muntoliu.

A mon Senyor molt noble mossen Berenguer Arnau de Cerveyllo majordom e conseller del Senyor Rey en Barchinona.

Mossenyor fets me saber queus certifich dels affers de aquesta terra. Mossen trobarets que en aquesta vila es lo noble En Franci Derill e son frare lo comanador de Barbera e dos fylls del dit mossen Franci o mos-

sen Serria e mossen Guillem de Castellauli entre tots son en companya de XLV rocins e entraren aci dimarts pus prop passat en la vesprada e lo comte Durgell sabe que lo diluns lo dit Franci. e sa companya venien e havien alotgat a Cervera e feu los empresa al desus pensant que lo dimarts dessus dit ells sen irien a Barbenç sopar ab lo comanador e emprengueren L al dessus companyia de ben CCC rocins e be C balestes de fet jo sabi clarament que la dita empresa era feta e lo dit Franci ho sabe per altra gent vaig pregar lo dit Franci que abans que ell mogues de aquesta vila ell se volgues ben certificar per tant que gran dan no sen sdevengues en sa persona ni daquells de sa companya ni lo Senyor Rey no prengues tal scandol com stava aparellat de fet mossen lo dit Franci atura e entrames se ell de una part e jo daltra e trobam que lo dan e scandoll dessus dit era fort prest e de fet lo dit Franci ab letra e ab correu prest certifica dels dits affers lo Senyor Rey e jo per semblant ne certifiquè mos senyors los consellers de Barchinona e trobe mossen que encara mossen Franci e sa companya es en aquesta vila e trobarets mossen que dissapte pus prop passat entenem que mossen Guillem de Muntanyans en companya de quals que XL rocins havia jaquit Agualada e que devia venir lo dit dissapte alotgar a Cervera e per una barrenta que jo havia tramesa sabi que cent rocins del comte Durgell devian venir a la Fuliola e de la Fuliola stro a Tarrega no ha sino una legua de cami fort pla e a dir veritat jo pas no havia gran sospita que los dits C de cavall vinguessen a

la dita vila mas hagui gran pahor que no haguessen empres sobre lo dit mossen Ramon e de fet parlen ab lo dit mossen Franci Derill et acordam que fessem un correu al dit mossen Guillerm et fem ho et encara no le cobrat car jo fiu manament al dit correu que may no tornas fins que ab lo dit mossen Guillem se fos vist en que anas e de fet havem sabut que lo dessus dit mossen Guillem ha fet lo cami de Santa Coloma e ara no sabem hon es ni los C de cavall qui vingueren a la Fuliola en la nit quina sparia feren beus dich mossen que lo Senyor Rey fara be que no sadorma car segons se diu en aquesta terra mossen de Coarasa e mossen Aymerich de Comenge son entrats ah CC rocins e don Anthon de Luna te un pas en los ports e tots jorns poden crexer e en bona fe durmint lo dit senyor ells faran obra. Mossen de paraules tots jorns sovint dien e com prenen bestias et viures aquells que troben e venen tots jorns assiduameut al palau lo qual tenen a lur ma etc. Scrita en Tarrega a V dies de juny any MCCCCXIII.

Lo capita de Tarrega.

Alt molt alt e molt excellent princep et poderos. senyor lo Senyor Rey.

Molt alt e molt excellent princep e poderos senyor

A la vostra molt alta excellencia ab dolor de cor significam que vuy en hora de miga tercia es arribat

en aquesta ciutat un scuder del noble En Franci Derill lo qual nos ha explicat que lo dit En Franci parti a nit de Tarrega per venir a aquesta ciutat e per la companya del comte Durgell qui trestants per lo cami real muda son cami e feu lo cami de Juneda. E com fou prop un castell desbaratat appellat Margaleff al sol exit isque gran companya contra lo dit En Franci que sera Senyor nous ne podem certificar mas crehem que si haura seguit asats gran mal etc. Scrita en Leyda a VI de juny any MCCCCXIII.

Senyor.

Qui ab besament de mans et de peus sa recomanen en vostra gracia e merce pahers de la vostra cuitat de Leyda.

Al molt alt e molt excellent e victorios senyor lo Senyor lo Rey.

Molt excellent princep et victorios Senyor.

A nit vespre reebi una letra de vostra senyoria per mossen Jordi de Caramany e entesa la creença de part de vostra Senyoria jo per vostre manament segons me fou dit per lo dit mossen Jordi jo parti de Tarrega e fahent la vila de Leyda per cami que mossen Jordi me mostra e com fiu a Margaleff loch que noy sta negu foren se enboscats los CC rocins del comte Durgell e los meus corredors descobriren e veheren la emboscha

e tornaren a mi. En aço isqueren de la emboscha ab un standart vert blanch e negre on era per capita mossen Fluvia e daltres cavallers e jo vehent aço e vehent que no eren per a mi ne per a ma companya la brega gire com a forçat e metem en fuita la via de Torregrossa e recullim ali pero en lo enqualç hanme morts III o IV homens e presos tota ma gent sino forts pochs e nafrats molts per que Senyor jo son aci en Torregrossa e esta nit me metran lo siti car ells son tornats per la balesteria que havian jaquida a Lineola. Perque Senyor me socorrets per amor de Deu sino jo e aquells que scapats som som morts que nons scaparien tots los diners del mon. E axi Senyor pus per vostre servey he perdut ço que havia e los diners del seu et totes mes gents e bisties supplich vos per vostra merce que sia soccorregut de CCC rocins o de pus et nous jaquisquats Senyor aquests afers axi anar sino vos perdrets tota aquesta terra tant es la malvestat que acents es etc. Scrita ab cuyta e ab desplaer lo VI dia de juny.

Senyor.

Lo vostre humil sotsmes que humilment se coman en vostra gracia e merce Franci Derill.

Al molt alt e molt excellent Princep et Senyor mon Senyor lo Senyor Rey.

Molt alt e molt excellent Princep e Senyor.

Diluns prop passat hora de sol post arribe en Tarrega e tant tost doni la letra an Franci Derill e dixli la crehença axi com vostra senyoria me havia dit e manat e lo dit Franci respos e dix que era prest fer vostres manaments e que ja havia feit ferrar e borrar per intencio de exir aquella nit pero que aquesta gent del comte Durgell tenien tantes espies e tant a prop que eren periyllosos mas que pus vos Senyor ho voliets ques que lin sabes esdevenir ell complira vostres manaments e jo Senyor dixli que ab Deu jol menaria per camins en la nit que iriem segurs e com vench axi ores de nits En Franci Derill ab sa companya e jo ab ell partim de Tarrega e prenguem lo cami de Bellpuig e de Bellpuig a Vilanova e de Vilanova per la plana de Miralcamp sens cami et anam exir a la colada de Belfort e de Belfort fom al sol exit a Torregrossa e de Torregrossa a Pradell e de Pradell la via de Margalef e com fom a Margalef a una legua de Leida En Franci Derill e tots digueren mossen Jordi tornat vosen que de vuy mes en bon loch som. E jo tornemen e quant jo fuy a una milla de Torregrossa jo senti gran brogit e girem e viu venir de bela tira los den Franci Derill e viu venir los del comte Durgell ab lo standart de mossen Flovia e viu que lo partit era mal cuitem a la porta del castell que obrissen e siats cert senyor que fohi ben mester que si jo noy fos stat los demes o tots forem stats presos e encara sin aconseguiren a la porta XV o XVI rocins e tots scaparen les persones sino IV o V e mori dels lurs un gentil hom

no haveu poguit saber qui es. Perque molt alt Senyor placieus de provehirhi car de huy mes ells han començada la dança es mester que sia castich en tal manera que tota res ne prenga eximpli etc. Scrita en Torregrosa dimarts a VI de juny ora de tercia.

Senyor.

Vostre humil vassall qui coman en vostra gracia e merçe.

Jordi de Caramany.

Al muit noble e mi caro Senyor don Pedro Durrea.

Muit noble e mi caro Senyor sabet que don Anthon de Luna ha agaciado gentes en las partidas de partes daqua anglesos et gascons daqui a la muntanya de mil e quingentos combatentes e ha de passar a Aragon con toda aquella gent e ha pagado el patge en Bordeus XV florins. Otrossi lalferiz se iva entra Bordeus e ses tornado del camino pero quanto dizen que aquella gent han a passar por Sola et ha de poner su poder quellos no passen por alli los puertos sino que los traygan mandamiento o carta del Rey de Anglaterra. Senyor por quanto de present no vos puedo scrivir largament vos supplich que querades creher a Bertran mi criado portador de las presentes de lo que vos dira de mi part si algunes cosas etc. Scripta a Monleon de Sola IX dias de maio.

Vostre servidon Guillem de Santa Maria.

Al molt alt e molt poderos senyor mon senyor lo Rey Darago.

En aquesta frontera mon Senyor no ha altres novelles que jo puga notificar a la vostra molt alta e excellent Senyoria si quel comte Durgell ha agatgada alguna gent de gascons e de lombarts no speren mon senyor sino quel comte Durgell los deu trametre alguna suma dargent e daço mon senyor so jo be cert per alguns capitans quey deuen esser. Lur enteniment senyor es de passar per ço del meu e per lo vezcomtat de Castellbo per ço del meu Senyor a la vostra molt alta senyoria non call haver temença car jom tinch per bastant a contrastar lur entrada. Fama es monsenyor en Gascunya que si lo Rey de França et Danglaterra han negun acort que gran multitud de gent deu entrar dampnificar vostre regne si a Deus plaura mon senyor entre ells haura tant de mal que no hauran cura de dampnificar vostre regne e si algunes coses etc. Scrita en lo castell de Sort a IX del mes de juny.

Lo vostre humil vassal e servidor quis comana en vostra gracia et merce. Lo comte de Pallars.

Al molt noble mossen e car cosi mossen Grau Alamany de Cerveyllo gobernador de Cathalunya.

Molt noble mossen vostra letra he rebuda en la qual me fets saber que lo Senyor Rey ma provehit de la capitania daquesta vila segons appar per les provisions les quals jo tineh aci e ma constituit salari cinchcents florins e que la vila los me pach e los pahers scusen ho be car dien que ja ha haguts altres capitans e que la vila nols pagava ans lo Senyor Rey. Crech que los dits pahers ne scriuen al Senyor Rey e a vos sol jo sia pagat tant me val dun com daltre com me fets saber que jo guart aquesta vila als mills que puxa jo hi faç ço que pusch mas dich vos que volria major la ajuda que no he com dieu que trameta spies e que sapia lo comte que fa fort forcat volen bestraure e car si a mon voler era no seria jorn que jo no sabes nova certa jatsia que sovin lan sapia e aço per mercaders que tenen botiga a Balaguer que son daçi lo motiu de quants son en Balaguer e del comte mateix es que lo comte sera Rey o morra. Ara novelament han barregat Privat lo qual es loch del marquesat. Jo crech be que Leida no certificara prestament lo Senyor Rey si ja non ha. Disapte lo comte hague letres de don Anthon lo qual li fa saber que ell venia ab grossa gent darmes aportales un hom que venia en abit de romeu e eren les letres dins lo bordo e aço ma dit un mercader daci que diu que ha vist tot e que ha parlat ab lo dit hom lo qual li dix que don Anthon venia ab IV mil rocins o pus entre homens darmes e arxes si sera ver o faura nou se com jou sabre pus clar jon certificare

lo Senyor Rey e vos etc. Scrita en Cervera a XIII de juny.

Guillem Ramon de Muntoliu apparellat a vostra honor e servey.

Al molt alt e molt excellent princep e victorios senyor lo Senyor Rey.

Molt excellent princep e victorios Senyor.

A la vostra Real magestat notifich com vuy dada de la present he trobat un hom que diu que es de Tarragona e venie de Balaguér al qual fiu scorcollar e trobi en un çarro V letres les quals en sa forma tramet a vostra senyoria e en aquelles poreu veure la bondat del drap e per ço que vostra excellencia sia informada dels fets del comte Durgell e de la entrada de don Anthon tramet aquella aquest correu jatsia jo no crega quel dit don Anthon sia entrat ab tanta gent o ab molta jom cuit que ell deu esser entrat si aquexa gent darmes senyor que vostra senyoria me ha scrit quem trametriets eren aci o metien aquests en afers nos porian avistar ensemps ço es lo dit comte ab la gent de don Anthon car segons aquest correu a qui jo he trobades les letres que tramet a vostra real maiestat diu quel dit comte devia cavalcar per anar al encontre al dit don Anthon e han trames a Monço un crestia e un juheu per veure si porien furtar lo castell de

Monço e que ho espiassen e que han pres lo crestia e lo juheu es fugit perque senyor ço que haveu en cor de fer sia vostra merce fer ho tost etc. Scrita en Juneda a XIII de juny.

Senyor.

Lo vostre humil sotsmes qui besant vostres peus e mans se comana en vostra gracia e merce.

Franci Derill.

Molt honorable e molt cara cosina sapia vostra cara persona que vuy ha VIII dies o mes queus scrivi per un hom daqui de Tarragona empero la letra anava de dins una altra del lector de casa he confiança que la hajau rebuda com per persona certa la trameta estich en fort gran desig de saber vostre bon stament per queus prech tant carament com se que siu sabieu pregar de part mia fra Perico Navarro quey vingues que jo quen haja certenitat e digauli a fra Perico que nol cal duptar de res car segurament hich pot venir. De mi vos faç saber que so ben sa gracia a nostre Senyor alegre esser no pusch mentre etc. Placia a Deu que segons mon cor desiga me vulla tornar en mar de bonança e de repos e tost es ver quel temps si dispon en tal guisa que no pot trigar que qui bon cor se rete nol puga be esmenar en tot be car sapia vostra saviesa que tot cert dimecres ans de cinquagesima entra en lo regne de Arago don Anthon de Luna ab be VI mil homes darmes en ajuda del senyor comte e de

fet abans que aquest mes de juny no passara ne haura entrades dins lo regne tres tants mes tots en ajuda de aquest Senyor e per conseguent vos dich que he gran esperança que tots mos perseguidors hauran massa a fer de si mateix e que en despit de lur mala voluntat e iniquitat fra Bernat Trullo ira hon se volra que no haura paor dells e de aço no dubtats de res nostre Senyor per sa merçe prestant nos salud en res queus diga de mi no doneu fe si nou sabieu per letra mia ço be pens e segons que lo portador de la present ma comtat prou pogueses si dien de mi empero nom fa cara cor nom es minva en res. Jo estich ben segur per gracia de Deu ni he por que hom del mon e sia quis vulla ninch puxa moure ni fer desplaer ab aitant molt carament me recoman a vos e placieus queus remembre de tot ço queus fiu a saber per lo lector recomanaume molt en gracia de madona e de tots los amichs. Scrita lendema de cinquagesma.

Vostre tot en nostre Senyor B. M.

A mon car fiyll Ramonich Nadall en Tarragona.

Fas te saber Ramonich que som be saus a la merce de Deu e ta mare e ton frare e hauria gran plaer de saber la tua sanitat prech te me scrives. Axi mateix te certifich qne te trameses dues letres e una camisa e unes bragues per pescadors daqui no se ni si les has hagudes not maraveylls com not scrit pus so-

ven car per aquest tabustoll que hinch havem negu noy gosa anar ni venir car creu que as sabud lo desbarat que aquesta gent darmes que son aci han fet a mossen Franci Derill axi matex don Anthon de Luna que es ja a Jaqua ab V mil rocins car axin ha hagut nova lo Senyor encara despus ir e mossen Garcia de Sese que deu entrar be ab altres tants axi que ans aparelle tant gran guerra que a vosaltres nous cal exir daci per quet prech que si es bo e que tingues aprop ton offici e vulles esser leal a ton maestre e cortes a tuit e Deus darta la sua gracia. Ton cunyat et jo havem partit en tal manera etc. Scrita en Balaguer a XII de juny.

Ramon Nadal pare teu.

Reverendo patri in Christo fratri Berengario de Verduno.

Reverende pater. Prius salutem in Domino. Novitis quod facta domini nostri comitis prope evenient et dico vobis quod magno solatio omnium ita quod omnibus quos scitis fideles et affectantes tàm secularibus quam fratribus ut dictum dominum dicatis quod de cetero die mercurii ante festum Pentecostes Anthon de Luna intravit regnum cum VI milia equitum et de certo no li esta res davant quin veniant libenter ad obedientiam etc. scitote quod antequam iste mensis in quo summus transeat erunt in maximo numero

et de hoc non dubitetis quam vobis scribo etc.

Al honrado don Johan Lopez en Castellfabib al Portiello.

Muit caro padre. Senyor sapia la vostra reverencia jo seier bien sano a servicio de Dios et vuestro de la qual salut deseho saber muito de vos. Certifich nos esser fort trist en quant de present nous puedo ir a visitar la razon porque por ajudar a un frare exir de preson en qual tenia el Papa falsament per amor del comte Durgell por aquella razon el Papa ha feita processo contra mi e ell Rey Ferrando que lo ha confirmado e dado sentencia que en qualquiera logar sia preso et tant tost sia afogado. E per aço noy usare dir a present mas podets star con bon coraçon que jo son en lugar que los he poco miedo car ell senyor don Jayme Daragon comte Durgell me ha feito de su casa e penso que antes de Sent Miguel vos iremos a visitar por do vos rogo que fagades provision de pan e de vino encara que sepades veure una possesion e posar lo rostro en recaudo sino trobar vosedes enganyado e no lo hechedes en oblido que de vostra vida no videstes tant grant guerra como enguanyo sera. Scrita en priessa en Balaguer a XIII de junyo.

Vuestro fillo fray Martin ¡Lopez a vuestro servicio apparellado.

Al molt alt et molt excellent princep et senyor lo Senyor Rey.

Molt alt e molt excellent princep et senyor.

A la vostra molt alta senyoria ab tenor de la present notificam que companya del comte Durgell en nombre de Mil et D en dos milia entre de caval e de peu son venguts vuy que es jorn de Sent Johan prop aquesta ciutat partida dells al Carme en hora dalba be armats e apunt ab scuts de barrera artelleries gran copia per pendre e furtar aquesta ciutat et han encontrats en la orta alguns homens et scoltes e espies que haviam gitades per la Orta e aquella ab algunes besties que han trobades sen han menats tornat sen vers lo comtat pus no han poguda cumplir lur iniqua e malvada intencio. Segons som certs aqui era mossen Ramon Berenguer de Flovia et Luis de Meja ab daltra gent de cavall en nombre de CCCCL a cinchcents rocins pochs mes o menys tota laltra gent era de peu ben armats portavan dos standarts la hu blanch e laltre ab bandes grogues e vermelles e dues trompetes portaven dues somades de scales sis o set bombardes mes menaven ben setanta atzembles los quals portavan molta vitualla e les dites artelleries empero Senyor nosaltres nos guaitam be e fort e mossen Riambau de Corbera que sinch ha ab bon cor et be esforçat. E axi Senyor sia vostra merce de soccorrernos

car incessantment nos corren tot quant hinch ha en tal manera que ni aquesta ciutat ni en altres parts nons cal anar sino per lochs desats. E sia Senyor la santa Trinitat en vostra guarda la qual nostre Senyor Deus per sa clemencia vulla prosperar de be en millor ab exalçament de vostra real corona. Scrita ab gran cuita en Leida a XI ores disapte a XXIV de juny any MCCCCXIII.

Senyor.

Los vostres vassallos et sotsmeses, que humilment se comanen en gracia vostra et merce pahers prohomens de la vostra ciutat de Leyda.

Al molt alt e molt excellent princep et senyor lo senyor Rey Darago.

Molt alt e molt excellent princep e senyor.

Sertifich vostra gran senyoria que vuy que tenim XX del present mes son stat a Prat hon he trobat lo senyor de Malledo en quey trobam dos scuders del comte Durgell los quals han nom la un Grau Dalos et laltre es gasco ha nom Monet de Compiada han passat argent per pagar cent homens darmes de que lo jorn propii lo fiyll de senyor de Malleo devia penre los diners per L homens darmes de present senyor jen done vostra letra al desus dit spliquili la creença de que senyor ell ma respost que ell havia longament la

casa Darago servida e que lo Senyor Rey vostre uncle que Dius perdo lo havia mal guasardonat o li devia molt e que be li sabia greu que ell hagues a fer coses contra la casa Darago pero que a ell eren promesos grans avantatges e profit e que de present lo hi metien en ma per vostra letra ni per ço que jeu li he dit de part de vostra senyoria el ha sobresegut de no penre argent tro per tant que ell hagues scrit a vostra Senyoria disentme que ell era tant scampnat de vostre oncle lo Senyor Rey qui Dius perdo que si la vostra senyoria lo volia per vostre servidor que fos de vostra merce de manarme per vostra letra e metrel en segur quina gracia ni merce vostra senyoria li enten a fer perque senyor sia de vostre merce que per lo portador de la present jen haja de present vostra resposta manantme ço que dega fer en manera que com torne de Bearn jen trobe en aquesta vila resposta de ço que vostra senyoria volra que fassa.

Item senyor hajats per cert que Ramonet de la Guerra auda lisencia de mossen Brusicant lo qual senyor sen va al comte Durgell ab C homens darmes e C balestes a cabal e ya staven per partir de Tholosa per on jent a tan no ne senyor res pogut saber de sert.

Item senyor los dos scuders del comte se son vuy vistes ab mossen Eymerich de Comenge lo qual me pens que penra carec de L homens darmes per anar de present al comte.

De don Anthon senyor el present no sen sab res sert disen alguns que es entrat en lo regne e sia senyor lo Sant Sperit en vostra guarda. Scrita a Sentganineus a XX de juny.

Senyor.

Lo vostre humil servidor quis recomana en gracia e merce vostra veguer de Peyra Pertusa.

Al molt alt e molt excellent princep e senyor mon senyor lo Rey Darago.

Molt alt e excellent senyor.

De la excellencia e senyoria vostra dies ha passats rehebi una letra en la qual me manats prestament jo trametes en Gascunya per saber totes novelles de certenitats si algunes companyes se ajustaven per venir en vostres regnes e terres per damnejar aquelles e jo supplint vostre manament he trames en totes aquelles partides que possible es stat per quem pogues certificar vostra senyoria. Es ver senyor que a XXVI del present mes jo he recobrades les espies tan com era lo fet de don Anthon de Luna remetho a vostra senyoria que deu esser informada pus que es entrat dins vostre regne e del no dich pus. Tant com es de Ramonet de la Guerra e de sos companyons que son la suma certa de CCCC rocins certifich vostra excellencia

e senyoria que son asoldadats per lo comte Durgell e son tots jorns que no sab hom la ora prests per entrar en lo principat de Cathalunya daltres gents son en fama que se ajustaran ab aquests pero senyor clarament nous puch scriure lo nom dels capitans ne la suma de la gent quanta es que ab aquest se deu ajustar jo he la spia de part de la que dels nos partira la hora que la haure recobrada en aqueixa matexa hora vostra excellencia ne sera certificada e de totes altres novelles que a vostra senyoria certificar puscha. Es la intencio senyor de aquesta gent segons lur dit que passaran per lo port de Illa qui es entre la Valldaran e lo comtat de Pallars per ço com los es la pus via curta per anar a Balaguer placia a vos senyor provehir segons a vostra senyoria se pertany a la deffensio del comtat de Pallars o de la Valldaran sens tota falla per ben avenir de vostra senyoria e per destruccio de vostres enamichs. Daquests affers senyor Roger Bernat mon fill ne parlara ab vostra senyoria largament. Placia a vos provehir segons a virtuos princep se pertany. Lendemix si algunes coses a la vostra excellencia e senyoria plau manar man aquella tot ço e quant plasent li sia com a humil vassal e sotsmes vostre. Scrita a Valencia de Pallas a XXVI del present mes.

Senyor.

Humil vassall e sotsmes de vostra senyoria lo comte de Pallars.

Al molt excellent e poderos alt princep e senyor lo Senyor Rey.

Molt alt princep e poderos senyor.

A la vostra gran excellencia humilment notifiquen per Lobet assessor de mossen Riambau de Corbera e Guillem de Mas donzells humils vassals com en la setmana present en aquesta ciutat de Leida ha hagudes grans fames que lo comte Durgell ab tota la gent darmes devia anar combatre lo loch de Pineda o Darbecha e en apres aquesta matexa setmana han mesa fianza que lo loch de Calaff del comte de Cardona era pres per la gent darmes del dit comte de que senyor res no ses seguit en veritat pero molt alt Senyor es be ver que mossen Riambau de Corbera dimecres prop passat hac nova de una spia de aquells que havia trameses com la gent darmes del dit comte Durgell era ajustada a Balaguer ab gran appareyll de artelleries per combatre forces e jatsia que fos fama que irian combatre lo loch de Juneda o de Arbecha esta en veritat que devien venir per scalar e combatre aquesta ciutat e aguda la dita nova lo dit mossen Riamban aquella nit feya fer gran e assenyalada guayta en aquesta ciutat crehent que en aquella nit o lendema que era la festa del Corpus Christi lo dit comte Durgell o sa gent darmes fessen en aquesta ciutat alguna novitat e lo jorn del Corpus Christi lo dit mossen

Riambau de Corbera cobra una de les espies e hach nova que la gent darmes del dit comte era exida de Balaguer e que era en lo loch de Menargues ab gran appareyll de scales bombardes e altres artelleries e que devien venir açi en aquesta ciutat e divenres que fou la vigilia de Sent Johan lo dit mossen Riambau feu fer gran guaita per la muralla e per la ciutat e ell ab XV de cavall e ab la trompeta cavalca tota la nit per la ciutat e trames VI espies IV scoltes e envers hora dalba lo dit mossen Riambau hac nova que lo dit comte ab CCL fins en CCC de cavall e ab mil homens de peu et mes havia feta emboscha apres del monastir del Carme assàts prop de la dita ciutat per scalar e penre la dita ciutat en la qual emboscha e tracte eren consents alguns de aquesta ciutat pero molt alt senyor per la gracia de Deu e per la gran guayta que lo dit mossen Riambau fa fer continuament per tota la dita ciutat en lo castell e sobirana diligencia e trebayll del dit mossen Riambau la dita emboscha o tracte no ha pogut res noure a la dita ciutat.

Item molt alt senyor lo jorn de Sent Johan per lo mati apres que la dita emboscha fou descuberta mossen Riambau feu penre alguns homens de aquesta ciutat los quals segons crehença han consentit e sabut en lo dit tracte e de continent pres confessio de alguns de aquells e feu fer justicia de un qui se appelava Andreu Vilar lo qual segons la confessio sabia molt en lo dit tracte e feulo esquarterar devant la casa de la paheria e mentre la justicia se fahia moch se gran rumor

en la ciutat e mossen Riambau isque del castell ab gran esforç e devalla en la ciutat e lexa lo castell ben guardat als mils que poch e cavalca per tota la ciutat feu fer la dita justicia forts et rigurosa segons que lo cars e lo fet requeria be e axi la gran rumor cessa de la qual cosa molt alt senyor deveu fer gracias a nostre Senyor Deus e a la sobirana cura vigilancia et treball continuu del dit mossen Riambau lo qual trebayll senyor es imposible que ell ni la gent qui es ab ell puxa longament supportar com lo trebayll sia gran e contiauu de nit e de dia majorment en lo castell qui es conservacio de aquesta ciutat en lo qual los qui aqui son no han repos dia ne nit per la gran guaita que han a fer e la pocha gent qui hi es per que molt poderos Senyor sia de vostra merce vulla provehir que en aquesta ciutat trametats gent darmes e prestament car tota la ciutat e la gent de aquesta terra se maraveylla fort com vostra Senyoria no dona en aço prest remedii segons de vostra senyoria se pertany. La Santa Trinitat molt alt Senyor sia en vostra proteccio e guarda e man vostra Senyoria ço que a ell sera plasent. Scrita en Leyda a . . .. de juny.

Senyor.

Los vostres humils vasalls e servidors qui besant peus e mans se comanen en vostra gracia e merce Pere Lobet e Guillem de Mas donzells.

Al molt excellent e poderos alt princep e Senyor lo Senyor Rey.

Molt excellent e poderos alt princep e senyor.

A vostra gran Senyoria humilment notifich que alguns dies ha passats axi per espies com en altra manera hagui sentiment cert que jatsia fama fos que los preparatoris o ajusts que lo comte Durgell havia fets e fahia de gent de cavall e de peu de les artilleries que apparellaven se fahien contra lo comte de Cardona e signantment per combatre e haver Juneda o Arbecha la veritat era que tot se fahia per haver e metré a tot mal aquesta ciutat o que almenys hi fes son poder. E de fet dimecres a vespre prop passat que era vigilia de la festa de Corpus Christi en la qual vesprada jo fiu pus estretament informat dels dits affers que nulla altra hora jo tenint me per dit que lendema qui era la dita festa en lo qual dia tot feel christia fa son poder de solemnizar aquella festa per reverencia del Salvador e entenen en aquella lo dit comte si res ere faria asajar qualque novitat crehent que per aquella occupacio de la solemnitat de la festa no seria negu que per quem tengui per dit que venian aci combattre e sobra aço fiu fer una crida que tot hom hagues a posar los mantelets en sos trasts en lo mur e dalira part fiu doblar les guaites en lo mur e fiu anar molta gent de la ciutat armada tota la nit per la ciutat e jo mateix jaqui provehit lo castell de bona guayta en la qual era En Guillem de Mas donzell ab qualsque X de cavall e ab lo trompeta sonant e movent gran rumor devalle en la ciutat e ani tota la nit por aquella de que

Senyor ses seguit que la dita gent del comte Durgell qui de fet son venguts estant fort pres de la ciutat e signantment alguns fins al monastir del Carme per furtar e haver a lur ma e eren segons son informat de CCC en CCCC de cavall e de M en mil et de peu e menaven X o XII atzembles carregades de scales et daltres artelleries et daltra part menaven qualsque vuit besties carregades de pavesos de barrera e de vitualles possat que fossen en segur segons daval pora veure vostra Senyoria que dos portals lurs serian uberts per homens de la ciutat sentida pér ells la rumor que jo fahia per ciutat e dels preparatoris que jo havia fets de dia dels quals per espies lurs eran be informats nos son gosats acostar mes a la ciutat ne gosat asagar de metre en execucio lur malvat e dampnat proposit ans sen son tornats es empero ver Senyor que son sen avisas noy contrastas fiu aquells preparatoris que Deus me administra en la ciutat fahent estar en los murs de nits moltes mes guaytes que no havien acostumat e certes cinquantenes domens darmes per certes plaçes de la ciutat e jo mateix que ab alguns ane tota la nit per la ciutat e guardes als portalls e certs homens armats per diverses plaçes e espies defora per los camins fem nostra professo per la ciutat ab lo precios cors de Jhesuchrist axi solemnament com james se fes. Seguis molt alt Senyor que lo depres dinar un jove fiyll de micer Arnau Tuguo de Balaguer ab VIII o IX homens daltres de peu asaja de scalar lo monastir de Sent Ilari qui es de dones e es della los frares menors e sobre aço mes so alguna rumor en la ciutat e pre-

sumesch jo que aço mogues o procehis del tracte del dit comte e en aquella hora jo cavalcava per ciutat e lo veguer e En Francesch de Sent Clemeat qui es hu dels pahers de aquesta ciutat en lany present cavalcaven per altra part de la ciutat e hoida la rumor isqueren de fora sens armes axi com se anaven per la ciutat e anaven vers lo dit monestir per penre los dits mals feitos e trameteren a mi un misatge notificantme com ells exian defora e quels dagues socorrer de gent. E jo havent dupte que allo no fos altra empresa hagui desplaer gran com ells foren exits defora sens ma licencia e ab aquells que ab mi cavalcaren cuite al portal on ells eren exits e fiulo tanquar e axi com men anava dubtantme que defora no hagues emboscha fin manament a algons homens que seguissen ab lurs armes e que anassen als murs e de fet la gent de les parts per on jo passe ab bon continent cor e voler e prestament foren la hon jo mane e per gracia de Deu ne dins no defora la ciutat sinistre algu nos mogue entre tant lo veguer e lo paher foren tornats empero no hagueren presos los mal feitos car aquells eren uns X ab balestes ben armats e aquests no portaven algunes armes e posat quels poguessen conseguir no si gosaren acostar per penrels e tornarensen dientme que jo quey trametes de que jo no volgui res fer car nom par que algu dega exir a empresa daltre e puis que considerat lo temps jo cuii fer bon servey a vostra senyoria de guardar aquesta ciutat majorment atteses les coses que despuis se son seguides car trobarets Senyor que ir divenres vigilia de Sant Johan jo hagui cert ardit que la

gent darmes de Balaguer eren venguts a Menargues e segons ja he scrit a vostra senyoria havia molta gent de peu justada per lo comte e que havien portades de Balaguer aqui gran colp de artilleries per scalar e combatre forçes han menats presos alguns homens que eren exits en la matinada de la ciutat per tallar rama a honor de la festa e mes sen han menades quatre scoltes que jo havia trameses vers aquelles parts e axi mateix espies que ja de abans ho havia trameses en tant que es stat mester que la provissio fos ja feta. Et es seguit senyor que un dels homens que eren exits per tallar rama axi com lo volien ligar los scapa e venchsen e dixme que a la sua preso e ab la dita gent del comte havia homens de la ciutat e signantment lo hom mateix al qual dien Anthoni de Robio sobre aço senyor jo fiu tan tost ab los pahers e consellers de la ciutat e tenguem consell e fem certes ordinacions sobre la custodia de la ciutat e aqui jo entre en sospita que ab la dita gent del comte tenien homens de la dita ciutat e de fet provehir abans de tot que los portals de la ciutat fosen tanquats jom mes per vila e hem fets penre uns VI o VII entre los quals ni ha hagut un appellat Andreu Vilar del qual prestament pres deposicio e ha atorgat com ell assentia en lo tracte. E tantost presa sa deposicio considerant la ennormitat del fet e axi mateix que en tals actes servar maturitat ne usar de aquella es ver com de tals coses eximpli se deja donar prestament jol he fet esquarterar per la execucio del qual me tinch per dit que la ciutat e los que hinch son recomanen en pus segur que no eren jatsia que

axi com de la dita execucio se fahie o eren en acte de ferla se mogues ab alguna rumor en la ciutat e hac home la hon la execucio se fahia que mes mans per un besalart dient que morissen aquells que acompanyaven lo algutzir e lo veguer qui fahian la dita execucio e per la rumor quis moch en altra part per la qual jo fiu repicar e la gent qui mirava la execucio e heren aqui en gran multitud hagueren a partir daqui per anar als murs lo dit hom se mes entre la gent axi que no es stat pres pero la execucio ses complida e la ciutat per gracia de Deu sta en bon stament. Dels altres Senyor que tinch presos com haja haudes lurs deposicions e alguns testimonis jon fare prestament ço que justicia dictara mas quant es vuy no he pogut envers procehir car en bona fe Senyor jo he hagut prou que fer les menaces Senyor venen grans que ells cremaran e que ells hauran la ciutat mas de vuy mes Senyor jols ho prou fort poch car ab ço que sinch es fet e sinch fara si los presos seran trobats colpables e ab los que son fogits que son molts en nombre dels principals los quals sen son anats per lo portal del pont lo qual jom presumia que estigues tanquat nom pens que negu haja en la vila que gos fer malvestat e pus de la ciutat no qualgue talegar ne pren dos diners los defora. A mi Senyor es stat dit de tot cert que lo comte Durgell es stat personalment en aquesta cavalcada pero que com fou en ça vers la ciutat o en la Orta feu a pares que sen tornas. Aquest dia mateix Senyor mes stat dit que la dita gent se te per dit de haver Alguayre per una claveguera que hi ha axi

tost com ho he sabud jo he notificat al comanador. La Santa Trinitat Senyor vos haja en sa guarda. Scrita en Leyda lo jorn de Sant Johan a XXIV de juny.

Senyor.

Vostre humil servidor e sotsmes qui besant vostres peus e mans se coman en vostra gracia e merce Riambau de Corbera.

Die autem predicta vicesima quinta junii anno a nativitate Domini Millesimo CCCCXIII dictus dominus Rex recensitis verbo in suo pleno consilio omnibus et singulis in presenti processu supra contentis petiit a quibus in dicto consilio existentibus quid supra jam dictis esset per eum amplius peragendum quorum omnium in consilio existendum votis ibidem divulgatis fuit unanimiter nemine discrepante conclusam ex causis predictis dictum dominum Regem posse per justiciam procedere in unum remedii et pro tuitione ipsius reypublice ad preventionem civitatis villarum castrorum et locorum civitatis Urgelli et vicecomitatus ipsius et quorumcumque sibi concomitantium seu consulentium et aliorum de quibus pro tuitione dicte reipublice videbitur expedire.

Et incontinenti ipse dominus Rex hiis non plene contentis ampliavit dictum consilium et in eodem convenire fecit et jussit quam plures doctores et jurisperiti civitatis Barchinone per quos jamdictis ex-

pecifice intellectis de consilio et conclusioni uniformiter adhererunt.

Quibus consilio et conclusioni fuerunt presentes videlicet archiepuscopus Terracone episcopus Barchinone episcopus Legionis Johannes comes Cardone Geraldus Alamanni de Cervilione miles gubernator Cathalonie generalis vicecancellarius domini Regis Berengarius Arnaldi et Petrus de Cervilione Franciscus de Aranda Donatus Porteceli Olphus de Proxida miles Berengarius de Bardaxino Johannes dez Pla thesaurarius domini Regis Berengarius Columbi Gondisalvus Garidell Franciscus Basseti Bernardus de Ponte Petrus Basseti Bernardus Michaelis Aymonus Dalmacii Vincencius Padrita doctores.

—

Postea autem die vicesima septima predictorum mensis et anni hora tertiarum idem illustrissimus dominus Rex in suo consilio conveniri jussit videlicet lo archebisbe de Tarragona bisbe de Vich bisbe de Barchinona mossen de Muntserrat mestre Felip de Malla mossen Pere Regacoll comte de Cardona Roger Bernat de Pallars vezcomte Dilla mossen Berenguer Arnau de Cerveyllo mossen P. de Cervello mossen Berenguer Destalrich mossen Berenguer Dolius mossen Gregori Burges P. de Sentmenat lo governador de Cathalunya

mossen Francesch Daranda don Berenguer de Bardaxi lo vicicanceller lo tresorer mossen Elpho el doctor Johan Gonçalveç mossen Johan Ferrandez En Bisbal Ferrer de Gualbes Francesch Burges Johan Ros Johan Fivaller micer Berenguer Colom En Gralla micer Gonçalbo Garidell En Santçaloni En Johan de Ribesaltes lo sindich de Cervera mossen Eymerich Centelles En Bernat de Cruilles mossen Ponç de Pefellos En P. Çabata mossen Rexach mossen Ramon de Vilarasa mossen Jacme Pallares Cruilles pare e fiyll micer Bonanat Pere Micer P. Basset micer Francesch Basset micer Bernat dez Pont micer Pedrica Bernat Miguell lo sindich de Manresa lo sindich de . . . . . mossen Johan de Muntbuy micer Johan Navarro abbat de Ripoll mossen Francesch de Vilanova. Et hiis presentibus ac verbo per ipsum dominum Regem verbo prolato omnibus et singulis supra in presenti processu contentis nec non etiam non nullis offertis gratiarumque promissionibus et aliis tractatibus per eundem dicto comiti nuntiatis quos idem dominus Rex extensius ibidem reservavit petitoque consilio ab omnibus hic expecifice anominatis fuit nemine discrepante per omnes uniformiter conclusum ad aprehensionem supradictam dictorum civitatis villarum et castrorum et locorum debere indilate procedi alleganda quam plura fundamenta conclusionis ipsius.

Et dicta eadem die post meridiem hora quasi none idem excellentissimus dominus Rex in curia generali quam cathalanis in hujusmodi civitate Borchinone

tunch celebrabat in monasterio fratrum predicatorum existens personaliter ubi adherant pro brachio ecclesiastico reverendus in Christo pater Petrus archiepiscopus Terrachone Alfonsus episcopus Vicensis frater Dalmacius Abbas Rivipulli frater Marchus abbas Montisserrati frater Johannes abbas Populeti frater Johannes de Prades pro ecclesia Durtuse magister Philipus de Madalia pro capitulo ecclesie Barchinone Franciscus Çacalm pro capitulo ecclesie Gerundensis Miquell Vernet pro ecclesia Urgellense Johannis Ollerii pro capitulo ecclesie Elnensis frater Galcerandus pro priore Cathalonie pro brachio militari Johannis Fulconis comes Cardone Petrus de Fonolleto vicecomes Insule et de Caneto nobilis Rogerius de Pallars Guillermus Raymundi de Montecatheno Anthonius de Cardona Petrus de Cervilione Bernardus de Crudiliis Galcerandus de Crudiliis Bernardus de Forciano Franciscus de Vilanova Petrus de Gallinariis miles procurator comitis Montanearum de Prades Johannis Miralles procurator comitis Pallariensis Filipus Daran procurator nobilis Bernardi Galcerandi de Pinos Berengarius de Ulmis miles Johannis de Montebovino Berengarius de Hostalrico Franciscus de Vilamarino Jacobus Marchi Raymundus de Rexach Raymundus de Turrillis Jacobus Pallaresii Franciscus de Vilamarino Domicelli Franciscus de Montebovino Dalmacius de Castellbisbal pro brachio universitatum regalium Ferrarius de Gualbes Johannis Ros Franciscus Burges Johannis Fivaller sindici Barchinone Nicholaus Gralla Berengarius Colom Ilerde Franciscus Sentceloni Ge-

runde Gondissalvus de Garidello Dertuse Petrus Sartre. Ad evidentiorem per eum agendorum justificationem publicavit crimina omnia et singula supra in prediato processu contenta et per eum superius jam recensita et super inde enantata et conclusa prout superius sunt narrata adeo ut cuncti sui naturales ipsius principatus cernerent motus dicti domini Regis justicie sacria librari.

Et dicta curia per organum reverendissimi archiepiscopi Terracone respondidit hec verba vel similia in effectu.

Senyor molt excellent la cort ha sobirana consolacio que vos en aquest acte hajats procehit e procehiscats. axi justament e que vullats ab ells comunicar vostra justificacio solament vos supplicha que vullats la justicia companyar de clemencia.

—

Adveniente autem die vicesima septima junii anno predicto ipso excellentissimo domino Rege more solito in aula sui regalis palacii publice audienciam celebrante coram eodem comparuit Dalmacius de Biert civis in principatu Cathalonie bujulus et procurator fischalis generalis et ad hec specialis publico per me hujus processus notarium et dicti domini Regis secretarium instrumento recepto obtulit et legi et publica-

ri peciit et requisivit quandam supplicationem tenoris sequentis.

Molt alt Senyor.

Com fama publica referent per relacio de diverses et notables persones divulgada e la seria e tenor de diverses letres dessa e de la trameses contenan e per algunes altres informacions per vostra senyoria manades pendre se demostra quel comte Durgell e veçcomte Dager ha proposat iniquament companyes de gent darmes dins vostres regnes e terres e de feit ni ha ja meses certa partida les quals han presos diverses castells dins vostra senyoria e continuament maten e roben e dampnifiquen vostres vassals e sots mesos e ab tot lur esforç enten inamicablament esvahir los regnes e terres a la vostra reyal corona ab aquella multitut que pora dampnificant los dits subdits e vassals vostres e les dites gents darmes ha manades esser aleugades e recullides en la ciutat de Balaguer e altres viles e castells forts axi dels dits comtat e veçcomtat com altres los quals ha fets ja apparellar e aressar a tota defensio e offensio necessaris a fi que ab aquells puga les ciutats viles castells e lochs de vostra senyoria opprimir e dampnificar e tant com aver sera a la sua detestable senyoria subjugar ço que Deu no permete en tant que es vehement e presumpcio grans manifesten que de la dita ciutat de Balaguer e de les viles e castells forts dels dits comtat e veçcomtat e altres ne venguen

grans dans e offenses a vostres ciutats viles e lochs de vostra senyoria on molt alt senyor per vostre general imperi e jurisdiccio la qual vos havets en vostres regnes e terres e per salut tuicio e profit de la cosa publica daquells e per la cura e sollicitut que vostra gran excellencia e senyoria se pertany hajats celebrats diverses colloquis consells en aquesta materia doctors e altres juristes en copiosa multitut. E en apres ir que fou a XXVI de juny hajats hagut gran solemne e notable conseil en lo qual son stats molts e diverses prelats barons e cavallers misatgers de diverses ciutats e viles reals e moltes altres notables persones e apres molt excellent Senyor lo dit consell a la vostra senyoria donat hajats publicat en la cort general la qual ara celebrats en la ciutat de Barchinona al principat de Cathalunya lo qual consell senyor conte que per vostre general dominii imperii e jurisdiccio la qual vos senyor havets en vostres regnes e terres e per la cura de salud de la cosa publica drets regnes e terres devets vos senyor per justicia fer penre a vostres mans la dita ciutat de Balaguer e altres viles et castells del dit comte e veçcomte e al dit comte consellats consentints e favoregants les dites gents darmes receptants perque molt alt e molt excellent princep e victorios Senyor En Dalmau de Biert donzell e batle e procurador general fiscal del principat de Cathalunya e en aquest acte special supplica molt humilment a la vostra gran excellencia e senyoria que per salut e utilitat de la cosa publicha de vostres regnes e terres e per lur indempnitat e per squivar tots enconvenients e provehir a les

dites sospites e vehements presumpcions sia de vostra merce provehir en les dites coses e executar los dits conseyll e conseylls. E en aço senyor satisfarets a la justicia e a la salut e indempnitat de la cosa publicha dels dits reynes e terres.

Altissimus etc.

Qua quidem supplicatione presentata et per me dictum secretarium ut predicitur lecta et publicata idem bajulus seu fiscus generalis suplicavit in et super contentis in supplicatis in eadem fieri et provideri prout per eum supplicatum extitit et alias justicia mediante.

Et dictus dominus Rex dicte supplicationi per me dictum ejus secretarium alta voce in dicta audientia lecta fecit provisionem sequentem.

Lo Senyor Rey hoida e be entesa la supplicacio a ell feta per son batle general com sa real consciencia sia de les coses en aquella contengudes axi per proces com per notorietat de fet et en altra manera vertaderament informada no podent oblidar axi com no deu socorrer a la tranquillitat salut e honor de la sua cosa publica per la qual sa persona e bens tots temps que lo cars ho requera es prest de bon cor esposar per occorrer a la sinestra part e dampnada intencio del dit comte la qual cosa desplahentment e ab dolor gran de cor recita proveheix ques faça la dita aprehensio e al governador general de Cathalunya per execu-

tar los dits justs consells a ell donats encontinent partesquia per anar a penre a ses mans en nom seu per soccorrer a la salut de sos regnes e terres de la cosa publicha de aquells e en via de tuicio e remey la ciutat vila e lochs en la dita supplicacio mencionats e mana esser fetes totes provissions necessaries e utils a les dites coses.

—

Die autem prima mensis julii anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo XIII supradicto serenissimus dominus Rex jamdictus hic inseri mandavit quasdam litteras sibi a diversis partibus transmissas quarum tenores unus post alium sich se habent.

Al molt alt e molt excellent princep e Senyor lo Senyor Rey.

Molt alt e molt excellent princep e poderos Senyor.

Per ço Senyor que la vostra senyoria sia informada de la enorme e innominosa guerra que en aquestas parts fa lo comte Durgell certificam vos Senyor que segons jaus ne havem scrit lo jorn de Sent Johan prop passat lo comte Durgell ab tota sa gent cavalca e vench en aquesta ciutat la qual sobrevinent lo jorn de sus Deu

no permete que lur sinestre celerat e dampnat proposit viegues a conclusio. En apres ses seguit que ir que fou dimarts XXVII del present mes en lalba clara vench lo dit comte Durgell en aquesta ciutat ab don Artalico Dalago mossen Ramon de Fluvia mossen P. Cortit ab daltra gent de cavall e de peu en nombre de dos mil cent alguns de aquesta ciutat et ab rigoros esforç combateren aquella per V o per VI ores cremantnos garberes de blats corts et dirruins molins e altres edificis talants vinyes apresonants homes que trobaren defora e squartarans donaren cuitat e irreparable dampnatge jatsia per nosaltres fos virtuosament resistits matans los e nafrant homens en gran nombre e rocins molts ferits entant que entre passadors e bombardes ells foren be rigorosament servits sens que per gracia de nostre Senyor Deu persona alguna que fos en la ciutat no es stada dampnegada e ells vehent aço sen son anats per Figuera e aqui han presa morta e apresonada molta gent e preses algunes forçes assats flaques manant los que facen sagrament et homenatge de haver per lur senyor linfant don Jayme Rey Darago han cremats dos lochs de la prioressa de Alguayre ço es Vilanova e la Portella menaçen que combatran Alguayre e ja hi ha venguda gent cominen encara que venrian en aquesta ciutat car sobre aquesta roden ens trenquaran les pexeres per ço que no pugam molre per ço senyor supplicam vostra clemencia que sia de vostra merce subvenir nos de gents darmes en bon nombre a fi que puxam fer nosaltres ab ells la honor ques mereix car vuy mes no podem pus supportar

sino per virtuos esforç de mossen Riambau de Corbera que ha fet e continua fer e per nosaltres per la gran minva que es stada feta a aquesta ciutat e dampnatge molta gent fora exida defora e en gran nombre sino que nols es stat consentit per guardar la ciutat continuant per gracia de Deu les guaites ab copia de gent. E sia senyor la Santa Trinitat en vostra guarda la qual per la sua clemencia vulla prosperar de be en millor ab exaltament de vostra excellent corona. Scrita en Leida a XXVIII de juny a la miga nit lany M CCCCXIII.

Senyor.

Los vostres humils e sotsmesos qui humilment se comanen en vostra gracia e merce pahers e prohomens de la vostra ciutat de Leyda.

Item Senyor som certs que lo comte Durgell havia quinyat qué en aquesta ciutat fos mes foch a VII o a VIII barriades a fi que tot hom derelenquis los murs e que acorreguesen al foch e que ell se pogues recullir en la ciutat.

A mis caros amigos Pedro Demban Pero Lanuça e el senyor de Guordan e a cada uno dellos.

Caros amigos jo he havido ardit del senyor que quere cavalgar e manda que sia presto pora gavalgar que su intencion es combatre los enamigos et todas gentes

quel vengan al denante perque vos ruego que stades priestos por al primer ardit que de mi hajades e noy quede hombre de pie e de cavallo en lo endemedio executat fermo pus tiempo havedes e nous stades debaldes quel tempo no so requer e si es caso que he ardit del senyor que no quavalque de present tant tost sere com vosotros com la ajuda de Dios com toda la gent havet larnes en toda manera.

Anthon de Luna etc. que vos saluda de Xerixa.

A fray Francisco Sanç mi confessor.

Fray Francisco certifico vos que mi Senyor cavalga de fecho e biene a Muntaragon e me ha mandado que jo cuite de passar la Sierra e era del todo mi intencion dir a la a do vosotros sodes mas no podo falir a su mandamiento porque vos ruego que digades a Basalio e a Pedro den Brun e al Senyor de Guordun e a Pero Lanuça que continuen sa guerra contra los enamigos e que stan prestos que se han letra mia de continent sean comi car vosotros havedes mi ardit con la ajuda de Dios daqui al domingo primero vinent e si ell Senyor muda de proposito de cavalgar de present jo sere com la ajuda de Dios con vosotros con toda la gente e esto no dupdedes do hagades mi ardit todas cosas lexando stades conmigo car sens falla daqua se passon dalgunes que creyo que no sescusa batalla e noy quede della hombre de pie ni de cavallo car en un dia se-

ra fetxo con la merce de Dios entanimientes obrat como de todos confio et haja vostre ardit de continent si Arres se querre vender al Senyor Rey don Jaime e a mi lexat en el castello a Pero Lanuça e a Pero Darbea venga del servicio del ditcho Senyor e mio en otra manera sial fecho ell danyo que sel pueda fazer con consello den Pero den Brun e del senyor de Cordun e de Pero Lanuça saludat me a Basili e a toda la companyia e digats li que com veya los ..gos del senyor ell sera bien recibido e contentado en tal manera que ell conexera que no es benido debades esto de cierto como la ajuda de Dios si mi letra havedes cuitat de venir en otra manera executats continuament a conis- . . . . de los sobre ditos. A los de Basa et Seraule se diga de mi part que entren en la guerra de no que los faga guerra assi a los amigos que noy queran entrar como a los enemigos. Esta letra leit a Pero Lanuça a Pedro den Brun e al senyor Gordun el afustan ora a Basali e dit le certament que la intencion del senyor es combatre linfant el dicho senyor a mossen Bernat de Coharasa e mossen Aymerich de Comenge que son venidos bela companya que son doentes bacinetes e docientos pillardos en numero de DC cavalgaduras e D quen entania el senyor ha hoy con ell mil e cent homens e dos mil de piedo menos de nosotros assin que con Dios nostros aferres vienen bien e noy resta sino avaricia e discordia sia fuera de nos desit a Basili que jol mostrare que ell conexera que jol amo e que en Lombardia ell no ha tant buen amigo como jo saludat me a Corso e disitle que ell haura su rocin. Dios sea

vuestra guarda. Scripta al castello de Luhar a XXIX de junyo.

Anthon de Luna et de Xericha.

Al molt excellent e poderos alt princep e senyor lo Senyor Rey.

Molt excellent e poderos alt princep e Senyor.

Placia saber a vostra senyoria que ir diluns ques comptaven XXVI de juny vench açi un moço aragones qui diu que stava ab Thomas Çacosta lo qual de paraula dix que li era stat manat et comanat que digues al veguer daçi que fos prests tenir lo portal ubert car ells hinch serien en la nit aquell dia mateix senyor foren portades per un hom de Corbins lo qual la gent del comte havia pres quatre letres del comte la una de les quals se dreçaria a mossen Jofre de la Biatarola laltra an Pere Nogues laltra an Johan Romeu la altra an Botella ciutadans daçi les quals perque vostra excellencia puxa veure que contenen vos tramet ab la present. E jo Senyor vehent que segons mon juhi aço no era sino metre dints en la ciutat no cure de les dites noves ni letres com lo veguer els altres a qui les letres se endreçen tant com jo he pogut veure ne conexer sian homes bons e fiables mas amonest tot hom de be fer si lo cars ho raquiria car la vostra Senyoria fiar a dells plenament e aqui mateix ab conseyll dels pahers e dal-

guns prohomens jo creu officials novels no revocant negu dels qui hi eren mas per ço com la ciutat es gran e no de facil correr que hagues official en aquesta part si mester hi era. Es seguit Senyor que vuy a puncta de jorn son venguts açi qualsque CCCC de cavall o daqui en sus et mil homens de peu en sus e han donat asalt al portal del Mercadal e son venguts de donar de les lançes al portal hani jaquida una atxa una daga è un roci han cremat gran colp de garbes de forment e daltres blats qui eren en les ortes del Mercadal e per alguns camps e diverses cases ho torres de la orta. Proveescha vostra celsitud en los affers segons se pertany car jo fare açi lo que pore. Lo Sant Sperit sia en vostra guarda e mia. Scrita ab cuita en Leida a XXVII de juny. La dita gent Senyor han mort un hom qui era en la casa antiga e ells sen van be carafexats e estima hom que entre homens e roçins sen menen de nafrats de LX en sus.

Senyor.

Vostre humil servidor e sotsmes qui besant vostres peus e mans se comana en vostra gracia e merce Riambau de Corbera.

Adveniente autem die undecima julii anno a nativitate Domini Millesimo CCCCXIII supradicto dictus do-

minus Rex in suo pleno consilio visis et recognitis tam tenoribus litterarum supra insertarum quam dictis et depositionibus testium supra dictorum providit ac expediri mandavit litteras tenores qui secuntur unus post alium continentes.

Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valencie Majorice Sardinie et Corsice comes Barchinone dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossillionis et Ceritanie. Egregio Jacobo filio egregii Petri quondam comitis Urgelli salutem et dilectionem. Clamor multorum et fama publica manifestarunt quod vos non animadvertentes jugum dominii quo nobis vestro vero Regi et domino censemini modo indisolubri alligatus ymmo oblitus in proinde inmaculati sanguinis et prosapie a quibus trahere dicimini nomen vestrum nec non diversarum gratiarum quibus regia domus Aragonum vos et vestri predecessores fuit pristinis temporibus prosecutus adversos vos vestrum regem et principem naturalem rebellionis calquaneum et cornua cerviosa ausibus efrenis erigere ac fidelitatis penitus rupto federe extraneas gentes armorum sinistris auspiciis congregare et pro dampnificando Regia Regna et terras nostras cum impiorum multitudine non erubuistis aliquatenus convenire et jam in parte vestri inpregrandem innormam invadere attemptastis. Nos ideo volentes tam innormia nostro auditui reservata incognita pretermittere veritatem mandamus prescrutari et diligenter inquiri ut si rei poposcerit qualitas regia nostra districtio culpam feriat delinquentem. Et

postquam inceptum extitit inquiri quia per contenta in processu inquisitionis detegitur manifeste vehemens suspicio contra vos et alios adherentes vobis consiliumque auxilium favorem aut oppem dantes quod de castro et civitate Balagarii et de aliis castris villis et locis que fuerunt dicti vestri patris vos preparavistis et preparatis cum gentibus armorum extranee nationis et aliis ad guerroficandum civitates villas et castra nostre ditionis easque et ea occupandum tam nos quam nostros officiales et subditos et ad dampna alia multipliciter reipublice inferendum et ad rebellandum nobis nostroque imperio et potestati et fuerit nobis pro parte fisci nostri humiliter supplicatum quod contra vos et vobis consilium auxilium favorem aut oppem dantes et bona ipsorum et cujuslibet eorum debite procederemus et quod interim dicta civitas castra et loca que fuerunt dicti egregii Petri comitis patris vestri tuitionis remedium et securitatis totius reipublice nostri regni cujus capud sumus et alias prout in talibus et similibus per justiciam fieri debet ac etiam est assuetum predictam civitatem villas et castra apprehenderimus seu apprendi faciemus habito super hiis maturo et digesto consilio tam prelatorum quam baronum nobilium militum ac sindicorum civitatum villarum et locorum principatus Cathalonie et quam plurimum doctorum in utroque juris peritorum justicia exhigente solemniter providimus dictam civitatem castra villas et loca jam dicta fuisse ac fore et esse rationibus predictis apprehendenda ad manus et posse nostri. Igitur cum hac eadem vos requirimus et monemus vo-

bisque dicimus et mandamus de certa sciencia et expresse sub debito naturalitatis et fidelitatis quibus estis nobis vestro domino obligatus quatenus omni se posita predictam civitatem villas castra loca et fortalicia gubernatori nostro principatus Cathalonie seu aliis nostris officialibus ad hec spetialiter assignatis seu etiam assignandis tradatis et per ipsum ac ipsos aprehendi libere permitatis alias certo certius habeatis quod si predictorum vos senserimus neglectorem quod regalis oppinio nostra non cupit procedere contra vos et bona vestra justitia mediante. Data Barchinone sub nostro sigillo comuni undecima die julii anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tercio decimo. Rex Ferdinandus.

Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valencie Majorice Sardinie et Corsice comes Barchinone dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossilionis et Ceritanie. Fidelibus nostris universis et singulis patiariis juratis et singularibus civitatis Balagarii et quorumcumque villarum castrorum et locorum comitatus Urgelli et vicecomitatus Ageris et aliorum quorumlibet qui fuerint egregii Petri comitis Urgelli salutem et gratiam. Clamor multorum et fama publica manifestarunt quod egregius Jacobus filius egregii Petri comitis Urgelli sue fidelitatis et naturalitatis pudore quo cuncti Aragonum regie domus subditi per universum orbem radiant insigniti imprudenter quod deferimus displicenter objecto et sue originis magni-

nimitate inmaculate oblitus non formidate sui nomine indelibili maculata deturpare adversus nos suum dominum et principem naturalem rebellionis cornua erigere armorum gentes extraneas glomerare pro dampnificando regna et terras nostras proterva audacia non veretur et jam in parte grandi insania ductus invadere attemptavit. Igitur nos volentes tam gravia nostro auditui reserata incognita pretermittere veritatem mandavimus presentari et diligenter inquiri ut si rei poposcerit qualitas regia nostra districtio culpam feriat delinquentes. Et quia postquam inceptum extitit inquiri per contenta et processu inquisitionis delegitur manifeste vehemens suspicio contra dictum egregium Jacobum et alios adherentes sibi eidem consilium auxilium favorem aut opem dantes quod de castro et civitate Balagarii et aliis castris villis et locis que fuerunt dicti ejus patris se preparavit et preparat cum gentibus armorum extrance nacionis easque et ea occupandum et ad offendendum tam nos quam nostros officiales et subditos et ad dampna alia multipliciter reipublice inferendum et ad rebellandum nobis nostroque imperio et potestati fuitque nobis pro parte fisci nostri humiliter supplicatum quod contra ipsum ac adherentes consilium auxilium et favorem aut oppem dantes et bona ipsorum et cujuslibet eorum debite procederemus et quod interim dicta civitas castra et loca que fuerunt predicti egregii Petri comitis patris ejusdem Jacobi per viam tuicionis remediique et securitatis totius reipublice nostri Regni cujus capud sumus et alias prout in talibus et similibus per justiciam

fieri debet ac est etiam assuetum predictam civitatem villas et castra apprehenderemus seu apprendi faceremus habito super hiis maturo et digesto consilio tam prelatorum quam baronum nobilium militum ac sindicorum civitatum villarum et locorum principatus Cathalonie et quam plurimorum dictorum utroque jure peritorum justicia exhigente solemniter providimus dictam civitatem castra villas ac loca jam dicta fuisse ac fore et esse rationibus predictis apprehendi ad manus et posse nostri. Ideo virtute generalis imperii et jurisdictionis nobis in nostri ditione pertinentis vobis dicimus et mandamus quatenus apprehensioni predicte impedimentum aliquod nullatenus inferatis immo provissioni nostre hujusmodi pareatis ipsamque plenarie observetis cum quando et quociens per nostrum gubernatorem Cathalonie principatus seu alios officiales nostros ad hec specialiter destinatos fueritis requisiti. Quod si secus egeritis quod non credimus procedetur contra vos et bona vestra justicia mediante. Datum Barchinone sub nostro sigillo comuni undecima die julii anno a nativitate Domini Millessimo quadringentessimo tercio decimo. Rex Ferdinandus.

Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valencie Majoricarum Sardinie et Corsice comes Barchinone dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossilionis et Ceritanie nobilibus dilectis atque fidelibus universis et singulis baronibus nobilibus militibus hominibus de paratico et aliis generosis in comitiva at-

que servicio egregii Jacobi filii egregii Petri quondam comitis Urgelli sistentibus salutem et dilectionem. Clamor multorum et fama publica manifestavit quod egregius Jacobus filius egregii Petri quondam comitis de Urgello sua fidelitate et naturalitate pudore quo cuncti Aragonum regie domus subditi per universum orbem vadiant insigniti imprudenter quod referimus displicienter abjecto et sue originis magnaminitatis inmaculate oblitus non formidans sui nomine indelibili mucula deturpare adversus nos suum dominum et principem naturalem rebellionis cornua erigere et armorum gentes extraneas glomerare pro dampnificando regna et terras nostras proterva audacia non veretur et jam in parte grandi insania ductus juvare acceptavit. Ideo nos volentes tam gravia nostri auditui reserata incognita pretermittere veritatem mandavimus prescrutari et diligenter inquiri ut si rei poposcerit qualitus regia nostra districcio culpam feriat delinquentes. Et quia postquam inceptum extitit inquiri per contenta in processu inquisitionis detegitur manifeste vehemens suspicio contra dictum egregium Jacobum et alios sibi consilium auxilium favorem aut oppem dantes quod castro et civitate Balagarii et de aliis castris villis et locis que fuerunt dicti ejus patris se preparavit et preparat cum gentibus armorum extranee nationis et aliis ad guerrificandum civitates villas et castra nostre ditionis easque et ea occupandum et ad offendendum tam nos quam nostros officiales et subditos et ad dampna alia multipliciter reipublice inferendum et ad rebellandum nobis nostroque imperio et potestati fuitque nobis pro

parte fisci nostri humiliter supplicatum quod contra ipsum adherentes consilium auxilium et favorem aut oppem dantes et bona ipsorum et cujuslibet ipsorum debite procederemus et quod interim dicta civitas castra et loca que quondam fuerunt predicti egregii Petri comitis patris ejusdem Jacobi per viam tuitionis remediique et securitatis totius reipublice nostri Regni cujus capud sumus et alias prout in talibus et similibus per justiciam fieri debet ac est etiam assuetum predictam civitatem villas et castra apprehenderemus seu apprehendi faceremus habito super hiis maturo ac digesto consilio tam prelatorum quam baronum nobilium militum et sindicorum civitatum villarum et locorum principatus Cathalonie et quamplurimorum doctorum in utroque jure peritorum justicia exhigente solemniter providimus dictam civitatem castra villas et loca jamdicta fuisse ac fore et esse rationibus predictis apprehendenda ad manus et posse nostri. Igitur vobis et unicuique vestrum dicimus et districte mandamus sub fidei naturalitate vinculo quibus nobis vestro regi et domino estis astricti ac nostre indignationis et ire incursu quatenus a comitiva et servitio dicti comitis ejusque consilio et favore visis presentibus desistatis apprehensionemque dictorum civitatis villarum castrorum et locorum ipsorum per nostrum gubernatorem principatus jam dicti seu per alios officiales nostros ad hec spetialiter destinatos seu destinandos fieri et exequi libere permittatis in predictis nullum impedimentum seu contradictionem inferatis seu etiam opponatis quod si contrarium egeritis quod nullatenus oppina-

mur procedetur contra vos et bona vestra justicia mediante. Datum Barchinone sub nostro sigillo comuni XI die julii anno a nativitate Domini MCCCCXIII. Rex Ferdinandus.

—

Adveniente autem die quinta augusti anno jamdicto Millesimo quadringentesimo tercio decimo. Cum ad manus illustrissimi domini Regis jamdicti nonnulle littere pervenissent diversis personis ut earundem series manifestant directe idem serenissimus dominus Rex easdem in presenti processu injunxit inseri et apponi quarum tenores unus post alium per ordinem sic se habent.

Al amat scuder de casa nostra En Johan de Pinell.

La infanta Isabel Darago.

En Johan per tant com segons exhigencia del temps nos havem a servir de tots los quins son affectats vos pregam molt affectuosament que vista la present ab aquella mes gent que porets a caval e de peu e ben armats vengats a la nostra vila de Liniola e apres siats ali scrivits ne a nos e darem manera que entrets en Balaguer e sabrets que haurets a fer e no dubtets

per vostre bandejament ne dalcuns qui sien ab nos car per la present manam axi al veguer Durgell et sots veguer de la dita vila e altres qualsevol officials e subdits nostres e dels officials lochtinents que estant vos en la dita vila ne en altra manera destorb preso o greuge algu a vos ne companya vostra en persones o bens no façen ne permeten esser fets en alguna manera. Dada en Balaguer sots nostre sagell secret a XXVII dies de juny en lany MCCCCXIII. La Infanta.

Al amat scuder de casa nostra En Johan Berenguer de Jova.

Jayme Darago.

En Johan Berenguer per certa causa e coses toquants singularment nostra honor e benavenir haviem dellibe-rat de cavalcar personalment per queus pregam molt affectuosament que de continent vista la present cessant tota dilacio et scusa com mils porets armat e a cavall siats ab nos sens triga alguna si james nos entenets complaure ni servir. Certificants vos queu haurem a memoria. Dada en Balaguer sots nostre sagell secret a V de juliol del any MCCCC tretze. Jayme.

A la muit noble e cara fija dona Elfa de Luna.

Muit noble et cara fija certifico vos quel Senyor es

bien sano et alegre o es en Balaguer quel Senyor don Jayme envio por ell et jo Dios sea loada so bien sana e alegra e esto con gran deseyo de saber de vostra salut porque vos ruego men certifiquedes que gran plazer men faredes. Jo apresent so fuera Dios merce de congoxa pues quel Senyor esta en lugar segur e jo que tengo el castello bien fornido de viure por a dos anyos cepto de vino mes tengo pro agua e muit fina que vale vino e los quey son servidores leales del Senyor bien alegres e esforçados e talos que no faliran con la ajuda de Dios a lo que deven. E assin seret alegrament que en breu hoiredes tales nuevas que hauredes plazer e consolacion e de todos ardides que hajades certament de las partidas della me querades certificar que grant consolacion ne haurem e no mi plangades correus que jo los fare pagar. E vos torno rogar que fagades dar recaudo a lo que Simon he dado encargo. El Sant Sperit sia en vostra guarda rescriviendome muit noble e cara fija todas cosas a nos plazentes. Scripta al castello de Loarre a XXIX de julio.

El senyor don Jayme el senyor tienen en Balaguer DCCC rocines entienden combatre al infant e los que con ell son que son MD rocines e con la ajuda de Dios e mas tres mil hombres de piet enviat ese scudero Deseto si buenas novas havedes de mon senyor de Clarença e jo darle un buen rocin e un arnes car daqui no se ha podido fatzer sieyt certa que jo vos fare obres de madre.

La tota vostra Violant de Luna.

Al molt noble senyor et car cosi don Anthon de Luna.

Molt noble senyer et car cosi axi com darrerament vos haviem fet saber haviem cavalcat de Balaguer en fora tirant nostre cami a la vila Dalcolega per venrens ab vos e com som estat pres de la dita vila dues legues havem sabud de tot cert que Basili es estat pres no molt luny de Castellfollit per qualsque DC rocins entre aragonesos e castellans qui li son exits al traves la qual nova es stada molt dura e greu a nos per molts esguarts que be podets entendre perque havem delliberat per los dits esguarts de tornar nos en lo comdat majorment per la gent nostra qui deu entrar per los ports Dandorra per queus pregam molt affectuosament si james entenets fer per nos e si desigats nostre benavenir o vostre que attenent a tanta necessitat tirets vers nos ab tota vostra gent e justets e façats quel senyor Dagramunt et Manaut de Favars e tots altres que havets presos dels quals per ma gran providencia havem en ferm quey havets fermetat et entren e sien ab nos et ab vos sens dilacio e pensant en quin punt som no trigassets com lo periyll fos irreparable a nos e a vos si de present no haviem esforç de cavalcar et tenir les plaçes attes que tots los regnes e terres de la corona son romorats e sia gran esforç de gent darmes la qual remoracio vendra en incomparable profit si les places podem tenir eus tenim per dit que no trigara

molt en bon punt ques mereix e nos è vos desijam al qual porem dir que som pervenguts per vostra animositat e providencia singular. Pregam vos mes que vullats advertir que vostra tant gran obra nos perde en la falç e aurets mes que no volrets si nostre cor se complex. Dada en Raffals sots nostre sagell secret a VIII dies de juliol en lany MCCCCXIII.

Jayme Darago.

Al amat scuder nostre En Johan de Pinell.

En Johan pregam vos molt tant com podem axi com aquell de qui nos fem singular compte que en les coses que nostra honor fossen nous falliriets que vista la present siats açi ab nos ab tota aquella mes gent darmes que poriets ben armats e a cavall e aço per res no haja falla car seria cosa quens en farets molt singular e assenyalat plaer. Dada en Balaguer sots nostre sagell secret a X dies de juliol.

Elionor Darago.

Al amat scuder de casa nostra En Johan de Pinell.

En Johan. Pregam vos molt affectuosament si jamay nos entenets complaure ne servir que vos decontinent vista la present vingats a nos ab aquella mes gent

darmes que porets be armats e a cavall dimarts per lo mati et dreçats a la nostra casa. Cor certificamvos que no trigara dues hores que vos serets ab nos dins nostra cambra. E de les dites coses no haja falla car gran plaer nos en farets. Dada en Balaguer sots nostre sagell secret a X dies del mes de julioll.

La comtessa Durgell.

Al noble e amat nostre En Johan Berenguer de Jova.

La Infanta Darago.

En Johan Berenguer. Be sabets com lo senyor don Jayme car marit nostre e senyor es partit de Balaguer e te la via Darago e per tant com vos entre los altres estariets be en lur servir al qual lo dit senyor vos havia demanat e no sots vengut de quens maravellam molt per ço molt affectuosament vos pregam requirim e manam que encontinent ab aquella mes gent de cavall et de peu que puscats seguiscats lo dit senyor tota triga cessant car no es hora de tornar atras. Dada en Balaguer sots nostre sagell secret a XII dies de julioll lany MCCCCXIII. La Infanta.

Al amat scuder de casa nostra En Luis de Meya.

Jayme Darago.

En Luis. Molt sòm maraveyllats com no sots vengut axi com vos havem scrit. Per queus pregam molt affectuosament que dema que sera diluns siats açi ab nos armat et a caval ab la mes gent que porets aço per res no hajà falla. Dada en Balaguer sots nostre sagell secret a IX dies de juliol any MCCCCXIII. Jayme.

—

Post predicta autem die decima augusti anno predicto serenissimo ac magnifico domino Rege jamdicto in obsidione civitatis Balagarii personaliter existente idem dominus Rex fieri expediri presentari ac etiam in locis circa vicinis dicte civitatis ut comode ut tute fieri valeat tubis clangentibus voce preconis publicari mandavit quasdam litteras patentes quarum tenores unam post aliam sic se habent.

Ferdinandus Dei gracia Rex Aragonum Sicilie Valencie Majorice Sardinie et Corsice comes Barchinnone dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossillionis et Ceritanie. Dilectis atque fidelibus universis et singulis baronibus nobilibus milittibus hominibus de paratico et aliis generosis in comitiva atque servitio

egregii Jacobi filii egregii Petri quondam comitis Urgelli sistentibus salutem et dilectionem. Pridem vobis rescripsisse recolimus sub hec verba. Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum etc. nobilibus milittibus homini-de paratico et aliis generosis in comitiva atque servicio egregii Jacobi filii egregii Petri quondam comitis Urgelli sistentibus sulutem et dilectionem. Clamor multorum et fama etc. etc.

Sigue una carta igual á la última fechada en Barcelona á 11 de julio de 1413, y firmada por el Rey don Fernando, concluyendo luego del modo siguiente.

Et licet preinserta littera vobis extiterit presentata fueritque per nostrum gubernatorem jam dictum cum debita instancia requisitus ut contenta in eadem adimpleretis opperis per efectum vos tamen id facere recusastis immo aliqua alia grava comisistis. Ideo quodque alios mediante justicia possemus procedere contra vos tantum ex sola benignitate et gratia vobis et unicuique vestrum dicimus et districte mandamus sub fidei naturalitate vinculo quibus nobis vestro Regi et domino estis astrictus ad nostre indignationis et ire incursu quatenus a comitiva et servitio dicti comitis ejusque consilio et favore visis presentibus disistatis apprehensionemque dictorum civitatis villarum castrorum et locorum per nos hic personaliter existentes fieri et exequi libere permittatis et in predictis nullum

impedimentum seu contradictionem inferatis seu etiam opponatis quod si contrarium egeritis quod nullatenus oppinamus procedatur contra vos et bona vestra justicia mediante. Datum in obsidione Balagarii sub nostro sigillo minori decima die augusti anno a nativitate Domini MCCCCXIII. Rex Ferdinandus.

Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valencie Majorice Sardinie et Corsice comes Barchinone dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossillionis et Ceritanie egrègio Jacobo filio egregii Petri quondam comitis de Urgello salutem et dilectionem. Pridem nobis scripsisse recolimus per hec verba. Ferdinandus etc. ut in inserta littera posposita supra et licet littera preinserta fuerit nobis presentata fuitque per nostrum gubernatorem jamdictum cum debita instancia requisitus ut contenta in eadem adimpleretur opperis per effectum vos tamen id facere recusastis immo aliqua alia gravia comisistis. Ideo quodque alias mediante instantia possemus procedere contra vos tamen ex sola beningnitate et gracia vos requirimus et monemus vobisque dicimus et mandamus de certa sciencia et expresse sub debita naturalitate et fidelitate quibus estis nobis vestro domino obligati quatenus omni mora se posita predictam civitatem villas castra loca et fortalicia nobis hic personaliter existentibus tradatis et per nos aprehendi libere permittatis alias certo certius habeatis quod si predictorum vos senserimus necletorem quod regalis oppinio nostra non cupit pro-

cedemus contra vos et bona vestra justicia mediante. Datum in obsidione civitatis Balagarii sub nostro sigillo minori decima die augusti anno a nativitate Domini MCCCCXIII. Rex Ferdinandus.

Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valencie Majorice Sardinie et Corsice comes Barchinone dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossillionis et Ceritanie. Fidelibus nostris universis et singulis paciariis juratis et singularibus civitatis Balagarii et quorumcumque vilarum castrorum et locorum comitatus Urgelli et vicecomitatus Agerensis et aliorum quorumlibet qui fuerunt egregii Petri quondam comitis Urgelli salutem et gratiam. Pridem vobis scripsisse recolimus per hec verba. Ferdinandus etc. ut in littera secunda posposite littere supra largo modo continetur. Et littera preinserta vobis extiterit presentata fueritque per nostrum gubernatorem jamdictum cum dabita instancia requisiti ne contenta in eadem adimpleretis operis et effectum vos tamen id facere recusastis imo aliqua alia gravia comisistis ideo quodque alias mediante justicia possemus procedere contra vos cum ex sola benignitate et gratia virtute generalis imperii et jurisdictionis nobis in nostri ditione pertinentis vobis dicimus et mandamus quatenus apprehensioni predicte impedimentum aliquod nullatenus inferatis quod si secus egeritis quod non credimus procedetur contra vos et bona vestra justicia mediante. Datum in sitio civitatis Balagarii sub nostro sigillo minori decima die

augusti anno a nativitate Domini MCCCCXIII. Rex Ferdinandus.

Denique autem die sabbati X augusti anno predicto quia littere preinserte obsistentibus rebellionibus rebellibus actibus a dicta civitate Balagarii prodeuntibus nequirent aliquatenus presentari ipsarum effectus fuerunt publicata voce alta et tubis clangentibus prope muros ipsius civitatis ut comode fieri valuit per Petrum Coll civitatis Minorisse sub forma sequenti.

Ara hojats queus fan saber de part del Senyor Rey que com ell hagues nomenades esser presentades certes letres sues dins la ciutat de Balaguer e la dita presentacio segons manifestament appar alli per alguns impediments no puga esser feta a major cautella lo Senyor mana lo effecte de aquelles letres esser publicat per la forma seguent. Que com fama publica haja manifestament divulgat que don Jayme Durgell fiyll del comte Durgell no guardant la fealtat que es tengut al dit Senyor axi com son vertader Rey e senyor haja en les ciutats viles lochs e castells que foren del dit En Pere congregat darmes estranyes per dampnificar lo dit Senyor volent de aço saber la veritat ha manat de les dites coses esser inquirit e per tal que per les coses contengudes en la dita enquesta se mostra manifesta suspicio contra ell e altres a ell aderents e conseyll favor e ajuda donants que de les dites ciutats

viles lochs e castells ses disposat ab les dites gents estranyes de dampnificar e guerrejar sos regnes e terres e aquells occupar e a rebellar contra ell e son imperi e potestat a humil supplicacio per part de son fisch a ell feta haut sobre aço madur e digest conseyll de prelats barons nobles cavallers sindichs de les ciutats viles e lochs del principat de Cathalunya per seguretat de la cosa publica de sos regnes e terres ha per justicia provehit les dites ciutat viles lochs et castells esser presos a ses mans et poder e per ço mana lo dit Senyor al dit don Jayme Durgell e a tots los nobles cavallers scuders de sa sequela et habitadors de les dites ciutat viles lochs et castells sots la fe et naturalesa que son tenguts a ell axi com a son Rey e Senyor que a la dita apprehensio no façen algun enpaig ans aquella lexen fer francament e segura e los dits nobles cavallers et scuders de la companyia del dit Jacme Durgell desisten es lunyen. E jatsia de aço sian stats requests per lo seu governador de Cathalunya aço fer han recusat per tant lo dit Senyor no contrastant pogues procehir en altra manera contra ells e cascu dells empero de sola beningnitat e gracia los requer encara els mana que complesquen e façen les dites coses les quals si complir e fer recusaran procehira contra ells e cascu dells segons rigor de justicia requerra.

—

Ulterius vero die vicesima secunda augusti anno superius jam contento idem dominus Rex in obsidione prefata personaliter existente expediri ac etiam circa muros publicari voce publica ac tubis clangentibus publicari mandavit prout publicavit Petrus Coll jamdictus littera subinserta in et sub forma sequenti.

Ara hojats queus fan saber de part del Senyor Rey que com per alguns evidents impediments les letres subinsertes no pugen esser presentades en la ciutat de Balaguer vol e mana lo dit Senyor ab veu de crida esser publicades e son dels tenors seguents.

En Ferrando per la gracia de Deu Rey Darago de Sicilia de Valencia de Mallorques de Cerdenya et de Corcega comte de Barchinona duch de Atenes et de Neopatria e encara comte de Rossello et de Cerdanya. Als nobles amats e fells nostres tots e qualsevol nobles cavallers gentils homens e altres residents en companyia de don Jayme Durgell fill del egregi En P. comte Durgell quondam salut et dileccio. Com nos segons per diverses letres vos havem notificat per certes justes e rahonables causes e rahons en nostre ple et ample conseyll on entrevengueren molts e diverses prelats comtes veçcomtes barons nobles et cavallers

doctors en cascun dret et sindichs de las universitats del principat de Cathalunya hajam provehit justicia migançant per tuicio e deffensio de la cosa publica de nostres regnes et terres de les quals som cap e protector a nostres mans e poder p. .en les ciutats viles lochs et castells que sien del dit comte Durgell e hajam a vosaltres monestats que en la dita apprehensio a nostre poder fahedora no donassets empaig o embarch algu ni resistissets ni donasets als resistents favor e ajuda alguna. E daço siats stats certificats per nostres letres patents les quals vos son stades legitimament intimades per nostre governador de Cathalunya e encara per nos e son vengudes en vostra noticia. Vosaltres aço no obstant havets prestat favor e ajuda al dit Jacme qui ha resistit al dit governador e resisteix a nos continuament en fer la apprehensio de la ciutat de Balaguer denant la qual estam e tenim siti per fer la dita apprehensio e jatsia nos de rigor de justicia poguessem contra vosaltres e vostres bens en diverses maneres procehir empero volents usar vers vosaltres nostres vassals et naturals sotsmeses mes de benignitat clemencia et gracia que de rigor de justicia encara a major cautella vos requerim monestam e manam expressament que dins spay de quinze dies de la data de la present en avant comptadors de la companya del dit Jacme desistats et iscats de la dita ciutat de Balaguer et a aquella no tornets ni al dit Jayme o altres a ell siguints adherents o ajudants donets conseyll favor o ajuda en altra manera forçats per necessitat de justicia passats los dits XV dies procehi-

riem contra vosaltres a publicar vos per rebelles et traydors et en altra manera procehiriem contra vos e bens vostres rigorosament com per justicia trobarem esser fahedor. E per tal que pahor de punicio dels crims per vosaltres comesos nons donassen occasio de retraureus en exir daquexa ciutat e desistir de la companya del dit Jayme e per conseguent vendrieu a tan irreparable e inextimable dan e vergonya com es esser vosaltres per nos publicats et donats per traydors e rebelles volents en aço degudament remediar per tenor de les presents guiam a vos e a cascu de vos que dins lo dit terme de XV dies exirets de la dita ciutat de Balaguer e totalment desistirets de la companyia e servey del dit Jayme de tots e qualsevol crims e excessos per vosaltres comesos e perpetrats e que cometreu entro que exireu de la dita ciutat e desistereu del servey e companya del dit Jayme pus queus façats dins los dits XV dies axi que durant lo present guiatge lo qual volem que dur per dos mesos de la data de la present en avant comptadors no puxats per nos o officials nostres esser presos detenguts arrestats et en persones o bens en alguna manera molestats ans puxats anar et estar en e per tota nostra Senyoria salvament e segura axi empero que algu del guiats no puxa entrar en les ciutats de Çaragoça Calathayù Daroca Terol Albaratzin ne Valencia. Manants per la present a tots e sengles officials e subdits nostres e dels dits officials lochtinents presents e esdevenidors sots nostra ira e indignacio e pena de II mil florins dels bens del contrafahent havedors e a nostres cofres

applicadors quel present nostre guiatge tinguen o observeu e non contravengueu ne algu contravenir permeteu per alguna causa o raho. Dada en lo setge de la ciutat de Balaguer sots nostre sagell menor a XXI dies dèl mes dagost en lany de la nativitat de nostre Senyor MCCCCXIII. Rex Ferdinandus.

Nos En Ferrando per la gracia de Deu Rey Darago de Sicilia de Valencia de Mallorques de Cerdenya e de Corcega comte de Barchinona duch de Athenes et de Neopatria e encara comte de Rossello et de Cerdanya. Jatsia per diverses letres a vosaltres nobles cavallers e gentils homens e altres residents en la companya ó servey de don Jayme fill del egregi en P. quondam comte Durgell axi per nos aci presents com per nostre governador de Cathalunya legittimament presentades hajam amonestat et manat que de la dita companya e servey disistissets e lexasets la ciutat de Balaguer e a la apprehensio per nos per justicia publicada de la dita ciutat e altres lochs viles e castells que foren del dit En P. no donasets empaig algu ans aquella lexasets fer per nos o nostros officials liberalment e francha ço que fins al dia de vuy no havets fet mes en letra nostra dada com dejus les dites coses vos hajam manat e de aquells request e volents nos haver vers vosaltres mes ab benignitat et gracia que de rigor de justicia vos hajam guiat per cert temps dins lo qual la dita ciutat servey e companyia poguessets del tot lexar e de aquells disistir. Encara desigants axi com

de nostra real dignitat se pertany a vosaltres per fexibilitat de humana natura o en altra manera abarrats a carrera de veritat e a la naturalesa e fealtat a que sots obligats quant en nos es ab infusio de pietat e gracia reduir per tal que temor o terror de punicio de crims per vosaltres comesos nous faça perseverar en duricia o error. Ab tenor de la present remetem e perdonam a vosaltres et cascu de vos tota accio civil o criminal e altra qualsevol la qual nos o officials nostres poguessem contra vosaltres e vostres bons fer o moure per raho de qualsevol crims excessos o delictes per vos fins en lo dia que exirets de la dita ciutat ab quen iscats dins lo temps davall expressat perpetrats o comesos per greus e grans que sien e en qualsevol nom sien nomenats los que volem aci per expressos esser hauts dels quals siats enculpats o no o de aquells sia començat inquirir o non e en altra manera que si per spay de XV dies de la data de les presents en avant comptadors de la dita ciutat exirets e de la companya o servey del dit don Jayme totalment desistirets no puxats o alcu de vosaltres puixa en alcuna manera per nos o nostres officials per raho dels dits crims esser presos detenguts o en altra manera en persones o bens punits o molestats ni en juhi convenguts o en alcuna manera condempnats ans puxats e cascu de vos puxa anar e estar per tota nostra senyoria salvament e segura e siats vos e vostres bens de tota pena civil e criminal pecuniaria e altra axi de furts o constitucions e altra manera per raho dels dits crims encorreguda asolts quitis et del tot perdonats

vos empero e cascu de vos fahents compliment de justicia civilment als de vos clamants exceptat los qui perpetraren de fet o ajuda a la mort de Sancho Sanchez Dorunyo quondam los quals volem en la present remissio esser inclusos no puxen sens nostra expressa licencia en la ciutat de Terol o ses aldees entrar o aturar entro que per nos en altra manera ne sia provehit e aço fem per vitar escandols o inconvenients entre los culpants de la dita mort e parents del dit Sancho Sanchiz interfet. De la present empero remissio exceptam eretges e sodomites e aquells qui mataran larchabisbe de Çaragoça et al governador de Valencia o donaren auxili a la perpetracio de les dites morts o qualsevol de aquells los quals empero volem esser compresos en lo guiatge lo dia de la present data ab nostra letra atorgat. Manants al inclit e magnifich infant Nalfonso primogenit nostre molt car de nostres regnes e terres general governador e apres nostres dies Deu volent legittim successeidor sots nostra paternal benediccio e als portant veus de aquell o altres qualsevol officials nostres e subdits et dels dits officials lochtinents presents e esdevenidors sots nostra ira e indignacio e pena de dos milia florins dels bens del contrafahent havedors e a nostres cofres applicadors que la present nostra remissio tinguen e observen e non contravenguen ne algu contravenir permeten per alguna causa ho raho. En testimoni de la qual cosa havem manada fer la present ab nostre sagell sagellada. Dada en lo siti de la ciutat de Balaguer a XXI dia dagost en lany de la nativitat de nostre Sen-

yor Mil CCCCXIII. Rex Ferdinandus.

—

Preterea die quinta septembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII superius expressato serenissimus dominus Rex jam dictus jussit juxta muros civitatis Balagarii fieri preconitzationem sequentem.

Ara hojats queus fa a saber lo molt victorios Senyor lo Senyor Rey que com ell hagues feta remissio general de tots los residents en la ciutat de Balaguer de tots et qualsevol crims per ells comesos fins en lo dia que exirien de la dita ciutat ab tal que isquessen dins spay de XV dies del XXI dia de agost en avant comptadors exceptats los qui foren a la mort del archabisbe de Çaragoça e del governador de Valencia e a aquests encara haguts per spay de dos mesos guiats segons en les letres daquen fetes e ja publicades es pus larch contengut. E lo dit temps hagues ja porrogat per altres XV dies los quals ja son finits. Encara mogut de sobirana benignitat e misericordia lo dit Senyor porroga et de nom atorga les dites remissio e guiatge fins per tot lo dia de diuchmenge primer vinent dins lo qual temps los qui exiren de la dita ciutat de Balaguer se puxen alegrar dels dits guiatges e remissio en altra manera passats los dits XV jorns lo dit Senyor pro-

ordira contra ells ani com a rebelles e traydors.

Quam siquidem proclamationem Raymundus Blasco preco publicus civitatis Ilerde retulit se tubis clangentibus fecisse et publicasse dicta die quinta septembris in monasterio de la Mata satis prope muros civitatis Balaguri supradicte.

—

Ulterius die proxime dicta die XXIX novembris anno prefato coram serenissimo domino Rege predicto in Castro suo regio personaliter constituto comparuit dictus nobilis Franciscus Derill miles procurator qui supra ex parte una.

Comparuit etiam Jacobus de Urgello delatus predictus ex parte altera.

Et dictus nobilis procurator supplicavit et petiit verbo sentenciam ad quam audientiam per ipsum dominum Regem dies eadem assignata fuerat promulgari in causa presenti.

Qua supplicatione et requisitione factis in continenti dictus dominus Rex processit ad suam proferendam sentenciam in modum qui sequitur.

Altissimi Dei Salvatoris nostri ejusque matris Virginis gloriosissime Marie nominibus humiliter invocatis.

Nos Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valencie Majorice Sardinie et Corsice comes Barchinnone dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossillionis et Ceritanie. Visa denuntiatione seu preventione coram nostra sacra magestate oblata per nobilem et dilectum nostrum Franciscum de Erillo militem procuratorem nostrùm ad hec specialiter deputatum contra et adversus Jacobum de Urgello filium egregii Petri quondam comitis Urgelli. Visis etiam articulis sive capitulis contra dictum Jacobum oblatis. Visis inquam confessionibus per dictum Jacobum factis. Visis preterea et mature ponderatis testium depositionibus per dictum nostrum procuratorem producturum. Visisque productionibus tam instrumentorum publicorum quam aliarum quarumvis scripturarum. Visaque denique publicatione atestationum ac totius processus dicto Jacobo facta nec non et petione contra eundem oblata ac debita animadversione pensata quibusvis dictis productis et allegatis tam per dictum procuratorem nostrum quam dictum Jacobum. Visis postremo et cum solerti diligencia recensitis predictis et aliis videndis et attentis attendendis sacrosanctis evangeliis coram nobis propositis ac eis reverenter inspectis ut de vultu Dei nostrum procedat juditium et oculi mentis nostre videre valeant equitatem die presenti ad

hanc nostram audiendam sententiam dicto Jacobo assignata pronuntiamus et sententiamus prout sequitur.

Cum tam per confessionem dicti Jacobi de Urgello quam per alia merita dicti processus constet clare nobis predictum Jacobum de Urgello subditum ac ratione originis et domicilii et alias vassallum ac naturalem nostrum ac vinculis juramenti fidelitatis jam rastrictum cum quibusdam confederationes et conspirationes ac licentias post juramenti prestationem fecisse causa occupandi sibi regna et terras nostras et se in Regem Aragonum erigendi extollendi et in regnis et terris nostris se intrudendi et nostre magestatis offensam. Constat etiam nobis ipsum tractasse et ordinasse quod civitas Ilerde que sub nostro dominio et obedientia consistit per gentes suas intraretur et occuparetur ut sibi ea occupata facilius etiam dicta regna et terras occupare posset que ordinationes et tractatus quantum in eo et in gentibus suis fuit ad effectum deducta fuerunt. Constet inquam nobis quod gentes sue ipsius fulte subsidio non nulla castra sive villas inde ejectis et depredatis subditis nostris occuparunt aliquosque subditos nostros per violentam rabiem coegerunt ad presentandum dicto Jacobo tanquam Regi Aragonum fidelitatis tali casu illicitum juramentum. Constet preterea nobis nostros subditos et vassallos et alias gentes nostras euntes tam per publica itinera et pro nostro servitio quam alias per gentes dicti Jacobi ejus ordinatione seu permissione depredatos ac vulneratos fuisse ac de preda predicta dictum Jacobum partem ha-

buisse. Constet nichilominus nobis Jacobum predictum seu ejus gentes ipsius ordinatione seu mandato nobis eum obsessum intus civitatem Balagarii justicia mediante tenentibus gentes nostras in dicta obsidione nobiscum existentes hostili animo notorie expugnasse interfecisse ac etiam vulnerasse et a menis et aliis locis dicte civitatis tam cum ballestis bombardis quam aliorum armorum generibus dictos nostros vassallos continue offendisse. Nostramque in personam bombardarum lapides de nobis spetialem habentes notitiam specialiter et publice direxisse ac multa alia nostrum honorem sigillantia et notoriam resistentiam et offensam sapientia in nos nostrasque gentes ut in hostes comisisse. Constet etiam nobis predictum Jacobum passum fuisse se regem Aragonum nominari et nos infantem Castelle et non Regem Aragonum nominare ac nominari per gentes suas publice permisisse. Constet postremo nobis eundem Jocobum de Urgello plura alia et diversa crimina in nostri contemptum sive nostre magestatis injuriam nostreque reipublice detrimentum comisisse. Ideo predictis et aliis attentis cor nostrum regium quod in Dei manu est justissime moventibus per hanc nostram difinitivam sententiam pronuntiamus et declaramus Jacobum predictum de Urgello fecisse et perpetrasse omnia et singula supradicta et propterea crimen lese magestatis comississe et quamvis secundum justicie rigorem ad penam mortis naturalis acerrimam dictum Jacobum de Urgello condempnare merito deberemus. Considerantes tamen quod a nostra regia Aragonum prosapia trahit originem

inclinati etiam assiduis supplicationibus inclite Infantisse uxoris sue amiceque nostre carissime ac non nullarum aliorum reverendarum venerabilium egregiarum nobilium ac notabilium personarum dictam penam mortis acerrimam in totam tenendum custodiam comutantes eandem penam mortis tollimus et eum ad standum detentum sub tota custodia sententialiter condempnamus ut de comissis per eum aliqualem penam sentiat et de cetero ad talia aut similia non valeat pro . . . . Per hoc enim quo ad penam aliqualem justicie satisfacimus et quo ad quietem nostre reipublice salubriter providemus et nichilominus bona sua omnia a tempore comissionis dicti criminis citra fuisse et esse nobis nostroque erario aplicata seu confiscata per hanc nostram sententiam declaramus. Declaramus etiam eundem Jacobum titulo seu titulis comitis de Urgello ac vicecomitis Agerensis aut aliorum dignitatum et offitiorum quibus se intitulabat et auctoritatum ac honorum civitatis locorum castrorum bonorum jurium jurisdictionum tam perpetuorum quam temporalium fore privatum absolvendo ab omni fidelitate obligatione servicio promissione ac pacto civitatem predictam Balagarii loca et castra ipsorum comitatus et vicecomitatus et alia quecumque ac vassallos seu feudatarios ac alios quoslibet eidem Jacobo quomodolibet obligatos. Salvo tamen nobis processu superius dicto contra alios de quibus in dicta preventione fit mentio contra quos ad presens ex causa non pronuntiamus. Supplemus etiam omnem deffectum si quis forsitan fuerit ex solemnitate juris aut alias omissa in processu me-

morato de nostre regalis preheminentie plenissima potestate.

Lata fuit hec sententia per nos Ferdinandum Dei gratia Regem Aragonum Sicilie Valencie Majorice Sardinie et Corsice comitem Barchinnone ducem Attenarum et Neopatrie ac etiam comitem Rossillionis et Ceritanie predictum. Et per fidelem secretarium nostrum Paulum Nicolay de nostri mandato lecta et publicata in castro nostro regio civitatis Ilerde die vecesima nona novembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo terciodecimo presentibus dicto nobili Francisco Derill milite procuratore quo supra ipsam sententiam fieri et promulgari instante et requirente parte una ac dicto Jacobo de Urgello delato parte altera. Presentibus etiam pro testibus ad hec spetialiter adhibitis et vocatis venerabilibus in Christo patribus Francisco Barchinonense Alfonso Legionense episcopis egregio Alfonso duce Gandie nobili Geraldo Alamanni de Cervilione milite gubernatore Cathalonie Berengario de Bardaxino cujus est locus de Çaydino et Johanne de Plano legum doctore thesaurario consiliariis nostris ac pluribus aliis in multitudine copiosa.

—

Postea vero die quarta decembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII superius expressato honorabilis

Bernardus de Gualbis utriusque juris professor vicecancellarius domini Regis predictus de mandato dicti domini Regis continuans presentem processum contra Margaritam uxorem egregii Petri quondam comitis Urgelli et vicecomitis Agerensis matremque dicti Jacobi de Urgelló juxta salvamentum de quo in sententia regia contra dictum Jacobum lata et dessuper inserta fit mentio processit ad interrogandum dictam Margaritam et åliis diebus consequtivis et subscriptis ad exhaminandum testes subscriptos prout in discursu processus hujusmodi continetur.

Die quarta decembris anno predicto.

Egregia Margarita uxor egregii Petri quondam comitis Urgelli et vicecomitis Agerensis.

Dix que apres que la declaraeio del Senyor Rey fo feta molts nobles homens cavallers et altres gentils homens se trobaren en Balaguer et hagueren diverses consells et parlaments entre si et ab don Jayme son fill sobre los partits quel dit son fill devia pendre segons ella hoy dir car ella y entrevenia. E veent ella deposant que en los dits homens segons son parer ne havia alguns qui eren savis altres qui eren voluntaris et jovens et per que segons ella hoya dir se dubtava que son fill prengues partit qui no fos plasent al Senyor Rey dubtantse quel Senyor Rey no li dampnificas

los bens ella deposant dix a son fill tals o semblants paraules Mon fill a mi dubte que ço del vostre no sie barregat et quel dret que jo he sobre vos per don Johan qui Deus haje et les coses quius he prestades non vage tot a la mala ventura per que volria que men fesseu regonexença axi matex a vostra sor Alionor del dot que li ha lexat son pare et altres coses per sos arreaments et encara a la infanta car dubten que la seguretat que vuy te li valegue res. E apres daço lo dit don Jayme a cap de dos o de tres jorns feu vendicio a ella deposant de tots los lochs que havia en Arago exceptat a son parer de Pinyana empero ab carta de gracia segons que de la dita venda se poran certificar per les cartes daquen fetes a les quals ho remet. E axi matex feu venda o altra manera de transportacio car a ella deposant no acorde a dona Alionor sa sor de Castello de Farfanya apres mort de la deposant quil tenia per son viduatge de Menargues Hos et Montmagastre Vilnes et Anya et les regalies Durgell et altres coses pero aço remet a les cartes daquen de la dita transportacio fetes. E axi matex assegura a la infanta son dot en certa manera et sobre Agramunt Balaguer et Lineola et altres lochs segons en les cartes daquen per la dita raho fetes se conte de dona Sicilia no feren mencio per ço com dehien los savis que per ventura cuydarien adobar et affollarien car ella havie ja sa segurtat que li ere estada feta en lacte del matrimoni quis ere tractat o fet della et del fill del comte de Cardona.

—

Die VII decembris anno MCCCCXIII.

Tomas ça Costa domicellus testis per Dominicum Sancii procuratorem fiscalem curie productus citatus per Johannem Garcie virgarium audientie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat hiis de quibus interrogabitur.

Et primo fuit interrogatus si sab ni ha hoyt dir a la comtessa mare de don Jayme Durgell hage tractat o fet tractar o hage donat consell favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehie que ere stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix que abans que la declaracio del regne fos feta partints de Sentboy los dits don Jayme et la comtessa sa mare et stants en lo loch de Apiera venints a Balaguer la dita comtessa aempra ell testimoni que anas en Gascunya per conduir certs capitans et gents darmes que entrassen en aquests regne per ajuda al dit don Jayme a haver la successio del regne en qual se volgues manera e entre los altres li donaven carrech que parlas et hagues Ramonet de la

Guerra mossen Eymerich de Comenge mossen Ponz de Castello et un altre capita daquests de Barbasa et ell testimoni li respos que noy irie allegantli aqui certes rahons per les quals noy devie ne volia anar et a la perfi haut gran rahonament entre ells sobre aço la dita comtessa dix a ell testimoni A rabia jo ten cuydaba donar honor pus no lan vols no lan hauras que jo hi trametre Gisper Daquilaniu qui es mon servidor qui sens falla hi donara recapte. E de fet ells partiren lur parlament et ell testimoni no ana. Seguis apres que foren a Balaguer que ell testimoni ana en regne de Valencia ab mossen Ramon de Perellos et ab altra gent darmes et estigueren a Castello de Burriana fins que la declaracio fou feta e com la dita declaracio fou feta et lo Senyor Rey fou en Leyda seguits que mossen Francesch Marrades et mossen Vilanova vingueren de Balaguer en Leyda per fer reverencia al Senyor Rey. E un dia apres que ells foren tornats a Balaguer estant ell testimoni davant la dita comtessa la dita comtessa dix a ell testimoni alguns nich ha quis son cuytats a anar a fer reverencia al Rey. Vage. dix ell testimoni que aytant be son cuytada vos segons dieu atrament hi per part vostra a ferli obediencia a Çaragoça. E axi passant de unes noves a altres jaquiren sen pero ell testimoni conexie que la dita comtessa no havie plaer que nengu de casa lur se fes ab lo Senyor Rey. Seguits apres devers les festes de Nadal prop passades que vench nova que gran colp dangleses havie passats de part deça vers Bordeu qui devien haver batalla segons se dehie ab franceses et restant ell tes-

timoni un jorn davant la dita comtessa et venint a parlar de la venguda o passada dels dits angleses la dita comtessa dix que poqua gent de be hic havie vuy car temps ere estat que molta gent de part deça foren acorda devers aquelles parts per venir los dits angleses et per esser a la batalla. E ell testimoni dixli que ver. ere mas que per ventura no nich havie tan poqua de gent de be que noy hic hagues alguns que si havien ab que o en altra manera quels ajudassen no hi anassen et sino com ara es vespre et vos Senyora per ventura dirieu que mo fa dir veure o amors jous diguera alre et no parlaren pus daquella materia sino que la dita comtessa se mes de ço que ell testimoni hac dit. E com vench lendema ell testimoni dix a la dita comtessa Senyora a nit nous ho volgui dir mas araus dich et jur a Deu que no passaran gayre dies que jo sere la on los angleses son et si batalla han jo hi sere et no men haje grat dana que sie en totes aquestes parts. E la dita comtessa li loa molt lo fet et parech quen hagues plaer et aço matex de sa anada. Dix ell testimoni al dit don Jayme qui lavors anava de Balaguer a Ager lo qual li dix que farie fort be et que si anave ell li ajudarie e li donarie del seu en ajuda de son viatge. E al començament qu.... prop passat ell testimoni fou aparellat per anarsen et fou al dit don Jayme et pres son comiat. E apres fou ab la dita comtessa et dixli com ell volia partir per anarsen en Gascunya et vers los angleses et que ja havie pres comiat del comte don Jayme e la dita comtessa li dix donchs anar vols dix ell testimoni hoc et este

estat donat carrech de res. Dix ell testimoni hoc et recitali lo carrech que li ere estat donat per lo dit don Jayme et la manera. E la dita comtessa li dix axo no val res cove que açis face liança et matrimoni de Alionor ves tu et vegets aquests angleses quina gent son et parla ab ells et veges que poras fer parla ab lo duch de Clarença qui dien que ha gran cor de esser Rey et prometli lo regne de Murcia o de Sicilia et quant vulles alre no te sie res massa de permetre ab que ells venguen deça ab qué no li prenets Cerdenya car dien que axo Barçelona ho te. E de fet pres per ell testimoni comiat de la dita comtessa ell testimoni sen ana vers les parts de Bordeu et com fon aqui troba que los duchs de Clarença et Dayorch eran passats a un loch quis apelle Cadallach a tenir parlament et ell testimoni sembarqua et passa a Cadallach et aqui parla ab lo duch Dayorch et troba aqui Menaut de Favars lo qual dix a ell testimoni ques guardas que parlarie que nol fes mentidor car ell havie ja parlat et ell testimoni li dix que li digues que havie dit per ço que sabut ho se pogues concordar ab ell et lo dit Menaut li recita la manera del rahonament que havie haut ab los duchs de Clarença et Dayorch et les coses quels havie promeses les quals coses sembla a ell testimoni que fossen excessives et dixli que ell havie tant promes que sens falla lo comte e lo dit don Jayme ne venrie a menys pero entre ell testimoni et lo dit Menaut fou acordat que ell testimoni tornas deça et que reportas a' don Jayme et a la dita comtessa les dites coses et que passas per Sangossa per parlar-

ne ab don Anton de Luna ell testimoni parti de lla pero no volch passar per don Anton per ço com se dubtava que don Anton trobas desplaer si ell testimoni no loava ço que Menaut havia fet o dit et venchsen et aço era en la desexida de ffebrer et troba lo dit don Jayme a Ager et la dita comtessa a Castello a la qual ell testimoni recita ço que Menaut de Favars havia promes et la dita comtessa li dix si ell testimoni ho havie promes et ell testimoni dix que no que massa li semblava et la dita comtessa dix vida not havia jo dit que no dubtasses a prometre tota res. Dix ell testimoni aço es molt et volenho abans que ells entren deça et serie tot perdut axi com lals et jo no vull enganar lo senyor don Jayme et daço que ell testimoni no havie volgut fer o prometre la dita comtessa se rete agreviada. E dix que ella hi havie fet anar mossen Garcia de Sesse et En Johan Domenech juriste ab procura a don Anton de Luna encara que com lo dit mossen Garcia ere estat lodonchs a Balaguer no havie diners ab que visques et sobre aço sere noneyat ab don Jayme son fill et jo dix ella per ço com tot hom diu que mon fill no fa sino ço que jo vull e es ver que de les coses qui tornen a son profit ell me creu heli bestrets diners ab que sen es anat em tench per dit que mentra res haja de bestraure ho tot et fer per manera que jo faça haver lo regne a mon fill car ell a vegades adormse en sos affers mes jol punyare.

E segons ço què ell testimoni podia compenre dels rahonaments de la dita comtessa la intencio della era

que la dita gent darmes entras per penre et occupar lo regne aquest et donarlo o metrel en ma o senyoria del dit don Jayme.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme e tolre la al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehie esser deseretat daquells contra justicia. Dix que ell testimoni creu que la dita comtessa tractas o fes tractar et consentis en haver et penre la dita ciutat no sab empero de veritat si per al dit don Jayme mes be presumex ell testimoni que per allo fos et la raho que fa creure a ell testimoni que la dita comtessa sabes et consentis en lo dit tracte es que ell testimoni vee com vegeren a la dita ciutat que la major quantitat de gent de peu qui ere en los que hi vegeren eren homens de la comtessa et de dona Alionor sa filla et capitaneyaven los dits homens de peu lo batle de Castello et En G. de Bellver et un scuder a qui dien Auriachs qui eren de casa de la dita comtessa et sos officials e conexie ell testimoni que a la dita comtessa ere greu com non havien avengut dix a ell testimoni que mala jornada es estada com nos ere avengut et ell testimoni dix a la dita comtessa que non merien mal sino En Bellver et Auriachs et los dits Bellver et Auriachs digerén que ans ne merien mal En Bernat de Torre Morell et lo dit Torre Morell

dix que ans lon merien ells car ell los havie dit que ab la gent de peu esperassen a la pujada de la aygua entre Albesa et Torbins et ells non havien res fet et que en allo seren errats.

Dix mes interrogat que la dita comtessa mentre mossen Flovia et ell testimoni et laltra gent darmes del dit don Jayme eren en Segria envia besties de Castello per portarsen lo blat dels dits lochs et despuys volie la meytat dels dits blats o sa part et com la dita gent darmes sen esquivas ella demana que almenys li donassen mig flori per bestia.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa haje sabut sentit ne consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey et li fes resistencia et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que hoc et que per aquella raho ella qui ere a Castello sen ere venguda a Balaguer et hoy ell testimoni algunes vegades ques rahonaven aqui davant don Jayme et la comtessa que lo Rey se justave et devie venir a Balaguer per posar siti pero dehien que no podien haver gent et los del dit don Jayme et ell matex Jayme davant la dita comtessa dehien que si lo Senyor Rey venie a Balaguer en la orta li matarien molta gent et que ab bombardes los farien lunyar que nos gosarien acostar ne posar siti a Balaguer.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Bernardus de Torre Morell testis per dictum fisci procuratorem productus citatus per dictum Johannem Garcie virgarium juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super hiis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haje tractat o fet tractar o haje donat consell favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a recobrar la corona Darago la qual dehia que li ere estada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix esser ver que abans de la declaracio del Senyor Rey la dita comtessa tractave sentie et consentie que gent darmes entras deça et ell testimoni sabent et volent ho ella ne ana en les parts de la terra francesa. Apres empero que la dita declaracio fou feta ha vist ell testimoni que la dita comtessa era fort volenterosa que entre lo Senyor Rey et lo dit don Jayme hagues concordia e tense per dit que ella sabie los tractes que don Anton de Luna fehien defora et no contenta daquells ne creent que fossen sino falsies dix a ell testimoni que ho digues a son fill que ella havie gran dubte quels dits don Anton et mossen Garcia nol enganassen et que ella sabie que los quatre mil rocins que don Anton dix que devien entrar eren pares falsies et que ell testimoni digues et supplicas a son fill que davant ell testimoni

fes fer sagrament a aquells qui eren venguts daquelles parts si ere ver quels haguessen vists per ço com ella sabie que no ere res. Mes dix la dita comtessa et volch que ell testimoni tengues manera on ella serie present ab son fill quel governador de Cathalunya pogues tractar ab son plaer la conclusio de la concordia del Senyor Rey et del dit don Jayme. E de fet fou per ells acordat que ell testimoni fes una letra a frare Johan Escarigues de part dell testimoni certificantlo que al dit don Jayme ere plasent que lo dit governador et ell tractassen et fessen la concordia del Senyor Rey et dell et que per amor del dit governador ell passare tal cosa que no la passare per un altre et de fet ell testimoni trames la dita letra al dit frare Johan Escarigues et aço fou qualsque dos dies abans o apres que fou estat fet lencalç de mossen Franci Derill e sab mes ell testimoni que apres que lo Senyor Rey fou a Çaragoça et ella hi hac trames procurador per ferli obediencia la dita comtessa havie per acordat de anarsen a la cort del Senyor Rey et seguir aquella si no com alguns ab inys et maneres colorades lan retrageren.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolre la al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes e terres del dit senyor per al dit don

Jayme quis dehie esser deseretat de aquells per justicia.

Dix que ell testimoni no porie dir de veritat si en la primera vegada que la gent del dit don Jayme vench a Leyda la dita comtessa sabie o no. Be es ver que gent sua ço es de Castello hi vench et aço per tant com lo dit don Jayme liscrivi que li trametes gent car ell volie anar o tramettre a Erbequa o a Juneda. Mas es ver que apres que hic foren estats la primera vegada ell testimoni aquell dia o lendema ana a Castello on la dita comtessa ere et dix a la dita comtessa lo fet com era estat et ella hacne desplaer segons mostra car se leva della on sehie et entrassen en la rerecambre et plora dient que be ere gran fortuna aquella que son fill se anas axi a perdre ab consell dorats et unes altres paraules mostrants desplaer. De la segona ne don Jayme ne la comtessa non saberen res o axi o creu ell testimoni car motiu fou de mossen Flovia et daquells qui eren ab ell de tornarhi per veure si pogueren avenir ço que havien errat la primera vegada.

Interrogatus si ell testimoni sap ni ha hoyt dir que la dita comtessa haje sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey et li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que noy sab res de certa sciencia car noy ere. Be es ver que ha hoyt dir comunament axi com tot hom parle que tot ço que lo dit don Jayme ha fet que fos o sie estat mal fet que

ho ha fet a consell de la dita comtessa mas que ell testimoni haje hoyt dir a algu specificadament jo he hoyt consellar aço a la comtessa qui ere contra lo Senyor Rey no ho ha hoyt dir a algu.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Arnaldus de Cadamoy habitator civitatis Balagarii testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem curié productus citatus per Ferdinandum Payes portarium domini Regis juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super hiis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haje tractat o fet tractar o donat consell favor ni ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehie que li ere stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix que noy sab res que ell testimoni no entrave en sos consells nes curava sino de anar a una vinya que ha ell testimoni en Balaguer et com ere hora de dinar venie cobrir taula a la dita comtessa.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del

dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehie esser deseretat daquells contra justicia. Dix que noy sab res ne ho ha hoyt dir.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa haje sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey et li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que noy sab res car no sen curava.

Gerardus de Requens fusterius civitatis llerde de domo dicte comitisse testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem curie productus citatus per Ferran Payes portarium regium juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haje tractat o fet tractar o donat consell favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehia que li ere estada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix que noy sab res.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terras del dit Senyor per al dit don Jayme quis debie esser deseretat daquells contra justicia. Dix que noy sab res.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa haja sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey et li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que noy sab res.

—

Die XIX decembris.

Johannes Correger habitator civitatis Balagarii testis per dictum Sanciç procuratorem fiscalem curie productus citatus per Ferran Payes portarium regium juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat super hiis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haje

tractat o fet tractar o donat consell favor ni ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehia que li ere estada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix que noy sab res de certa sciencia mas es ver que ha hoyt dir a molts comunament et fama publiqua quen ere en Balaguer que tot quant lo dit don Jayme ha fet en los dits actes tot ho ha fet a consell de la dita comtessa et de micer Tristany et de mossen Flovia et axi matex hoy dir en la forma que dessus que apres que la declaracio del Senyor Rey fou feta no li recorde empero si abans o apres de la prestacio de la feeltat del dit don Jayme la dita comtessa presta blat et diners al dit don Jayme pera sostenir la gent darmes qui era en Balaguer.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehie esser deseretat daquells contra justicia. Dix que no sab als sino ques dehie comunament en Balaguer que lo dit don Jayme fehie les dites coses a consell principalment de la dita comtessa et dels dits micer Tristany et mossen Flovia et dehien les gents de la dita ciutat que mala li la havie vista lo dit don Jayme et creu ell testimoni que james lo dit

don Jayme nol agere res fet contra lo senyor si ella no fos.

Interrogatus per que creu ell testimoni les dites coses. Dix que per ço com ella dehie que lo Regne pertanyie a son fill et que ella veurie quil li tolrie et per ço axi matex que hoyie dir a les gents de Balaguer comunament segons ha dit damunt.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa haje sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey et li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix esser ver que hi ha sentit et sabut et encara que hi ha feta tota aquella valença que possible li es estada si valença pot esser dita a son sen dell testimoni et axi ho creu ell testimoni per ço car ensemps estaven et pratiquaven tot jorn et que lo dit don Jayme segons se dehie no acostumave de fer res sens son consell.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

G. Agramunt ville Castilionis Burriane testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem curie productus citatus per Johannem Garcia virgarium audiencie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haja tractat o fet tractar o donat consell favor ni ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehie que li ere estada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix si aço saber que el testimoni hoy dir a la dita comtessa axi abans com apres de la declaracio que la successio del regne pertanyie a son fill et apres la declaracio dehie que si lo dit son fill hagues esforç de gent darmes ab les affeccions e voluntats que ell havie en lo regne encara poguere haver lo dit regne et sab be aço ell testimoni que los consells que lo dit don Jayme tenie ab quis volgues et de quina materia se volgues tantost lo dit don Jayme ab la dita comtessa et ab micer Estany et a vegades ab mossen Flovia sen entrassen en la casa del pelle et aqui recohien lo consell et algunes vegades sesdevenie que res que en lo consell de fora se fos ordenat nos fehie sino ço ques ordenava despuys en lo dit consell secret on ella ere et aço saben be lo comte de Cardona et altres qui ladonchs eren consellers del dit don Jayme et era fama publica en cercuyt en Balaguer que lo dit don Jayme no fehie sens consell della et ço que ella volie. E axi matex en lo mes de maig et de juny prop passat estant la dita comtessa en Castello de Farfanya hoy dir ell testimoni a Pero Barbues mossen Johan Ximeneç de Salanova et a molts daltres los noms

dels quals a present no li recorden que don Anton de Luna et mossen Garcia de Sesse eren anats en los parts de Bordeu per tractar liga entre lo duch de Clarença et de Lancaster ab lo dit don Jayme et que de fet lus ere estada promesa et otorgada per lo dit duch et offert de trameterli de continent certa gent darmes et que per aquesta raho lo dit don Anton havie trames un gasco appellat Bernat et en apres Johan de Linyan de Romera per certa quantitat que ere estada preferta als capitans qui devien entrar ab la dita gent et com lo dit don Jayme no li hagues compliment de aquella dues o tres vegades que ere anat de Balaguer a Castello a parlar ab la dita comtessa anava per amprarla de diners et que de fet li havie socorregut de certs diners et de cert safra et de cert argent o joylles. E hoy dir apres ell testimoni quel dit Johan de Linyan de Romera sen ere anat en les dites parts de Bordeu ab moneda et apres vench ab alguna poqua gent. E en apres un vespre del qual a ell testimoni no recorde be que li par fos en lo dit mes de juny hora poch apres del seny apellat del ladre ell testimoni veu mossen Flovia qui ere vengut de don Anton de Luna lo qual se dehie ladonchs que ere a Loarre trasque de un stoig de cuyro una carta ab sagell pendent emprentat en cera vermella la qual liura al dit don Jayme es dehie per los que aqui eren que ere la carta de la ligua feta entre los dits don Jayme et duch de Clarença la qual en apres segons hoy dir al dit mossen Johan Selanova qui ere estada legida et mostrada davant lo dit don Jayme et la comtessa en consell on eren ells

dos mare et fill et mossen Flovia et micer Tristany.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehie esser deseretat daquelles contra justicia. Dix que noy sab res ne ho ha hoyt dir be empero se pense quey degues saber per ço que dit ha dessus.

Interrogatus si eli testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa haje sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey et li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que noy sab res de certa sciencia ne ho ha hoyt dir sino que eren per les coses damunt per ell dites aço anadit que havia hoit dir ell testimoni a mossen de Malta et al dit mossen Johan Ximeneç de Salonova et a altres quel dit don Jayme havie tengut consell en lo qual ere estada la dita comtessa per delliberar que devie fer per ço com lo Senyor Rey venia ab les hosts per assetiarlo et que la major partida del consell ere de concordia quel dit don Jayme no devie sperar siti ans se devie exir del regne et que la senyora Infanta ne tragues lo millor partit que pogues ab lo dit Senyor et que la dita comtes-

sa ere estada de contraria intencio dient que ell devie romanir alli a defendres o morir com a bon cavaller. E que lo dit don Jayme ere romas en aquella opinio matexa de que mossen de Malta et los altres se complanyien molt dient que la comtessa ho devie haver fet per son barat per ço com poder se dubtava que com ell sen fos anat si la Infanta tractas res ab lo Senyor Rey que ella no fos presa per la fama que ere contra ella que tot quant don Jayme fehie ho fehie a son consell et del xich al gran de quants eren de sa casa ni de son servey del dit don Jayme eran daquella opinio.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Berengarius de Lorach rector ecclesie de Vilafemeç testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem curie productus citatus per Johannem Garcia virgarium audientie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haje tractat o fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya ni daltres parts entrassen en los regnes e terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a trobar la corona Darago la qual dehie que li hera stada levada injustament

per lo dit Senyor Rey. Dix que de certa sciencia ell testimoni no sab res en las coses en lo dit interrogatori contengudes sino axi com continuament se dehie e fama publica que eren en Balaguer que lo dit don Jayme no fahia res sino co que la dita comtessa volie e ço que ella consellava. Be empero es ver que un jorn anant ell testimoni de Balaguer a Castello per una letra que havie mester de la dita comtessa e ladonchs era fama a Balaguer que don Anthon de Luna ere entrat ab gent darmes e estant ell testimoni ab la dita comtessa ela lo interroga ques fahia a Balaguer e ell testimoni li respos senyora tot be. Dix ela et han pahor daquesta gent darmes que es entrada ab don Anthon. Dix ell testimoni Senyora no se sin han pahor et no pero he vista una letra que don Anthon ha tramesa al senyor don Jayme en la qual li fa saber semblants paraules Senyor ara es hora que castiguets aquells traydors malvats queus han tolta la justicia. E de aço la dita comtessa pres se a riure e recorde a ell testimoni que quant ell testimoni apres daço en Gascunya En Johan Domenech li dix que la dita comtessa et don Jayme havien trames ell et Manaut de Favars en Bordales et en Anglaterra per fer la liança et que de fet hera feta mas que los anglesos dehien que ells no podien venir fins al març et que don Jayme sera massa cuitat de fer la guerra.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entras en la ciutat de Leyda per occu-

par aquella al dit don-Jayme et tolrela al Senyor Rey e que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes e terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehia esser deseretat daquells. Dix que noy sab als sino segons ha dit que era fama entre ells a Balaguer que tot quant don Jayme fahie se fahia a tracte et consell de la dita comtessa.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa haja sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies et rebellions segons sobra ha mostrat et fet. Dix que noy sab res com en aquells dies ell testimoni no fos en la terra sino axi com damunt dit ha de la fama que quant lo dit don Jayme fahie era per conseyll de la dita comtessa.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

—

Successive autem die lune intitulata XI decembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII superius expressato honorabiles et providi viri Bernardus do Gualbis vicecancellarius et Franciscus Basseti fisci advocatus curie dicti domini Regis de ordinatione et mandato ejusdem domini accesserunt ad domum sive pausatam dicte domine comitisse causa interrogandi

eandem et habendi ac recipiendi confessionem ac depositionem suam et de super hiis de qui us inculpabatur in presenti processu.

Quequidem comitissa explicata sibi per p enominatos honorabilem vicecancellarium et fisci advocatos causa pro qua ipsius presentia adhererant et requisita per dictum honorabilem vicecancellarium quod deponeret seu responderet hiis de quibus interrogaretur respondidit hoc quod sequitur proferens in effectu videlicet. Que ela era maravellada que lo Senyor Rey fes ne volgues fer proces contra ella com parlant ab sa reverencia no ho digues ne pogues fer per justicia com ella no hagues fet algun mal contra sa senyoria. E com ho hagues lo dit Senyor loy havia tot remes et perdonat et axi li era estat dit per don Pero Maça et per la Infanta abans que don Jayme son fiyll se metes en poder del dit Senyor Rey e ell matex com ella sera mesa en son poder o venguda davant ell la havia acullida e besada no com a enamiga ne persona criminosa mas segons se pertanya a semblant senyor que ell es et a tal dona com es ella e li havia dit lo dit senyor que lo passat fos passat car ell no havia per remes mes que daçi avant se guardas que no li fes deservey e per ço com ella no volia renunciar a la gracia del dit senyor ans entenia a supplicar lo que la li servas amplament pregava als dits honorables vicecanceller et advocat fiscal que aquestes coses deguessen dir al Senyor Rey e supplicar lo per part sua volgues donar loch que ella pogues sobre aço parlar

ab la sua senyoria presents la dita Infanta sa nora e lo dit don Pero Maça ab los quals pogues affrontar si per ells li hera stada proferta la gracia axi amplament com ella dehia car posat que ella no hagues culpa aquella no volia renunciar ans per aço stava de deposar dubtant que no li perjudicas e com lo Senyor Rey vuylle axi ço del meu nos pens que jo pren tant poch mi matexa ni ma fama que nom vulla defenre ab justicia e supplicar lo que pus te ço del meu me do a menyar em haja advocats et notari quim rahonen em advoquen perque jo deman advocats e requir vosaltres que hi dejats dir al Senyor Rey.

Et hiis per eam dictis et aliquibus verbis per dictos honorabiles vicecancellarium et fisci advocatum replicatis cum ipsa comitissa voluisset deponere ipsi honorabiles vicecancellarius et fisci advocatus recesserunt ab eadem discentes quod predicta referrent domino Regi et credebant quod dominus Rex daret sibi advocatos e ea que necessaria essent.

Die undecima decembris.

Johannes dez Mir rector civitatis Balagarii testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem curie productus citatus per Johannem Garcia virgarium audientie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haja tractat o fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de la part de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes e terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehia que li era stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix si aço saber sobre les coses contengudes en lo dit interrogatori que la dita comtessa fahie et ha fet axi abans de la declaracio del Senyor Rey com apres tot aquell socors et ajuda que podie ne ha pogut mentre que ha hagut de que pero ell testimoni no sab si lo dit socors et ajuda li fahie per fer venir gent darmes deça contra lo Senyor Rey o no. Mas sab que apres ques dix que lo dit don Jayme havia prestada la obediencia al Senyor Rey la dita comtessa sen ana a Castello per ço segons fahie de lunyarse dels affers de son fiyll no sab pero ell testimoni si ho fahia axi de cor com ho dehie de paraula. Mes encara ab tot axo lo dit don Jayme ana dues o tres vegades a ella a Castello e hera fama comuna entre los de casa dell et della et en Balaguer et axi abans de la declaracio et de la prestacio de la obediencia com apres que tot quant lo dit don ayme fahie que ho fahia a conseyll de sa mare.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per oc-

cupar aquella al dit don Jayme e tollrela al Senyor Rey e que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes e terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehia esser deseretat daquells contra justicia. Dix que noy sab res ne ho ha hoit dir.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa haja sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies e rebellio segons per obra ha mostrat. Dix que noy sab res de certa sciencia pero la fama comuna entre los dessus dits e en la dita ciutat era que res que lo dit don Jayme fes o fahie tot ab conseyll de sa mare e de micer Tristany et de mossen Flovia.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

—

Die quinta decembris.

Petrus de la Donzell loci de Menargues testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem curie productus citatus per Johannem Garcia virgarium audientie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haja tractat o fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de la part de Gascunya e daltres parts entrassen en los regnes e terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la terra Darago la qual dehia que li era stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix que hoc car unguany en les messes prop passades la dita comtessa trames al batle de Menargues que fos a Castello ab dos prohomens e com los dits batle e prohomens del dit loch entre los quals era ell testimoni foren davant ella ella los aempra que haguessen quaranta homens qui anassen en servey de son fiyll dient los ques comportassen be com serien en los affers e ques guardassen que no anassen de cambra en cambra car tot serie a boti empero nols dix hon irien mas la intencio del testimoni et dels altres prohomens ere que anassen a Juneda. E mes los dix la dita comtessa que no haguessen dubte car huna nova havien car dehits que don Anthon de Luna era ja entrat en la canal de Jaqua ab V mil de cavall e ell testimoni ab los altres digueren que no planyen sino com axi com dehien que era ab V mil com nos dehia que fos ab X mil et qui fos ver. E fou ver que en aquells homens matexos ço es en lo mes de maig o de juny prop passat En P. Andreu en nom de la dita comtessa empra ell testimoni et altres de Menargues que li prestassen diners per socorrer don Jayme e com ells demanassen temps per pagar ella lus dix que nos podie

fer car de gran necessitat havien a anar cuitadament per pagar gent darmes qui devia entrar pero ell testimoni no hoy dir la dita gent contra qui entrava mas penses ell testimoni que per haver lo regne et axi ho dehia la gent comunament entre ells e jatsia quels fos greu empero al cap darrer ells hagueren a prestar e ell testimoni hi presta vint florins. E ell testimoni e un altre appelat Guiamo Galceran los pujaren a Castello los demes. E la dita comtessa los dix que espatxassen de haver lo que restava car en allo que ell testimoni ha dit damunt havien a servir e que encara haurien ells molt de be dallo en que los dits diners havien a servir e sis havenie los trobarien e si nos havenie haurien a anar per pagats.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey e que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehia esser deseretat daquells contra justicia. Dix que no ho sab ne li recorde que ho havie hoyt dir empero es vèr que los dits homens que la dita comtessa empra per anar en servey de son fill la hora de que damunt ha deposat vengueren ab los altres del dit don Jayme et ell testimoni ab ells entro davall lo pont de Picabay et aço fou lo mati de Sent Johan de juny prop passat et aqui saberen axi com sen tornaven que per haver la ciutat de Leyda venien e ja com ve-

nien et foren devers Picabay que per allo venien et dehien que hi havie tracte entre don Jayme et los Robions et Amigos de Leyda et tense per dit que si lo comte hi sabie sis fahie la comtessa.

Interrogatus perque ho creu. Dix que per ço com prenie consell della et tal fama ere en Balaguer et altres lochs del comtat car entre les altres coses lo dit don Jayme hi anava a Castello on ella ere et creu ell testimoni que si ella volgues consell dell que ella venguere a ell axi com ell anava a ella.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa haja sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies e rebellio segons per obra ha mostrat. Dix que ell testimoni no ho sab ni ho ha hoyt dir a ella car noy ere pero pare que ho degues saber car tots estaven et eren en lo castell de Balaguer.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Petrus de Canyelles loci de Menargues testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem curie productus citatus per Petrum Corrigerii virgarium audientie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la comtessa sa mare de don Jayme Durgell haje tractat o fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres par s entrassen en los regnes e terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehia que li era stada levada injustament per lo dit senyor. Dix si aço saber sobre les dites coses que en lo mes de maig prop passat la dita comtessa aempra ell testimoni et altres del dich loch de Menargues qui li prestassen diners per que o de que pogues socorrer al dit don Jayme et de fet lus dix que los dits diners devien servir a companyes darmes estranyes qui devien entrar pera veniar et ajudar lo dit don Jayme daquells que li havi n feta tan gran malvestat com es aquesta ço es de haverli tolt lo regne et de fet ell testimoni ho son pare hi prestaren et pagaren XX florins et com ells se fehien convidar del dit prestec ella lus dehie que de aço nos devien fer forçar car son fiyll entenie a montar en aquesta altitud que entenie esser Rey Darago.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa haja tractat o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leida per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al dit Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes e terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehia esser deseretat daquells con-

tra justicia. Dix que james ell testimoni no hoy dir ne sab que la dita comtessa o tractas ni fes tractar per la raho en lo dit interrogatori contenguda be es ver que abans que venguessen les dites gents de don Jayme a Leyda ell testimoni hoy dir a la dita comtessa que no curassen de res, car en loch irien quin haurien molt de be.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa haja sabut ni sentit que lo dit don Jacme se tingues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencia et rebellio segons per obra ha mostrat. Dix que noy sab res car noy ere.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Guillermus Galcerandi loci de Menargues testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem curie predicte citatus per Petrum Corrigiarii virgarium audientie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haja tractat o fet tractar et donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes e terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jacme a cobrar la corona Darago la qual dehia que li era stada levada injustament per lo

dit Senyor. Dix si aço saber sobre les dites coses que enguany deça Pascha entre abril et maig prop passat En P. Andreu procurador de la dita comtessa trames a diverses homens de Menargues que venguessen a Castello et ampravals que prestassen diners a la dita comtessa e jatsie ells sen fessen covidar pero al cap darrer la un proferie X laltre XX laltre V florins et axi segons podien et lo dit Pere Andreu lus ne forçava e de fet ell testimoni un altre appellat En P. de la Donzell plegaren los diners del dit prestec et com nagueren plegats una partida portaren los a Castello et donarenlos al dit En Pere Andreu els posaren davant la dita comtessa la qual los mana metre per lo dit Pero Andreu en un cofre et com ell testimoni et son conpanyo damont dit la supplicassen que donas paciencia de algun allarch car los diners havien a servir a cosa de gran necessitat et de gran cuyta et si vosaltres ho sabieu no digua que trigassen de pagar aquests abans ne prestariets mes et no dubtets que daço haurets gran be et gran honor abans de setembre. Empero la dita comtessa nols dix expecificadament a que devien servir mas lo dit En Pere Andreu dix a ell testimoni que per a companyes de gents darmes estranyes qui devien entrar en aquest regne devien servir mas no li dix contra qui pero ell testimoni presumex et tot hom comunament en aquella terra dehie et fama quen ere entre ells que per haver lo dit regne a don Jayme devien entrar.

Interrogatus si ell testimoni sab que la comtessa

tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme e tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes e terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehia esser deseretat daquells contra justicia. Dix que noy sab res de veritat mas opinio ere de tuyt et tot hom dehie comunament que no ho fehien fer sino ella et En Flovia.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa haja sabut ni consentit que lo dit don Jayme se tingues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies e rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que ha hoyt dir per fama que don Jayme ho fehie tot de consell della.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Arnaldus Pedriç loci de Menargues testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem productus citatus per Petrum Corrigiarii virgarium audientie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat et super hiis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haja tractat o fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts

entrassen en los regnes e terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehie que li era stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix que sobre les dites coses ell testimoni no sab de certa sciencia sino ço quis seguex ço es que la dita comtessa en lo mes de abril o de maig prop passat aempra diverses homens de Menargues que li prestassen diners o blat. E signantment ampra ell testimoni què li prestas forment et ell testimoni li proferi prestar tres caliços de forment et a cap dalguns dies la dita comtessa dix a ell testimoni et als altres qui havien promes prestar blat que no volie blat car son fill per qui ella volie aquestes coses no porie venre be lo blat et volie mes que ells matexs los venessen et que prestassen diners et de fet ell testimoni mal son grat hac a prestar XXX florins et dehie la dita comtessa quels diners daquell prestec havie a trametre lo dit son fill a Loarri a don Anton de Luna per gent darmes qui devie venir ço es lo duch de Clarença que dehien que venie ab gran companya per raho del comte de Cardona a qui le dit don Jayme havie trames deseximents. Mas pasat que la dita comtessa digues que per lo comte de Cardona venien la fama publica que ere entre ells del comtat e de la casa de don Jayme ere que la dita gent venie per ço com dehien que al dit don Jayme ere estada feta gran injusticia et ab aquella dampnificarie et haurie lo regne.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del

dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehie esser deseretat daquells contra justicia. Dix que noy sab res de veritat ne ho ha hoyt dir sino que es fama que lo dit don Jayme no fahie res sens consell de sa mare perque presumex que la dita comtessa sabes en lo dit fet de Leyda abans que fahes.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa haja sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies et rebellions segons per obra ha mostrat et fet. Dix que ell testimoni noy sab res car noy ere.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Petrus Andree presbiter ville Castillionis Farfanie testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem curie productus citatus per Petrum Corrigiarii virgarium audientie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haje

tractat o fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehia que li era stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix si aço saber sobre les dites coses que en lo mes de maig prop passat la dita comtessa per ço com se dehia que don Anton de Luna havie feta proferta al dit don Jayme de metre per ell aquest regne mil et D homens darmes o de cavall et havie mester diners de que pagas la dita gent de cavall aempra diverses homens axi de Castello com Dos encara de Menargues que li prestassen diners pera son fill et ella matexa en sa persona aemprava los majors et dehials que aço no volia que anas per via de donatiu mas per via de prestec et que a ells serien be restituits et ell testimoni per manament della amprava los menors et de fet los dits homens de Menargues et de Castello feren cert prestec de diners los quals donaren a la dita comtessa la qual despuys los dona present don Jayme qui hi vench a Castello Johan de Lunya et a Johan de Flovia quils portaven ols devien portar a don Anton de Luna et portaren los dits diners ab lurs besties En P. Tomas Sartre et lo fill den P. Palau de Castell ab safra et ab argent. Mas que ell testimoni sapie certament la dita gent darmes perque ni contra qui los fehien venir no ho sab be empero es ver que ere fama publica entre ells que contra lo comte de Cardona venien a qui lo dit don Jayme havie tramesos deseximents pero despuys com ell testimomi et los altres viren o sa-

heren los fets quis eren fets a Leyda et en la terra de Segria presumiren que contra lo Senyor Rey se fehie.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leida per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit senyor per al dit don Jayme quis dehia esser desceretat daquells contra justicia. Dix que noy sab res de veritat mas es ver que hoy dir en aquells dies que don Jayme havie fet fer lo dit tracte et quen havie donada manera e fet lo dit tracte micer Tristany Torremorell ab Robio et alguns altres de Leyda et dehie que la comtessà hi sabie et sentie.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa haja sabut ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies e rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que noy sab res ne ho ha hoyt dir pero be presumex que pus tots eren ensemps ella hi prestava son consell axi com los altres et ajudava a defenre axi com los altres.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Petrus Cuquet ville Castillionis Farfanie testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem curie productus citatus per Petrum Corrigiarii virgarium audientie regie juratus et interrogatns dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haja tractat o fet tractar et donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes e terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehie que li era stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix que enguany en lo mes de maig prop passat sobre cert prestec de diners que ell testimoni et altres de la dita vila de Castello feren per amprament qui per part et manament de la dita comtessa lus fou fet per En Pere Andreu prevere et per lo batle de Castello ell testimoni hoy dir al dit En Pere Andreu que los dits diners devien servir a les coses contengudes en lo dit interrogatori. Encara entre ells ere fama quels diners aquells et safra et argent quels dits homens prestaren devie servir en allo.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme e tolrela al Senyor

Rey e que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit senyor per al dit don Jayme quis dehie esser deseretat daquells contra justicia. Dix que enguany vers la festa de Sent Johan prop passada lo batle de Castello dix a. ell testimoni que ell havie feta una empresa per quel amprava quel acompanyas et ell testimoni qui es paher de Castello dix que qui per raho de la paheria que encara per ço com sens licencia de senyor no volie anar defora ell noy irie sens que abans non hagues parlat ab la senyora comtessa. E lo dit batle li dix donchs anats li ho dir que sens falla be li plaura. E de fet ell testimoni monta al castell de Castello on la dita comtessa ere et dix li lo fet e ella li dix quey anas en bona hora que honor serie de tuyt ço perque irien. Mas no li dix designadament aon irien ne perque ne ell testimoni ho sabe fins lo mati de Sent Johan que foren vers lo Pont de Picabay et ja com anaven ho oy entrebunir a Albesa que a Leyda anaven e es ver que com foren tornats a Castello ell testimoni hoy dir an Pere Andreu et an Arnau Palau e a altres de la dita vila que a la dita comtessa ere estat fort greu com lo dit fet de Leyda nos ere avengut.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa haja sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra la Senyor Rey e li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que estant Balaguer assetiat per lo Senyor Rey ell testimoni hi vench de Castello

dues vegades ey entra et hoy dir en la cambra de la dita comtessa a molts de sa casa qui eren aqui que de fet ella consellava al dit don Jayme ques defenes en Balaguer es tengues contra lo Senyor Rey. E mossen Paschal Ledos te una letra que la dita comtessa trames als pahers et prohomens de Castello ab quels debia et manava ques tenguessen es defenessen be contra lo Senyor Rey et guanyarien corona et nom et preu etc.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Bartholomeus Cluet ville Castillionis Farfanie testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem curie productus citatus per G. Corrigiarii virgarium juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haja tractat o fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona la qual dehia que li era stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix si aço saber que en lo mes de juny o de maig prop passat a alguns del comtat ha hoyt dir comunament axi en la vila de Tarrega on ell testimoni lavors ere arrestat per un clam de fautoria com des-

puys en la vila de Castello que la dita comtessa havie fet fer aempre de diners et daltres coses als homens de Castello et de Menargues et Dos et micer Tristany en Balaguer altres en altres lochs et que los diners et altres coses qui eren exides del dit aemprament eren estades carregades en dues besties a Castello et que ho havien portat fora lo regne per fer venir gent darmes et que ab aquelles don Jayme haurie lo regne que demanava o qui dehie que li pertanyie et ja abans daço estant lo Senyor Rey en Çaragoça com fou novellament vengut de Castella ell testimoni hoy dir a la dita comtessa que per justicia son fill ere Rey et a ell pertanyie aquest regne et que aquells qui havien feta la declaracio ho havien fet injustament.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al dit Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehie esser deseretat daquells contra justicia. Dix que noy sab res de veritat sino que lavors ere fama entre los del comtat que don Jayme et la comtessa fehien anar la gent la on anaven et lo batle de Castello fehie fer crides en lo temps que la gent de don Jayme vench a Leyda ab les quals manava que tot hom anas e com la dita comtessa fos lavors en Castello presumie la gent que ella ho manas car no creu

que lo batle ho metes en tal exequcio si qualque sentiment ella non havie.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa haja sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que no ho sab sino que ere fama de les dites coses que la dita comtessa hi sentie.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

—

Ceterum die jovis intitulata XIV decembris anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo tertio decimo superius expressato honorabilis vicecancellarius prelibatus una cum Dominico Sancheç procuratore fiscali curie dicti domini Regis et mecum Ludovico de Torremorell notario ac illustrissimi domini primogeniti domini Regis scriptore processum hujusmodi auctoritate pro venerabili Paulo Nicolahi dicti domini Regis secretario de mandato domini Regis jam dicti cui eaque dicta comitissa dixerat die undecima dicti mensis per ipsum honorabilem vicecancellarium relata fuerat accessit ad hospitium que jamdicta comitissa morabatur quam in sui presentia constitutam fuit in modum qui sequitur efectualiter alloqutus.

Senyora segons vostre voler et ordinacio jo referi al Senyor Rey les paraules que vos me digues diluns com fuy açi ab vos et lo Senyor Rey es de intencio que vos Senyora no contrastant les coses per vos allegades devets responre a les coses de que jo vos interrogare et per aquesta raho ma trames açi car diu que james fou sa intencio de perdonar vos sino a la persona. E axi sius plaura Senyora vos deposarets.

Dicta autem comitissa respondit per verba sequentia in efectu.

Mossen lo vicicanceller segons jaus dix laltre dia com hic fos jo no volia renunciar a la gracia que lo Senyor Rey mavie feta ne li vull renunciar ans jatsie no haja fet mal per fugir a tabustol de proces que jo no enten ne se ques es com sia dona lo vull supplicar que lam serve axi amplament com per la infanta et per don Pero Maça mes estat dit et promes et per lo dit Senyor matex mes estat donat aparer axi en laculliment quem feu com jo li vengui davant besantme et acullintme segons de tal Senyor com ell es a semblant dona que jo so se deu o es acostumat fer com en les paraules quius dix dient que lo que ere estat fos estat car ell ho havia per perdonat et quem guardas de desservir o de ferli desplaer daquiavant. E si lo Senyor Rey diu que no fou sa intencio de perdonarme als bens dich que parlant ab sa reverencia les gracies dels princeps largament et ampla deuen esser interpretades

a mi james me fou dit sino que lo Senyor Rey me per. donava et si a mi perdonava sis fehie als bens car los meus bens no han fet ne podien fer mal si mal hi ha ço que no es jol he fet et no mos bens perque jous prech eus requir que vos dejats dir aquestes paraules al Senyor Rey et supplicarlo de ma part que ell sobre aço me dege hoyr et quem do advocat et permete que don Pero Maça et la infanta et jo li siam davant per veure si ells vian dit ço que jo dich et nom vulle deseretar axi haja advocats car aço jo nou enten donaso. Et multa alia verba dixit circa ista.

Cui respondens seu replicans dictus honorabilis vicecancellarius dixit hoc in efectu. Senyora lo Senyor Rey et altres qui foren en los rahonaments que de aço se hagueren en aquells dies dien que no fou intencio del Senyor Rey perdonar vos sino penes que esguardassen vostra persona sens pus lo Senyor Rey me ha manat que jous interrogue et que haja vostra deposicio o confessio et axi jous man de part del dit Senyor que vos respongats a les coses de que jo vos interrogare.

Et dicta comitissa dixit in efectu que ella noy responria sens que primer no li fossen donats advocats ab quis pogues consellar car ella ere dona et no entenie aço et havie dubte que si ella deposava o responia a les coses que ell volie no fos vista renunciar a la dita gracia et remissio que lo senyor Rey li havie feta a la qual jatsia que per mal que hagues fet no la hagues mester no volie renunciar.

Dictus autem honorabilis vicecancellarius dixit iterum eidem efectualiter quod sequitur. Senyora jou man de part del Senyor Rey que vos respongats com axi ho dejats fer per justicia car ço que vos Senyora allegats no contraste que vos no dexats fer ço que jous dich et com vos dubtets que nous fos prejudicial a la remissio fets ho ab una protestacio car lo Senyor Rey vos hoyra be sobre ço et sobre lals es te pér dit et axius ho offir jo per part sua que nous façe res contra justicia ans vos donara et pagara advocats et ço que hajats mester per vostra provisio en altra manera Senyora com vos aço no vullats fer jo be manament que en contumacia vostra procehesqua en lo fet justicia migançant.

Cui dicta comitissa dixit in effectu que ella no responria per les rahons que damont mes que supplicava lo Senyor Rey et requeria ell que de sos bens que li tenie la alimentas et li pagues advocats sobre aço a consellar.

Et his et quibusdam aliis verbis materiam istam concernentibus per dictam comitissam prolatis Dominicus Sancii fisci procurator jamdictus supplicavit verbo et instanter peciit et requisivit quod in dicte domine comitisse contumatiam inquisitio prefata publicaretur quo ad dictam comitissam tamen salvo tamen protestato et retento sibi quod posset plures testes et alias probationes producere et offerre et jam productos et

etiam ipsam delatam interrogari et reinterrogari facere quociens sibi videbitur expedire.

Qua siquidem requisitione per dictum fisci procuratorem facta honorabilis vicecancellarius jamdictus dixit quod ipse nomine et in personam dicti domini Regis in contumatiam ipsius comitisse sub protestationibus salvitatibus et retentionibus predictis et aliis assuetis publicabat prout de facto publicavit et pro publicata haberi voluit quo ad dictam comitissam tamen inquisitionem predictam de eadem utrique precium copiam concedendo.

Peractis itaque supradictis jamdictus Dominicus Sancii fisci procurator qui supra presente ipsa comitissa obtulit coram ipso honorabile vicecancellario adversus comitissam eandem petitionem suam sub forma sequenti.

Cum ex meritis in presenti inquisitione contentis et alias constet Margaritam uxorem egregii viri Petri comitis de Urgello quondam regiam magestatem ac rempublicam ofendisse ac multifarie crimen lese magestatis et alia multa crimina enormia publica ac detestanda comisisse idcirco supplicat excellentie vestre magestatis regie Dominicus Sancii procurator vester fiscalis dictam Margaritam declarari predicta crimina comisisse ac per eandem magestatem sententialiter pronuntiari ipsam Margaritam ad penas debitas et statutas condempnari declarandoque per eandem senten-

tiam ex predictis comissis bona ejusdem Margarite fuisse a tempore perpetrati sceleris publicata et regio erario aplicata et in premissis et circa ea supplicat petit et requirit dictus procurator erarii jus et justiciam fieri et servari salvo jure addere etc.

Qua siquidem petitione oblata dictus honorabilis vicecancellarius nomine et in personam dicti domini Regis concessa copia de dicta petitione dicte comitisse eidem ad respondendum dicte petitioni diem tertiam assignavit.

Et dicta comitissa perseverando in hiis que dixerat supplicavit et peciit advocatos et alia sibi necessaria super his ad ejus defensionem per dictum dominum Regem concedi et dari.

Ulterius die veneris qua fuit XV decembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII superius jam expresso honorabilis vicecancellarius prelibatus una cum honorabili Petro Ram in legibus licentiato et consiliario dicti domini Regis et cum Dominico Sancii fisci procuratore et mecum dicto notario de mandato et ordinatione dicti domini Regis ad superhabundantem cautelam accessit ad comitissam jamdictam monens et requirens illam atque mandans eidem ex parte domini Regis quod responderet his de quibus per ipsum interrogaretur intimando eidem quod alias in sui contumatiam ipse procederet in causa hujusmodi prout reperiret per justiciam esse procedendum.

Que quidem comitissa allegans et dicens ea que suprascripta sunt in efectu et ea quasi seriatim recitans noluit respondere sed supplicavit et peciit verbo advocatos qui eam patrocinentur super istis haberi et dari.

Cumque iterum et iterum per eundem honorabilem vicecancellarium moneretur et alias mandaretur eidem ex parte domini Regis quod deponeret et responderet his de quibus interrogaretur quoniam posito quod haberet advocatos super facto dicte depositionis non poterat ipsam patrocinare consulere nec juvare cum esset actus quem ipsa singulariter et per se habebat facere ipsa tamen comitissa noluit obedire nec dictis ipsius honorabilis vicecancellarii acquiescere ullo modo sed iterum peciit advocatos ut supra.

Et tunch dictus honorabilis vicecancellarius interrogavit illam quos volebat in advocatos sibi dari.

Que dixit quod Matiam Vitalis legum doctorem et Sperantemindeo Cardona jurisperitum super aliis tam extra quam intra regnum Aragonum potentis dixit quod ipsa delliberaret.

Et his dictis honorabili vicecancellario una cum aliis supradictis recessit ab eadem ad quam paulo post ipsam eadem die facto de his verbo dicto domino Regi rediit cum predictis verba similia proferens in efectu.

Senyora jo he parlar ab lo Senyor Rey sobre los fets dels advocats que vos demanats et al dit Senyor plau que vos hajats aqueys dos et jo en nom seu los vos do defora lo regne nous ne donarie car diu que noy es tengut ne encara que vos los vos hajats per esperar ells ne Nesperandeu Cardona qui es absent nous donarie dilacio alguna de temps com aquesta causa no sie de tal natura que dege anar per dilacions. Mas vos Senyora podets haver micer Macia qui es present en aquesta ciutat et jo li manare sots grans penes que ell vos advoque e per ço Senyora com en aquesta ciutat ha estudi general et hic ha molts notables clergues vejats sin volrets alguns car jous offir de forçar los queus advoquen et lo Senyor Rey los pagara ols fara pagar salari covinent.

Et dicta comitissa dix que ella delliberarie sobre allo et sobre lals.

Dictus autem honorabilis vicecancellarius nomine et in personam dicti domini Regis assignavit eidem comitisse ad delliberandum super his et delliberationem suam explicandam super his diem crastinam. Et nichilominus jussit fieri et expediri literam compulsoriam dicto honorabili Matie Vitalis continens mandatum quod patrocinaret comitissam eandem in hac causa sub pena decem mille florenorum.

In qua die superius assignata que fuit dies sabbati

XVI dies decembris anno eodem honorabilis vicecancellarius una mecum accessit ad dictam comitissam interrogans ipsam si deliberaverat in predictis.

Et dicta comitissa dixit hoc qpod sequitur in effectu videlicet que ella no havia advocats e que no podie res dir sens aquells perque supplicava quels hagats e que no li corregues temps fins hagues los dits advocats.

Dictus autem honorabilis vicecancellarius dicens quod jam providerat sibi in predictis ut decebat ad respondendum dicte petitioni et alias ad id quod supra diem lune proxime alias in ipsius contumatiam procederetur in predictis justicia mediante.

—

Die XVI decembris anno predicto.

Vincencius Calb habitator loci Dos testis per Dominicum Sanciç procuratorem curie productus citatus per Petrum Corrigiarii virgarium audientie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haja tractat ho fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que

gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes e terres del Senyor Rey per ajudar al dit dòn Jayme a cobrar la corona Darago la qual debia que li hera stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix si aço saber sobre les dites coses que en lo mes de maig prop passat ell testimoni qui ere ladonchs batle del castell Dos per dona Alionor germana de don Jayme hac una letra de la dita comtessa o de dona Alionor no porie dir certament de quala ere ab la qual li manave que fos decontinent ab ella e de fet ell testimoni vench a Castello de Farfanya on la dita comtessa ere e com fon davant la dita comtessa ella li dix que anas a micer Tristany et an Pere Andreu quil delliurarien et de fet ell testimoni fou ab los dits micer Tristany et Pere Andreu los quals li digueren la senyora comtessa vos ha fet venir per aço ja sabeu o haveu hoyt dir com lo regne Darago pertanyie al senyor don Jayme et com li es estat levat contra justicia ara pus que lo fet de la declaracio de la justicia no es vengut axi com devie et ell se pensava cove al senyor de penre ho per altre cap et haver lo dit regne per força don Anton de Luna es ab lor Tomas o ab lo duch de Clarença et te ja los ports de Arago establits de molta gent darmes per lo senyor don Jayme et apres deu venir ab be XXX mil de cavall ab lo dit duch per ajuda del senyor don Jayme et per haver lo regne per lo senyor don Jayme ha mester diners per pagar la gent darmes. E axi la senyora comtessa et dona Alionor volen eus pregen que vos en aço prestets diners car posat que vos siats vassall de dona Alionor

a ella plau be et vol que ajudets al senyor don Jayme son frare et nous en devets fer covidar car com lo dit senyor sera Rey vosaltres serets los pus benenants homens del regne et puys que ço que vos ara prestarets cobrar hoets que vos matex vos ho porets aturar de la primera terça de les rendes. E axi ells li digueren moltes paraules. E com ell testimoni sescusas que no porie al cap darrer no contrastants ses excusacions ell testimoni hac a prometre volgues et no de prestar X florins los quals hac a pagar dins breus dies et ell et altres qui per semblant forma que ell testimoni foren amprats. E hoy dir ell testimoni que aquells diners havien trameses don Jayme et la dita comtessa a les parts de fora lo regne per fer venir gent darmes per la dita raho de la moneda que ell testimoni et los altres prestaren et pagaren pres o reebe la dite comtessa present dona Alionor encara que per ço com la hora que ell testimoni et alguns daltres dos portaren la major part de la moneda que los dits homens los devien prestar com ni fallis alguns qui no havien pagat la dita comtessa mana a ell testimoni que de continent metes en la cadena aquells qui no havien pagat et quels fes exequcio dels bens que aço ere massa que ells perturbassen tan gran fet et tan necessari com aquest ere a son fill et en aquestes paraules ere present la dita dona Alionor qui noy contradehie en res ne dehie be ni mal feu.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit

don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme e tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes e terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehia esser deseretat daquells contra justicia. Dix si aço saber que en lo mes de juny prop passat la dita comtessa trames per ell testimoni que vengues a ella e com ell testimoni li fos davant ella li dix que hagues XXX homens dos lestats ab lurs armes ab certes vitualles en que fossen a Menargues certa hora car alli trobarie qui li dirie que deurien fer et com ell testimoni li digues que traure tants homens del dit loch ere perillos com los de Sancta Linia et de Vall Delou lus fossen prop et ere dubte que si sabien que tanta gent hi fallis que no fessen qualque mal al loch de la dita comtessa li dix que no hagues dubte daxo que los de Sancta Linia et de Vall Delou hauran major dubte que altre no vaje sobre ells no digan que ells venguen aqui et axi anats que aço sera cosa de que haurets gran profit et aquells qui romanran se penediran com noy seran estats et de fet ell testimoni ab los dits XXX homens fou a Menargues on estegeren alguns dies sens anar en altra part et tornarensen a lurs cases et a cap de tres o quatre dies ell testimoni hac manament de la dita comtessa que fos ab los dits XXX homens a Albesa et aço fou la vigilia de Sent Johan et de fet ell testimoni parti Dos ab los dits homens et vench a Albesa et daqui en la nit partiren Dalbesa et vengueren fins al Pont de Picabay et ells de cert no sabien on anaven ne los capitans nols en

dehien res si no quels feren tornar dient que hora ere passada et tornarensen a Menargues et aqui estigueren dos o tres dies al cap dels quals dies mossen Flovia qui ere capita los feu tornar açi en Leyda pero ell testimoni no sab certament si la comtessa ne dona Alionor sabien a qual loch devien anar mas be creu ell testimoni que la dita comtessa ho degues saber per les coses que la dita comtessa li dix segons ha dit damont.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa haja sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tenguec en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat e fet. Dix que noy sab res de certa sciencia mas fama publica es de tuyt que ella hi fehie mes que don Jayme.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Antonius Martorell loci Dos testis per Dominicum Sanciç productus citatus per Petrum Corrigiarii virgarium audientie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haja tractat o fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que

gent darmes de la part de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehia que li era stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix si aço saber sobre les dites coses que enguany en lo mes de maig la dita comtessa trames una letra a ell testimoni et an Pere de Fontlonga que venguessen a ella e de fet ells hi vengueren a Castello on ere et com li foren davant ella los aempra que le prestassen centen flori car aquests diners havien a servir a cosa qui serie gran profit et honor de son fill e dells tots car al dit son fiyll ere estat fet gran tort del regne que li ere estat tolt en que don Anton de Luna devie haver gran colp de gent darmes estrangera ab la qual son fill don Jayme cobrarie lo dit regne et que tantost que haguessen trameses los diners a Loarre on don Anton de Luna ere la dita gent venrie et de fet ell testimoni li hac a prestar per aquesta raho XXX florins.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey e que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehia esser deseretat daquells contra justicia. Dix que fou ver que enguany en lo mes de juny la dita comtessa li dix ell aempra que ell testimoni li hagues uns X o XII homens de sos amichs per anar

ab don Jayme son fill qui devie anar un poch et que fos a Menargues on trobarien mossen Flovia quils dirie que haurien a fer et ell testimoni sescusa de haverli homens mas offerili que hi serie personalment et de fet ell testimoni un dia que ere la vespre de Sent Johan ana fins a Albesa et lavors anaren a Leyda et com ell testimoni fou en lo dit loch Dalbesa vench li missatge que sa cosina germana ere morta et tornasen la dita comtessa empero no li dix on devien anar.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa haja sabud sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey et li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que fama publica ere entre ells que don Jayme fehie ho fehie ab consell de la dita comtessa sa mare encara que estant lo Senyor Rey en lo siti a Balaguer fou fama que la dita comtessa havie feta venir a Balaguer la bombarda major que ella havie feta fer a Castello.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Petrus Roig Castillionis Farfanie testis per Dominicum Sancii productus citatus per Petrum Corrigiarii virgarium audientie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell hage tractat o fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehie que li ere stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix que vigares li done que haje hoit dir que la dita comtessa consellava a don Jayme son fill sobre les coses contengudes en lo dit interrogatori et ere fama publica que la dita comtessa ho fehia fer per ço com dehie que lo regne Darago ere estat levat a son fill et que ab les gents darmes lo li farie cobrar. E sab be ell testimoni que la dita comtessa aempra o feu aemprar los seus homens que prestassen diners per haver companyes per la dita raho et de fet ne prestaren alguns.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terras del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehie esser deseretat daquells contra justicia. Dix que en aço no sab als sino que en los dies que la gent del dit don Jayme vench segons se dix a Leyda ell testimoni viu a Castello abans que hic venguessen que En Pere Andreu procurador de la dita

comtessa forçava dos jovens que hi venguessen ab los altres et aquells sescusaven que no havien armes et lo dit Pere Andreu feu haver armes a la un et laltre mes en lo en la preso. Si aço se fehie ab sabuderia de la dita comtessa o no ell testimoni no ho sab.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa haje sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey et li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat. Dix que noy sab res ne ho ha hoyt dir. Be ha hoyt dir no li recorde a qui que un dia com lo dit don Jayme sen volgues anar la dita comtessa li dix fill vos me liurau a carnatge.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Dicta die XVI decembris anno predicto.

Raymundus Sanç habitator ville Castilionis Farfanie testis citatus per Johannem Garcie virgarium audientie dicti domini Regis productus per dictum fisci procuratorem juratus et interrogatus si ell testimoni conexie que havie signada o sotscrita una letra de paper qui ere stada closa lo sobre scrit de la qual se dreçava als capita officials pahers et prohomens del loch de Castello de Farfanya et de dins ere vista anar per part de la comtessa Durgell et sagellada segons se mostrava ab lo sagell secret de la dita comtessa em-

premtat en cera negra la qual letra a uyll li fou mostrada. Dix que la dita letra havie signada la comtessa Durgell mare de don Jayme Durgell car ell conexie be la sua letra et signe.

Petrus Andree presbiter dicte ville Castilionis testis qui jam supra die proxime tunch preterita deposuerat juratus et interrogatus instante fisci procuratore jamdicto si ell testimoni conexie qui havie signada o sotscrita una letra de paper qui ere estada closa lo sobrescrit de la qual se dreçava als capita officials pahers et prohomens del loch de Castello de Farfanya et de dins ere vista procehir de part de la comtessa Durgell et segellada segons se mostrava ab lo sagell secret de la dita comtessa enpremtat en cera negra la qual letra a ull li fou mostrada. Dix que la veritat ere que la comtessa mare del dit don Jayme Durgell la havie signada car ell testimoni es estat son familiar et conex be son signe.

Bartholomeus Cluet habitator dicte ville Castilionis testis qui jam die proxime dicta deposuerat productus per dictum fisci procuratorem juratus et interrogatus si ell testimoni conexie qui havie signada o sotscrita una letra de paper qui ere estada closa lo sobrescrit de la qual se dreçava als capita officials pahers et prohomens del loch de Castello de Farfanya et ere vista procehir de part de la comtessa Durgell et segellada segons se mostrava ab lo sagell secret de la dita comtessa emprentat en cera negra la qual letra a ull li fou

mostrada. Dix que ell testimoni conexie be que la comtessa mare de don Jayme Durgell la havie signada.

Petrus de Fontlonga loci Dos testis per Dominicum Sanciç procuratorem fiscalem curie productus citatus per Petrum Corrigiarii virgarium audientie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haje tractat o fet tractar o donat consell favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes e terres del dit Senyor Rey per al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehia que li ere stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Dix si aço saber que ha hoyt dir diverses vegades a la dita comtessa que a son fill ere estat fet tort del regne mas ab gent darmes que venrie de defora lo regne ho cobrarie. E de fet sobre aço la dita comtessa enguany en lo mes de maig aempra ell testimoni et altres del dit loch Dos que li prestassen diners et trametrien los a gent darmes estrangera qui entrarie et ab aquella son fill haurie lo regne et daqui avant nols aemprarie de res et que serie Rey Darago.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir quo

la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehie esser deseretat daquells contra justicia. Dix que noy sab res de veritat mas ha hoyt dir que ella ho sabie et sentie et per manament della vengueren homens Dos et Castello a Menergues et puys tornarensen et altra vegada foren per part della manats que anassen. E ha hoyt dir ell testimoni a homens de Castello que com anaven aquells de Castello ella lus dehie ara veurem que sabreu fer que en loch anau que si be ho feu tos temps sereu richs et benenants.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa haje sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey et li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que nou ha hoyt dir mas be creu que axi sie et que si ella et sos mals consells no fossen los fets foren venguts en altra guisa.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Petrus de Fonttana loci Dos testis per Dominicum Sanciç procuratorem curie productus citatus per Johannem Garcia virgarium regie audientie juratus et

interrogatus dicere veritatem quam sciat per hiis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab dir que la comtessa mare de don Jayme D tractat o fet tractar o donat consell favor o gent darmes de les parts de Gascunya o da entrassen en los regnes et terres del Senyo ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona qual dehia que li ere estada levada injustan dit Senyor Rey. Dix que be ha hoyt dir a m comunament que la dita comtessa fehie tot ajuda que podie a don Jayme son fill per en lo dit interrogatori contengudes et encar ha fet aempra als homens Dos per la dita r qual prestec ell testimoni ere en Castello c neda parti de Castello et ana segons dehie parts Darago a don Anton de Luna.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha ho la dita comtessa tractas o fes tractar que l dit don Jayme entrassen en la ciutat de Ley cupar aquella al dit don Jayme et tolrela Rey et que occupada aquella poguessen pus haver los regnes e terres del dit senyor per Jayme quis dehie esser deseretat de aque justicia. Dix que noy sab res. Dix que be sap de Castello qui es de la comtessa vench a ere fama que ab conseyll et tracte de la dita sere fet. E apres que allo fou estat ha hoyt d

timoni que la dita comtessa com lo Rey venie havie dit que mala sere levada que si ella no hagues donat lo consell danar a Leyda no fore res de tot allo.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa haja sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey et li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que noy sab res de certa sciencia empero fama publica es que tot se fehie ab conseyll de la dita comtessa et que ell testimoni et los altres del comtat son de intencio qué per lo mal consell de la dita comtessa et de mossen Flovia et de micer Tristany es vengut tot lo mal.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

—

Die XVIII decembris anno predicto.

Johannes Figuera presbiter ville Ageris testis per Dominicum Sanciç procuratorem curie productus citatus per Johannem Garcia virgarium audiencie regie juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogabitur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt

dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haje tractat o fet tractar o haje donat consell favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a recobrar la corona Darago la qual dehia que li ere estada levada injustament per lo dit Senyor. Dix que be sab que abans que la declaracio del Senyor Rey se faes la dita comtessa cabie en los consells que lo dit don Jayme tenie sobre sos fets. Mas despuys que la dita declaracio se feu la dita comtessa sere lunyada dels affers de don Jayme et de habitar ensemps ab ell. Be sab que abans de la declaracio et apres lo dit don Jayme aemprava la dita comtessa que li prestas diners o orgent per pagar la gent que tenie et ella lin prestava mas si ella ha tractat ni fet tractar les coses en lo dit interrogatori contengudes ne feta ajuda o prestec per aquella raho dix que noy sab res car no cabie en lurs secrets.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehie esser deseretat daquells contra justicia. Dix si aço saber sobre les coses contengudes en lo dit interrogatori que abans que la gent del dit don Jayme anassen a Leyda la dita comtessa estant a Castello et lo dit don Jayme a Balaguer lo dit don Jayme

justa gent et la dita comtessa pensavas que ho fes per lo comte de Cardona a qui havie tramesos deseximents et despuys abans per que anassen ella hoy dir o entes que per anar o haver Leyda justaven la gent et lavors la dita comtessa mana a ell testimoni que encontinent anas a Balaguer a son fill et que li digues com ella havia entesa tal cosa et que li dehie ell pregava que aço per res nos faes car si ho fehie allo serie destruccio dell et de tota sa terra. Encara mes dix la dita comtessa a ell testimoni que digues a mossen Flovia et a micer Tristany que per cosa del mon allo nos fes mas que ells abdosos vinguessen a parlar ab ella sobre allo e de fet ell testimoni cavalca et ana a Balaguer et dix ço que la dita comtessa li hac manat al dit don Jayme et als dits mossen Flovia et micer Tristany pero tot axo no contrastant prech que ells anassen despuys de que tant com ell testimoni conegue la dita comtessa hac desplaer.

Interrogatus si en la venguda que la gent del dit don Jayme feren a Leyda hague homens de la dita comtessa. Dix que no ho porie dir mas be sab que Dager et Dos ni anaren. De la altra terra sua no ho porie dir.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa haje sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies o rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Dix que noy sab res car no cabie en lus secrets.

Interrogatus si ell testimoni conex qui ha subsignada una letra qui a ull li fou mostrada la qual de part de dona Alionor germana de don Jayme Durgell anava o ere estada tramesa segons se mostrava als capita pahers et prohomens del loch Dos. Dix que ell testimoni conex be que la dita dona Alionor la ha signada.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Antonius Martorell dicti loci Dos habitator testis qui jam supra deposuit interrogatus virtute juramenti per eum supra prestiti si ell testimoni sab o conex que ha signada una letra la qual a ull li fou mostrada la qual de part de dona Alionor germana de don Jayme Durgell anava o ere estada tramesa als capita pahers et prohomens del loch Dos. Dix que la dita dona Alionor la ha signada car ell conex la letra o scriptura sua.

Et hiis peractis die predicta XVIII decembris anno quo supra Dominicus Sancii fisci procurator jamdictus comparens coram honorabile vicecancellario memorato ad fundandum intentionem suam super istis produxit testis literas privatas quarum due erunt dicts comitisse et una earum directa bajulo paciariis et probis hominibus Castillionis de Farfanya tercia vero erat domine Elionoris filie dicte comitisse et sororis dicti Jacobi de Urgello directa capitaneo paciariis et probis

hominibus loci Dos predicti. Quasquidem literas presenti in processu inseri petiit et requisivit prout modo inferius denotato properendi et videri poterit a quolibet intuente. Et sunt hec que inmediate sequntur.

Als amats e fels nostres los capita officials pahers et prohomens del loch de Castello de Farfanya.

La comtessa Durgell.

Capitani officials pahers et prohómens com aquells qui confiam et crehem verdaderament que guardants vostra lealtat de que guanyarets corona donor en aquest mon de gloria en laltre e merexerets grans dons per preminencies volem que de les rendes que son caigudes fins al jorn de vuy et cauran daci avant durant aquest temps no paguets res a mos officials. E som certa que amats tant vostra lealtat perque sen queus sia posat per cremament dalberchs per talament del terme no farets cosa que a vosaltres toch en gran vergonya ni a nos en dan. Perque merexets que per nos e per nostre molt car fiyll perpetualment siats afranquits perque prohomens esforçau mes be et lo trebayll prenets ab plaer car sens tot dubte en breu veurets tal socors queus tenrets per benaventurats e penrets gran venyança dels malvats que per defaliment de cor han desonrats ells mateis e tots sos linatges. E per ço com ne haurets plaer vos certificam que estam be la merce de nostre Senyor Deus et ab gran plaer esperant lo bon temps que ha a venir. E sia la divinal gra-

cia sobre nosaltres et vosaltres et la ajuda de Sent Miquell. Margarita.

Als amat e fells nostres los capita pahers et prohomens del loch Dos.

Lionor Darago.

Prohomens considerant que per occasio de la insulta guerra quel infant don Ferrando de Castella fa contra nostre molt car frare don Jayme Darago vosaltres no podets laborar ni treballar en vostres fahenes axi com custumat havets e haurets mester pero attenent que encara non havets haut destrich per via de combat o seti havem acordat que totes quantes rendes drets e imposicions en lo dit loch fins al jorn de vuy a nos sien caygudes aquelles vos sien relexades e volem que aquelles nos cullen nes pleguen ans ab tenor de la present graciosament les vos relaxam et donam en sustentacio et ajuda de vostres necessitats e que aquelles puxats convertir e convertiscats en vostres propriis usos e de la universitat del dit loch. Manants per aquesta matexa a qualsevol havent poder de cullir les dites rendes drets et imposicions que aquells fins al dit dia duy nos cur ni entrameta de cullir haver ni plegar com nos graciosament les vos hajam relexades et donades. Certificants vos que si per raho de la dita guerra vos covendra sostenir major afany en hauriets mes perduts que nos per vostra bona lealtat hi naturalesa hi hau-

rem aquells esguarts que natural Senyora deu haver a sos naturals fels e leals vassals eus remunerarem en gracies et benificis segons se pertany sens falla e no plangats nius sien greus tales ni dans que per la dita raho vos sien feits o donats al terç doble vos sera remunerat la gracia de Deu migançant. Dada en la ciutat de Balaguer sots nostre sagell secret a dos dies de setembre del any MCCCCXIII. Lionor Darago.

Als fels nostres lo batle pahers et prohomens del loch Dos.

La comtessa Durgell.

Batle pahers e prohomens manam vos que axi com ja era estat ordenat ab la mes gent que porets et mills armats siats açi dema que sera dia de Corpus Christi hora de tercia. E aço per res no mudets car si fariets lo contrari ço que no crehem ne hauriets cruell punitio. Data en Castello sots nostre sagell secret a XXI de uny.

Item dicta die XVIII decembris anno superius expressa absente a dicta civitate Ilerde honorabile vicecancellario memorato de mandato et ordinatione dicti domini Regis honorabilis Berengarius Columbi decretorum doctor regens ipsius domini Regis cancellarie accessit personaliter una cum procuratore fiscali pre-

dicto et Martino de Angusolis dicti domini Regis scriptore ad domum in qua comitissa jamdicta hospitabatur. Quamquidem comitissam in sui presentia constitutam interrogavit si satisfaciendo assignationi sibi dessuper facte volebat aliquid dicere aut ponere in predictis.

Et dicta comitissa replicando verba per eum sepius dessuper allegata et recitata dixit quod ipsa non poterat absque advocati consilio respondere nec aliquid dicere et licet fuisset advocatus unus concessus videlicet Matias Vitalis hoc non sufficiebat sibi cum facti qualitate pensata et attenta conditione persone sue non esset ei satisfactum aut debite de uno tamen advocato provisum quare protestabatur quod non curreret sibi tempus donech advocatos competentes haberet.

Et dictus honorabilis regens cancellarie iterum de benignitate regia assignavit eidem comitisse ad id quod superius diem crastinam salvo jure super contumacia quam dictus fici procurator ibidem presens acusabat.

Preterea ipsa eadem die circa horam terciarum Dominicus Sancii fisci procurator jam dictus presente me dicto Ludovico de Torremorell notario et pro testibus presentavit dicto honorabili Mathie Vitalis legum doctori in civitate Ilerde personaliter constituto quandam literam serenissimi domini Regis predicti sigillo ejus comuni sigillatam cujus series talis erat.

Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum. . .

No sigue.

Item ipsa eadem die instante et supplicante dicto fisci procuratore illustrissimus dominus Rex jamdictus jussit fieri et expediri comissiones sequentes bajulis locorum Castillionis Farfanie et de Os.

Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valençie Majorice Sardinie et Corsice comes Barchinone dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossillionis et Ceritanie. Fideli nostro bajulo castri seu loci Dos vel ejus locumtenenti salutem et gratiam. Cum in causa inquisitionis per nos instante fisci procuratore nostre curie facte adversus Margaritam uxorem egregii Petri quondam comitis Urgelli et Elionorem filiam ejus habemus necessarium testimonium quorundam hominum dicti castri sive loci. Ideo vobis dicimus committimus et mandamus quatenus visis presentibus quoscumque lator presentium vobis duxerit nominandos ad deponendum veritatem in et super interrogatoriis que sub nostri minoris sigilli munimine vobis transmitimus separatim preture viribus distringatis redigendo seu redigi faciendo depositiones eorum in scriptis illasque nobis sigillatas et clausas taliter quod fides ipsis adhiberi valeat transmittendo et alias rescribendo

qualis et quanta fides ipsis testibus fuerit adhibenda. Nos enim vobis super hiis cum dependentibus emergentibus et connexis vices nostras comittimus plenarie cum presenti. Datum Ilerde XVIII die decembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII. Columbus cancellarius regius.

Item die predicta XVIII decembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII supra proxime memorato instante dicti fisci procuratore fuit emanata alia comissionis littera que bajulo loci sive castri Castillionis Farfanie seu ipsius locumtenenti dirigebatur super receptione testium in causa presenti per dictum fisci procuratorem nominatos.

—

Postea vero die mercurii qua fuit XX decembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo tertio decimo supradicto honorabilis Berengarius Columbi regens cancellariam qui supra accessit ad domum sive pausatam dicte comitisse quam in sui presencia constitutam interrogavit si volebat aliquid dicere prout fuerat sibi assignatum alias in ipsius contumatiam quam jam admisserat dictus dominus Rex procederet in predictis justicia mediante.

Dicta autem comitissa dixit quasi hec verba in efec-

tu. Micer Berenguer jo no pusch als dir a present sino ço que he dit damont jo sens advocats no pusch res fer en tan gran et tan ardua causa com aquesta es en la qual me van no solament los bens mas encara ma fama la qual jo pren mes que tot attesa la condicio de ma persona. Jo no he prou de un advocat et axi digatsme aço al Senyor Rey et que jo muyr de fam car ell te tot ço del meu.

Et dictus honorabilis regens cancellarie assignavit eidem comitisse ad dicendum proponendum et allegandum quicquid dicere proponere et allegare voluerit in predictis diem veneris proximam alias in ipsius contumaciam procederetur in predictis justicia mediante salvo jure tamen super contumacia jam per fisci procuratorem acusata.

—

Subsequenter die XXII decembris anno predicto fuit processum ad receptionem testis subscripti ut sequitur.

Sancius de Juneda olim bajulus loci Dalcoleya de Cinqua testis per Dominicum Sanciç procuratorem curie productus citatus per Raymundum Fusterii regium portarium juratus et interrogatus dicere veritatem quam sciat in et super hiis de quibus interrogatur.

Et primo interrogatus si ell testimoni sab o ha hoyt dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell haje tractat o fes tractar ne donat consell favor ni ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona reyal Darago la qual dehie que li ere estada levada injustament per lo Senyor Rey. Dix que noy sab res.

Interrogatus si ell testimoni sab o ha hoyt dir que la dita comtessa tractas o fes tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per penre et occupar aquella al dit don Jayme e tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehie esser deseretat daquells contra justicia: Dix que en lo mes de juny prop passat ço es a XIX dies del dit mes ell testimoni hac una letra de la dita comtessa de la tenor seguent.

Al amat nostre En Sanxo de Juneda batle de la nostra vila Dalcoleya de Cinqua.

La Comtessa Durgell.

En Sanxo nos vos havem mester de gran cuyta et necessitat ab X homens o servents ben armats per queus pregam que decontinent siats aci sens tot lagui et si noy ereis dimarts hora de tercia nons valrie res

et no volem los homens Dacoleya sapien la manera mas per ço queus liuren los deu homens los fem saber que per algunes scriptures quens ha aportades en que va molt volent queus liuren los dits X homens que sien bons macips ben armats queus acompanyen fins aci cor dintre V jorns apres sen tornaran e aquesta manera tendrets en lo dit feyt. E comanats lo castell a alguna persona de qui vos puscats be fiar per forma que en aquests V jorns que starets defora noy façats freytura. Dada en Castello de Farfanya sots nostre sagell secret a XVIII de juny. Margarita.

Per virtut de la qual letra ell testimoni ab los dits X homens o servents que li demanava vench a Castello de Farfanya et fou ab la dita comtessa et estech aqui alguns dies al qual com vench la vigilia de Sent Johan la dita comtessa dix a ell testimoni que ab los dits X homens sen anas ab En Belver qui ere capita et ab En Gilabert batle de Castello qui menaven certa gent et que fes ço que ells farien. E de fet partiren tots daqui et anaren a Albesa on trobaren molta altra gent de peu et de cavall et daqui partiren et vengueren en la nit fins al pont de Picabay on com foren fon ja dies et aqui vengueren En Bellver et Antoni Robio quils digueren que sen tornassen et de fet sen tornaren tots a Menargues et lo dimarts aprop seguent tota la dita gent camina et vengue a la dita ciutat de Leyda pero ell testimoni no passa de miga orta enjus be pero veu que aquells qui anaren avant vers la dita ciutat meteren foch a blats et daqui partent anaren a

Vilanova de Segria et aquell dia matex ell testimoni anasen a Castello et parla ab la dita comtessa en la cara et continent de la qual conegue ell testimoni que havie desplaer com lo dit fet nos ere avengut et aquell vespre matex ell testimoni parti dalli et anasen a Alcoleya ab sos homens.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoyt dir que la dita comtessa haje sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey ne li fes resistencies et rebellio axi per obra ha fet. Dix que noy sab res sino que ha hoyt dir que ella ere dins Balaguer et presumex que hi degues saber et sentir.

Fuit sibi lectum et perseveravit.

Et paulo post ipsa eadem die XXII decembris anno eodem Dominicus Sancii fisci procurator qui supra constitutus in presentia dicti honorabilis Berengarii Columbi cancellarie regentis pro sua super hiis intentione fundanda produxit duo papiri quinterna sigillata et clausa alterum quorum per bajulum loci Dos dicebatur esse transmissum depositiones quorundam testium per eos vigore comissionum dessuper insertate receptorum per eos continentes. Que siquidem quinterna presenti petiit annecti processui et erant hic et ea continentes que inmediate per ordinem subsecuntur.

A XX dies del mes deembre del any MCCCCXIII per part del molt alt Senyor Rey Daraguo fonch presentada una comissio an Matheu delz Prats lochtinent de batlle del loch Dos per lonrat En Guillem Dalmenar batlle del dit loch per lo dit Senyor Rey la qual comissio es de la tenor seguent.

Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valencie Majorice Sardinie et Corsice comès Barchinone dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossillionis et Ceritanie. Fideli nostro bajulo castri seu loci Dos vel ejus locum tenenti salutem et gratiam. Cum in causa inquisitionis per nos instante fisci procuratore nostre curie facte adversus Margaritam uxorem egregii Petri quondam comitis Urgelli et Elionorem filiam ejus habemus necessarium testimonium quorundam hominum dicti castri sive loci. Ideo vobis dicimus committimus et mandamus quatenus visis presentibus quoscumque lator presentium vobis duxerint nominandos ad deponendum veritatem in et super interrogatoris que sub nostri minoris sigilli munimine vobis transmitterimus separatim preture viribus distringatis redigendo seu redigi faciendo depositiones eorum in scriptis illasque nobis sigillatas et clausas taliter quod fides ipsis adhiberi valeat transmitendo et alias rescribendo qualis et quanta fides ipsis testibus fuerit adhibenda. Nos enim vobis super hiis cum dependentibus emergentibus et cotnexis vices nostras comitimus plenarie cum presenti. Datis Ilerde XVIII

die deembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII. Columbus cancellarius regius.

E rebuda la dita comissio per lo dit lochtinent de batlle ab deguda reverencia segons aquella si cove encontinent si feu venir En Ramon Ferrando missatge jurat de son offici al qual mana que fes manament de deu florins dor an Ar. Salas et an Anthoni Torobadal et an S. Gaçol et an Johan Toscha jove que fosen davant ell axi com aquells qui son homens dignes de fe sobre la dita deposicio et comença enquerir e interrogar lo feyt segons ques seguex.

Dicta die Anthonius Torobadal testis juratus et interrogatus super predictis dicere veritatem.

Et primo fuit interrogatus si ell testimoni sab ni ha oyt dir que la comtessa que solie esser Durgell mare de don Jayme Durgell ni dona Lionor germana del dit don Jayme senyora quis dehie lavos del dit loch Dos si feren aempre de dines ni de moneda ni daltres coses per succors al dit don Jayme per fer venir gents darmes stranyes contra lo Senyor Rey en Ferrando. E dix que hoc que cert aempre fonch feyt.

Interrogatus ell testimoni com ho sab et dix que per tan com ell matex per lo dit aempre na pagat dos florins.

Interrogatus si ell testimoni sab que altres del dit

loch Dos ne pagassen nin fosen aemprats et dix que hoc mes de X et que aço remet a un quern quin feren daquells qui pagaven en lo dit aempre.

Interrogatus ell testimoni en quin temps fonch feyt lo dit aempre et dix que en lo mes de maig prop passat.

Interrogatus si ell testimoni sab quina fonch ni quanta la quantitat quen pagaren los dits homens Dos et dix que segons sos vigares que dohens florins poch mes o menys.

Interrogatus si sab ni oy dir lo dit testimoni a quina gent darmes ana la dita quantitat et dix que segons se dehie que al castell de Loarri a don Anthon de Luna que fahie entrar certa gent darmes.

Interrogatus si ell testimoni hoy dir a les dites senyores que gents darmes deguesen entrar en lo regne ni que la dita quantitat hi degues servir. E dix que hoc a la comtessa et a tot lo mon fama publica e quells dehien que si sabien lo profit que per aquesta raho si devie seguir que ells metrien los fills et los mols de les cames penyora e que lo senyor don Jayme serie Rey et succeydor del regne Daraguo e que a ell si pertanye et no al infant de Castella e que lo dit don Jayme ere stat XXI jorn Rey e que per mal voler et per dines lo li avien tolt mas que encara o sirie.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha oyt dir que la dita comtessa et la dita dona Lionor fessen anar homens de sos lochs per pendre la ciutat de Leyda com lo dit don Jayme hic trames certa gent darmes. E dix que hoc.

Interrogatus com ho sap. E dix que ell matex hi ana ab molts daltres del dit loch Dos.

Interrogatus si sab ni oy dir que ni anas del loch de Castello de Farfanya ni de la batlia de Montmagastre ni del loch de Menargues. Et dix que hoc de Castello et de Menargues e que enten que tambe sino havie de Montmagastre mas que nols conexie.

Interrogatus en quey temps hi anaren. Et dix que en lo mes de juny prop passat la vespera de Sent Johan.

Interrogatus si sab ni oy dir quels dits senyors fessen anar de la gent de sos lochs en Setria com lo dit don Jayme hi trames geht darmes per talar et ques retessen al dit don Jayme com sen portaren los blats. Et dix que hoc de tots e quells manave a quiscu que sen amenasen bisties et que portasen sachs per portasen dels dits blats.

Interrogatus si ell testimoni ço qui a depossat aye depossat per oy ni per mala volentat dels dits senyors

ni es stat instroyt ni sobornat ni quen sie stat pagat ni preferta a ell paga. Et dix que no per lo sagrament que feyt ha.

Interrogatus per manament de qui es vengut a depossar sobre les dites coses. Et dix que En Ramon Ferrando missatge jurat del batlle Dos li ha feyt manament de X florins que fossa davant lo dit batlle per fer una deposicio.

Eodem die A. Salas habitator loci Osser testis juratus et interrogatus super predictis dicére veritatem.

Et primo fuit interrogatus si ell testimoni és stat aemprat de dines ni moneda ni daltres coses per la senyora Durgell qui ere ladonchs et mare de don Jayme Durgell ni per dona Lionor senyora qui ere la donchs del loch Dos per fer entrar gents darmes stranyes contra lo Senyor Rey ni lo regne. E dix que ell testimoni ne fonch aemprat per En Pere Andreu per part de la dita comtessa per lo qual empre ne paga dos florins mas que no sab per que ni perque no.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha hoit dir que la dita comtessa e la dita dona Lionor fessen ajuda ni sucos al dit don Jayme Durgell per pendre la ciutat de Leyda perque lo dit don Jayme pogues haver les altres ciutats et viles del regne e qui fos despossuyt lo Rey En Ferrando qui no havie lo dit regne justa-

mant. E dix que en quant lo mes de juny prop passat que ell testimoni ab daltres del dit loch Dos per mandament del batlle anaren ab daltra gent del comdat a la dita ciutat de Leyda e metensi en enboscha en la casa que sappella la cassa antigua davant lo mercadal e ques dehie entre ell et laltra gent que en la ciutat entraren que los portals trobarien oberts.

Interrogatus ell testimoni si sab ni oy dir perque entraren en la dita ciutat et dix que mossen Flovia hi entrare per lo comte.

Interrogatus si ell testimoni sab ni hoy dir perque hi entrare lo dit mossen Flovia ni laltra gent per lo dit comte. E dix que no sab sino que per lo comte et que axis dehie.

Interrogatus si ell testimoni sab que lo dit mossen Flovia ni laltre gent qui eren ab ell se deguessen alçar et sforçar de entrar en la dita ciutat per don Jayme Durgell contra lo Senyor Rey. Dix que no sab.

Interrogatus si ell testimoni sab ni oy dir que deguessen entrar en la dita ciutat per robar ni per barregar los bens de les persones de la dita ciutat. Dix que no mas que com fosen dins la ciutat que serien ben richs que haurien molta roba et dines.

Interrogatus si ell testimoni sab ni a oyt dir que la dita comtessa ni la dita dona Lionor ajen sabud sentit

ni consentit que lo dit don Jayme se tingues en Balaguer contra lo Senyor Rey ni li fes resistencia ni rebellions segons que per obra a demostrat. E dix que ell testimoni be ha vist que lo dit don Jayme ses stablit en Balaguer ab les dites Senyores et que lo Senyor Rey lo tenie asetgat.

Interrogatus ell testimoni com es vengut a fer la dita deposicio. Dix que per ço com En Ramon Ferrando missatge jurat del batlle del loch Dos lin havie feyt manament de X florins.

Interrogatus si ell testimoni a celat de dir veritat ni ço qui a depossat aye depossat per mala volentat que agues contra los dits senyors ni es stat sobornat ni destroyt ni pagat ni perferta paga. Dix que no per sa fe.

Dicta die Johannis Toscha minor dierum testis juratus et interrogatus per dictum bajulum super predictis dicere veritatem.

Et primo fuit interrogatus si ell testimoni sab ni ha oyt dir que la comtessa Durgell qui solie esser mare den Jayme Durgell ni dona Lionor germana del dit Jayme aguessen feyt aempre de dines ni daltres coses per que fessen entrar gens darmes en lo regne contra lo Senyor Rey ni li ajen dat conseyll favor ni ajuda de dines ni de gent de sos lochs. E dix que sta en veritat

que en aquest any en lo mes de juny propt passat que ell ab daltres homens del dit loch Dos anaren a Castello hon eren citats per letra de manament de la dita comtessa e foren davant En P. Andreu lo qual los aempra de part de la dita comtessa de la dita dona Lionor qui lavegada seyoregave lo dit loch Dos e que ell et daltres del dit loch Dos li prestaren certa quantitat de dines per a gent darmes qui devien entrar en lo regne a ma de don Anton de Luna e que aquelles persones que nos volien convenir ab lo dit P. Andreu lo dit P. los dehie hils manave de part dels dits senyors que no isquesen dali de Castello fins ab ell si fosen convenguts per lo dit empre o ab la comtessa si fosen vists hi ell testimoni ab los altres sabent que segons per la dita raho havien ajuda informacio domens de Menargues que com no volien pagar ço quils demanaven en lo dit aempre que la Senyora los fahie metre en la cassa de la sal presos e ells testimonis e los altres veent aquesta informacio no volgueren anar davant la comtessa ferenne covinença en poder del dit P. Andreu en lo qual aempre paga ell X florins.

Interrogatus si sab ni oy dir hon ana la dita quantitat de les dites manleutes. E dix que fama ere que a don Anton de Luna a Louari.

Interrogatus si ell testimoni sab ni a oyt dir quels dits senyors trametessen gens de sos lochs en favor ni ajuda de don Jayme Durgell per pendre la ciutat de Leyda ni en altres parts. E dix que lo batlle qui

ere la vegada daquest loch Dos enguany en lo mes de juny propt passat feu manament a ell testimoni et a daltres et que anassen al loch de Menargues hón stigueren alguns dies hic en apres al loch Dalbesa et que despuxes si segui que ell testimoni ab molta daltra gent del comdat anaren lo mati de Sent Johan fins daval lo pont de Piquabay e que agueren missatge que no podien entrar en la ciutat que les portes eren tanquades e tornarensen a Menargues en apres a cap de dos o tres dies la gent del comte ab daltra gent de les dites senyories tornaren a la dita ciutat de Leyda e que dehien que la volien pendre per lo comte Durgell per alçarse contra lo Senyor Rey.

Interrogatus si podien esser molta gent ni qui nere capita. E dix que mossèn Flovia ere capita major e mossen Johan Cortit qui portave un peno e que la gent entre de peu et de caval si dehie que podien esser qualsque dos milia.

Interrogatus ell testimoni si sab ni oy dir de quals lochs de les dites senyories hic anaren. E dix que Dos et de Castello e de Menargues que daquells hii vie hii conegue.

Interrogatus si ell testimoni sab ni ha oyt dir que les dites senyories ayen sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme sestablis en Balaguer per rebellarse contra lo Senyor Rey ni li fes rebellicio. E dix que hoc e que axi ere fama publica entre ells quels dits sen-

yors eren en Balaguer ab lo dit don Jayme e que ell testimoni viu que apres que Os si fonch donat al Senyor Rey que los de Balaguer si defenien contra la gent del Senyor Rey.

Interrogatus si ell testimoni hoy dir ni sab quels dits senyors diguesen que lo dit don Jayme devie esser Rey et no linfant de Castella a qui avien elegit Rey e que ells aurien gent darmes e que feren tot aquell sforç que lo dit don Jayme fos Rey et que molta gent del regne tenie ab ell et ciutats et com la gent darmes entras que rebellar sien contra lo Senyor Rey. E dix que quant es ell testimoni nou oy dir als dits senyors que noy ague raunament mas que axi ere fama e quells o tramittien a dir per aquells quells dehien questinguessen fort que en breu aurien molta gent darmes e que aço oy dir a molts on special a Menaut de Favas qui pasave per Os segons si delrie ab moneda a gent darmes en Gascunya.

Interrogatus si ell testimoni es vengut de son plen voler per fer la dita deposicio. Et dix que no ans navie agut manament de X florins.

Interrogatus per qui na agut lo dit manament. Et dix que per En Ramon Ferrando misagte del batlle Dos.

Interrogatus si fuit instructus doctus vel subornatus etc. Dixit quod non.

Eadem die G. Gaçol loci Osser testis juratus et interrogatus super predictis veritatem dicere.

Et primo fuit interrogatus si ell testimoni sab ni a oyt dir que la comtessa mare den Jayme Durgell ni dona Lionor fessen aempre de dines per asoldadar gent darmes contra lo regne et lo Senyor Rey en favor et ajuda del dit Jayme Durgell. E dixit que hoc que en lo mes de mag prop passat ell testimoni fonch aemprat per En P. Andreu per part dels dits senyors et que ell testimoni ab daltres del dit loch Dos hi prestaren certes quantitats.

Interrogatus com o sab et dix que per tant com ell testimoni ni presta X florins et que li dehien que XXV ni podie prestar que aytans len havien scrits.

Interrogatus si ell testimoni sab ni a hoyt dir hon anaren los dits dines del dit aempre. Et dix que a gens darmes en ajuda del comte segons si dehie et ques dehie que si sabien lo be que sen devie seguir ni exir que les criatures que havien hii enpenyoraren.

Interrogatus si ell testimoni sab ni a oyt dir que los dits Senyors trametesen gent de sos lochs en favor et ajuda del dit Jayme per pendre la ciutat de Leyda. E dix que hoc que enguany en lo mes de juny propt passat lo batlle qui ere per la dita senyora dona Lionor los mana et feu manament que anasen Albessa et que partin dali lo mati de Sent Johan ell ab altra gent del

comdat et dels lochs dels dits Senyors anaren fins al pont de Picuabay et per tan com los semblave que ere massa gran jornt e agueren missatge que sen tornassen a Menargues et apres pochs dies hi torna la gent a la dita ciutat per pendre aquella e foren sentits e aguerensen a tornar et segons ques dehie cremarenli certes garberes de blat en lo mercadal de Leyda.

Interrogatus si sab ni a oyt dir quels dits Senyors sabessen ni sentissen ni consentissen que lo dit Jayme Durgell si tingues en Balaguer contra lo Senyor Rey ni que fes rebellacio contra lo dit Senyor. Dix que he ha oyt dir que lo dit Jayme e los dits senyors eren en Balaguer ab ell e que defeniense contra lo dit Senyor Rey e que manaven a ells dels pobles ques tinguessen fort que a breus dies agueren grant gent darmes.

Interrogatus ell testimoni a manament de qui es vengut a fer la dita deposicio. E dix que per manament del missatge del batlle.

Interrogatus quey manament li feu lo dit misatge del batlle. E dix que de X florins que fos davant lo batlle.

Interrogatus si fuit instructus doctus vel subornatus odio amore favore precio vel precibus. Dixit quod non.

—

Tradatur multum honorabili auditori audientie serenissimi domini Regis.

Die XIX mensis decembris anno a nativitate Domini MCCCCXIII.

Coram honorabili Jaufrido Rosell bajulo loci Castillionis Farfanie comparuit Johannes de Vuyro et presentavit eidem bajulo quandam patentem literam serenissimi domini Regis in dorso sigillatam sigillo cere vermilie ut prima facie aparebat sigillo magestatis et alia littera clausa sigillo minoris sigillata sive interrogationis cujus tenor dicte littere dicitur esse talis.

Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valentie Majorice Sardinie et Corsice comes Barchinone dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossillionis et Ceritanie. Fideli nostro bajulo castri seu loci Castillionis Farfanie vel ejus locumtenenti. Salutem et gratiam. Cum in causa inquisitionis per nos instante fisci procuratore nostre curie facte adversus Margaritam uxorem egregii Petri quondam comitis Urgelli et Elionorem filiam ejus habeamus necessarium testimonium quorundam hominum dicti castri sive loci. Ideo vobis dicimus committimus et mandamus quatenus visis

presentibus quoscumque latore presentium vobis duxerit nominandos ad deponendum veritatem in et super interrogatoriis que sub nostri minoris sigilli munitis vobis transmitimus separatim preture viribus distringatis redigendo seu redigi faciendo depositiones eorum in scriptis illasque nobis sigillatas et clausas taliter quod fides ipsis adhiberi valeat transmitendo et alias rescribendo qualis et quanta fides ipsis testibus fuerit adhidenda. Nos enim vobis super hiis cum dependentibus emergentibns et connexis vices nostras comitimus plenarie cum presenti. Datum Ilerde XVIII die decembris anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo tertio decimo. Columbus cancellarius regius.

Tenor vero dictis interrogatoriis talis est que erant in littera clausa.

Primo interrogent si saben ni han oit dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell ne dona Elionor germana sua hajen tractat o fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya et daltres parts entrasen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehie que li era stada levada injustament per lo dit Senyor Rey.

Interrogatus si saben ni han hoit dir que la dita comtessa mare de Elionor germana del dit don Jayme tractasen o fesen tractar que la gent del dit don Jay-

me entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme que dehie esser deseretat daquells contra justicia.

Interrogatus si saben ni han oit dir que la dita comtessa ni dona Elionor hajen sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tingues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet.

Quaquidem littera et interrogatoriis presentatis et receptis cum illa humili reverentia qua decet dictus honorabilis bajulus offert se paratum contentis in dictis littera et interrogatoriis adimplendum effectu. Et nichilominus procesit ad recipiendum informationem super predictis in modum qui sequitur.

Die XX mensis decembris anno predicto.

Antonius de Benavent habitator loci Castillionis Farfanie testis juratus et interrogatus super predictis.

Et primo super prima interrogatione si el testimoni sap ni ha oit dir que la comtessa mare de don Jayme Durgell ne dona Elionor germana sua hajen tractat o fet tractar o donat conseyll favor ni ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per

ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehie que li ere estada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Respos et dix que ver es que axi se dehie publicament entre los habitants de Castello e de fet hi passa En Gispert de Guilaniu et En Johan Domenech et daltres que devien fer pasar les companyes de Gascunya.

Interrogatus com ho sap ni a qui ho ha oit dir. E dix que per ço com el testimoni de nit anave a Balaguer et portave galines et formatges et com a la dita Senyora et al comte mentre lo siti del Senyor Rey jahie sobre Balaguer et oie dir a la dita Senyora et al dit senyor don Jayme que les companyes devien entrar de dia en dia e que les speraven et aco dehien en lo castell de Balaguer diverses vegades. E de fet Menaut de Favara fonch en Castello et en Balaguer per aquella rao e moneda sen paga per diverses persones de Castello et daltres lochs la qual trameteren per que les companyes pasasen e per les taylles e libre que sen feu se pot veure et trobar et dehien que lo dit Jayme serie Rey et a el se pertanye.

Interrogatus si sap ni ha oit dir que la dita comtessa mare de Elionor et germana del dit don Jayme tractasen o fesen tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme e tolrela al Senyor Rey et occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit senyor per al dit don Jayme

quis dehia esser deseretat daquells contra justicia. Respos et dix que ver es que sens conseyll de la Senyora no fehia res lo dit senyor don Jayme.

Interrogatus com ho sab. E dix que per ço com ell testimoni hi fo ab totes les gents darmes et de peu del comdat et del veçcomdat que hi anaren la vespre de Sent Johan de juny prop passat e noy pogueren entrar e anaranhi de Castello el testimoni et molts daltres que lo batle los hi fehie anar.

Interrogatus si sap ni ha oyt dir que la dita comtessa ne dona Elionor hajen sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tengues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Respos et dix que veritat es.

Interrogatus com ho sab. E dix que per ço com la dita senyora comtessa et dona Elionor et lo dit don Jayme eren en Balaguer tots justats es defenien contra lo dit Senyor Rey e el testimoni com anave de Castello a Balaguar de nit los oi dir que si les companyes venien que els exirien defora et ferien en la ost et tots dies que el testimoni vehie que exien a les esquaramuces e en aço aparie que hi sabien.

Interrogatus si fuit legitime citatus. Dix que hoc que P. de Cubels lin ha feyt manament de LX sous que deposasen.

Interrogatus si deponit odio amore timore prece precio vel favore aut si fuit instructum. Dixit quod non.

Fuit sibi lectum etc.

Eadem die.

Anthonius Aguilar habitator Castillionis Farfanie testis juratus et interrogatus primo si el testimoni sab ni ha oyt dir que la senyora comtessa mare de don Jayme Durgell ne dona Elionor germana sua hajen tractat o fet tractat o donat conseyll favor e ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya e daltres parts entrassen en los regnes e terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehie que li era stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Respos et dix que veritat es.

Interrogatus com ho sap. Et dix que per ço com el testimoni anave de nit a Balaguer mentre lo siti del Senyor Rey jahie sobre Balaguer que hi portave formatges et letres per lo loch de Castello et hoie dir a la dita Senyora et al dit don Jayme et a tots que los companyes de Gascunya devien entrar e que estaven fort alegres et axi mateix que el testimoni vehe que Menaut de Favars ere vengut a Balaguer et a Castello per aquella rao et En Gispert de Guilaniu et En Johan Domenech que eren pasats en Gascunya perque feyen

pasar les dites companyes et moneda que hi passaren et sen plega en Castello ab tallya la qual plegave En P. de Liminana et aquella hi aporta Francesch Palau et lo fiyll den Thomas Sartre et don Anthon de Luna e tot hom del comdat e del veçcomdat se pensaven que les dites companyes pasaren car axi matex los homens Dos et tots pagaren moneda per la dita rao perque apar que mare et fillya et tots ho sentien et ho sabien.

Interrogatus si sap ni ha oit dir que la dita comtessa mare et Elionor germana del dit don Jayme tractasen o fesen tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per ocupar aquella al dit don Jayme e tolre al Senyor Rey e que ocupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes e terres del dit Senyor per al dit don Jayme ques dehia esser deseretat daquells contra justicia. Respos et dix que ver es.

Interrogatus com ho sap. Et dix que per ço com el testimoni ana a la ciutat de Leyda ab la gent darmes et ab homens de Castello et Dos et del comdat et veçcomdat Dager e que lo batle los hi fahie anar e tots temps se dehie que lo dit don Jayme devie esser Rey et que si aguessen pogut que hi foren entrats en Leyda mas no pogueren e en aço apar que la dita Senyora et dona Elionor ho sabien car sos homens hi anaven.

Interrogatus com ho sap. Respos et dix que per ço com la dita senyora comtessa mare et la dita Lionor et don Jayme tots temps an estats justats en Balaguer aytant com lo siti ha estat e son defeses et an fet tot son poder que no fosen presos et el testimoni hi es estat en les escaramuçes que tots dies si fahien et ho ha vist a uyll.

Interrogatus si fuit legitime citatus. Dix que hoc que P. de Cubells lo hi ha manat ab pena de LX sous que deposas.

Interrogatus si deposuit odio amore et timore prece precio etc.Dixit quod non.

Fuit sibi lectum etc.

Eadem die.

Senton Potxi judeus habitator Castillionis Farfanie testis juratus super Xª precepta legis que Deus dedit Moysi in monte Sinahi et interrogatus primo si el testimoni sab ni ha oit dir que la comtessa mare e don Jayme Durgell ne dona Elionor germana sua hajen tractat o fet tractar et donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme et cobrar la corona Darago la

qual debie que li era stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Respos et dix que ver es.

Interrogatus com ho sap. Et dix que per tant que com la dita senyora comtessa los aempra que la aljama de Castello li presta LXXX florins la dita senyora dix a el testimoni en lo castell de Castello que per a les companyes que devien pasar de Gascunya e de fer trametre la moneda a don Anthon de Luna et Francesch Palau et lo fiyll den Thomas Sartre la portaren fins al Grado et dali avant ana a Loari al dit Anthon de Luna e que axi matex hi prestaren los homens del loch Dos et dona Elionor et par que succos hi fahien e sabien en los fets pus que ajuda hi fahien.

Interrogatus si sab ni ha oit dir que la dita comtessa mare et Elionor germana del dit don Jayme tractasen o fessen tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit senyor per al dit don Jayme quis dehia esser deseretat daquells contra justicia. Respos et dix que veritat es e que si entrats hi fosen dehien que serie Rey.

Interrogatus com ho sap. Et dix que per ço com vehe que les gents de Castello de la dita senyora et la gent del loch Dos de la dita Elionor que anaren a la dita ciutat de Leyda la vespra de Sent Johan

de juny prop passada ensemps ab la gent darmes del dit don Jayme et cerquaren tot Segria alguns dies et apres tornaren als lochs cascuns.

Interrogatus si sap ni ha oit dir que la dita comtessa ne dona Elionor hajen sabud sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tingues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Respos et dix que ver es.

Interrogatus com ho sap. Respos et dix que per ço com tres meses ses tengut lo dit don Jayme et la dita comtessa et la dita Elionor en Balaguer es son defeses et fetes moltes escaramuçes uns ab altres et tot lo mon ho sap.

Interrogatus si es estat citat. E dix que hoc que P. de Cubelles lo hi ha manat a pena de LX sous que deposas.

Interrogatus si fuit instructus doctus vel sobornatus etc. Dixit quod non.

Fuit sibi lectum etc.

Eadem die.

Petrus de Limiyana habitator Castiilionis Farfanie testis juratus et interrogatus. Primo si el testimoni sap

ni ha oit dir que la comtessa mare et don Jayme Durgell ne dona Elionor germana sua hajen tractat o fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de lés parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehie que li era stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Respos et dix que ver es que ha oit dir que lo dit don Jayme volie metre companyes mas perque que nou sap sino que la gent comuna que dehie que lo regne ere del dit don Jayme per justicia e que si la comtessa ni dona Elionor an tractat o fet tractar ni donat conseyll en ajuda al dit don Jayme que les dites gents darmes entrassen que el testimoni nos sap.

Interrogatus si sap ni ha entes que dines se sien plagats en lo loch de Castello los quals devien anar a las companyes que devien passar. Respos et dix que el testimoni ha plegats dines en una tallya que alguns singulars foren aemprats per la senyora comtessa e que devien anar an Anthon de Luna perque nos sap et que apres hoi dir que los dits dines avien tornats a Balaguer e que falsia ere estada.

Interrogatus si sap quanta quantitat ere la que. . . . . plega et liura que anas al dit don Anton de Luna. Respos et dix que nos sap.

Interrogatus si sab ni ha oit dir que la dita comtessa mare et Elionor germana del dit don Jayme tracta-

sen o fessen tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme e tolrela al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes e terres del dit Senyor per al dit don Jayme quis dehia esser deseretat daquells contra justicia. Respos et dix que noy sab res.

Interrogatus si el testimoni ana a la ciutat de Leyda. Respos et dix que hoc que lo batlle lo aempra et no sabien on sanaven et que tot lo comdat et veçcomdat hi ana en partida e que en lo cami sabe que a Leyda anaven mas que als noy sap perque hi anaven.

Interrogatus si sap ni ha oit dir que la dita comtessa ne dona Elionor hajen sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tingues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Respos et dix que apres que lo siti ses posat en Balaguer sap que lo dit senyor et senyora comtessa et dona Elionor se son defeses del siti aytant com an pogut.

Interrogatus si fuit legitime citatus. Dix que hoc que P. de Cubelles sig lo li ha manat ab pena de LX sous que deposas.

Interrogatus si deposuit odio amore vel si fuit instructus etc. Dixit quod non.

Fuit sibi lectum etc.

Eadem die.

Gispertus de Guilaniu habitator Castilionis Farfanie testis juratus et interrogatus primo si el testimoni sap ni ha oit dir que la comtessa mare e don Jayme Durgell ne dona Elionor germana sua hajen tractat o fet tractar o donat conseyll favor e ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme et cobrar la corona Darago la qual dehie que li era stada levada injustament er lo dit Senyor Rey. Respos et dix que hoc.

Interrogatus com ho sap el testimoni respos et dix que lo primer dia de julioll poch mes o menys ara prop passat el testimoni fonch en lo loch de Castello vinent de lès parts de Gascunya et pasant per Balaguer per don Jayme Durgell al qual havie feta relacio com Ramonet de la Guerra sen ere fugit e anat en França ab lo comte Darmanyach et ab mossen de Libret e com fo en Castello en aquella ora o dies meteys la senyora comtessa lo feu pujar al castell e com fo al castell feuli reverencia e recomtali com mossen Bon Calç la saludave et ela respos que non fahie ela ell dient que si el se volgues Ramonet de la Guera no sen fore anat e ques pensave que el hi agues tengut loch. Manant a el testimoni la dita Senyora que en continent la ora metexa partis el testimoni de Castello e

sen tornes en Gascunya per ajudar a endreçar an Grau Dalos et al rector de Vilafames segons que ja per lo senyor don Jayme ere ja ordenat sobre los pagaments que devien esser fets a mossen Johan de Malleo et a mossen Nemerich de Comenge e que en tota guisa cuytas ab los altres desus dits ensemps que gent darmes entrassen e que no poguessen pus que cinquanta lançes o sexanta lançes aquelles entrassen sino podien totes ensemps que pochs o molts que entrassen dient que si gents eren entrades de part deça que moltes viles et ciutats se donarien al senyor don Jayme e de fet el testimoni encontinent parti de Castello et pasa dela en Gascunya per la dita rao.

Interrogatus si sap ni ha oit dir que la comtessa mare et Elionor germana del dit don Jayme tractasen o fesen tractar que la gent del dit don Jayme entrasen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolre al Senyor Rey et que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit Senyor per al dit don Jayme ques dehia esser deseretat daquells contra justicia. Respos et dix que noy sap res que no ere ladonchs en lo regne ne ha vistes la dita senyora ni senyor don Jayme ni dona Elionor. Be que ho ha oit dir despuys que es estat en lo regne mas no porie dir a qui sino axi com les gents ho dehien que a Leyda eren anats.

Interrogatus si sap ni ha oit dir que la dita comtessa ne dona Elionor hajen sabud sentit ni consentit que lo

dit don Jayme se tingues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Respos et dix que noy sap res que no ere en lo regne.

Interrogatus si el testimoni sab ni ha entes contra qui devie venir aquella gent darmes que lo dit don Jayme et senyora comtessa volien fer entrar. Respos et dix que speriencia mostrave que contra lo Senyor Rey et ha mostrat que contra el et lo regne venien.

Interrogatus si sap com nomenave la dita comtessa al Senyor Rey que ara es. Respos et dix que no li recorde per la sua fe aquella jornada mas que per altres tots temps lo nom na Senyor Rey et sen loave.

Interrogatus si sap ni ha oit dir a la dita senyora que son fiyll devie esser Rey e no linfant En Ferrando ni a altres. Respos et dix que a la dita senyora nou ha oit dir car no la ha vista despuys mes que adaltres ho ha oit dir que es fama que son fiyll devie esser Rey et aço entre les gents de la senyoria del dit don Jayme et de la senyoria de la dita senyora que dehien e que aquell havien per Rey.

Interrogatus si fuit legitime citatus. Dix que hoc que P. de Cubelles sig lo li ha manat ab pena de LX sous que deposas.

Interrogatus si deposuit odio amore timore etc.

Dixit quod non.

Fuit sibi lectum etc

Eadem die.

Petrus Ponç faber habitator Castillionis Farfanie testis juratus et interrogatus primo si el testimoni sab ni ha oit dir que la comtessa mare e don Jayme Durgell ne dona Alienor germana sua hajen tractat ho fet tractar o donat conseyll favor o ajuda que gent darmes de les parts de Gascunya o daltres parts entrassen en los regnes et terres del Senyor Rey per ajudar al dit don Jayme a cobrar la corona Darago la qual dehia que li era stada levada injustament per lo dit Senyor Rey. Respos et dix que es ver.

Interrogatus com ho sab. Respos et dix que per ço com En Gispert de Guilaniu et En Johan Domenech hi eren passats en Gascunya et axi matex que Menaut de Favara fo en Castello et dix que de fet les companyes entraven e que de fet ana a Balaguer e torna per Castello al qual el testimoni ferra tots los rocins en la força de Castello e axi matex que en lo loch de Castello sen plega dines en una tallya que la dita senyora aempra als singulars los quals devien servir al pagament de les companyes e que el testimoni li hoi dir que son fiyll serie Rey et a el se pertanie.

Interrogatus si el testimoni sap ni ha oyt que la comtessa mare et Elionor germana del dit don Jayme tractasen o fesen tractar que la gent del dit don Jayme entrassen en la ciutat de Leyda per occupar aquella al dit don Jayme et tolre al Senyor Rey e que occupada aquella poguessen pus facilment haver los regnes et terres del dit senyor per al dit don Jayme quis dehia esser deseretat de aquells contra justicia. Respos et dix que ver es que la ost de Castello anaren a Leyda.

Interrogatus com ho sap. Et dix que per ço com el testimoni vehe que lo batle de Castello fahie anar a les gents de Castello a Leyda e la dita senyora comtessa et dona Elionor eren en Castello en lo consell et ha oit dir an Pere Andreu que apres que foren venguts de Leyda que anassen al blat en Segria que si aquella vegada no fahien que bons nou farien ja mes.

Interrogatus si sap quant anaren a la dita ciutat de Leyda los homens del comdat et del veçcomdat. Respos et dix que la vespre de Sent Johan de juny prop passat et el testimoni vetla per la vila aquella nit et puja al castell et troba que la dita comtessa a la finestra sperant quant li vindrie novell que Leyda ere presa et dehie la dita comtessa que cent florins et un cosser donarie a aquel que li reportas lo novel que Leyda ere presa et que En Maria Duran hi ere present que es reboster seu.

Interrogatus si sap ni ha oit dir que la dita comtessa ne dona Elionor hajen sabut sentit ni consentit que lo dit don Jayme se tingues en Balaguer contra lo Senyor Rey e li fes resistencies et rebellio segons per obra ha mostrat et fet. Respos et dix que la dita senyora dix com sen ana a Balaguer que parti de Castello que el testimoni ho oi que ab son fiyll volie viure o morir et per axo sen ana a Balaguer et ha vist que son defeses del Senyor Rey aytant com an pogut fins que son retuts al dit senyor.

Interrogatus si fuit legitime citatus. Et dix que hoc que P. de Cubells lo li ha manat a pena de LX sous que deposas.

Interrogatus si deponit odio amore timore etc. vel fuit instructus etc. Dixit quod non.

Fuit sibi lectum et injunctum et perseveravit.

Item ipsa eadem die vicesima secunda decembris anno prefato honorabilis Berengarius Columbi regens cancellarie qui supra accesit iterum ad pausatam dicte comitisse et interrogavit eam si volebat quicquid dicere vel proponere.

Et ipsa comitissa respondens dixit in effectu quod sequitur.

Micer Berenguer jo son torbada per diverses esguarts et lo principal es perque son certificada que mon fill esta a la mort et que axo no contrastant lo Senyor Rey lo ha fet caminar et portar no se on perque jo presumesch sie mort axi matex per ço quel Senyor Rey me fa qui segons altres vegades he dit em pens quel escriva ho haje scrit qui venie ab vicecanceller et ara ab vos ma feta gracia et remissio bastant segons damont he dit et ara va darrera ço del meu segons apar la qual cosa parlant ab sa reverencia no creu puxe fer per justicia jo no he renunciat a sa gracia ne vull renunciar jatsie no haja fet mal et daltra part que jo no he un scriva ni un hom quim volgues haver scrit un mot ni anat en un loch per mos affers tots me dien que han dubte non haguessen desgrat del Senyor Rey mes avant que jo no he sino un advocat del qual per cabal jatsie bon hom en tan ardua causa com es aquesta et axi jo nom se quem digua.

Et dictus honorabillis regens dixit eidem quod dominus Rex et ipse loco ejus compelleret eos quos ipsa duceret nominandos ad gerenda negocia hujusmodi dum tamen ipsa nominaret eos ipsa verbo nullum nominavit.

Quibus peractis honorabilis regens cancellarie nomine et in personam dicti domini Regis assignavit eidem comitisse ad id quod supra proxime fuerat assignatum de benignitate regia ac de gratia et plus

quam de gratia diem crastinam.

Et nichilominus instante supplicante et requirente fisci procuratore predicto ibidem presente sub protestationibus salvitatibus et retentionibus assuetis et jam dessuper expressis publicavit quoscumque testes a tempore publicationis citra dessuper et ipsius comitisse contumatiam facte receptos in quantum tangant dictam comitissam tamen utrique partium de eisdem copiam concedendo si eam habere voluerit persistens in assignatione predicta.

—

Adveniente itaque die supra proxime assignata qua fuit dies sabati XXIII decembris anno a nativitate Domini MCCCC tertio decimo honorabilis Berengarius Co umbi regens cancellarie qui supra jussu nomine et in personam domini Regis causa tenendi aut celebrandi juditium accessit ad pausatam comitisse predicte quam cum in sui presentia esset personaliter constituta interrogavit verbo si volebat aliquid dicere producere proponere seu allegare in hac causa cum hec esset dies sibi ad hoc assignata.

Prefata autem comitissa respondens dixit verbo efectualiter quod sequitur videlicet qnod ipsa nolebat in causa presenti aliquid dicere proponere seu allega-

re aut producere immo renunciabat et concludebat in causa hujusmodi et de facto renuntiavit et conclusit in eadem remitens negotium istud decisioni ordinationi et voluntati dicti domini Regis.

Et iterum ibidem et eodem instanti prefatus honorabilis cancellarie regens interrogavit comitissam eandem si volebat aliquid dicere producere proponere dare oferre seu allegare in hac causa. Que dixit quod non immo renuntiabat et concludebat prout de facto renuntiavit et conclusit in eadem stando et perseverando in verbis et aliis supra tunch proxime factis et dictis quibus se ut dixit referebat.

Quibus ut premittitur gestis honorabilis cancellarie regens interrogavit fisci procuratorem jamdictum ibidem presentem si volebat aliquid dicere proponere seu allegare in causa contra co : itissam eandem.

Qui siquidem fisci procurator dixit quod non immo sub protestationibus salvitatibus et retentionibus assuetis renuntiabat et concludebat in causa presenti quo ad dictam comitissam tamen suplicans dicto domino Regi quatenus pro renuntiato et concluso habere et ad difinitivam sententiam audiendam utrique parti certum terminum assignare dignaretur.

Et his omnibus sic peractis honorabilis regens cancellariam qui supra nomine et in personam domini Regis habito pro renuntiato et concluso in causa hujus-

modi quo ad dictam comitissam tamen utrique dictarum partium ibidem presente ad audiendam difinitivam sententiam in et super premissis diem veneris proximam et horam prime precise et peremptorie assignavit.

In qua die veneris superius assignata qua fuit XXVIII dies decembris anno a nativitate Domini M CCCC quarto decimo paulo post horam prime coram dicto honorabile cancellarie regente comparuit dictus fisci procurator ex parte una petens sententiam ferri in premissis prout fuerat assignatum.

Et dictus honorabilis regens cancellarie nomine et in personam dicti domini Regis assignavit utrique dictarum partium ad id quod supra proxime horam vesperorum ejusdem diey et ad interessendum hac de causa in presentia dicti domini Regis et in episcopali palatio civitatis Ilerde predicte.

Mandans hec dicte comitisse protinus intimari prout de facto fuit eidem ilico intimatum per discretum de Angusoli notarium et dicti domini Regis scriptorem ut ipse idem Martinus retulit.

—

Ad quam horam vesperorum diey proxime dicte et in dicto episcopali palatio coram serenissimo domino

Rege prefato comparuit dictus fisci procurator ex parte una petens supplicans et requirens sententiam ad quam assignatum fuerat promulgari.

Comparuit etiam dicta comitissa ex parte altera.

Et dictus dominus Rex incontinenti processit ad suam proferendam sententiam in modum qui sequitur.

Dei eterni et Salvatoris domini nostri Jhesuchristi ejusque matris beatissime Marie virginis gloriosse auxilio et nominibus humiliter invocatis.

Presidente rationis imperio in animo judicantis sedet in examine veritatis pro tribunali justicia unde nos Ferdinandus Dei gratia Rex Aragonum Sicilie Valentie Majorice Sardinie et Corsice comes Barchinnone dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossillionis et Ceritanie. Visa denuntiatione seu preventione coram majestate nostra oblata per nobilem et dilectum nostrum Franciscum de Erillo militem procuratorem que nostrum ad hec spetialiter deputatum contra et adversus Margaritam uxorem egregii Petri comitis Urgelli et vicecomitis Agerensis quondam matremque Jacobi de Urgello filii dictorum conjugum. Visisque articulis seu capitulis per dictum procuratorem nostrum oblatis et spetialiter quatenus dicta capitula dictam Margaritam concernunt que postea fuerunt continuata et prosecuta per Dominicum Sancii procuratorem fiscalem curie nostre. Visis preterea

atestationibus testium per dictum procuratorem fiscalem productorum ac publicatione de eisdem facta dicte Margarite et totius presentis processus. Visis inquam nonnullis assignationibus factis dicte Margarite ad dicendum proponendum et allegandum si qua in causa presenti dicere proponere vel allegare vellet. Et prospectis et cum solerti et matura diligentia recensitis meritis totius processus premissorum de causa facta. Et visis videndis et attentis attendendis divinis et sacrosanctis quatuor Dei evangeliis coram nobis propositis ac reverenter inspectis ut de ultu Dei nostrum rectum procedat juditium et occuli mentis nostre videre valeant equitatem die presenti ad nostram audiendam sententiam dicte Margarite assignata pronuntiamus et sententiamus prout sequitur.

Cum per merita dicti processus constet nobis dictam Margaritam subditam nostram et domiciliatam in nostro dominio fore et post publicationem et assumptionem de nobis factam in verum Regem Aragonum et regnorum ac terrarum predictorum ac post fidelitatem nobis prestitam per dictum Jacobum de Urgello ejus filium nobis et corone regie notorie rebellem ac reum criminis lesse magestatis faciendo cum quibusdam confederationes conspirationes ac liantias causa occupandi sibi regna et terras nostras et se in regem Aragonum erigendi extollendi et in regnis et terris nostris se intrudendi et alias multipliciter nos et rem nostram publicam offendendo constet nobis etiam clare ipsam Margaritam dedisse dicto Jacobo filio suo in

premissis ac in perpetratione dicti criminis opem operam consilium auxilium et favorem. Constetque nobis eandem Margaritam dicti criminis lese magestatis ream fore nostramque regiam magestatem ac nostram rempublicam multimode offendisse. Ea propter per hanc nostram difinitivam sententiam pronuntiamus et declaramus Margaritam jam dictam comisisse crimen lese magestatis predictum et ream fore dicti criminis et castra loca villas et bona sua omnia nec non jurisdictiones perpetuas et temporales ac jura alia quecumque ipsius Margarite a tempore comissionis dicti criminis citra fuisse et esse nobis nostroque erario applicata seu confiscata per hanc eandem sententiam declaramus et eidem Margarite fore totaliter perdita et amissa decernimus ac etiam declaramus. Absolvendo quoscumque vassallos seu feudatarios et alios quoslibet dicte Margarite quomodolibet obligatos ab omni fidelitate servitio et obligatione salvo tamen nobis processu predicto facto ratione denuntiationis et preventionis predicte et capitulorum in ea contentorum contra alios de quibus in dicta preventione mentio facta est contra quos ad presens diferimus. Supplemus etiam omne deffectum si quis forsitan fuerit ex juris solemnitate aut alios obmissum in processu predicto de nostre regalis preheminentie plenissima potestate.

Lata fuit hec sententia per nos et de nostri mandato lecta et publicata per fidelem secretarium nostrum Paulum Nicolahi notarium in quadam camera palatii episcopalis civitatis Ilerde die veneris vicesima nona

decembris anno a nativitate Domini Millesimo quadringentesimo quartodecimo regnique nostri tertio presentibus Dominico Sancii procuratore fiscali nostre curie dictam sententiam fieri suplicante et dicta Margarita partibus antedictis presentibus etiam pro testibus egregiis Alfonso duce Gandie Enrico de Villena Egidio Roderici de Lihori camerlengo militibus et Berengario de Bardaxino cujus est locus sive castrum de Çaydino et Johanne de Funes legum doctore consiliariis nostris ac aliis pluribus in multitudine copiosa.

FIN DEL TOMO TRIGÉSIMO QUINTO DE LA COLECCION, PRIMERO DEL PROCESO CONTRA EL ÚLTIMO CONDE DE URGEL.

DP 124 .A15 v.35-36 C.1
Proceso contra el ultimo conde
Stanford University Libraries
3 6105 035 793 921

DP
124
.A15
v.35

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
CECIL H. GREEN LIBRARY
STANFORD, CALIFORNIA 94305-6004
(415) 723-1493

All books may be recalled after 7 days

DATE DUE